This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Catalogued throughout

6

NAAUKEURIGE VERSAMELING

DER

GEDENK-WAARDIGSTE

REYSEN

Naar

OOST EN WEST-INDIËN,

Mitsgaders andere Geweſten gedaan;

ZEDERT HET JAAR 1508 TOT 1517.

De namen der Reyſigers ſtaan agter de volgende Tijtel uytgedrukt.

6

NAAUKEURIGE

DER

GEDENK-WAARDIGE

REYSEN

NAAR

OOST EN WEST-INDIEN

Mitsgaders

ZEDERT HET

De namen der

NAAUKEURIGE VERSAMELING
DER GEDENK-WAARDIGSTE
ZEE EN LAND-REYSEN
NA
OOST EN WEST-INDIËN,

Mitsgaders andere Geweſten, ter eerſter Ontdekking en ſoo vervolgens van verſcheyde Volkeren, meerendeels door Vorſten, of Maatſchappyen derwaarts geſonden, gedaan;

ZEDERT HET JAAR 1508 TOT 1515.

Waar van eenige noyt gedrukt, andere nu eerſt uyt haar Oorſpronkelijke Taalen overgeſet, en ſommige merkelijk verbeterd zijn;

Zijnde een waaragtige en bondige Beſchrijving van veele vreemde Koningrijken, Landſchappen en Steeden, der ſelver Benamingen, Gelegentheden, Sterktens, Stroomen, Zee-Havens, Goud- en Silver-Mijnen, Peerl-Viſſeryen, en menigvuldige Wonderen;

Benevens de Oorlogs-daden en Gedenk-waardige Bedrijven der Ontdekkers, in het op-doen deſer Landen voorgevallen; voorts hunne gevaarlijke en ſeldſame Ontmoetingen, merk-waardige Geſchiedeniſſen, grouwſame Verwoeſtingen, voornaame Volk-Plantingen en Veſtiging der Koopmanſchappen aldaar.

Alles doorgaans met nodige Land-Kaarten, menigte Konſt-Printen, en bequame Regiſters verrijkt.

In het ligt gegeven
TE LEYDEN,
Door **PIETER VANDER AA,**
Boekverkoper in de St. Pieters Koor-ſteeg, in PLATO. 1707.
Alwaar deſelve te bekomen zijn.

Met Oktroyen van de Heeren Staten van Holland, 's Lands van Utregt, en Stater

203. g: 17.

BIBLIOTHECA·BODLEIANA

De VOYAGIEN in dit Deel begrepen, zijn de volgende.

Anno

1508 en 1509 Opmerklijke Zee-Togten ter nader ontdekking der *West-Indiſe Eylanden* en *vaſte Kuſten*, in de jaren 1508 en 1509. Door *d'Ocampo*, *Ponze de Leon*, *Solis* en *Pinzon*, *d'Ojeda* en *Niqueza*.

1509 Bloedige Scheeps-Togt van den *Maarſchalk Don Fernando Coutinbo* na *Ooſt-Indiën*, in 't jaar 1509.

1510 d'Aankomſt van *Jean de Ezquebel* ter bevolking van *Jamaica*; door den nieuwen Ammiraal *Diego Columbus*, van *Hiſpaniola*, derwaarts geſonden, in 't jaar 1510. mitsgaders

De Togten, die *Vaſco Nunes*, en *Diego Velaſquez* gedaan hebben in 't jaar 1511.

1510 Scheeps-Togt na *Ooſt-Indiën*, gedaan door *Gonſalo de Sequeira*, in het jaar 1510.

1511 Scheeps-Togt na *Ooſt-Indiën* van *Garcia de Norunha*, in het jaar 1511.

1512 en 1513 Verſcheyde Zee- en Land-Togten gedaan in de *Weſt-Indiſe* Landſchappen en Eylanden; door *Jean Ponze de Leon* na *Florida*, in 't jaar 1512. door *Pamphilio de Narvaas*, na 't Landſchap *Camaguyea* en elders, in 't jaar 1513. Verhalende, behalven de ontdekking van *Florida*, en ſommige Eylanden, wonderlijke ontmoetingen van Krijg en Oorlog, bloedige vegteryen, rooveryen, moord en brand-ſtigtingen onder de *Indiaanen* en hare *Kaciquén*, Heeren of Koningen, voorgevallen, en met behaling van buyt of ſlagen by de *Kaſtilianen*, op de *Lucayos*, *Karibanen* en dergelijke wreed-aardige Land-aard en menſch-eeters, zijn afgeloopen.

OPMERKLYKE ZEE-TOGTEN

gedaan ter Ontdekkinge van Eilanden en vaſte Kuſten der

WEST-INDIEN,

in de Jaaren 1508. *en* 1509.

I. Door SEBASTIAAN d'OCAMPO naar *Kuba*; II. door JEAN PONZE DE LEON naar *de Borriquen*; III. door JEAN DIAZ DE SOLIS voor de tweede uit-reys met VINCENT YANEZ PINZON, naar de vaſte Kuſt: beneffens eenige Togten van ALONZO d'OJEDA en DIEGO NICUEZA, van *Hiſpaniola* naar 't Vaſte Land ondernomen.

Vervattende behalven de wedervaren op de Reys, veel geheime Staat-zaaken, raakende d'Inkomſten der Kaſtiliaanze Kroon uit de *Indiën*.

DOOR

ANTONIUS de HERRERA,

Uit d'eige berigten der Reyzigers en Koninglyk bevel in't Spaans beſchreeven, en nu aller-eerſt in 't Nederduyts vertaald, met Printverbeeldingen en een noodig Regiſter voorzien.

TE LEYDEN,

By PIETER VAN DER AA, Boekverkoper 1706.

Met Privilegie.

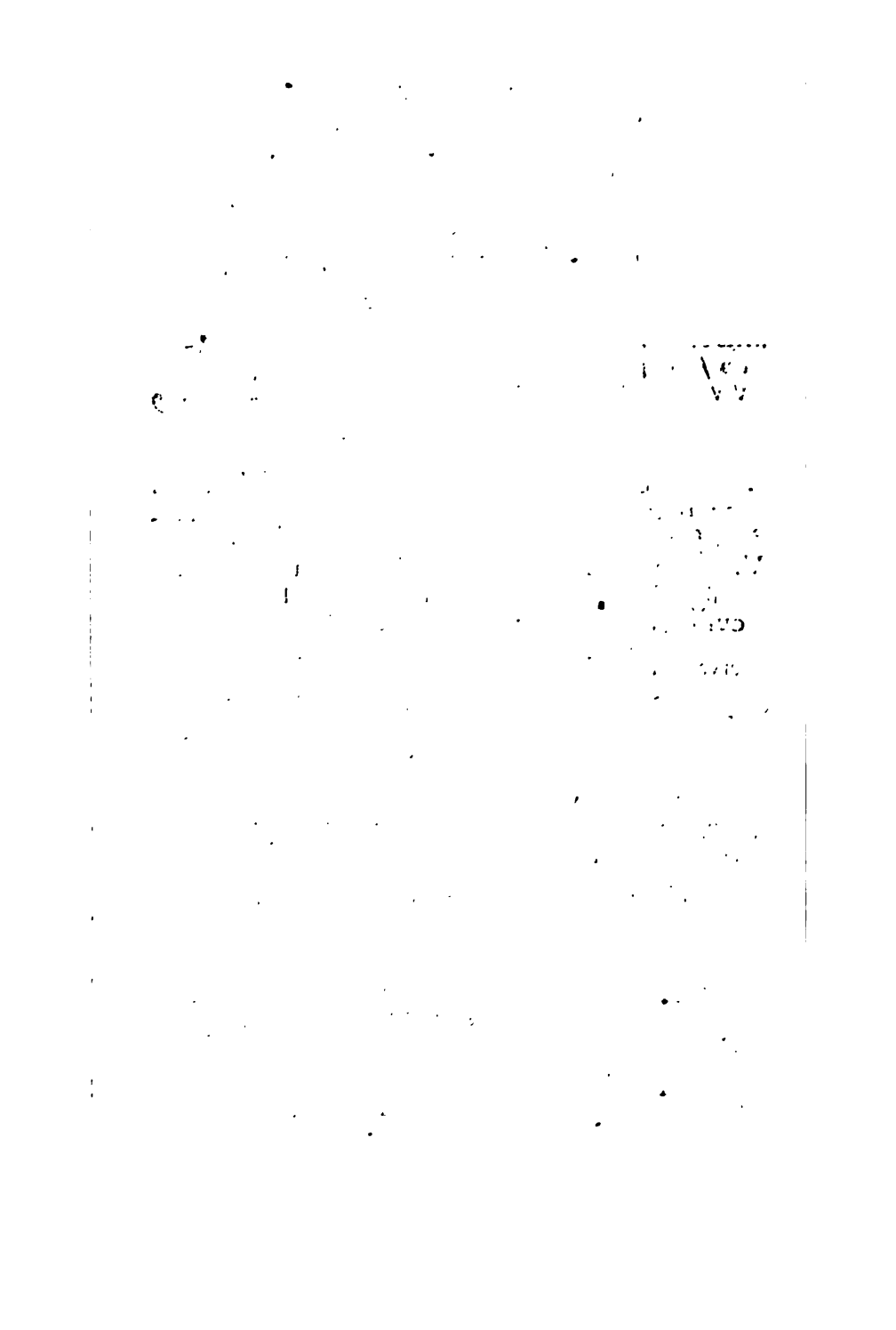

WEL-GELUKTE SCHEEP-VAARD VAN SEBASTIAAN d'OCAMPO,

Uit laſt des Groot-Bevelhebbers

N. d'OBANDO;

ter Verzeckering gedaan dat CUBA waarlyk een Eiland is, Anno 1508.

1508.

Sebaſtiaan d'Ocampo gezonden om 't ervaren of Kuba een Eiland of vaſt land is.

NAdat men zedert des Admiraal Kolumbus ontdekkingen tot aan deezen tyd/ over 't vermaarde Landſchap Kuba, had in 't onzeker geſtaan; niet wetende of men 't voor een deel der vaſte kuſt te houden had; zond den Bevelhebber Nicolaas d'Obando, den vaſtſtanten Kapitein Sebaſtiaan d'Ocampo 'er op uit / om 'er een gewiſſe ontdekking van te doen. Dezen Ocampo was een inboorling van Galicië, die in dienſt van de Koninginne Iſabella was geweeſt/ en eene van die/ die met Chriſtoffel Kolumbus naar Hiſpaniola zeilde / toen hy 't ging bevolken. d'Ocampo nam dan zyne koers ten Noorden / en ſtevenden rondom het Eiland. Hy quam in eenige Haavens; en als hy des noods zynde de Schepen wilde kielhaalen / om de lekken te ſtoppen en al-om digt te braauwen / te overteeren en te onderſchyn te ſmeeren / liepen ze in de Haven die tegenwoordig de Havana genoemd word; maar ze toen om die zelve reden / de naam van Puerto de Carenas gaven. Waar op vervolgden d'Ocampo zyn koers ten Weſten / en vond de Kaap des Eilands / nu de Kaap St. Antoni geheeten / omtrent dryſtig mylen van de Haven Havana gelegen. Waar na het ten Ooſten langs de Zuid-kuſt wendende / en deeze Kaap te boven komende / liep hy in de Haven van Xagua; hoedanig d'Indiaanen hun Landſchap noemden; zynde eene der grootſte en

Ontdekt de Kaap St. Antoni.

1508. zekerſte Haven der Weereld / alzoo'er wel duizend Schepen veilig konden leggen. In deeze Haven wags 't dat Sebaſtiaan d'Ocampo zig in 't midden der welluſtigheden met zyne twee Schepen bevond; want hy wierd dooz d'Indiaanen wel onthaalt / en met een oneindig getal van Veldhoenders / alz die van Kaſtilje beſchonken / behalven dat ze zoo groot niet en waren. Ook waren'er zoo overvloedig veel Zee-honden in de haven / dat men ze niet tellen kon. Zy hielden zig in de gemaakte ſtroomen / wegens dat de haven zeer ſtil was / en waren daar alz in groote zekerheid gehuisveſt; dewyl deeze ſtroomen d'eene van den anderen waren afgeſcheiden / dooz rieten aan elkander gevoegt / en dus in 't zant geſtoken. Alz nu Sebaſtiaan d'Ocampo het Eiland van daar had omgezeild / bragt hy de zekere tydinge aan den Groot Bevelhebber / dat Kuba een Eiland was / en van de vaſte kuſt afgeſcheiden lag / na dat hy agt Maanden op deezen togt hadde toegebragt.

Loopt in de haven Xagua, waar hy van d'Indiaanen wel ontvangen word.

Eer wy nu na 't welgelukken van Ocampoos Zee-togt / tot die van Jean Ponze de Leon overſteken / moeten we ets opmerkelyks van de afgezondene uit Hiſpaniola aan 't Kaſtiliaanze Hof / verhaalen / en bezien hoe het zig met het overvoeren van de Inwoonders der Lucajos-Eilanden derwaards / en andere dingen toe gedragen heeft. Na dat dan de ſteeden en vlekken van 't Eiland Hiſpaniola gebouwt en bevolkt waren geworden / en men aldaar noodig oordeelde dat men hen met eenige waardigheid behoorde te begiftigen / om het volk aan te moedigen zig nog meer uit te breiden; gebeurdent dat d'inwoonders der zelve plaatzen hunne pleytbezorgers / Serrano, en Diego Nieuëza, aan 't Kaſtiliaanen Hof zonden / om den Koning te ſmeeken; hen te willen toeſtaan / hunne zaaken / na de zelve order / regels / en gebruiken (zoo alz die gemeenelyk in de plaatzen van haare geboorte by de Raden der ſteeden en vlekken der Koningryken van Kaſtilien ſtonden) tebehandelen en af te doen. Na dat de Koning hen bewilligt had wat zy dezen

Afgezondenen uit Hiſpaniola verzoeken voorregten en wapens voor de bevolkte Steden.

aan

aangaande verzogten / baden zy hem nog / dat 1508.
ze om Eedeler te zyn / hy hen wilde Wapen-teeke-
nen vergunnen ? 't geen dan met een byzonder
voorregt / den zesden van December afgevaardigt /
en aan alle de steden en vlekken de volgende Wa-
pen-teekenen inwilligt: dus wierd eerstelyk aan 't
ganssche Eiland in 't algemeen tot een wapen gege-
ven / een rood schild met zilvere banden / verzelt
van twee Goude draaken-hoofden / van de zelf-
de gestalte als de Koning in zynen Koninglyken
standaard voerde / en rond-om de boord / Kastilje
en Leon. Aan de Stadt St. Domingo een rood
schild met twee goude Leeuwen / nevens eene Kroon
van 't zelfde metaal in 't midden / een blaauwe sleu-
tel / onderstut van een zilver kruis / gezierd met
een goude Kroon. Aan de Stadt Conception,
een blaauw schild verzien van een zilver Kasteel /
waar op een ander blaauw schild / met eene Kroon
van de Lieve Vrouw en twee goude Sterren.
Aan de Stadt St. Jago een rood schild met twee
zilvere schelpen / en de zoom van 't zelfde / voorzien
van zeven roode schelpen. Aan de Stadt Bonao, een
zilver schild / voorzien van goude Koren-Aren op
groene halmen. Aan de Stad Buena Ventura,
een groen schild / van een goude Ton uit een wol-
ke komende beschenen / van welke ook goude kog-
len uitgaan. Aan de Stadt Puerto de Plata, een
zilver Schild waar in een groene Berg / en op
het zelve eene Goude F en Y / gekroont en aan
't spitzen der baaren zilver en blaau. Aan de
Stadt St, Jean een zilver Schild waar in een grys-
se Arend / gewapent met een boek / en in de gou-
de Zoom / vyf bloedige Sterren. Aan de Stadt
Compostella, een blaauw schild / in 't hoofd een
zilvere Sterre; en baren van zilver en blaau ge-
spitst. Aan de Stadt Villa Nueva een blaau schild /
met golven van zilver en een goud Kasteel. Aan de
Stadt Vera Paz, een schild wiens hoofd van een zil-
ver Duive voorzien is / met een groene tak in de
bek / gestelt op een Regenboog van verscheide ver-
wen / en naar beneden de breede. Aan de Stadt

1508. Salvaleon, een zilver Schild met een Leeuw van purper/ en naar beneden twee natuurlijke menschen hoofden. Aan de Stadt St. Cruz, een rood schild met een zilver Kruis/ nevens zilvere vlammen. Aan de Stadt Salvaterra, een rood schild met een goude Griffioen. Aan de Stadt Puerto Real, een blaau schild met een goud Schip/ als de plaatze/ alwaar d'Ammiraal Christoffel Kolumbus d'eerstemaal aan 't Eiland quam/ en zig te land begaf. Aan de Stadt Lares, een groen schild met goude Slangen/ de zoom van zilver. Dusdanig nu waren de Wapen-teekenen/ die zy met des Konings verlof in hunne baandels voeren en ze allerwegen mogten stellen/ gelijkerwys men gewoon was in de Steden van Kastilje te doen.

Ingevolge hier van/ volbragten 't zelve met aan Diego de Nicueza, d'afgevaardigdens te geeven; als mede aan den Bakkalaurus Serrano, beide Plantbezorgers van Hispaniola, aan wien men gelaste/ broeder Antony Joachin, nevens eenen anderen Geestelijken van St. Franciscus order/ met hen te voeren; dezelve zendende naar Hispaniola, op dat de Kerken te beter bedient wierden. Men verschafte hen ook leeftogt voor deze togt/ en eenen jongen om hen te dienen/ neffens drie zilvere kelken/ drie damaste Koorkleeden/ nevens de zieraaden voor het autaar/ en benoodigde inwaaten tot gebruik der Mis/ met nog andere dingen ten dienste van een Klooster/ alles in goede ordre geschikt. Boven dien verzorgde men hen 't seventig ponden Was voor keerssen/ als mede vyf honderd ponden Olye; en de werktuigen om Hostiën te maaken. Na dat Diego de Nicueza, de Koning gesneekt hadde wegens andere zaaken/ als namelyk/ dat men vast niemand begunstigde hem ryk van de landen in Hispaniola, nog de verdeelingen te geven die aan d'inwoonders des Eilands gehoorden/ waar toe hy eenige redenen van bekommering bybragt; des heeft hy hem antwoordt: dat ingevalle er eenige ongelegentheid quam over die geenen die begeerden naar d'Indiën

te

te vertrekken / het t'eenemaal tegen de losspke gewoonte van der Koningen mildaadigheden streed / daar niet in te voorzien. 1508.

Ter tyd nu dat Bernard de St. Clara (aan wien Nicolaas d'Obando het Ampt van schatbewaarder van 't Eiland Hispaniola gegeeven had /) niets dan een geld-kist met drie sleutels hadde / en dat hy in gunst by d'Obando was / nam hy zynen tyd waar om des Konings Gelderen te verspillen / die men daar in opsloot; des speelde hy lustig met de penningen / kogt erfgoederen / en gaf groote gastmaalen / en wel aan d'Obando zelve. Onder andere verspillingen / bereide hy een gastmaal voor d'Obando en andere Edellieden te St. Domingo, waar onder de voornaamste dingen die ten tafelgebruik dienden / alle van Goud waaren / ja ook zelf in de zoutvaten vondmen stof-goud / in de plaatze van zout / zoo als men 't uit de mynen van Cibao trok. De Koning ten laasten hier af berigt overgekreegen hebbende / nevens eenige teekenen van den Bevelhebber en nog door de verhalen die den Ontfanger Christoffel de Cuellar deed, die hem geenen vriend was; zoo zond hy Gonzalas Davila om van Bernard de St. Clara ten strengsten rekeninge af te eisschen / als mede van anderen die dan geslooten wierd met een Saldo van 't zestig-duizend Pesos in goud die'er ten agteren quamen / en verspild en verquinkeleerd waren. Men bemagtigde daar op alle zyne goederen / die te koop geveilt wierden ten overstaan van Nicolaas d'Obando; als men die dan aan de meest-biedende opveilde, hield d'Obando eenen Pyn-appel in de hand / (dat een en zeer uitneemende veld-gewas is / dat toen eerst in 't Eiland begon bekent worden;) en als men quam om voor de meeningte den uitroep van den prys der peerden en andere dingen te doen / zeide d'Obando: Die deeze tot zoodanigen prys steld, of mynd / als hy'er op zette / dien zal ik deezen Pyn-Appel geeven; zulks aan deezen die het eerste door drift genoopt zeide: My den Appel, zou hem het geloofde afgestaan zyn. Nademaal'er nu veele in dee-

Bernard de St. Clara verspild veeloot nadeel des Konings.

Gil Gonzales Davila gezonden om hem rekeninge te eyssen.

1508. ze verkoopinge waaren die elkander nodig waren / zoo joegen ze het geloofde wel tot de dubbele waarde; want nadien zy wel wisten dat dit d'Obando zeer behaagde / hoopten ze door dit middel zyne genegentheid / inzgelyks by andere gelegentheden; zulks dat door deeze behendigheid / d'Obando de goederen van St. Clara tot zes en 'tagtig duizend Pezos in Goud / dede stepgeeren / en door dat middel de Koning in dier voegen betaald wierd / dat de schatbewaarder St. Clara nog veel geld overhield.

St. Clara bedurven, dog door d'Obando gered.

De Koning was ook nog berigt van de verspilling gedaan / die Rodriguez de Alcazar, (een man van eer en aanzien /) in zyne goederen maakte; deeze stelde hem voor / dat het noodig was / dat hy naar Hispaniola een Perzoon van groot gezag tot Schat-bewaarder albaar over zond / die als Antonii de Fonseca in Kastilje, Ridder en Heere van Coca was / en tegelyk Algemeen-Ontfanger van Kastilje en van den Raad des Konings; die door bevel haarer Majesteiten tot een Grande of groot Heer verheven was / alhoewel hy'er geenen tytel van voerde. De Koning dan hier af berigt ontfangen hebbende / (vermits zulks aan zyne inkomsten van d'Indiën van geen klein belang was;) zond hy'er eenen Aragoner, die in zynen dienst was / Michiel de Passamonte geheeten / op wien hy zoo veel betrouwen had / dat hy hem het goed bestier des Eilands aanbeval / met de gelykmaatigheid die hy dagelyks tussen de Staats-dienaars hield / daar in bestaande / altoos de mindere van de meerdere te onderscheiden. De Koning begiftigde hem dan met het ampt en tytel van Treforier of Algemeene Schatbewaarder in gantsch Indiën; alhoewel hy'er nog anderen had. Hy quam dan in November deezes Jaars op Hispaniola te landen / met last dat hem eene verdeelinge van Indiaanen verschaft zou worden. In 't zelve Jaar gaf men nog berigt aan den Koning / dat de wyl de Lucajos-Eilanden zeer bevolkt waren / het raadzaam was eenige van hen naar Hispaniola te doen overvoeren / om in den Geloove onderweezen te worden /

Michiel de Passamonte voor Algemeene Schatbewaarder naar d'Indiën gezonden.

d'Inwoonders der Lucajos Eilanden naar Hispaniola over

den / als mede in de gewoone Staatsbeſtieringe die aan die van Hiſpaniola geleerd was ; en dat het noodig was / dat zyne Hoogheid verlof gaf om eenige Schepen deswegen uit te ruſten ; daar en boven zouden ze elders dienen konnen om het Goud uit de Mynen te bewerken / en dat'er de Koning dus beter van gediend zou zyn. Hier toe gaf dan de Koning zyne bewilliging / en men begon de Schepen toe te takelen. d'Eerſte die'er aanquamen / zeiden dat ze van Hiſpaniola quamen / alwaar de zielen waren van hunne Vaders / en van hunne Vrienden / en van die geenen die hen veel goeds gunden / zynde eene plaatze van alle welluſt / en dat zoo zy hen wilden komen zien / zy'er hen met hunne Schepen zouden henen brengen. Nademaal het nu waaragtig is / dat de volkeren van gantſch Indiën in 't gemeen d'onſterffelykheid der ziele geloóven / en dat ze uit den ligchaame verhuiſt zynde / zig in zekere plaatzen van welluſt begeven / alwaar haar geene verrooſtinge of vermaak ontbreekt ; ook geloofden zy dat ze eerſtelyk in zekere plaatze eenige ſtraffen om hunne misbedryven te lyden hadden / die zy in hun leven begaan hebben. 1508.

Deeze volkeren zig aldus aangenoedigd ziende / begaven zig veele mannen en vrouwen in de Schepen ; en na dat men andere uitvindingen bedagt om hen te bevoeren ; bevond men dat'er in vier of vyf Jaaren / meer dan veertig duizend waren overgevoerd. Deeze eenigen tyd hier na / begeerig zynde om weder naar hun land te keeren / ondernamen veelen zeer zeldzaame middelen om hun voornemen uit te voeren. Onder eenige die 't ontquamen / was'er een die een zeer zwaare boom nam / in de taale van Hiſpaniola , *Taveruma* geheeten / die zeer ligt van hout / en holagtig was / waar by hy zig voorzag van ſtokken / en ſchikte die op de wyze van een kleine Sloep / bindende de zelve d'een aan den anderen met zeker bindtuig gewrogt van wortelen die zoo ſterk als touwen zyn ; na dat hy wat Mais tot brand in de holte van den boom / en eenige Kalabaſſen vol water gebragt had / nam hy

Veertig duizend Lucajers naar Hiſpaniola gevoerd.

Liſt van een Indiaan om zig weder na zyn land te voeren.

1508. by zig eenen anderen Indiaan / en eene Indiaanſche vrouwe die hem bevriend was / dat alle groote zwemmers waren / (gelyk de Lucajers boven alle / de voornaamſte zwemmers der Weereld geagt worden /) zy zig alle drie in de holte van den boom begaaven en zig van eenige ſtokken voorzien hadden / die tot riemen dienden ; begonnen zy dusdaniger wyze te vaaren. Na dat zy ontrent opſtig mylen gevorderd waren / ontmoete hen / (by ongeval voor hen /) een Schip der Kaſtilliaanen / die hen opſchepte en weder naar Hiſpaniola voerde.

Veelen hebben gemeend dat deeze Lucajos-Eilanden / (of om beter te zeggen *Yucajos* /) in getal wel vier honderd waren ; dog 't is te gelooven dat ze zulks voor d'Eilanden del Jardin de la Reyna, en deeze del Jardin del Rey begreepen ; beſtaande in zekere kleine Eilanden Zuid en Noord van de kuſt / en nabv het Eiland Kuba gelegen ; en alhoewel de volkeren die deeze Eilanden bevolkt hebben / alzoo eenvoudig waren / als die van de Lucayos, de Eilanden de los Jardines niet de Lucajos noemden / maar dat het de groote Eilanden waren die nabv Hiſpaniola haaren aanvang hadden / en zig tot aan Florida uitſtrekten / een weinig van deeze van Kuba afgezonderd ; van welk'er wel veertig of opſtig zoo groote als kleine gevonden worden ; dat eigentlyk de Lucajos zyn.

OVER-

OVERTOGT
van
JEAN PONZE DE LEON,
van HISPANIOLA naar 't Goud-ryk Eiland
St. JEAN,
anders genoemd de
BORRIQUEN,
in 't Jaar 1508. ondernomen.

1508.

Jean Ponze de Leon word berigt dat het Eiland St. Jean zeer Goudryk was.

Na den laasten Oorlog die in het Landſchap van Higuey, op Hiſpaniola gevoerd wierd / had'er als Onder-Bevelhebber van den Groot-Bevelhebber d'Obando, en als Kapitein in de Stadt Salvaleon zyn verblyf / Jean Ponze de Leon, die Kapitein van het volk van St. Domingo was geweeſt; en terwyl hy zig aan deeze kuſt ophield / was hem berigt door eenige Indiaanen der geenen die hem volgden / dat'er in 't Eiland St. Jean (door d'Indiaanen Borriquen genoemd /) veel Goud was; nademaal dat deeze Indiaanen hunne nagebuuren van dit Landſchap Higuey, de naaſt aangrenzende van 't Eiland St. Jean waren; en men'er niet boven twaalf of vyftien mylen van af gelegen was; zulx dat die van Hiſpaniola dageliks in hunne Kanoos naar St. Jean overſtaken / en die van St. Jean weder naar Hiſpaniola, en daar door zeer gemeenzaam met elkander waren. Dermits nu deeze wederzyds wel weeten konden / wat 'er in iedergs land te vinden was; gaf Jean Ponze de Leon hier van kenniſſe aan Nicolaas d'Obando, die hem eerlang verlof gaf om naar dit Eiland over te ſteeken / en zig van de waarheid te verzekeren / als

1504. als mede om met d'Indiaanen te handelen / en te zien welken gelegentheid'er was om het te bewoonen en te bevolken; nademaal tot aan die tyd toe niemand geweeten had / wat'er inwendig te vinden was; alhoewel men uitwendig wel zag dat het een schoon Eiland was / en dat het wel meenigmaal scheen dat'er eenig Schip zig derwaards wende; als mede dat'er veel volks op was. Jean Ponze begaf zig dan met eenige Kastiliaanen in eene Karavel / nevens eenige Indiaanen die de gelegentheid en byzonderheden van dit Eiland kundig waren. Hier dan aankomende / quamen ze juist ter plaatze alwaar Agueynaba, als de grootsten Heer deez Eilands / het gebied had / en daar zig ook zyne moeder en schoon-vader onthielden. Te land gekomen zynde / wierd hy en de zynen van Agueynaba, zoo vriendelyk ontfangen / dat den Kacique zynen naam in den zynen veranderde / en zig vervolgens deed Jean Ponze Agueynaba, en Agueynaba Jean Ponze noemen; zynde dit een teeken tusschen d'Indiaanen deezes Eilands van eene eeuwige verbinteniſſe en vriendschap. De moeder van den Kacique was mede Ynes, en de schoon-vader / Franciscus geheeten; en alhoewel zy niet en wilden gedoopt zyn / zoo lieten ze egter niet na de naamen te behouden / die de Kastiliaanen hun gaven naar 't hen goed dagt.

Begeeft zig naar dit Eiland.

Word van den Kacique Agueynaba wel ontfangen.

Deeze Kacique, en te gelyk zyn moeder en schoonvader / waren lieden van gezag en zeer gemeenzaam; en de zoon gedroeg zig altoos een vriend der Kastiliaanen te zyn. Ponze de Leon voorschte middertyd geduurig na / of de tydingen die men hem berigt hadde / ook waaragtig waren / en of men Goud-mynen in dit Eiland had / en of ze ook bearbeid wierden; den Kacique voerden hem door 't gantsche Eiland / en deed hem de Rivieren zien / die'er verscheide / en onder anderen / twee zeer ryk waren / daar men veel Goud ontfing. d'Eene deezer Rivieren noemden ze Manatuabon en d'andere Cebuco. Ponze de Leon deed daar van proeven maaken en bragt ze tot den Groot-Bevelheber

Zoekt de Goud-mynen kundig te word.

ker d'Obando, en liet midlertyd eenige Kastilliaanen in 't Eiland / dien hy den Kacique en zyne moeder aanbeval; die 'er dan ook tot zyn wederkomst zeer wel onthaald wierden / daar hy niet lang mede vertraagde; maar aanstonds wederquam / met voornemen om 'er eene bevolkinge te doen. Hoedanig hy nu dit land bevond / zullenwe in weinig woorden zeggen. 1508.

Het meeste gedeelte deezes Eilands bestaat in Heuvelen en in d'allerhoogste Bergen / waar van eenige met boomen en zeer dikke bosschen bedekt zyn / als mede van zeer aangenaame kruiden / gelyk die van Hispaniola. Weinig vlaktens zyn 'er / veele Valleyen en Rivieren die zeer aangenaam te bevaaren zyn. Voor de rest is 't gantsche Eiland zeer vrugtbaar. Het is van den Westelykst hoek van 't Eiland Hispaniola tot aan des zelfs Kaap / twaalf of vyftien mylen afgelegen. Men ziet 'er nog een Eiland aan d'andere kust gelegen / dat toenmaals zeer aangenaam was / en zig ter zelvige hoogte vertoonde. Eenige havens zyn 'er / doch niet zeer bequaam / uitgezonderd deeze Puerto Rico genoemd / alwaar nu de voornaamste Stadt en zetel des Bisschops te vinden is. De lengte deezes Eilands word ten minste veertig mylen geagt / en des zelfs breete vyftien of zestien; doch den geheelen omtrek honderd en twintig. De gantsche kust ten Suiden is op zeventien / en die ten Noorden op agtien graaden van den Evennagts-lyn naar onzen Keet-kring gelegen; zulks dat der zelver breete van 't Suiden ten Noorden / byna eene graad begrypt. Daar is wel veel Goud te vinden / doch egter niet zoo veel als op Hispaniola, nog van zoo goeden waarde. Dit Eiland wierd meenigmaal door de Karibaanen aangevallen / dat Mensche-eeters zyn; doch d'Inwoonders der zelve verdeedigden zig dapperlyk tegens hen; waar van wy de rest na d'ongelukkige Togten van Alonzo d'Ojeda en Diego Nicueza, op 't Jaar 1510 verhalen zullen; als wanneer ook het bestuur van dit Eiland aan Jean Ponze de Leon ter hand ge-

Dit Eiland beschreven.

Veel Goud hier gevonden.

la-

1508. laten wierd. Dus keeren wy ons tot eenige voornaame zaaken / een weinig voor en onder dit tydverloop in Kastilje nopens de Indiën, en d'expeditien van Diego Kolumbus aan 't Hof / voorgevallen / en wat toeleg men sedert de goede kundschap / van Jean Ponze, op dit Goudryk Eiland St. Jean gemaakt heeft.

Als dan de zaaken van d'Indiën in die staat waren / gelyk te vooren gesien is; liet onderwyl Diego Kolumbus, Zoone van den eersten Ammiraal Christoffel Kolumbus, niet af / om na zyne overkomst van Napels, den Koning te verzoeken / om hem eenen overdragt te doen / van alles wat zynen Vader ontrooft was / na de Voorregten die hem waren toegestaan / en na 't geene haare Majesteiten hem beloofd hadden / door verbindinge Brieven die hy te voorschyn bragt. Maar als de Koning hem op deeze verzoeken geen genoegen gaf; zeide hy: Dat hy wenschte te weeten waarom de Koning hem de gunst niet deé, hem te doen erlangen wat hem toebehoorde, onder gelofte van hem trouwelyk te dienen. Waar op den Koning hem deed antwoorden; Dat hy hem voor zig, geerne vertrouwde; dog dat hy begeerde verzekeringe voor zyne Kinderen en naavolgers. Waar op den Ammiraal vervolgde: Dat het niet redelyk was, dat hy, de misslagen zyner Kinderen en naavolgers boeten moest, nadien hy'er ligtelyk nooit hebben zou. Waar in de Koning / als voorzigtig / wel deed zien / dat hy het gevaar / dat in zoo verre afgelegene plaatzen als d'Indiën waren / gebeuren kon / voorzag; door de bewerginge die vermogende mannen houden veroorzaaken / gelyk d'ervaarenis hem sedert had doen zien. d'Ammiraal eindelyk ziende dat zyne smeekingen omtrent den Koning niets te weeg bragten; verzogt hy verlof om zyn regt door middelen van 't Gerechte / hem te laten voorhouden / dat hem de Koning bewilligde / en dat hy'er zig van bediende als hy 't zoo geraaden vond. Hy maakte dan eenen aanbang om zyn verzoek door klagten te doen / wegens het onregt dat men hem

Diego Kolumbus verzoekt den overdragt van s'Vaders voorregten.

Antwoord des Konings op't zelve.

hem aan bood. De Fiskaal of verzogger der Koninklyke inkomsten, viel'er ook ter zaake in. d'Ammiraal vertoonde in verscheidene tyden veele smeekschriften over verschuldigde pointen, maar in hy zyne bewysschriften verklaarde. De Fiskaal beantwoordde die, maar niet alle, maar na dat d'aangenomelykheid hem zulks toe liet. d'Ammiraal verzogt dan onder anderen gesteld te mogen worden in bezittinge van het ampt van Onder-Koning, en Altoos-Gebelhebber der Indiën en 't Vaste-land, ontdekt in den gantschen Oçeaan, 300 Westelyk als Zuidelyk, gelykerwys haare Majesteiten aan zyn Vader hadden toegestaan, voor dat hy zyne ontdekkingen begonnen hadde, door een verdragschrift gemaakt en door haare Majesteiten bekragtigd; en dat zyn Vader zynen 't wegen voldaan en verbuld hebbende wat hy beloofd had, en dat haare Majesteiten insgelyks hem gegeeven hebbende, wat zy hem verspraken, (bediend hebbende de gezeide Koninglyke ampten, van welke hy nu versteeken bleef,) dat zulks strekte tot groot verlies en oneere van zyn Perzoon, dus ten onregte en zonder reeden afgeweezen. Des verzogt hy hersteld te zyn in alle de geregtigheden en bepaalingen van zyn Ammiraalschap, genietende het ampt van Ammiraal, nevens de zelve Voorregten, als den Ammiraal van Kastilje gewoonelyk te genieten hadde, nademaal haare Majesteiten het aldus waren over-een gekomen, en hy de zelfde geregtigheden had. Hy verzogt ook het tiende-deel van 't Goud, Zilver en de Peerlen, als mede van andere waaren in waarde die men in gantsch Indiën en aan de Vaste-kust had ingehandeld; en daar-en boven het agtstedeel van alle de voordeelen die den Koning hadde in te komen: nademaal toen zyn Vader ter ontdekkinge uitvoer, hy verstrekt hadde het agtstedeel van alle de gedaane onkosten, die'er gemaakt wierden. Insgelyks verzogt hy nog, dat hy by het bestier van alle de Eilanden en 't Vaste-land van zyn Ammiraalschap, het vermogen van drie Perzoonen tot

1508.

Verzoekschriften door Kolumbus aan den Fiskaal.

Eist het agtste deel van s'Konings voordeelen.

te

1508. ieder ampt te noemen hebben zou / en dat de Koning daar van eene verkoor / en dat deeze alsdan hun ampt verrigten zouden / gelyk zyne Voorregten zulks mede bragten. Hy drukte daar van nog twee-en veertig artikelen van voorbedingen uit / en veel meer andere zaaken die dagelyks gebooren wierden / en in d'Indiën voorvielen; als onder anderen / dat'er geene Regters waren voor wien men zig herroepen kon / nademaal dit ten nadeele van die wederheerden / die het ampt van Onder-Koning in mogentheid bezat / dat hem alleen aanging.

Door zoo veel nu de verzorger van 's Vorsten inkomen bybragt namelyk dat de Vader van Diego Kolumbus niets ontdekt hadde dan de Kust van Paria en Veragua; en dat ingevolge de genietinge der andere goederen hem niet gehoorig waren / nog dat zyne voorregten zig niet konden uitstrekken door 't gantsche vasteland / in gevalle dat men die ter preuve bragt. d'Ammiraal dan / betragtigde door veelvuldige getuigen; Dat zynen Vader d'eerste was geweest / die niet alleen ontdekt had / de Kust van Paria en Veragua, maar insgelyks alle de Eilanden / en die van gantsch Indiën; 't geene wierd bewaarheid door de preuven en getuigen / die den Fiskaal van 's Vorsten inkomen hooren kon / door welk middel de listen van Americus Vesputius brabelyk t'ontdekken waren / zig willende de eere aanmatigen die hem niet toebehoorde / en de d'Ammiraal Christoffel Kolumbus, veel grooter dingen gedaan had dan de zyne te noemen waren. Zulks dat dit geding zoo van d'eene als andere / in den Raad van Indië beweerd zynde / men daar van ten zelfden tyde eenige uitspraaken deed. d'Eerste geschiede te Sevilje, door wien gezegt wierd: dat aan den Ammiraal alleen / en aan zyne na volgers / het bestier van het Geregte in den namen van den Koning en de Koninginne / toegehoorig was zoo / lange zy in de Koningryken zig ophielden; als ook zoo wel over Haspiniola als d'andere Eilanden / die d'Ammiraal Christoffel Kolumbus ontdekt hadde; nevens den Tytel van Onder-Koning /

Bewyzen voor Kolumbus bygebragt.

Den Raad van Indiën besluit tot zyn voordeel.

ning / om die erffelyk en eeuwiglyk te genieten; 1508.
waar mede zoo wel door hem als door zyne Onder-Bevelhebbers en Amptenaaren van den Geregte / eenmaatelyk in zyne voorregten / hy kan oeffenen / doen oeffenen / en den Burgelyken en ſtrafwaardigen geregte in de gemelde Eilanden / alles en in der zelver wyze als andere Onder-Koningen en Bevelhebbers oeffenen konnen en moeten oeffenen in de Landpaalen van hun Regtsgebied / en zoo veel tyd als de laſtbrieven die door den Ammiraal en zyne navolgen zouden gegeven worden / geduuren zouden / als of ze door den Koning Ferdinand en de Koninginne Jeanna gegeven waren / en na het afſterven van haare Hooghеden / door en in de naamen der Koningen en Koninginne / die hen in de naamen der Koningryken van Kaſtilje en Leon waren volgende. En dat de gemelde laſtbrieven en beveelen die door andere Bevelhebbers of Onder-Bevelhebbers / of andere Amptenaaren zouden gegeven worden / zoo wel van den gemelden Ammiraal / als van zyne navolgers / of eenige andere Amptenaaren van den geregte in de genoemde Eilanden / zouden geteekent zyn en dit op den tytel voeren / Ik, t'zy Onder-Bevelhebber of Stedehouder van zoodanige plaats of Eiland, voor den Ammiraal, Onder Koning en Landvoogd van zoodanig een Eiland, of Eilanden, voor den Koning Ferdinand en de Koninginne Jeanna, onze Beheerſchers, en na hun overlyden, voor zoodanig een Koninginne die hun volgen zulken, ten welken tyde als het wezen zal, gelyk gezegt is. En dat zoo de gemelde Laſtbrieven en beveelen anderzins waren bevat / zouden ze Nul en van geener waarde zyn, met verbod / aan wien het zoude mogen zyn / van die te gehoorzaamen.

In de Corunna verbaardigde men eene uitſpraake van deezen inhoud: Wy beveelen en verklaaren dat de gezeide Ammiraal hebbe het regt en de hoedanigheid van Landvoogd en Onder-Koning, zoo wel in het Eiland Hiſpaniola, als in

Verdere verklaaringe van den Raad ten voordeele van Kolumbus.

1508. d'andere Eilanden die zyn Vader ontdekt heeft in de Zeen deezer Eilanden, door zyne bevlytiginge, na de verhandeling en het verdrag met hem gemaakt voor de gemelde ontdekkingen, en overeen komende met de verklaaringe, die daar van, door den Raad in Sevilje was gemaakt. De zelve behelsde ook nog / Dat het tiende gedeelte van 't Goud hem insgelyks zou toegehoorende wezen, en zulks aan zyne navolgers, erffelyk, om zig daar van te bedienen als naar goed dunken, en gelykerwys hy 't oordeelen zou. Maar dat wegens de Tiendens der Kerklyken, niets aan den Ammiraal gehoorig was, nog zelfs van de ſtraffen en opleggingen die onder der Koninglyken *Fiscaal* gehoorig waren, zoo wel volgens de Wetten deezer Koningryken, als door d'uitſpraakelyke ſcheidsmannen die aan den *Fiscaal* moeten toegevoegt zyn; maar wat aanbelangt de ſtraffen die door de Wetten deezer Koningryken gehoorden aan den Geregt en Regteren der Plaatzen, zoo verklaarde den Raad dat deeze volkomentlyk aan den Ammiraal en aan zyne Amptenaaren gehoorden; dog dat men hem niet het tiende der zaaken, die Haare Majeſteiten ontfingen, en zulks door het Regt van Beheerſchinge of eigendommelyk, ſchuldig was, gelyk de Tollen gemeenlyk *Almoxarifazgo* genoemt, en andere Regten; en dat de Beroepingen die de Geregten der gemeene Steden navolgen, eerſtelyk en voor af tot den Ammiraal of zyne ſtedehouders gebragt wierden, en allerlaatſt voor haare Hoogheden, en aan hunne gehoorgeevingen, of voor den geenen die hen behaagden daar toe te gelaſten; Dat haare gemelde Hoogheden in de gezegde Eilanden konden ſtellen eenige Regters aldaar zig onthoudende, die de zaaken van *Appèl* onderzogten; behoudens dat zulks niet tegens de voorregten van den Ammiraal ſtreed.

Deeze verklaaringe uit de Corunna beveſtigde mede het voorſtel van de beroepinge der gemeene Regteren / voor den Ammiraal / en na hem / voor de Regters van Beroepinge / door haare Hoogheden genoemt;

noemt; en dat het toegelaaten was / na d'afzet- 1508.
tinge der Regters van Beroepinge / zig te vertoo-
gen aan haare Hoogheden door smeekschriften /
maar mede zoo veel hen aangaande / zy zig van
bedienden van den Koninglyken Raad / in deeze
Koningryken gehouden / brengende van de zaaken
ten einde in 't Opperste Geregte / wanneer men 'er
geweest had van een zeker getal; Dat d'Ammiraal
een Persoon in het Magazyn-Huis van Indiën te
Sevilje noemen kon, die d'andere Amptenaaren
behulpzaam wezen zou, om te zien wat zig in de
Handelingen der Indiën toedroeg, en die rekenin-
ge hield van de Regten den Ammiraal gehooren-
de; dat haare Hoogheden na de Wetten deezer
Koningryken konden aan den Ammiraal en aan
zyne Amptenaaren rekeninge doen geeven; dat
voorts de verdeelinge der Indiaanen aan haare Hoog-
heden en niet aan den Ammiraal stonden.

Wat aanbelangt de Inquiziteurs of Onderzoe-
kers in Hispaniola die Nicolaas d'Obando bestemt
had / om zorgen te hebben / wat'er onder die om-
ging / die Indiaanen onder hun bestier hadden /
eene deegen onderzoekers verzogt van den Koning
in zyne bedieninge genoemt te mogen zyn / en ver-
kreeg zulks door middel van een Muil-Ezel / die
hy aan een zeker persoon schonk; maar alzoo men
nooit van diergelyk een Ampt in Kastilje gehoort
had / zoo wierd het noemen van eenige Ampt On-
derzoeker verbooden; dog om alleenlyk het vlytig
naavorschen te verrigten / en zulks over de goede
of quaade handeling die men aan d'Indiaanen
deed; en dat wanneer ze iets tegen 't Geloof ge-
daan hadden / hy hen te verklaagen had voor hun-
nen regtmaatigen Regter; en dat het hem vry stond
aan een ieder / zelfs de Regters van den Ammi-
raal te beschuldigen / in gevalle dat zy hen eenig
onregt deeden / of dat hy vermeenden dat ze eenigen
zaak verrigt hadden die straf verdiende. En dat zoo
de Regters door den Ammiraal genoemt / afge-
zet zynde van hunne Ampten / men andere be-
noemde in hunne plaatze / men zig 'er niet meest op

1508. betrouwen / behalven in zekere gevallen; want de laſtbrieven der Geheimſchryvers van den Raad / en van het getal / gehoorden aan haare Hoogheden / dog het Oordeel gehoorde aan den Ammiraal / wanneerze geen Koningliſke Tytels hadden. d'Ammiraal verzogt nog veele andere zaaken / die in den Raad van Indiën wierden overwoogen; maar nademaal hy hen niet by weege van den Geregte en in den Regterſtoel had verzogt / maar alleenlyk by wyze van vergeldinge / wierden ze voor nietig verklaart / en zulks door zekere Regters die de Koning op zyne gewonnen had / en te weeg bragten / dat het Geding veele Jaaren duurde. Deeze dingen / hebben wy ter deezer plaatze willen verhalen ſchoon het meerendeel eenige tyd te vooren voorviel / op dat / men alle het gevolg daar af te bet en zonder verwarringe beſchouwde.

d'Ammiraal Diego Kolumbus huwelykt met Maria de Toledo.

Het eerſte verzoek dat den Ammiraal deed / geſchiede in dit Jaar; en gelyk hy dagelyks zyn huwelyk ter zyde zette / tot dat zyn Geding geëindigd was; (nademaal zyne zaaken in ſtaat te ſtellen daar van afhing;) beſloot hy zulks egter te volvoeren / met Maria de Toledo, Dogter van Ferdinand de Toledo, Groot-Bevelhebber van Leon, en Groot Jaager-meeſter van den Koning / Broeder van Don Fredrique de Toledo Hartog van Alva, Neeven / afkomſtig van Zuſters zyde van den Katholyken Koning; wien onder de Grandes van Kaſtilje in 't grootſte aanzien by den Koning was.

Word van den Hertog van Alva begunſtigd.

Dit deed hy / alzoo hy zig van geen beter Huis in gantſch Spanje konde onderſteund zien / in eenen tyd dat zyn geding nog niet ten eenen-maale geëindigd was; waar by quam dat hy eene vrouwe huwelykte / die zeer verſtandig en deugzaam was. Het huwelyk voltrokken zynde / drong den Hartog van Alva omtrent den Koning zeer aan / om den Ammiraal in de bezittinge van s'Vaders ampten geſtelt te zien; dog de Koning was niet vergenoegd door deeze aanſpraak / waar in hy eenen grooten weerzin hadde. Maar behalven dat des Hertogs hoo-

hooge hoedanigheid / en de gemeenſchap des bloeds die hy met den Koning had / en de dienſten die hy hem te Napels zynde / bewezen hadde / voor de dood van Philippus, en zyne voorſpreekinge om hem weder in de Koningryken te doen komen; ontbreken geene die verzekeren willen / dat den Hartog den Koning door Brieven ſmeekte / te Napels zynde / en dat hy hem des Ammiraals herſtelling van dien tyd af beloofde / nademaal men toen al over zyn huwelyk handelde. Zulks dat de Koning als overwonnen door de ſmeekingen van den Hartog / en van den Groot-Bevelhebber / die niet minder in gezag was; beſloot den Ammiraal naar Hiſpaniola te zenden / en zulks alleenlyk in de hoedanigheid van Ammiraal en Landvoogd der Indiën; met wederſpreekinge telkens / dat zyne meening niet en was hem te geeven / nog te bewilligen andere regten dan die geenen die het Geregte hem daar van toegeſtaan had; en deed een Acte van Bevel verwaardigen / in Arevalo den negenden van Auguſtus des tegenwoordigen Jaars / waar van den inhoud was: Dat bevolen hebbende aan den Ammiraal der Indiën om in vermogen van zyn ampt in d'Indiën te gaan zyn verblyf neemen, en zig veſtigen, om'er zyn beſtier te handhaven volgens dat hy in zyne Laſtbrieven bepaald was; men des verſtaan moeſt dat dit ampt en zyn vermogen zonder nadeel aan de regten der Deelingen zyn zou. Zulks dat hy in zoodaniger wyze niet meer gezags had / dan aan Franciſcus de Bovadilla gegeeven was / nog deeze die toen Nikolaas d'Obando hadde / die niet dan bedingelyke / dog geen eeuwigduurende waren / en daar by niets dan de zelfde inkomſten had. Den Koning beval ook dat hem te Sevilje alles verſchaft wierd gelyk als men aan d'Obando verſtrekt hadde. Inſgelyks gelaſte hy aan de Amptenaaren van 't Magazyn: Dat hy wilde en begeerde, dat voor zoo veel den overtogt van den Ammiraal aanging, men hem deed alles gelyk men aan den Landvoogd in d'Indiën zynde, gedaan hadde; en dat zy ten dien einde in

1508.

De Koning beſluit den Ammiraal weder naar Hiſpaniola te zenden.

Dog geet hem geen meer gezag als hy aan Bovadilla verleend had.

1508. hunne Regiſter zulks naaſloegen, en dat te alles wat men vond voor hem gedaan te zyn, zy inſgelyks aan den Ammiraal deeden, 't zy voor de koſten van zyne overtogt, voor het overvoeren der Beeſten, of andere zaaken. Dit bevel wierd aan den Raad des Koonings den dertienden van December afgevaardigd / en onderteekend door den Groot-Bevelhebber Lope de Conchillos.

Dog verzogt de Ammiraal eene andere Volmagt; nadien hy vernomen had / dat Nicolaas d'Obando zoodanig een hadde / die hem zeer hinderlyk zoude zyn om zyn Beſtier te doen affſtaan / en niet te hebben willen voldoen den welke / en de belangen der gunſtelingen / die by den Koning waren; welke dan inhield: Dat voor zoo veel het gebeuren konde dat zyne Hoogheid niet wel onderrigt geweeſt hebbende, men hadde doen eenige Brieven vervaardigen voor de zaaken die ten zynen naadeele waren; en dat derhalven zy hen gelaſten, dat als ze gezien wierden, die gehoorzaamden; dog dat zy ze niet voldeeden tot dat men 't hen breedelyker deed weeten, en dat men hen gelaſte wat zy dus hadden te doen; maar dat zoo zy een tweede Order ontfingen, dat ze die voldeeden zonder eenig vertoeven. Dit bevel wierd inſgelyks aan den Geheimen Raad des Koonings den dertienden van December gegeven. d'Ammiraal verkreeg dan eene magt om den Groot-Bevelhebber en zyne twee Onder-Bevelhebbers te doen teekeningе geeven / die men hield dat de Koninginne voor haaren dood aan den Katholyken Koning verzogt hadden / wegens de wederwaardigheden die zy tegens hen opgevat hadden / over de quaade handelinge aan d'Indiaanen verrigt / en dat de Koning hen bevolligt hadde.

Verdere Orders door den Koning hem gegeven.

Perzoonen die zig nevens den Ammiraal ten vertrek vervaardigen.

d'Ammiraal vertrok eindelyk om zig naar Sevilje te begeeven / met Maria de Toledo zyne Vrauwe. Hy voerde met zig zynen Broeder Ferdinand Kolumbus, een geleerd man en van groote deugd: zyne twee Zonen Bartholomeus en Diego Kolumbus, en veele Edelluiden en Ridders / alle getrouwd / ne-

nevens eenige Eedele Vogters / die in d'Indiën aan 1508.
Perzoonen van gezag en de voornaamste geluwe-lyke wierden. Hy hadde ten Onder-Bevelhebber Markus d'Agailar, geboortig van Ezya, zeer ervaaren in d'oeffeninge der Regtsgeleerdheid / en die reeds Onder-Bevelhebber van den Geregte in Sevilje geweest had; dat het voornaamste ampt dier plaats was. Insgelyks voerde hy den Regtsgeleerden Carillo met zig; en hy had last van den Koning / om zynen Broeder Ferdinand aan te stellen / om alle mogelyke zorge te hebben omtrent het stigten van Kerken en Kloosters; en wierd aan de amptenaaren van het Magazyn-huis des voorraads bevolen / om alles te verschaffen wat tot de Godsdienst dienden. Hy hadde nog eenen byzonderen last / om aan d'Obando d'Indiaanen te laaten / en alles wat hy bevond hem in Hispaniola te behooren / op dat iemand van zynent wegen zulks zoude konnen verdeedigen en bestieren; en dat hy geliefde / dat alle de Schepen die den Ammiraal met zig voerde / onder de gehoorzaamheid van d'Obando zouden wederkomen. Dat hy aan Cabrero, Kamerling van den Koning verschaffen zou / eene der voornaamste Kaciquen des Eilands met zyne Indiaanen / en dat hy aan den Bakkalaurus Serrano d'Indiaanen die hem den Bevelhebber gegeven hadde / zou laaten; overmids hy eene der eerste bewoonders des Eilands was / en dat hy gekomen was als Verzorger van zyne zaaken.

Alzoo men nu reeds in Kastilje d'ontdekkinge van 't Eiland St. Jean door Jean Ponze de Leon gedaan / was kundig geworden / en dat men 't alles voor zeker hield / gaf men verlof aan Christoffel de Sotomajor, Zoone van de Gravinne Caminna, geheimschryver van Koning Philips den I. om naar dit Eiland te vertrekken / en ieder die zig aanbood mede henen voeren; met vermogen van te moogen neemen zodanig een Kacique nevens d'Indiaanen hem gehoorende / als goed dogt. Toen zig deeze gelegentheid aanbood / deed de Koning aan den Bevelhebber Lope de Conchillos het Ampt van smelter en Yk-meester

Verlof aan Christoffel de Sotomayor om naar 't Eiland St. Jean te vertrekken, gegeven.

1508. deſ Eilands St. Jean, aanbieden / en gelaſte aan de Amptenaaren van het Magazyn-Huis dat ze aan den Ammiraal te verzorgen hadden (boven 't geene zy hem tot dus verre verſchaft hadden;) en aan alle de Vlootelingen lieten volgen / de Wapenen die zy begeerden; en dat ze met Pieter Xuarez van Kaſtilje handelden / wegens het regt der Vier en twintigſte van Sevilje, over eenen opheſ die hy doen wilde / om het Eiland St. Jean te gaan bevolken / midlerwyl men ook voor alle zaaken der ſtigtinge van eene goede ſterkte handelen moeſt / die verkooren wierd aan de bequaamſte plaatze om het Eiland in dwang te houden / nevens twee welgelegen vlekken / ten nutte der Mynen te bouwen. In deeze ontmoetinge / vonden de Amptenaaren van het Magazyn van Sevilje eenig ongenoegen / wegens zommige hinderniſſen die zy in hunne handelingen door de gemeene Regters der plaatzen vernamen; den Koning verzogten om hen van plaatz te doen veranderen. Dog daar en tegen de Stadt / die 'er het voornaamſte belang in had / drong den Koning aan / van hen 't niet te gedoogen / dat hen lange / ophield / zonder vergenoeginge te konnen geeven.

De Koning gelaſt'er eene Sterkte te bouwen.

d'Ojeda en Nicueſa verzoeken aan de vaſte kuſt bevolkingen te doen.

De Koning ondertuſſen / ziende dat men het vaſte Land ontdekt had / begeerde hy ernſtig dat men'er zig neder ſloeg; dog vond niemand meer bereid dan Alonzo d'Ojeda. Deezen een man van kleine middelen zynde / konde hy niet dan met behulp van eenen anderen hier over met den Koning handelen; zulks dat zig Jean de la Coſa tot dit zyn voorneemen aanbood / dien hem beloofde uit zyne middelen te helpen. Daar op begaf hy zig aan 't Hof / vertrouwende in Jean Rodriguez de Fonzeca Biſſchop van Palencia, die wegens de zaaken der Indiën gelaſt was te handelen / en Alonzo d'Ojeda begunſtigde / die vaſt op zyne afvaardiging naar Hiſpaniola wagte. Ter zelver tyd / was ingelyks Diego de Nicueza weder naar 't Hof gekeerd / verzelt van Sebaſtiaan d'Atodo, beide verzorgers deſ Eilands / om de Koning te ſmeeken / dat hy aan hen het doen der bevolkinge vergunnen wil-

wilde. En gelyk Diego de Nicueza, die met d'Obando naar Hiſpaniola vertrok / een ryk-man / en van 't Hof begunſtigt was vermidſ hy van Adel was / die Voorſnyder van Don Enrique Enriquez, Oom van den Katholyken Koning / geweeſt had; en daar by een groot Hoveling en van eenen goeden Geeſt / als ook een goed Ridder / en voortreffelyk ſpeelder op ſpeeltuigen was. Deezen dan quam in dien tyd / toen Jean de la Coſa handelde over het beſtier van de Golf van Vrabo, die eene kromte door de Zee aan de Waſte-Kuſt maakt / als men Kartagena gepaſſeert is. Syn verzoek was / om het beſtier van Veragua, wegens d'omſtandige kennisſe dien hy had van d'ontdekkinge / die den eerſten Ammiraal in dit geweſt verrigte hadde; zulks de Koning hem zyn verzoek bewilligde. Men gaf aan deeze van Ojeda de grensſcheidingen van de Kaap / die ze zelver la Vela genoemd had / tot de helft der Golf van Urabo en men noemde deeze gantſche Landſtreek / Nueva Andaluzia; en aan die van Diego de Nicueza, van d'andere helft der Golf tot aan de Kaap / Gracias a Dios; dat de Koning gelaſte Caſtilla del Oro te heeten; en gaf aan beide deeze beſtierders het Eiland Jamaica, om van daar hunnen leeftogt te trekken / en alles wat zy noodig hadden. Deeze verdeelingen ontroerden den Ammiraal zeer / zig verbeeldende dat hy dus in zyne voorregten benadeelt wierd / en byzonderlyk wegens het Eiland Jamaica; nademaal men niet in twyffel trok / dat'er zyn Vader d'Ontdekker van was geweeſt. 1508.

Deeze landſtreeken, Nueva Andaluzia en Kaſtilla del Oro geheeten.

Hoe het'er ook mede zy / men begon van wegens de verdrag-punten met Alonzo d'Ojeda te handelen / die met die van Nicueza deeze waren: „ Dat zy vier ſterktens deeden bouwen / te weeten: „ twee in ieders Landpaalen / en dat men hen Be„ velhebbers der zelven verſchafte; dat zy gedu„ rende tien Jaaren / de Mynen die zy ontdekten / „ genieten zouden / mids betaalende voor 's Ko„ nings Regten / in 't eerſte Jaar het tienden deel; „ in 't tweede / het negende; in 't derde / het agt„ ſte; in 't vierde / het zevende; in 't vyfde / het zeſ„ de;

Verdragpunten aan d'Ojeda en Nicueza bewilligd.

1508. „de; en in de vyf andere Jaaren / het overige der „vyfde deelen; dat zy zodanige Schepen als 't hen „goed dagt naar Hiſpaniola geleiden konden / en 't „hunne handelinge doen; dat men hen den overtogt „uit Kaſtilje tot aan Hiſpaniola vry gaf / en zulks „ieder voor twee honderd / en van Hiſpaniola voor „zes honderd mannen; dat zy verklaaren zou„den alle het Goud dat ze inmangelden / of an„derzins / voor Perzoonen door den Koning ge„noemt; dat de gemelde Kapiteinen / noch eenige „der geenen die by hen zouden zyn / geene tollen „noch onderſtand-gelden gedurende vier Jaaren „betaalen zouden / noch andere regten welke het „zy; wanneer zy van alles dat ze vergaderden „het eerſte Jaar daar af het vyfde deel betaalden / „en de drie volgende Jaaren het vierde deel; en „dat zy deeze plaatzen bevolkt hebbende / weder „naar Kaſtilje konden keeren / om hunne goede„ren te verkoopen / en ten dien einde van Hiſpa„niola zoo veele Schepen nemen als zy noodig „hadden; wel verſtaande telkens niet meer dan „in ieder togt; dat de Meeſter-Bergwerkers ver„tig Indiaanen neemen mogten / om met hen te „voeren / en anderen 't onderwyzen; dat ze in hun„ne Schepen niemand aanſtellen zouden / die gee„nen ingeboorenen deezer Koningryken was; dat „zy zig verpligten moeſten en borgen ſtellen in het „hy zyn van den Biſſchop van Palencia, om te „vervullen de verdrags-punten / voor het tegen„woordige verhandelt. De Koning benoemde dan voor Onder-Bevelhebber Alonzo d'Ojeda, en den Kapitein Jean de la Coſa begiftigde hy met het ampt van Stedehouder in het beſtier van Ojeda, en zulks met nabolginge op zynen Zoon; ook ge„laſte hy aan den Bevelhebber van Hiſpaniola, dat hy hem Indiaanen ten dienſt verſtrekken zou / na„demaal hy zyn gantſche huisgezin met zig voer„de / nadien hy een dapper man en van verdienſte was. Hy verkoos inſgelyks / by deeze gelegent„heid / tot een Koningryken Factoor in Hiſpaniola, Louis de Lazarazu, en werd begiftigd met eene

Jean de la Coſa met het ampt van Stedehouder begiftigd.

or-

order / waar door men hem eenen Kacique nevens zyne Indiaanen geeven moest. En ter zelver tyd quamen'er uit d'Indiën zekere Schepen / die veel Gouds mede bragten / dat eerlang gelast wierd in de Munt te brengen. 1508.

Orders door den Koning aan den Ammiraal Diego Kolumbus gegeeven.

Midlerwyl d'Ammiraal Diego Kolumbus nog te Sevilje was / alwaar hy order op zyn vertrek stelde / quam de Koning in deeze Stadt; zulks dat hy boven de Orders die hy hem te vooren gegeeven had; nog anderen gaf / zommige alleen woordelyk / andere by geschrifte. Daar en boven gelaste hy hem / „ Zorge voor de stigtinge der Kerken te draa„gen / en de kostelykheden te vermyden / op dat ze „in minder tyd volvoert wierden / en den Gods„dienst geeert wierd: Dat hy verzorgde dat'er den „volke Kristelyk leefden / en boven al / dat men hier „in de Wetten van de Kroon van Kastilje in agt „nam / voornamentlyk de lasteringen en het spee„len raakende; dat hy wel gaade sloeg in d'on„derwyzinge der Indiaanen in den geloove / daar „toe aanstellende in ieder Stadt / Vlek of Gehug„te / eenen Priester die hen bestrafte / en niet ge„doogde dat zy de quaade gewoontens agter-volg„den / maar dat ze als goede Kristenen leefden; dit „moest men allenks werkstellig maaken / door on„derwyzinge / zonder hen te ergeren; dat hy in zo„danigerwyze deed dat ze wel gehandelt wierden / „nog niemand hen eenig onregt aanbragt / als „mede dat hy in agt nam dat hunne Kaciquen hen „niet qualyk handelden; dat hy zig benaarstigde „van hen in de volkplantingen te trekken / en dat „ieder met zyn eyge Vrouwe leefde / insgelyks „met hunne Kinderen en hun gantsche huisgezien; „dat zy eenen Raad hielden met den Stadtvoogd „en de Amptenaaren / die de Kaciquen aanstel„den / en dat de Raads-vergaderingen gehouden „wierden in de grenspaalen der Kaciquen, om „hen onder eene goede bestieringe en eenen regel „van staat te houden; dat men in agt nam dat de „Kastiliaanen geene Wapenen aan d'Indiaanen „verkogten / nog zelfs dat zy'er eenige in hunne

„hui-

1509. „huizen hadden; dat men verlof gaf van ande-
„re Indiaanen in Hiſpaniola te brengen / dan
„d'inwooʒlingen deʒ Eilandʒ daar men geene
„Mynen had / ʒoo wanneer ʒy aan den Fiſ-
„kaal het vierde gedeelte van die'er ingevoerd wier-
„den betaalden / en dat ʒy ʒig vooʒ Naborias kon-
„den uitgeeven / dat Slaaven beteekend / wanneer
„deeze Indiaanen waar van wy ſpreeken / van die
„waren die tegenſtand gebooden hadden / of wel
„dat ʒe Karibaanen waren; dog dat men d'In-
„diaanen die in de Mynen werkten / met beſchei-
„denheid handelde / en dat hunnen arbeid draage-
„lyk was. En vooʒ ʒoo veel men ʒeide dat'er vee-
le Indiaanen / van die men naar Hiſpaniola voer-
de / ſturven / wierd'er gelaſt: „Dat ʒe het eerſte
„Jaar niets dan een halve Caſtellaan ter ſchattin-
„ge betaalen ʒouden / op dat hunne Meeſterʒ hen
„niet te ʒeer afmatten mogten; dat het geooʒlooft
„was aan d'inwoonderʒ van Hiſpaniola om Ka-
„ravellen te hebben om te handelen en 't ontdek-
„ken / onder vooʒwaarde van bovʒe te ſtellen / dat
„ʒe geen onregt deeden. Nog was den Ammi-
„raal gelaſt / goede ʒoʒge over het vergaderen van
„'t Goud te hebben; en dat de ſmeltingen van vier
„tot vier Maanden in 't hyʒyn van den Control-
„leur of Opʒiender geſchieden ʒou / ʒonder toe te
„laaten dat men in het Eiland Goud bragt om
„te merkteekenen.

„Dat om de verſchillen / die men tuſſen de amp-
„tenaaren had / 't ontheffen / raakende de onderteeke-
„ning der afgevaardens en gelei-brieven / d'eerſte
„teekeninge dooʒ den Ammiraal ʒou laten geſchie-
„den / waar na die van den Schatbewaarder Michel
„de Paſſamonte; vervolgens dooʒ de Factoor, en
„aller laatſt dooʒ den Rekenmeeſter; Dat niemand
„eenige Ordonnantie opmaakte / behalven vooʒ
„den dienſt deʒ Konings / en dat het den Reken-
„meeſter ʒyn moeſt / die ʒe leverde / ʒig vervoegen-
„de by den Schatbewaarder / en niet by den Fac-
„toor; en dat den Rekenmeeſter de buiten gewoo-
„ne ʒaaken leverde onder de teekening van den Am-
mi-

„miraal; dat men niemand bewilligde om naar 1509.
„Kaſtilje te ſchrijven / nademaal men door dat
„middel (gelijk geſchied was /) eenige onderdruk-
„kinge beſpeurt had; dat in het nabuurſchap en
„in d'uitdeelinge der Ruiterye des lands / men de
„huiſſelijke Indiaanen begunſtigde / en dat een
„ieder die geen vrouwe bij zig hadde / hen niet
„meer geoorlooft was dan drie Jaaren op Hiſpa-
„niola te woonen; dat men zorgen moeſt dat alle
„de Kaſtilliaanen gewapent waren / en dat men
„aan niemand bewilligde het Eiland St. Jean te
„gaan bevolken als alleen die inboorlingen van
„Kaſtilje waren; dat men'er ook zijne Koopwaa-
„ren niet overvoeren zou / ſchoon het onder den
„naam van eenen Kaſtilliaan geſchiede; en dat
„men alle zoorte van naarſtigheid deed / elk hun-
„ne Ampten te doen verrigten / op datze zig niet
„als landloopers en ledigganger onder d'Indi-
„aanen onthielden. Boven alle deeze zaaken ge-
laſte de Koning aan de Amptenaaren van Sevilje:
„Dat als men eenige Schepen verdaardigt had om
„naar Indiën te vertrekken / zij dan agt gaven dat'er
„zig voor al geene guiten of menſchen van een
„quaad leven inſcheepten; en als men berigt
„was geworden / dat in de verdeelinge der Indi- Order op
„aanen te verre gegaan wierd / bleef den Ammi- de verdeelin-
„raal gelaſt om de verdeelingen in deezer voegen ge der Indiaa-
„te doen: aan de Amptenaaren en Onder-Be- nen geſteld.
„velhebbers door den Koning aangeſtelt; yder hon-
„derd Indiaanen; aan een Ruiter die zijn trou-
„we bij zig had / 'tagtig; aan een getrouwt zol-
„daat zeſtig; en aan eenen arbeider of landman
„die getrouwt was / dartig Indiaanen; en dat
„zoo wanneer de verdeelingen gemaakt waren / zij
„naar maate verdeelt zouden worden / en zoo'er
„van ontbraken of te kort quamen / inſgelijks;
„dat de perzoonen die d'Indiaanen hadden / onder
„hun ampt verpligt waren van hen 't onderwij-
„zen in de verborgentheid des geloofs; dat zij hen
„van kleederen verzorgden en wat ze noodig had-
„den / en betaalden aan de Kamer eene Peſo in
„Goud /

1509. „Goud / en zulks ter ſchattinge jaarlyks voor ie-
„der Indiaan; dat zy zig van d'Indiaanen niet
„ontſlaan konden / alzoo ze hen waren aangedeeld /
„'t zy in hen te verjaagen / of te verpanden / uit-
„gezonderd als zy van eenige misdaaden belaſt
„wierden / waar voor zy verdienden het verlies
„hunner goederen; dat in deezen gevalle zy den al-
„leſs verbeurd hadden. Na dat nu d'Ammiraal
d'Ammiraal Diego Kolumbus vertrekt naar Hiſpaniola. Diego Kolumbus, alle deeze Orders ontfangen had / vertrok hy van St. Lucar met eene aanzienlyke Vloot / in den aanvang van Juny / naar Hiſpaniola; wiens aankomſt elders / ten aanſtonds gedenken zullen.

KORT VERHAAL DER SCHEEPS-TOGT DIE JEAN DIAZ DE SOLIS EN VINCENT YANES PINZON, naar de Vaſte Kuſt bezuiden Kaap St. Auguſtyn hebben ondernoomen, *in 't Jaar* 1509.

Jean Diaz de Solis en Vincent Yanez Pinzon ten togt uitgevaaren.

In 't voorleden Jaar vertrokken van Seviljе, Jean Diaz de Solis, geboortig van Lebrixa, en Vincent Yanez Pinzon met twee Karabellen voor den Koning uitgeruſt. Aan de Kaboverdiſche Eilanden gekomen / vertrokken ze van daar / en namen hoerg naar het Vaſte-land van de Kaap St. Auguſtyn: vervolgens die ten Zuiden te boven komende / ſtevenden ze dagelyks langs de vaſte kuſt / en naderden

den byna ter veertiende Graad van de Evennagts-lyn; en zoo meenigmaal als ze ergens quamen aan te landen / deeden ze Kruissen opregten / en alle vereischte en noodige plegtigheden / om'er bezit van te neemen. Vervolgens oordeelende noodig te wezen om weder te keeren / namen zy hunnen koers weder naar Kastilje, zonder eenige order in hunnen Scheeps-togt gehouden te hebben. Eerlang na hunnen wederkomst / zond men naar Sevilje om zig van hunne verrigtinge te verstendigen; dog Jean Diaz de Solis in zyn pligt-verzuim schuldig bevonden zynde / deeden de amptenaaren van het Magazyn-huis hem gevangen neemen / en zonden hem eens-klaps naar 't Hof; alwaar egter Vincent Yanez by den Koning vergervinge vond. 1509.

Eer dat dan nog den Koning van Sevilje vertrok / stelde hy behalven op de uitrusting van Schepen / verscheide orders in; zoo aangaande het onderstand aan den Ammiraal / als het niet vervoeren van Peerden / gemaakt Zilver en blank Yzerwerk zonder verlof; als mede op 't onderzoek der Schepen en Schippers / wegens hunne lorrendraaperyen / op dat zy betrapt en gestraft mogten worden. Boven al beval hy nauw agt te nemen hoe ouwd de Schepen waren die men over Zee waagde; hoe diep ze gingen / en of ze wel digt gebraauwd / en zonder kennelyk lek waren / niet raadzaam zynde / met oude en verlamde krakken na de Indiën te stevenen / en zoo een dekmantel te nemen als van gebrek aan verbodene plaatzen aan te loopen / om onder de hand te zoetelen; dat mede de Schepen na hunne grootte / genoegzaam bemand en van Geschut en handgeweer behoorlyk voorzien / nog ook zoo overtollig daar mede beladen waren / dat andere konden gebrek hebben. Dit waren des Konings bezorgingen.

Orders door den Koning van zyn vertrek te Sevilje gesteld.

Alzoo er nu ook veel voor den Koning aangelegen was / dat het Eiland Cubagua bevolkt wierd / dat toen De las Perlas geheeten en naby Margarita gelegen was; zoo gelaste hy aan den Ammiraal dat hy'er byzondere zorge voor hadde / op dat men

s'Konings last dat het Eiland Cubagua bevolkt wierd.

1509. men'er te grooter voordeel af trok / nadien het van geen geringe aangelegentheid was; gelyk ook d'inwoonders van Hispaniola'er zeer groote voordeelen van trokken / door middel der Indiaanen van de Lucajos, om dat ze groote zwemmers waren. Dit nu veroorzaakte / dat'er waren die honderd en vyftig dukaten verdienden / niet alleen die geenen die den handel van de Peerel-visschery aldaar begonnen hadden / maar ook die'er van inhandelden / en het regt des vyfdendeels den Koning ontrokken; boven dat vielen ze d'Indiaanen moeyelyk / en gaven hen redenen van zig te verdeedigen, zulks daar door de Peerel-visschery en alle handelinge belemmerd wierd.

Het Eiland Cubagua beschreven.

Dit Eiland Cubagua is meer dan drie honderd mylen in eenen regten koers / alleenlyk drie mylen zig omkrommende / van Hispaniola, en by na op tien graaden gelegen; het is zeer onvrugtbaar en droog / ook zeer zalpeteragtig / en vervuld met eenige boomen van * Guajacan, en Braambosschen / zonder kruiden nog Vogelen / uitgezondert de Apen; 't is'er gantsch zonder water; en zoo men'er eenige dieren vind het zyn Konynen. d'Inboorlingen des Lands waren beschildert / leefden van d'Oesters / waar uit zy de Peerlen trokken; zy bragten het water van Cumana in hunne Kanoôs van 't vaste-land / omtrent zeven mylen van daar gelegen / en verhandelden aldaar hunne Peerlen. Zy verzorgden zig van hout uit Margarita een myl van daar ten noorden gelegen / strekkende zig verder Noord-Oost; het heeft ten Zuiden aan't vaste-land den uithoek of Kaap Araya, alwaar groote zout-pannen zyn: voorts heeft dit Eiland ten Noorden eene schoone Haven. De zwynen die men'er uit Kastilje overbragt ontaarden zig'er eer lang / nademaal hen de klaauwen ter hoogte van een halve voet uitwiessen. Daar is eene Fontein / welkers water een ruikend en geneeslyk vogt is / ontrent de Zee gelegen / en vloeit door de zelve heen. De Oesters waar in de Peerlen groejen; zyn'er zeer menigvuldig, deeze vormen

*Dat is Pokhout.

Hoe de Peerelen wassen en gevist worden.

men zig in den aanvang alle kleine graantjes / en zoo teeder als melk / die allenks hard wozden. Het regt der Peerel-visscherye bedroeg wegens des Konings vpfde-part in zekere Jaaren / vpftien duizend duhaaten / en 't was verwonderlyk / dat 'er in een zoo kleine ruimte der Zee / zoodanig eene meenigte van Peerlen gevonden wierden. Die geenen nu die ze op-vischten gingen in 't water te grond / en verdeefden 'er zoo lange hunnen adem duurde; zy rukten de schelpen waar zy aan kleefden af; en 't is aan te merken dat 'er in meer dan vier honderd mylen / dat de Kaap Vela aan de golf van Paria heeft / zeer veele Peerlen / boven deeze die te Cubagua gevischt wozden / zyn / welk Eiland d'Ammiraal Christofel Kolumbus, de las Perlas genoemt heeft / toen hy 't aan de Kust van Cumana in den Jaare 1498 ontdekte / gelyk hier vooren gezegt is / zynde dit het gedeelte van 't vaste land dat zig vooz Cubagua uitstrekt / en aan de gantsche Kust van Paria, Maracapana, Puerto Flechado en Curiana, die na hy Venezuela eindigt; alwaar dan ook zeer veele Peerlen gevonden worden / die groot voozdeel aanbrengen. 1509.

d'Ammiraal dan quam in Julius in de Haven van St. Domingo aan te landen / als den Groot-Bevelhebber zig in de Stadt St. Jago bevond / veertig mylen van St. Domingo afgelegen / zynde eene plaatze al waar hy een gedeelte des Jaars doozbragt / zoo vooz de behoudenisse zyner gezondheid / als om 'er zig te vermaaken / nadienze zeer na aan de Rivier Yaqui leid / die zeer vermaakelyk is / behalven dat ze nog nader aan d'andere steden gelegen / den arbeid en last der handelaars verzagte. Hy hadde in de sterkte St. Domingo zynen Neeve Diego Lopez de Salcedo gestelt / daar en boven waaren 'er de twee gebroeders Tapias gekomen / welker eene gegaan was om de smelterpen t' onderzoeken / en om het Goud te merk-teekenen / dat 'er gesmolten was / en den anderen als Onder-Bevelhebber der sterkte van St. Den nieuwen Ammiraal komt in Hispaniola.

1509. Domingo, door eenen lastbrief van den Koning in dit Ampt aangestelt. Deeze twee gebroeders hadden deeze Ampten gekreegen wegens dat ze dienaaren van den Bisschop van Palencia waren geweest. d'Eerste was wel aanstonds in de bezittinge van zyn Ampt gezet; dog d'andere wierd'er uitgehouwen / nademaal d'Obando niet goed vond eenen metgezel by zynen neef in de sterkte aan te stellen. Want alzoo hy'er reeds lange het bestier van gehad hadde / deed hy in 't Eiland alles wat hem goed scheen. Als nu de Tapias dus versmaad wierden / schreeven ze deswegen eenige brieven die in handen van d'Obando vervielen; om welker reden hy eene van hen deed gevangen zetten en een regtsgeding liet vervaardigen. Toen nu d'Ammiraal te St. Domingo quam / gevielt dat Diego de Salcedo buiten de sterkte en Stadt vertrokken was / zynde naar eene huishouding gegaan dien hy landewaarts hield. d'Ammiraal zulks weetende / ontscheepte zig / en nam met zyne vrouw / verblyf in de sterkte. d'Onder-Bevelhebber wedergekeert zynde / en ziend een ander in zyne plaatze gebieden / schreef zulks eerlang aan Nicolaas d'Obando, die zeer toornig over de quaade voorzorge was die zyn neef gedraagen had / en antwoorde hem zeer scherppelyk. Te St. Domingo gekomen / vervoegde hy zig by den nieuwen Ammiraal en Maria de Toledo zyne huisvrouwe / die hem vriendelyk ontfingen. Men hield'er gastmaal met groote staatie en vervrolykinge / en de broeder met beide de Oomen van den Ammiraal waren'er tegenwoordig; ook quamen'er veele edelen van alle de bevolkte plaatzen des Eilands / als mede de braafste van 't gantze volk.

Ontscheept en neemd zyn verblyf in de Sterkte van St. Domingo.

De vreugde-feesten geeindigt / wierd dit genoegen van een zwaar Onweer bestreden / dat zoo zwaar en heftig als geen diergelyke zig in deeze gewesten laat gevoelen; die d'Indiaanen gemeenlyk Huracanes noemen; zoo dat by na in de gantsche Stadt geen huis daar af onverwoest bleef / uitgezondert die van gebakken steenen gebouwd wa-

Groot onweer in de Stadt Domingo gevoeld.

waren. Dit Onweer deed het meeste deel der Schepen die in de haven lagen vergaan / en onder anderen ook dat waar mede d'Ammiraal was overgekomen en zeer schoon van maakzel was / nevens vyf honderd Quintaalen beschuit / die men nog niet onclaaden had / en meer andere dingen die 'er met de Schepen bleven. Ondertussen deed d'Ammiraal den Groot-Bevelhebber en zyne Onder-Bevelhebbers rekeninge doen / en zulks aan Maldonado die een man was die de geregtigheid en billykheid zeer beminde / en die vroomer was dan Ayllon, en alle d'anderen / welke zig in 't gaslaan der dingen na den tyd en veranderinge der zaaken schikten; dog Maldonado erinnerende zig de veragtingen en de verongelykingen die men aan de Vader des Ammiraals gedaan had / waar van veele wel gewilt hadden geen deel daar aan te hebben gehad; erkennende veel te laat / dat wanneer den mensche in voorspoed is / hy zig niet te zeer verhovaardigen moet. Na dat nu Nicolaas d'Obando zyne rekeningen overgegeeven hadde / vertrok hy en quam in September weder in Kastilje, en vond den Koning te Sevilje. Hy hadde eenige eige goederen in Hispaniola agter gelaaten / om ze ten zynen voordeele waar te nemen / en veele huizen die hy in St. Domingo doen bouwen had / waar van hy de meeste aan 't Gasthuis schonk / en d'overigen aan zyne Order d'Alcantara.

1509.

d'Obando doet rekeningen aan den Ammiraal. En vertrekt naar Sevilje.

Nicolaas d'Obando in Kastilje gekomen / was Alvaro de Portugal, (Broeder van den Hartog de Braganza, en Neeve van de Koninginne Isabella, en haaren gunsteling) gebuurende d'Oorloogen en d'oneenigheden die 'er toen tussen Kastilje en Portugal waren / in Kastilje gekomen / en was altoos voorzitter in den Koninglyken Raad gebleeven: deeze handelde Nicolaas d'Obando niet naar zyne gelofte / nademaal de Koninginne overleeden was. d'Ammiraal Kolumbus wegens de magt die hy had van in d'Indiën te gebieden / maakte eene verdeeling / gelyk d'Obando gedaan hadde / zoo wel voor hem als voor zyne vrouwe / en

d'Ammiraal maakt verdeelingen der Indiaanen.

1609. gaf'er eene andere aan zynen Broeder en Oomen/ en nog aan anderen waar toe hy laſtbrieven van den Koning had; doch zy ontfingen'er gedurende hunnen tyd geen beter handelingen van/ dan d'Obando in de zynen genooten had. Als nu mede de tydingen door Jean Ponze de Leon gemeen waren geworden/ die hy van 't Eiland St. Jean overbragt/ zond hy'er eerlang volk heen/en voor Bevelhebber/ een Edelman van Eyza geboortig Jean Ceron genoemt/om'er als zynen Onder-Bevelhebber te gebieden/ nevens Michel Diaz, die een Dienaar van den Landvoogd Bartholomeus Kolumbus geweeſt was/ voor Stadtvoogd. Hy vertrok dan/ om zig op dit Eiland neer te ſlaan/ met zyne vrouwe en gantſche huisgezin/ en Jean Ponze met Chriſtoffel de Soto Major en veele anderen van die met den Ammiraal overgekomen waren/ voegden'er zig by.

Chriſtoffel de Tapia keert weder naar Kaſtilje, en verklaagd den Ammiraal.

Gelyk nu middertwyl den Groot-Bevelhebber het Onder-Bevelhebberſchap van de ſterkte St. Domingo aan Tapia niet had willen geeven/ alhoewel hy 't ingevolge ook van den Ammiraal verzogt had om 't aan hem af te ſtaan/ en dat hy gedurig verſchoof zulks te doen/ vertrok hy naar Kaſtilje, en klaagde aan 't Hof/ gelyk hy zig reeds beklaagende was over den Groot-Bevelhebber; d'Obando. En alzoo hy by den Biſſchop van Palencia zeer welſtond/ deed hy een geſchrift op de wyze van een afvaardiging afzenden om hem ter hand te ſtellen. Ondertuſſen vertraagde den Ammiraal zoo veel hy konde met de voltrekkinge van den laſtbrief; en als hy'er zig meeſter van zag/ verbeelde hy zig datze hem toebehoorde/ zulks hy gedenkende over deeze ſtoffe te ſchryven/ de Tappias onderwyl aan hunne zyde geen tyd verlooren/ en gaven'er werkkelyke berigten van aan den Biſſchop van Palencia. Invoegen dat'er in weinig tyds daar na/ eenen anderen laſtbrief quam/ door welken den Ammiraal gelaſt wierd: Dat hy op groote ſtraffe uit de Veſting te vertrekken had, zoo draa hy deeze ontfangen zou, en dat hy die aan Michel de Paſſamonte leverde, om ze te bewaaren tot men 't anders gelaſten zou. d'Ammi-

mtraal gehoozzaamde zulks / en nam zyn verblyf in het huis van Franciscus de Garay, die een dienaar van zyn Vader geweest was / en deed'er een huis bouwen om in te woonen. Als'er nu eenige maanden verloopen waren / dat Michel de Passamonte in bezittinge van de vesting geweest was / quam 'er eene andere Order / door welk hem bevolen wierd / dat deezen de sterkte aan Tapia zou inruimen / en dat men hem mede eene verdeelinge der Indiaanen verschafte. Zoo draa als d'Obando zynen rug gewend had / (gelyk het dikmaal in zyn afwezen gebeurde /) belaste men hem met veele betigtingen die aan den pleitbezorger der Koninglyke inkomsten behandigt wierden / met nog meer anderen / waar van de voornaamste hoofdzaaken waren : Dat Christoffel de Tapia hem de grond van een huis verzogt had, die men hem voor het Magezyn of Huis des Voorraads geordent had, en een ander voor de markt der stadt; de bezoldinge van een Jaar, die hy voor de smeltery te eisschen had, nevens twee Kaciquen dien hy de openbaare werken van St. Domingo ontrokken had, om ze aan byzonderen te geeven ; en dat alle de schaade meer dan vertig duizend Pezos beliep: hy herhaalde hoe hy in 't verlies van alle de goederen dien hy in 't Eiland had, verweezen was, dien hy om Bevelhebber te zyn, niet had mogen bezitten; en boven dat nog tien duizend Pezos in Goud, die door zyn toedoen in een Schip verlooren wierden. De Bakkalaurus Jean de la Barrera, eischte van hem ook twee duizend Pezos in Goud die hy hem hadde doen verliezen / met hem bevolen te hebben / dat hy niet in de Steeden Conception en St. Jago zyn verblyf nam. Antonii de Villa Santa begeerde van hem zes honderd duizend Pezos in Goud / dien hy hem hadde doen verliezen om ontslaginge van gevankenisse t'erlangen. Eenen zeheren Guerrero eischte van hem nog twee honderd en zestig duizend Pezos in Goud / die hy zeide niet te hebben willen uit de mynen vergaderen ten tyde als d'Indiaanen in vryheid waren; en 1539.

Beschuldigingen tegens Nicolaas d'Obando aan hof gebragt.

1509. boven dat / dat hy twee duizend Pezos in Goud betaalt hadde / aan onkosten van den weg te banen naar de Stadt Del Puerto de la Plata te gaan; dat hy over de verdeelingen / die hy in 't Eiland deed / geen verlof hebbende om zulks te doen / bestraffinge verdient had, en dat insgelyks tot het behouden der Indiaanen die door verdeelinge anderen waaren toe gevallen om de Koper-Mynen t'onderzoeken / zulk ook een verlies van tien duizend Pezos in Goud veroorzaakt had; in betaalinge van welke hy was gevonnist geweest. Alonzo d'Ojeda eischte van hem dertig duizend Kastillanos wegens een gedeelte / en vier duizend van een ander; daar en boven nog vyf-honderd duizend / die hy zeide in zyne zoldye te missen / en die hy verspilt hadde om een zekere reize niet te laaten doen. Als nu Nicolaas d'Obando zig dus van allerwegen benard en bezwaard zag / nam hy zynen toevlugt tot den Koning / en zeide; Dat alle deeze eisschingen, niet gedaan zynde geweest binnen de dertig dagen van de afdoeninge zyner rekeningen, niet aanneemelyk waren, en dat alles wat zy'er af voort bragten, niets anders was dan om hem te beledigen en in onrust te brengen. Waar op de Koning aan den Ammiraal gelaste: Dat hy hem een verhaal van alle deeze zaaken zenden zou, en dat men ondertussen d'aanhoudingen zoo van d'eenen als van anderen ter zyde zetten zou; zulks dat dertig dagen van zyne overgeevinge der rekening verstreeken zynde; hy volgens de wetten aan zyne eisschers niet verpligt was te antwoorden. Boven dat beval de Koning aan den Ammiraal; Dat alle de Indiaanen, die men van die genen die met d'Obando gekomen waren, ontnomen had, zouden wedergegeeven worden; Dat ook den d'Amptenaaren van het huis des voorraads van Sevilje, wierd aangezeid, dat nadien zy door die Advokaaten naar Hispaniola te hebben laaten vertrekken, deeze verschillen veroorzaakt hadden; zy voortaan geene meer daar van derwaarts lieten vertrekken, en dat deeze aanzegginge hen voor een uitdrukkelyk verbod versterkte.

Waar op hy voor den Koning zyne verdeedigingе doet.

Verbod van geene Advokaaten naar Hispaniola te laaten vertrekken.

Jean

Jean de la Coſa dan alleſ verbaardigt hebbende/ wat tot een Schip en twee Brigantynen of zeil-jagten noodig was / die hy ondernam uit te rusten / scheepten zig ontrent twee honderd man in; en daar mede te St. Domingo aangekomen / wierd hy van Alonzo d'Ojeda zeer wel ontfangen. Diego de Nicueza wat meer van magt zynde (want hy vier groote Schepen en twee Brigantyns hadde / als mede veel meer leeftogt en gerief voor zyn volk /) quam ook eerlang nevens Jean de la Coſa te St. Domingo aan te landen / en paſſeerde onderwegen 't Eiland St. Cruz., twaalf of vyftien mylen van St. Jean gelegen; van waar hy meer dan honderd Indiaanen ontvoerde die hy voor ſlaaven verkogt / zeggende dat hy deeze magt van den Koning hadde / dewyl het Karibaanen waren. Hy ontmoete toen eenen Advokaat van St. Domingo, Martin Ferdinandez d'Encizo genoemt / die eene bezolding door middel van zyne pleitverrigtingen van twee duizend Kaſtillanos hadde / dat toen meer was / als tegenwoordig tien duizend der zelve; Ojeda verzogt hem / met zyn verſtand en geld te willen begunſtigen; waar voor hy een Schip kogt / en bleef in de Stadt om het met leeftogt te laaden / en om daar mede hem met eenigen manſchap te volgen / nademaal Ojeda hem verkoozen had / om algemeenen Onder-Bevelhebber in zyn beſtier te zyn. Als Ojeda en Nicueza met zig neder te zetten bezig waren / begonnen 'er eenige verſchillen 't ontſtaan / raakende de grenzen van hun Beſtier / en byzonderlyk over het Eiland Jamaica, nademaal ieder van hen wilde dat het geweſt van Dariën in hunne grenzen verdat was; daar het ten laatſten zoo hoog mede liep / datze elkander by na aan 't leven zouden getaſt hebben. Want gelyk Ojeda van weinig vermogen was / en zig egter te dapper agte / om hem te laten verbluffen / deed hy hem dikmaal uit-eiſſchen; en Nicueza die ryk was gaf goede woorden / en hield zig vriendelyk en zeide hem / dat ieder vyf-duizend Kaſtillanos in bewaaringe ſtellen

1509.

De Schepen van Ojeda en Nicueza komen te St. Domingo.

Verſchillen tuſſen Ojeda en Nicueza gereezen.

1509. zouden / en dat ten welker dag hy tegen hem in gevegt komen wilde / dat dan deezen die verwinnaar bleef / tien-duizend Kastillanos hebben zou / doch dat hy hen voor het tegenwoordige in hunnen togt niet ophouden wilde. Dit zeide nu Nicueza niet / dan om zig van Ojeda t'ontslaan / nademaal ieder wel wist dat hy geenen staal had om in bewaaringe te zetten. Eindelyk verdroeg hen Jean de la Cosa onder deeze voorwaarde; dat de groote Rivier van Dariën hen scheiden zou / en dat d'eene de Kust ten Oosten / en d'andere ten Westen zoude eisschen.

Die door de la Cosa beslegt worden.

d'Ammiraal zend midlerwyl Jean d'Esquibel naar Jamaica.

Als den Ammiraal ondertussen de quaade gesteltheid deezer bestierders vernam / en byzonderlyk deeze van Jamaica en Veragua, hetwisste hy zoo veel hy konde / om hen zulks niet in te willigen; en om hen de genietinge van Jamaica te verhinderen / zond hy'er den Kapitein Jean d'Esquibel, op dat hy dit Eiland bevolkte; zoo dat Ojeda als hy zig inscheepte zeide / dat indien Jean d'Esquibel te Jamaica quam / hy betuigde hem zyn hoofd te doen verliezen. Doch hoe het met zyn aankomen aldaar afgeloopen is / zullen wy beneffens de beschryving van 't Eiland Jamaica, op 't Jaar 1510, met d'inlassing van veel opmerkelyke zaken vernemen.

Vertrek van Ojeda naar de vaste Kust.

TWEE

TWEE SCHEEPS-TOGTEN,

gedaan door

ALONZO d'OJEDA

EN

DIEGO DE NICUEZA;

d'eerſte van HISPANIOLA naar de Vaſte KUST; de laatſte ter bevolking van

JAMAIKA,

op 't eynde van 't Jaar 1509.

Nu ſtaat ons te verhalen / hoe eindeling Alonzo d'Ojeda van St. Domingo naar 't vaſte land vertrok; en Diego de Nicueza, na veel tegenſpoorelingen / ter bevolking van Jamaika op reys geraakte; als waar van wy de voorbereidzelen tot hier aan toe / ten minſten ſchemeragtig hebben gezien. Het was dan op den tienden November dezes Jaars 1509 dat eerſtelyk d'Ojeda van St. Domingo, met twee Schepen en even zoo veel Brygantyns vertrok; ophebbende dry-honderd man / van die uit Kaſtilje overgekomen en nieuwelyks te St. Domingo waren aangenomen / nevens twaalf Peerden. Dog Diego de Nicueza hadde dry een ſchoonder Vloot / dewyl niet alleen de beſte manſchap van Hiſpaniola hem toevloepde / (zynde wegens zyne goede hoedanigheid meer bemind /) maar dat ook de ryk-dommen van Veragua zeer hoog geagt waren; en hy daar-en-boven met vier Schepen en twee Brigantyns uitging / nevens nog een ander Schyp door hem zelf gekogt; zulks dat alle deeze toebereidzelen oorzaak waren / dat hy niet zoo ſpoedig in ſtaat

1509.

1502. van te vertrekken als Ojeda was. Boven dat was hy ook verpligt geweest zig in schulden te steeken / die om ze eerst alle te voldoen / maakten dat men hem niets leende / dan met de grootste bekommeringe; en 't was ook niet min een zake van de grootste gevoeligheid die den Ammiraal trof / van te zien / dat Nicueza in staat was / om eene der Landen te gaan genieten / die zyn Vader door veel naarstigheid en arbeid hadde ontdekt / en waar van hy geloofde dat veele daar af zeer voldaan waren. Toen egter Nicueza in goeder manieren eene zyner schuld-eisschers voldaan had / bood hy zig des aangaande insgelyks te doen aan eenen anderen aan; daar op geloovende in alles voldaan te hebben / en dat zyn volk / ten getal van zeven-honderd / zeer wel gewapend was ingescheept / nevens zes Peerden; benoemde hy voor Algemeene Kapitein Lopes d'Olano, eene der geenen die Fr. Roldan gevolgd was. Zoo dra alle de Schepen uit de Haven vertrokken waren / (uitgezonderd eene dat hem verwagte /) gebeurdend / dat als hy zig ook te Scheep begeeven wilde / dat zig het Geregte by hem vervoegde / en daagde hem voor de Regtbank / over een beslag van vyf-honderd Dukaaten; die hem vonnisden / de gemelde somme te betaalen / of dat hy zig gevangen stelde. Hy deed dan veele klagten / en betuigden tegens hen de vergoedinge wegens 't onregt en d'onkosten van zyne Reis-veragteringe / nevens die van zyne Vloot; verklaarende dat het hem voor 't tegenwoordige ondoenelyk was deeze somme te voldoen. Zulks dat hy in eene zoo groote bekommernisse niet wist wat raad'er by te brengen was / en hem alzoo genoeg scheen om hem 't verstand te doen verliezen. Het gebeurde dan / en wel ter goeder uure voor hem / dat eenen Beamptschryver der Stadt / (een zeer eerlyk man /) zig aanbood / en zeide de vyf-honderd Dukaaten te willen betaalen die men Nicueza afeischte; die als verbaast over zoo gelukkigen ontmoetinge / als wanhoopende in zoo onverhoopten uitslag was; dog ziende dat zulks van derzen Heer uit

Nicueza word om d'af betaalinge zyner schuld-eisschers lange opgehouden.

Nicueza door eene Borge ontslagen.

uit louter genegentheid beloofd wierd / omarmde hy deeze zyne Borge al weenende / en gaf hem duizend dankzeggingen voor de gunst aan hem bewezen; hem verlossende uit zoo grooten ongelegentheid waar in hy was; dien dan ook dagelyks agt op hem gaf / om te zien of 'er zig nog eenen anderen schuldeisscher op deed / om hem insgelyks te bekommeren. Eindelyk zoo vertrok dan Nicueza den twee-en-twintigsten van November; en na hem / Jean d'Esquibel, met zeventig man / om Jamaika, door order van den Ammiraal / gelyk wy straks te vooren gezegt hebben / te gaan bevolken. Van welker beide verdere avonturen wy straks / benevens die van Alonzo d'Ojeda breeder gewag zullen maken; en nu voor-af bezien / hoe het onderwyl met des nieuwen Ammiraal Diego Kolumbus zaken in de Indiën afgeloopen is; waar toe wy het opperbewind aan 't Kastiliaanze Hof van wat vroeger tyd moeten ophalen.

1509.

En vertrekt gelyk ook Jean d'Esquibel doet.

Na dat dan den Katholyken Koning / van Napels in den Jaare 1507 was weder gekeerd; hing het gantsche bestier van d'Indiën byzonderlyk van den Bisschop Jean Rodriguez de Fonseca af / als mede van den Bevelhebber Lope de Conchillos, nademaal zy beide elk in hunnen staat / zeer wel by den Koning gezien waren; zoo dat zedert de Bisschop tot Aards-Diaken van Sevilje gekoozen was / hy de zaaken van d'Indiën gedurig behandelde / en by den Koning in grooten aanzien was / byzonderlyk na zyne wederkomst van Napels. Maar nademaal hy reeds oud en verzwakt was / ondersteunde hem Lope de Conchillos, in de bestieringe des gantschen Koningryks; alhoewel hen den Raad / die in geleerde en ongeleerde bestond / was bygevoegd. Als nu den Bevelhebber Conchillos in gezag begon te geraaken / volgde hy gemeenelyk de orders van Fonseca als zyn bysitter / en bestuurden alzoo gezamentlyk het geheele Koningryk / zoo veel de gemeene zaaken aangingen / en waar door men niet ligt nieuwe zwaarigheid veroorzaakte. Doch de Bisschop hadde altoos eenen haat en weer-

Het bestier der Indiën gántschelyk in handen van den Bisschop Fonzeca vervallen.

1502. van te vertrekken als Ojeda was. Boven dat was hy ook verpligt geweest zig in schulden te steeken / die om ze eerst alle te voldoen / maakten dat men hem niets leende / dan met de grootste bekommeringe ; en 't was ook niet min een zake van de grootste gevoeligheid die den Ammiraal trof / van te zien / dat Nicueza in staat was / om eene der Landen te gaan genieten / die zyn Vader door veel naarstigheid en arbeid hadde ontdekt / en waar van hy geloofde dat veele baar af zeer voldaan waren. Toen egter Nicueza in goeder manieren eene zyner schuld-eischers voldaan had / hood hy zig des aangaande insgelyks te doen aan eenen anderen aan; daar op geloovende in alles voldaan te hebben / en dat zyn volk / ten getal van zeven-honderd / zeer wel gewapend was ingescheept / nevens zes Peerden; benoemde hy door Algemeene Kapitein Lopes d'Olano, eene der geenen die Fr. Roldan gevolgd was. Zoo dra alle de Schepen uit de Haven vertrokken waren / (uitgezonderd eene dat hem verwagte /) gebeurdend / dat als hy zig ook te Scheep begeeven wilde / dat zig het Gerugte by hem verwagde / en daagde hem voor de Regtbank / over een beslag van vyf-honderd Dukaaten; die hem vorigsden / de gemelde somme te betaalen / of dat hy zig gevangen sitide. Hy deed dan veele klagten / en betuigden tegens hem de vergoedinge wegens 't onregt en d'onkosten van zyne Reis-veragteringe / nevens die van zyne Vloot; verklaarende dat het hem voor 't tegenvoordige onmoemelyk was deeze somme te voldoen. Zulks dat hy in eene zoo groote bekommernisse niet wist wat raad'er by te brengen was / en hem alzoo genoeg scheen om hem 't verstand te doen verliezen. Het gebeurde dan / en wel ter goeder uure voor hem / dat eenen Beamptschryver der Stadt / (een zeer eerlyk man /) zig aanbood / en zeide de vyf-honderd Dukaaten te willen betaalen die men Nicueza afeischte; die als verbaast over zoo gelukkigen ontmoetinge / als wanhoopende in zoo onverhoopten uitslag was; doch ziende dat zulks van deezen Heer

Nicueza word om d'af betaalinge zyner schuld-eischers lange opgehouden.

Nicueza door eene Borge ontslagen.

uit

1509.

uit louter gunstigheid beloofd wierd / omarmde hy deeze zyne Borge al weenende / en gaf hem duizend dankzeggingen voor de gunst aan hem bewezen; hem verlossende uit zoo grooten ongelegentheid waar in hy was; dien dan ook dagelyks agt op hem gaf / om te zien of 'er zig nog eenen anderen schuldeisscher op deed / om hem insgelyks te bekommeren. Eindelyk zoo vertrok dan Nicueza den twee-en-twintigsten van November; en na hem / Jean d'Esquibel, met zeventig man / om Jamaika, door order van den Ammiraal / gelyk wy straks te vooren gezegt hebben / te gaan bevolken. Van welker beide verdere avontuuren wy straks / benevens die van Alonzo d'Ojeda breeder gewag sullen maken; en nu voor-af bezien / hoe het anderwyl met des nieuwen Ammiraal Diego Kolumbus zaken in de Indiën afgeloopen is: waar toe wy het opperbewind aan 't Kastiliaanze Hof van wat vroeger tyd moeten ophalen.

En vertrekt gelyk ook Jean d'Esquibel doet.

Na dat dan den Katholyken Koning / van Napels in den Jaare 1507 was weder gekeerd; hing het gantsche bestier van d'Indiën byzonderlyk van den Bisschop Jean Rodriguez de Fonseca af / als mede van den Bevelhebber Lope de Conchillos, nademaal zy beide elk in hunnen staat / zeer wel by den Koning gezien waren; zoo dat zedert de Bisschop tot Aards-Diaken van Sevilje gekoozen was / hy de zaaken van d'Indiën gedurig behandelde / en by den Koning in grooten aanzien was / byzonderlyk na zyne wederkomst van Napels. Maar nademaal hy reeds oud en verzwakt was / ondersteunde hem Lope de Conchillos, in de bestieringe des gantschen Koningryks; alhoewel hen den Raad / die in geleerde en ongeleerde bestond / was bygevoegd. Als nu den Bevelhebber Conchillos in gezag begon te geraaken / volgde hy gemeenelyk de orders van Fonseca als zyn bysitter / en bestuurden alzoo gezamentlyk het geheele Koningryk / zoo veel de gemeene zaaken aangingen / en waar door men niet ligt nieuwe zwaarigheid veroorzaakte. Dog de Bisschop hadde altoos eenen haat en weer-

Het bestier der Indiën gantschelyk in handen van den Bisschop Fonzeca vervallen.

zin

1509. zin in de zaaken van den Ammiraal / die men oor-
deelde uit eenige woorden ontſprooten te zyn / die
qualyk waren overgebrieft ; en byzonderlyk wat
den Ammiraal Chriſtoffel Kolumbus doen bly-
ken had in de achterhoudinge over d'afgevaardigdeng
van zyne Vloot / toen hy in den beginne ter ont-
dekkinge zou vertrekken / of om dat men hem de
benoodigde zaaken niet verſchaft hadde ; nademaal
van toen af alle de zaaken van d'Indiën reeds door
handen van den Biſſchop beſtierd wierden. Dit nu
aan die van Hiſpaniola overgebragt / veroorzaakte
de onbeſchaamtheid en beledigingen door Franciſ-
cus Roldan en anderen verwekt ; die alleg ten erg-
ſten door geſchriften aan den Biſſchop over-brie-
den ; zulks dat ze zig in zynen gunſt ingewikkeld
ziende / al-om toeleiden om de zaaken van den Am-
miraal de voet dwarg te zetten. Hier uit ontſproot
ook de verdeeltheid / die te St. Domingo gemaakt
wierd / houdende den eenen de zyde van den Am-
miraal Kolumbus, en den anderen die zig deeze van
den Koning roemden ; waar van den Schatbewaar-
der Paſſamonte het hoofd was / aan wiens zyde
zig veel volks voegde ; geloovende door den Ko-
ning / dat is / den Biſſchop en Conchillos, begun-
ſtigd te zyn ; boven dat quamen'er nog eenige zig
opdoen / van die den overleden Ammiraal weder-
ſtreeft hadden ; en van de overgebleevene van Rol-
dan ; die alle gezamentlyk voorneemens waren den
Ammiraal in 't waarwater te zitten / op dat ze zig
meeſters van het beſtier maakten / en zoo beter ten
einde van hunne voorneemens te geraken / en de
Eerzugt van Paſſamonte te voldoen / wien na al-
len ſchyn door 't Hof begunſtigd wierd / als een
zaake zoo 't ſcheen / die hen beloofd was. Invoe-
gen zy in al deeze beſluitinge tegen den Ammiraal
deeden wat ze konden ; ongemoeid hy in alleg wat
zy tot zyn nadeel wiſten voor te werpen / onſchul-
dig was ; zynde van te Edelen gemoed / dan dat
hy zou willen in regtmatige verwoptingen leven.

Gelyk me-
de Paſſamon-
te zig een
hoofd zyner
benyders
toont.

Valſche
beſchuldigen
tegens den

Het eerſte ſtuk dat zy verzonnen / was ; Dat
d'Ammiraal te vooren het voorneemen van zig in
't Ei-

't Eiland op te werpen hadde gehad, gelyk hy ook reeds het zelfde tegen zynen Vader hadde willen doen. Als'er nu ook eenen Amador de Lares gekomen was / (een man die zynen tyd in d'Oorlogen van Italië hadde doorgebragt;) hitsten deeze bedriegers hem aan / om neerstig gaa te slaan / of ook / en hoedanig het Huis dat den Ammiraal deed bouwen / versterkt wierd. Deeze man zulks bezigtigd hebbende / en het van veele vensters voorzien vindende / (gelyk zulks het land vereischte / wegens de groote hitte die het aldaar maakte /) en nog andere byzonderheden dien hy'er aanmerkte / en niet buiten gewoon waren / zoo bespotte hy die geenen over hun quaade agterdogt. Wanneer ondertusſen hunne quaadaardigheid met die van 't Eiland en der Kastiliaanen te zamen dagelyks aanwiesch / en in hunne voorneemens gevoed wierden / zeggende dat d'Ammiraal aan het begeeren des Konings geen genoegen deed; nalatig zynde in 't overleveren der Bevel-brieven / waar van hy aan de byzonderen die'er tegenwoordig waren / gelast was / en ook aan anderen die zig aan 't Hof begeeven hadden; 't geen dan aan hen reden gaf / om deswegen aan den Bisschop en aan Conchillos te schryven. Waar over de Koning besloot eenen zekeren Regter naar 't Eiland te zenden / die Regter van Appèl of Beroepinge genoemd wierd / voor welke men de Vonnissen van den Ammiraal en van zyne algemeene Regters appelleeren kon. d'Ammiraal was hier over zeer gevoelig en oordeelde dat het zyne eere te na ging / deeze boven hem gestelt te zien; 't geene egter uitgevoerd wierd; want men doelde alle in 't gemeen om hem te vervolgen / en in dier voegen uit het Eiland te dryven / dat zy zig zelven in het bestier gevestigd zagen / gelyk we hier na verhalen zullen. 1510.

Ammiraal gelmoed.

De Koning besluit eene Regter van beroepinge naar Hispaniola te zenden.

In 't zelve Jaar nu / quam ook d'order der Dominicanen op Hispaniola over; waar van Broeder Dominicus de Mendoza de instelder was; een groot voorbeeld der Geestelyken / en Broeder van den Vader Garcia de Loaysa, Biegt-vader van den Ko-

d'Order der Dominikaanen begeeven zig naar Hispaniola.

1510. keizer / en Kardinaal / Aarts-Biſſchop van Sevilje en Voorzitter van den Raad van Indiën. Deeze Vader die zeer geleerd was / had eenen Geeſtelyk verzoon aan de hand / Broeder Pieter de Cordoua genoemd / van de zelve Stadt Cordoua geboortig / uit een Edel geſlagte / en een wys en deugdlievend man. Deezen Mendoza nam nog by zig / eenen anderen Broeder Antonii Monteſino geheeten / een groot Leraar ; en deeze wederom eenen anderen Broeder Bernard de St. Domingo genoemd / een man die in de wiſſelvalligheden der Weereld onervaaren was / maar egter zeer verſtandig / geleerd en Godsdienſtig. Deeze Vaders aangeſtelde om deeze order 't ontfangen / begaf zig Broeder Dominicus naar Roome om met Cajetanus te handelen / die Generaal van deeze Order was / en bragt de benoodigde zaaken te weeg om naar d'Indiën te vertrekken ; zulks hy met verlof van den Koning wilde dat Broeder Dominicus de Mendoza in Kaſtilje bleef om de zaaken zyner Order wille ; en dat Broeder Pieter de Cordoua naar d'Indiën ging om over d'anderen Stedehouder te zyn / hem nog by voegende eenen Leeken-broeder. Deezen Broeder Pieter, was niet ouwder dan agt-en twintig Jaaren ; doch d'anderen waren reeds van meerder Jaaren. In Hiſpaniola gekomen / was'er een goed Kriſten die hen ontfing / Pieter de Lumbreas geheeten. Deezen verzogde hen eene kleine onderaardſche wooning / waar in zy zig een tyd lang ophielden / nademaal'er zeer weinig huizen van ſteen gebouwd waren / dan alleen zeer enge en kleine houte huisjes met ſtroo gedekt. Aldaar verzag hy hen met onderhoud / van Kazabi, dat een zeker brood is van wortelen gemaakt / maar weinig kragt in zig heeft / als men het zonder vleeſch of viſch eet. Doch hy verſchafte hen eenige eyeren / viſch en kruiden / meeſt dikmaals zonder olye / en een weinig Axi, dat een zoort van Peper deezes lands is ; nademaal men groot gebrek van leevensmiddelen uit Kaſtilje had ; want daar was geen Tarruw noch Meel om brood te bakken / noch Wyn / en

Broeder Pieter de Cordoua voor hoofd deezer Order verkoozen.

en zulks nog naauwlyks om in de Misse te ge- 1510.
bruiken. Zy sliepen alleen in spanbedden / die zy verwaardigd hadden met stokken over door stroo opgevegt; zy waren alleen gekleed met Serge nevens een wolle rok / zeer slegt van maaksel; en boven dat waren ze zeven Maanden in 't Jaar agter-een dat ze vasten-dag hielden / gelyk hunne Order mede bragt. Zy leeraarden een Heilig en Godvrugtig leven / en hielden zig als zoodanige / waar door zy veele misbruiken en verwoestingen der woekeraars die onder den volke geoeffend wierden / verbeterden en uitwisten. En alhoewel ter tyd dat ze zig uitscheepten / d'Admiraal te Conception de la Vega met zyne vrouwe was / ging hem egter Broeder Pieter de Cordua bezoeken / en wandelde dertig mylen / met zyn mantel op den rug / etende niets dan wortelen / en sliep op de aarde daar hem de nagt overviel. D'Admiraal en zyn vrouwe ontfingen hem Godsdienstiglyk / en toonden hem veele beleefdheden. Hy leeraarde den volgenden dag / en vermaande de Kastiljanen / dat zoo dra zy hunne maaltyd gehouden hadden / ieder hunne Indiaanen daar ter kerk zouden zenden; werwaards zy ook alle quamen. Aldaar begaf hy zig op een bank / houdende een kruis in de hand / en deed hen de verklaaringen in eene Predikatie; beginnende van de Scheppinge der Wereld / tot aan het lyden en den dood van Jezus Christus de Zonne Gods / met alle de wederwaardigheden / die hy voor de verlossinge des menschelyken geslagts / geleeden had; eene Predikatie waarlyk die van grooten opbouw was. Hy vervolgens eenigen tyd met den Admiraal omgegaan hebbende / keerde van daar weder / niet zonder groot leedwezen van zyn toehoorders / die reeds zeer in de vreeze Gods gevorderd waren. Weinig tyds na dat Broeder Dominicus de Mendoza met een goed gezelschap van berugte Geestelyken was aangeland / hebben ze zig vrywilliglyk aangebooden / onder vertrouwen van te verdraagen en ter liefde van Jezus Christus veel ongemakken en wederwaardigheden te lyden; als d'eer-

De Cordoua eerste prelaat der Dominikaanen in d'Indiën.

1510. d'eerſten die'er zig hier toe lieten gebruiken. Toen nu Broeder Dominicus de Mendoza, te Gomera (eene der Kanariſche Eilanden/) aanquam / ontmoete hy'er eene vrouwe die van eenen Demon of dulle geeſt bezeten was / verzoekende deeze de Vader van haar te komen bezoeken. Na dat hy dan de noodige bezweeringen / om den quaaden Geeſt te doen verhuizen / gedaan hadde / vroeg hy haar: Van waar hy quam; den Demon antwoordde uit Indiën. De Vader vervolgde: Ha verrader! gy hebt u'er niet vertrouwd te blyven; want den Katholyken Koning heeft u van daar verjaagt. Waar op de dulle Geeſt antwoordde: 't Is wel waar dat zy my zulks 't onregt gedaan hebben; maar 't is nu genoeg, men zal'er deswegen het geheim in deeze honderd Jaaren niet af weeten.

De Mendoza te St. Domingo geland, beſluit nog andere regels aan die van zyne order te voegen.

Dominicus de Mendoza dan te St. Domingo by van alle reis-koſten even als Broeder Pieter de Cordua, aangekomen (nademaal de Koningen in dusdanige zoorten van genegentheid / zeer milddaadig zyn/) beſloot hy met de vyftien Geeſtelyken dien hy reeds by hem had / zekere regels / boven de ouwde gewoone van hunnen Order / by te voegen; waar mede zy meerder yver en ſtrengheid van leeven toonden / als namelyk; Dat zy geene aalmoezen van Brood / Wyn noch Olye zouden invoorderen / op dat zy dies te gezonder zouden zyn; dog dat ze zulks voor hunne zieken door de Stadt konden opzaamelen; en in gevalle van eenen Palmzondag te vieren / dat ze dan niets hadden om te eeten dan kruiden zonder olye / met zout en Axi gerooſt. Zy leefden veele Jaaren in deeze ſtrengheid / ten minſten geduurende het leeven van Broeder Pieter de Cordoua; ten welken tyde de Godsdienſt te St. Domingo bloeide / en veele hunne zoberheid navolgden.

Bartholomeus de las Caſas verrigt d'eerſte Koor mis in d'Indiën.

In 't zelve Jaar deed de Godsgeleerde Bartolemeus de las Caſas, geboortig van Sevilje, d'eerſte Hoor-Mis die in d'Indiën gezongen wierd / alwaar d'Ammiraal met groote Godvrugtigheid tegenwoordig was / nevens alle die zig in de Stadt

la

la Vega bevonden / en wel het grootſte gedeelte der inwoonders deezes Eilands uitmaken; nademaal dit geſchiede ten tyde der ſmeltinge / in welke ieder het Goud dat hy vergaderd hadde / om te ſmelten aanbragt; waar toe zy zig even vergaderden gelyk men gemeenelyk op d'openbaare Markten in Kaſtilje en elders in Europe doed / om 'er hunne betaalingen van ſchattinge te doen. En oft dat men 'er nog geen Goude munt hadde / maakten zy'er zekere ongeagte ſtukken van / gelykerwys als de Kaſtillanos en Dukaaten, naar 't hen goed dagt / in verſcheidene zoorten van waarde. Ook waren 'er anderen die dun zynde / genunt wierden ieder na zyn zwaarte / dat Reaalen waren / met de Wapens van den Koning; van welk'er veele in d'eerſte Miſſe geoffert wierden / die aan de Hoopelingen wierden uitgedeeld / uitgezonderd eenige Goude ſtukken die zeer fraay geſtempeld waren. Waar van dan nu genoeg / om hier vervolgens 't reſtant van Jean Ponze de Leon, op 't Goudryk Eiland St. Jean, af te doen; wiens Scheeps-togt ter ontdekking derwaards / wy op 't Jaar 1508 verhaald hebben. 1510.

Nicolaas d'Obando in Kaſtilje aangekomen / vertoonde aan den Koning den dienſt die Jean Ponce de Leon hem gedaan hadde / wegens de volmaakte kenniſſe der byzondere geheimen / die hy in het Eiland St. Jean ontdekt hadde / nevens noch andere zaaken / die hem veele verdienſten byzondere bragten; dies halven de Koning / om hem voor zyne dienſten en zorge te vergelden / hem het beſtier deezes Eilands ſchonk / zonder dat d'Admiraal hem daar in konde hinderen / noch het genot daar af onttrekken. Hy dan in bezittinge van dit beſtier gekomen / zogt hy onder eenige voorwendzels Jean Ceron en Michel Diaz gevangen te neemen / en hen als zoodanige naar Kaſtilje te zenden / om ze voor het Hof te doen verſchynen / ter beledigingе van den Admiraal. Eerlang begon hy een Dorp-Gehugte aan de Noord-Kuſt / voor de Kaſtiliaanen te doen bouwen / dat hy Caparra noemde / en Jean Ponze de Leon geniet voor zyn dienſten het beſtier op St. Jean.

1510. deed voor hem een huis van aarde verwaardigen; maar alle d'anderen waren van stroo. Ingevolge van tyd / liet hy het van steen ophaalen / welkers afstand een myl van Zee gelegen was / zeer na by de haven el Rico genoemt / van wegens dat deeze plaats niets anders / dan in heuvelen en Bosschaadjen bestond / en voorts zoo bupten en zagten grond had / dat beesten en menschen'er in den drag nederzonken. Waarom den leestogt die uit Kastilje quam en andere Koopwaaaren / duurder quamen te kosten om ze van Zeewaarts / derwaarts over te brengen / als ze van Kastilje te vervoeren gekost hadden; nogtans hield hem de begeerte om Goud te verkrygen hier wel tien of twaalf Jaaren op / zonder om al deeze overlasten te willen verrekken. Daar na van plaats veranderende / bouwden sy een ander Gehugte aan de zelve Noord-Kust by na ten einde des Eilands in eene vallei / zeer na by waar tegenwoordig / St. German gelegen is / door hen zoo genoemt / maar anders Guamca geheeten word / nademaal sy'er zekere beeken vonden / waar in men overvloed van Goud had. Daar na nogmaals van zitplaats veranderende / gingen sy vier mylen van daar weder te rugwaarts woonen in eene plaatze die Aguada genoemt was / wegens eene groote Rivier al waar de Scheepen konden water laaden / die men zeder Soto major, noemde / doch daar na weder in de zelfde vallei komende van waar ze vertrokken waren / heeft die de naam van St. German behouden. En alhoewel sy nog andere bewooningen van Kastiliaanen in dit Eiland maakten / wierpen ze die geduurig weder overhoop / zoo dat hen niets dan deeze twee overbleef.

Opstand der Indiaanen van St. Jean over de verdeelingen.

Straks na dat Jean Ponze de Leon de verdeelingen der Indiaanen deed; wilden sy hem niet gehoorzaamen maar beraadslaagden gezamentlyk / dat ieder Kacique belast wierd / om in eenen zekeren tyd / de Kastiliaanen / die sy in hunne landstreeken magtig wierden / te dooden / 't zy in de Mynen of in d'Erfgoederen alwaar sy zig niet op hun-

hunne hoede vonden. Volgens dit verdrag bragten ze tagtig Kaſtiliaanen om den hals / na dat vierduizend Indiaanen zig hadden by een gevoegdt / om het blek van Soto Major te belegeren / daar zy eenige inwoonders van verraſten en dood-ſloegen / daar na ook de huizen aan brand ſtaken. De Kaſtiliaanen ſtreeden in deezen aanval zoo dapperlyk / dat alhoewel de Indiaanen al deeden wat ze konden om zig van de Kaſtiliaanen t'ontſlaan / ze egter telkens naar Caparra moeſten wyken / al waar zig Jean Ponze insgelyks naar toe begaf / toen hy alles verlooren had.

Christoffel de Soto Major berigt dat d'Indiaanen toeleg op zyn leven maakten.

Voor zoo veel nu Chriſtoffel de Sotomajor aangaat / die mede na dit Eiland gezonden was / en zyn verdeeling van den Kacique Agueynaba had; zogt den zelven Kacique hem om den hals te doen brengen: en alhoewel hy door desſelfs eige zuſter / (die hem voor een vriend hield) hier van gewaarſchuwd wierd / wilde hy'er geen geloof aan ſlaan: nog wasſer een Kaſtiliaan die de Indiaanze taal geleerd had / die hem insgelyks berigte van deezen toeleg gaf; 't geen hy op deeze wyze agterhaald had: als hy hen eenmaal des nagts beſchilderd zag / ontkleede hy zig even zoo / beſchilderde hem als de Indiaanen / en begaf zig onder den hoop om te vernemen watter omging; en verſtaande datze onder hunne gezangen / d'aanſtaande dood van Sotomajor gedagtig waren / ontdekte hy 't'hem / en bood zig aan den Man te redden. Dog hy alle deze berigten niet willende gelooven / wierd hy eindelyk den volgenden dag / nevens vier andere Kaſtiliaanen deerlyk omgebragt. Jean Ponze dit ongeval ziende / bragt ſtux al zyn manſchap op de been die hy in 't Eiland overig hadde / en omtrent hondeerd man konden uitmaaken; de reſt waren meeſt gedood. Waar hy nu wiſt dat eenige Indiaanen waren / ging hy ze opzoeken / en vogt tegens hen met veel moed en dapperheid / als die zig reeds door hunne wapenen in veele ſlagen verwonderlyk gedraagen hadden. Sy wierden ook grootelyks onderſteund door eenen Hond die zy Bezer-

Stryd tuſſchen de Kaſtiliaanen en Indiaanen, waar in een hond den Kaſtiliaanen ten dienſt is.

1510. zerrillo noemden; deezen hond maakte zoodanig eene ſlagtinge onder d'Indiaanen dat het te verwonderen was / en wiſt die geenen die in Gozlog waren / van die / die zig vreedzaam hielden / zoo wel te onderſcheiden als of hy een menſche was geweeſt; zulks dat d'Indiaanen meer vooz tien Kaſtiliaanen met den hond bevreeſt waren / dan vooz honderd Kaſtiliaanen zonder den zelven; gelyk zy hem dan ook ten dien einde een aandeel / en de helft van alles wat'er gewonnen wierd / gelyk als aan eenen Schutter gaven / 't zy van Goud / Slaaven of andere dingen / die zyn meeſter ontfing. Men verhaalde veele zaaken van deezen Hond; en onder anderen / dat als'er eens beſlooten was hem eene zeer outvde Indiaanſche vrouwe vooz te ſtellen om verſlonden te worden / de Kapitein haar een Brief gaf / om die aan zekere Kaſtiliaanen te brengen die niet verre van daar waren; dit wyf deezen brief aanneemende / ſpoede henen / waar op de hond losgelaaten wierd; deeze Indiaaninne ziende dat dit beeſt zig op haar wilde werpen / was zeer verbaaſt / en ſpzak hem onder 't aantoonen van den brief / in haare taale aan / en zeide: Myn Heer Hond, ik gaa heenen, brengd gy deezen brief aan de Kaſtiliaanen, en doed my geen quaad. Met deeze woozden bevreedigde zig den hond / en begon aan haar te vieken / en het been opligtende te bepiſſen / gelyk andere honden tegen een muur gewoon zyn te doen; en was alzoo een wonder vooz de Kaſtiliaanen om te beſchouwen. Hoe het nu verder met Jean Ceron en Michiel Diaz afgeloopen is / die Jean Ponze gevangen naar Kaſtilje gezonden had / neffens de reſt van Ponzes eigen bedrpf / zullen we hier na onder de Indiſche zaaken van 't Jaar 1511 verhalen.

Merkwaardig voorval van deezen Hond bygebragt.

RE-

REGISTER.

A,

Advokaten verboden naar Hiſpaniola te laten vertrekken. 38
Agueynaba groot Heer der Borriquen op 't Eiland St. Jean verwiſſeld zyn naam in die van Jean Ponze de Leon, dien hy minnelyk ontfangd. 12
Alonzo d'Ojeda bied zig met Diëgo de Nicueza aan om aan de vaſte kuſt bevolkingen te doen 24. Ontfangen haar Inſtructie over 't beſtuur der landſchappen aan de Golf van Urabo 25. Komen te St. Domingo met eenige vervoerde Karibaanze ſlaven 39. Vertrekt met twee Schepen en 2 Brigantyns van St. Domingo naar de vaſte kuſt. 40,41
Amerikus Veſputius verdienſten, tegen die van Chriſtoffel Kolumbus aan 't Hof gewogen en te ligt bevonden. 16
Ammiraal, ziet Diego Kolumbus letter D.
't Ammiraalſchap by Diego Kolumbus verzogt behoudens al s'Vaders voorregten. 15

B.

Bartholomeus de las Caſas zingt d'eerſte Koor-mis in d'Indiën. 48
Bernard de St. Klara over verſpilling van s'Konings inkomſten uit een-en al gezet 7. Word in verlegenheid zyner ſchulden, door d'Obando liſtig gered. 8
Beſtier van d'Indiën hoe en wanneer in handen van den Biſſchop Rodriguez de Fonſeca vervallen. 43
Bonaô met hoedanigen Stadts-wapen vereerd. 5
Boomſtammen by de Lucajers tot behendige vaartuigen gemaakt. 9
Borriquen of 't Eiland St. Jean, hoe van Jean Ponze de Leon bezogt en gevonden. 11
Buena Ventura met een Stadts wapen-ſchild begiftigd. 5

C.

Chriſtoffel Kolumbus ontdekkingen hoe aan 't Hof, op de eiſſingen van zyn zoon Diego gezogt te verkleinen. 16
Chriſtoffel de Sottomajor krygt verlof naar 't Eiland St. Jean te vertrekken 23. Raakt in gevaar van den hals by den Kacique Agueynaba. 51
Chriſtoffel Tapia in Kaſtiljen gekomen verklaagd den Ammiraal Diego Kolumbus aan 't Hof. 36
Compoſtella met een Stads-wapen beſchonken. 5
Conception met hoedanig een Stads wapen-ſchild begiftigd. 5
St. Cruz met een Stads-wapen begiftigd. 6
Cuba door Sebaſtiaan d'Ocampo bevonden waarlyk een Eiland te zyn. 3
Cubagua een Eiland, door den Koning gelaſt te bevolken 31. 't Zelve in zyn grootte en hoedanigheid beſchreven. 32

D.

Diego Kolumbus verzoekt aan 't Hof dat hem al zyn s'Vaders vorregten worden overgedragen 14. Leverd eenige verzoekſchriften aan den Fisk aal van 't Hof over 15 Brengd aan

aan den Raad van Indiën veel bewyzen voor zyn s'Vaders ontdekkingen by 16. Word door den Raad over d'Indiën, in zyn eys tegen den Koning verdadigd 16-28. En egter over zyn eiſſingen aan 't Hof veele Jaren opgehouden, en gaat onderwyl een houwelyk aan 20. Als Ammiraal weder na Hiſpanio gezonden, krygt geen meerder magt als Bovadilla gehad had 21. Ontſangd zyn verdere Orders en vertrekt met zyn Vrouw, Broeder, Oomen en eenige Edele Jonkvrouwen naar d'Indiën 22. Hoedanig zyn Orders waren 27. Hoe na s'Koninx bevel in Indiën met de Kaciquen, Indiaanen, Karibanen en Mynwerkers moeſt handelen 28. En hoe de verdeeling der Indiaanen te reguleeren 29. Vertrekt van St. Lucar naar Hiſpaniola 30. En komt als Ammiraal in Hiſpaniola 33. Neemd met zyn Vrouw verblyf in de Sterkte van St. Domingo en word met gaſtmalen verwellekomd 34. Elſt op St. Domingo rekening van de Bevelhebbers 35. Maakt van nieuws verdeeling van Indiaanen voor zig en de zyne 35. Word aan 't Hof door Chriſtoffel Tapia verklaagd, en wat'er op volgde 36. Zend Jean d'Eſquebel na Jamaica in weerwil van Ojeda die daar over met Nicueza in geſchil ſtond. 40

Diego de Nicueza met Serrans na Hiſpaniola gezonden om veel dingen te reformeeren 6. Is Alonzo d'Ojeda behulpig in zyn aanbieding om de vaſte kuſt te gaan bevolken 24, 25. Met hem te St. Domingo aangekomen, raken in heftig geſchil over hun deel in 't beſtier 39. Word in zyn Zee-togt naar Jamaica door zyn ſchuldeiſſers belemmerd en opgehouden 42. En door een trouwhertige Borgtogt ter vertrek ontſlagen. 43

St. Domingo met hoedanigen Stads wapen-teeken begiftigd 5. Word van een ſwaar onweder getroffen en groote ſchade aan de Stadt en Schepen geleden. 34, 35

Dominikanen begeven zig onder een hoofd naar Hiſpaniola. 45, 46

Dominicus de Mendoza, geneeſt te Gomera een dulle vrouw 48. Inventeerd onder zyn Order nog eenige niewe regels van tugt en ſtreng leven. 48

Duikers die de Peerlen opviſſen hoe zy daar mede te werk gaan. 33

Dulle of krankzinnige vrouw op 't Eiland Gomera door Dominicus de Mendoza ter genezing belezen. 48

E.

Eiland St. Jean, gezeid de Borriques in zyn natuur en vrugtbaarheid beſchreven 13. Word belaſt te bevolken en met een ſterkte te voorzien. 24

Eilanders op St. Jean dikmaal van de Karibaanze mens-eters overvallen. 13

F.

Fiſcaal of Voorzorger van s'Konings inkomſten, vald Diego Kolumbus in 't eiſſen van s'Vaders voorregten partydig 15, 16.

Fonſeca, ziet Rodriguez de Fonſe-

ſeça letter R.

G.

Gil Gonzale d'Avila naar Hiſpaniola gezonden om B. de St. Clara rekening af te vorderen. 7
Golf van Urabo, hoe by Jean de la Coſa en Diego Nicueza in beſtier der landſchappen Nueva Andaluzia en Kaſtilla del Oro verdeeld. 25
Goude Servyzen by den Schatbewaarder op St. Domingo gevonden. 7
Goud-ryke rivieren op 't Eiland St. Jean ontdekt. 12
Goud zeer veel op 't Eiland St. Jean gevonden. 13
Goude ſpecien hoedanig en wanneer in d'Indiën gemunt. 49
Guajcan, zie Pokhout letter P.

H.

Haven van Xagua byzonder groot en genoeg voor duizend ſchepen. 4
Hertog van Alva is Diego Kolumbus wegens zyn houwelyk met Maria de Toledo gunſtigt by den Koning. 20
Hiſpaniola hoe in zyn Inwoonders der Steden en Vlekken met voorregten voorzien 4. Van den Koning met een Wapenteeken begiftigd. 5
Hond der Kaſtiliaanen doed hen tegen d'Indiaanen grooten dienſt met veele van hunne vyanden te verſcheuren. 52
Houwelyk van Diego Kolumbus met Maria de Toledo van wat gevolg van des Ammiraals pretenzien aan 't Hof. 20
Huizen en andere gebouwen door Jean Ponze op 't Eiland St. Jean tot een tamelyk Gehugt aangebouwd. 50

I.

St. Jago op Hiſpaniola, ontfangt van de Koning een eigen Stads wapen. 5
Jean de la Coſa met het ampt van Stehouder onder d'Ojeda begiftigd. 26
Jean Dias de Solis, en Vincent Yanes Pinzon ondernemen een Togt na de vaſte Kuſt bezuyden Kaap St. Auguſtyn. 30
Jean Ponze de Leon onderneemd een overtogt van Hiſpaniola naar 't Eiland St. Jean te doen 11. Word aldaar wel ontfangen en van den Kacique Agueynaba twee Goudryke rievieren aangewezen 12. Word het beſtier over 't Eiland vergund 49. Raakt met de Kaſtiliaanen in hevig gevegt. 51
St. Jean met een Stads Wapenſchild begiftigd. 5
St. Jean een Eiland na by Hiſpaniola gelegen, zeer Goudryk bevonden 11. 't Zelve in heel zyn verder gelegentheid, Rykdom en inwoonderen beſchreven. 13
Indiaanen der Lucajos-Eilanden vervoerd, bedenken veel liſten om weder na hun lant te geraken. 9
Indiaanen van 't landſchap Hyguei, hebben groote gemeenſchap met die van 't Eiland St. Jean of Borriquen 11. Hoe dezelve aan-

gaande haar werken in de mynen te beſtieren 28. Hoe onder de Kaſtiliaanen elk na zyn ampt en vermogen, te verdeelen 29. Worden door Pieter de Cordua, hooft der Dominikanen, de PASSIE gepredikt 47. Eenige op 't Eiland St. Jean tegen Jean Ponze in opſtand, en tot het verbranden zyner huizen vervallen. 51

Indiaanze vrouw van een ſpaanze hond beſprongen, red zig van hem op een zeldzaame wyze. 52

Inquiziteur-ampt, door de ſchenkaadje van een Muil-Ezel verkregen. 19

Inwoonders der Lucajos-Eilanden, belaſt te vervoeren. 4

K.

Kaap St. Antony van Seb. d'Ocampo ontdekt. 3

Kacique Agueynaba, Heer op 't Eiland St. Jean, ontfangd Jean Ponze zeer minnelyk 12. Leid toe om Chriſtoffel Sotomajor, om den hals te helpen. 51

Kaciquen, met hunne onderhoorige Indiaanen aan Sotomajor na welgevallen vrygegeven onder gehoorzaamheid te nemen. 23

Kaciquen in Indiën, hoe van den Ammiraal Diego Kolumbus belaſt te handelen. 28

Karibanen, deden eertyds veel aanvallen op de Borriquen of Eiland St. Jean. 13

Kaſtiliaanen op 't St. Jean, van den Kazique Agueynaba en zyne moeder wonder wel onthaald. 13

Kaſtiliaanze Hond MYN HEER genoemd, klugtig in zyn verwoedheid bevredigt. 52

Kazabi of brood uit zeker wortelen gemaakt, van weinig voetzel, zonder vlees of vis gegeten. 46

Koning van Kaſtiljen, ontfangd berigt hoe zyne inkomſten by de Bevelhebbers in Indiën verſpild worden 8. Wat hy op de Eiszingen van Diego Kolummen, wegens zyns vaders voorregten, antwoord 14. Beſluit Diego Kolumbus als Ammiraal weder naar Hiſpaniola te zenden 21. Zend een Regter van APPEL naar Hiſpaniola 45

Koopdag over de goederen van Bernard de St. Clara gehouden. 8

Koor-mis, aller-eerſt in Indiën door Bartholomeus de las Caſas gezongen. 48

Kuba ziet letter C.

Kuſten waar veele Peerlen geviſcht worden. 33

L.

Lares door den Katholyk Koning vry gegeven een Stadts wapen te voeren. 6

Lope de Conchilles, in wat voegen een mede helper in 't beſtier der Indiën aan den Biſſchop de Fonzeca. 43

Lorredrajeryen, hoe door den Koning in 't afvaardigen de Schepen, gezogt te verhinderen 31, 32.

Lucajers groote zwemmers in vrouwen en mannen bevonden. 10

10. En hoe veel dienſt daar door aan de Peerel-viſſerye doen. 32
Lucajos-Eilanden door vervoering der land-aard ontvolkt 6. Worden zeer veel in getal gevonden. 10

M.

Maaltyden zeer koſtelyk by Bernard de St. Clara aan d'Obando gegeven die hem zuur opbreken. 7
Markus d'Agular voor Onder Bevelhebber en andere mee d'Ammiraal Diego Kolumbus naar d'Indiën afgeſcheept. 23
Maria de Toledo trouwd met den Ammiraal Diego Kolumbus. 20
Michiel de Paſſamonte voor Threſorier generaal naar d'Indiën gezonden 2. Is naderhand den Ammiraal haatig. 44
Mynwerkers uit d'Indiaanen genomen, hoe in haar dag-werk te reguleeren 28
Muil-Ezel tot een vereering gegeven, bewerkt den ſchenker het Inquiſiteurs ampt. 19

N.

Nicueza, ziet Diego de Nicueza letter D.
Nicolaas d'Obando ontfangt de tyding van Seb. d'Ocampo dat Cuba een Eiland is 4. Doet al de goederen van Bernard de St. Clara verkoopen 7. Geeft Jean Ponze verlof naar de Borriquen of Eiland St. Jean over te ſteken 11. Doet rekening aan den Ammiraal Diego Kolumbus en vertrekt naar Sevilje 35. vervorderd by den Koning Jean Ponze de Leon. tot beſtierder des Eilands St. Jean 44. Word aan 't hof van Kaſtilje ſwaar beſchuldigt; al 't geen hy ligtvoerig van de hand wyſt. 37,38
Nueva Andaluzia, een Landſtrek aan de golf van Urabo, insgelyks Kaſtillo del oro genoemd. 25

O.

Oeſters, ziet Peerel-Oeſters letter P.
Ojeda, zier Alonzo d'Ojeda letter A.
Ontdekkingen door Chriſtoffel Kolumbus gedaan, hoe aan 't hof gezogt te verkleinen. 16
Order der Dominikanen hoe en in wat voegen, zy in Indiën leefden en zig geneerden. 47

P.

Paſſemonte in wat voegen zig een kopſtuk betoond van des Ammiraal Kolumbus vyanden. 44.
Peerel-Oeſters een voorname leefrogt der Indiaanen op 't Eiland Cubagua. 32
Peerlen hoe ze in hare ſchulpen waſſen en opgeviſt worden. 33
Peerel-handel op Cubgua, van hoedanigen voordeel. 32
Pieter de Cordua, word d'eerſte Prelaat der Dominikanen in d'Indiën. 46,47
Pokhout veel op 't Eiland Cubagua gevonden. 32
Puerto de la Plata hoedanigen wapen vermag te voeren. 5

Puerto Real met een eigen wapenſchild vereerd. 6
Puerto Rico, de voorname haven op 't Eiland St. Jean. 13

R.

Raad van Indiën, oordeeld ten voordeel van Diego Kolumbus aangaande zyn pretenzien aan 't hof. 16, 17
Regter van APPEL wegens de Gedingen van den Ammiraal naar Hiſpaniola gezonden. 45
Rievieren op 't Eiland St. Jean ontdekt die zeer Goudryk waren. 12
Rodriguez de Fonzeca, te wat tyd heel het beſtier der Indiën in handen kreeg. 43

S.

Salvaterra, met hoedanigen Stadts wapen begiſtigt. 6
Sebaſtiaan Okampo, ervind voor vaſt dat Cuba een Eiland is, vint de Kaap St. Antony en loopt in de Haven van Xagua 3. Daar hy van de Indiaanen wel ontfangen word. 4
Schepen voor hun vertrek gelaſt te viziteeren aangaande hun toeſtand en ouderdom. 31
Scheeps-togten van Alonzo d'Ojeda en Diego de Nicueza, naar de vaſte kuſt en bevolking van Jamaica gezonden. 41
Stof-Goud uit dertelheid voor Tafel-zout opgediſt. 7
Swynen, ziet Verkens, letter V.

T.

Tafel gereedſchap by den ſchatbewaarden St. Clara, van fyn Goud bevonden. 7

V.

Vera Pas, hoedanigen Stadts wapen verleend te mogen voeren. 5
Verkens op 't Eiland Kubagua uit Kaſtilien overgebragt, hoedanig veraarden. 32
Verſpilling der Koninglyke inkomſten in Indiën door d'Obando ingeteugeld. 7, 8
Villa Neuva door de Koning van Kaſtilie met eene eigen wapen begiſtigd. 5
Vincent Yanes Pinzon, onderneemd met Jean Diaz de Solis een togt na de vaſte Kuſt bezuide Kaap Auguſtyn. 30
Urabo, ziet Golf van Urabo letter G.
Vrouwe op 't Eiland Gomera van en razenden Demon, door en Dominikaner Paap belezen. 48

W.

Wapen-teekenen, aan de ſteden der Kaſtiliaanen op Hiſpaniola verleend. 5

X.

Xagua heeft de grootſte Haven van de gantze Weereld. 4

Berigt voor den Boekbinder om de Figuur te plaatzen Figuur H 1. op Pagina 51.

BLOEDIGE SCHEEPS-TOGT

VAN DEN

MAARSCHALK DON FERNANDO COUTINHO

NA

OOST-INDIEN,

Met een Vloot van 15 Scheepen in 't Jaar 1509.

Behelsende het verdelgen van *Calicut*, en de ongelukkige Dood van den *Maarschalk* en veele aansienelijke *Portugysen.*

In het Portugys *beschreeven uyt een der Reysigers hand-schrift op Ordre des Konings van* Portugaal, *door* JOAN DE BARROS, *Raads-Heer en Histori-Schrijver van die Majesteyt.*

Nu alder-eerst uyt die Spraak vertaalt.

Met noodig Regiſter *en* Konst-Print *verrijkt.*

TE LEYDEN,
By PIETER VANDER Aa, Boekverkoper, 1706.

Met Privilegie.

SCHEEPS-TOGT

Van den

MAARSCHALK

DON FERNANDO COUTINHO

Na

OOST-INDIEN,

Met een Vloot van 15 Scheepen in het Jaar 1509.

1509. De Koning *Don Manuel* verſtaat het toeruſten van den *Soudaan* van *Cayro*, En het vertrek van ſijne Vloot van *Soez*.

DE Koning Don Manuel, het gerugt van de groote Vloot / die de Soudaan van Cayro tot Soez liet toeruſten / door Broeder Diego de Amaral, die hem een groot gedeelte van ſijne hout-ſchee-pen verſloeg / verſtaan hebbende / ſo iſs 't / dat ſo haaſt als hy vernam / dat de gemelde Vloot van daar vertrokken was / mitsgaders den toeſtel en volk dat hy mede nam / en niet tegenſtaande men in 't gemelde jaar 1509 nog geen tijding had van het geen hy in Indiën rakende de dood van Don Lourenzo, mitsgaders de nood daar het ſelve in ſtak / gedaan had / maar alleen met brieven van den Onder-koning gewaar wierd / hoe ſeer de Samorin van Calicut met alle de Mooren van Indiën arbeydde / om de Portugyſen daar uyt te drijven / ſo belaſte hy / dat men in dat jaar 1509 een groote Vloot ſo aan volk, ſcheepen en Oorlogs-voorraad ſoude affenden, welkers Opper-boogdy hy aan den Maarſchalk Don Fernando Coutinho, Soon van Don Alvaro Coutinho, beneffens een groote magt om alles te bedwingen en by te legen / verleende. Want volgens de opene en beſloo-tene brieven / die hy mede nam / ſcheen het / dat de Koning al eenige kennis rakende de ſwarigheyd / wegens het overleveren van de Regeeringe van

Beſtelt mede een groote Vloot onder den *Maarſchalk Fernando Coutinho*.

1509. Indiën, geſtreegen had. Sommige ſeggen / dat het een volck van Gaſpar Pereira, Secretaris van den Onder-koning was / dewelke een man was / die voor Regter / Epſſet en Gedaagde te gelijk konde ſpeelen.

Wonderlijken inborſt van *Gaſpar Pereira.*

Volck door den *Maarſchalk* mede genoomen.

Doch de geſepde Maarſchalk was niet alleen daar toe met genoegſame magt voorſien / maar hy nam ook 3000 man mede op de Vloot / om een proef op Calicut te doen / welke Stad in die tijd den Portugyſen de heerſchappy van Indiën meer als eenige andere betwiſtede. De gemelde Vloot was van 15 Zeylen / welkers Hooſd-lieden waren / hy Maarſchalk, Don Fernando, Franciſco de Saa, Opſiender der goederen / zijnde geboortig van Porto, en de Soon van Joan Roiz de Saa, Baſtiaan de Souſa d'Elvas, Lionel Coutinho, Soon van Vaſco Fernandez Coutinho, Ruy Freire, Soon van Nuno Fernandez Freire, Jorge d'Acunha, Franciſco de Souſa de Alcunha Mancias, Rodrigo Rabello de Caſtelbranco, Bras Teixeira, Franciſco Marecos, Alvaro Fernandez, Ridders van het Huys des Konings / Jorge Lopez de Alcunha Bixorda, en Franciſco Corvinel, dewelke ſelf de Reeders waren van de ſcheepen / daar ſy mede gingen.

Getal der ſcheepen van de Vloot.

Namen der Hooſd-lieden.

Andere treffelijke lieden op de Vloot.

Onder het volck dat op deſe Vloot was / waren veele Edellieden / Cavaliers / Bedienaars van het Huys des Konings en andere ſeer deftige en treffelijke lieden / alſo de ſeilen van Indiën toen ter tijd een veel grooter aanſien begonden te krijgen / als ſe tot nog toe gedaan hadden / ſo dat 'er meer magt van volck en andere dingen van nooden was / als men gewoon was derwaarts te ſenden; het welk dan oorſaak was / dat dit een van de voornaamſte was / die uyt Portugaal daar heen geſonden waren.

Dag van haar vertrek.

Komſt tot *Mozambique.*

Deſelve vertrok op den 12 Maart 1509 / en ſchoon ſe eyndelijk behouden tot Mozambique overquam / ſo geſchiedde ſulks egter niet eer / als op den 26 Auguſti, dog Franciſco Marecos alleen deede de reyſe niet mede. Ondertuſſen verſtond de Maarſchalk met 2 ſcheepen / die in Indiën overwinterd had-

Maarſchalk verſtaat den

hadden / en van daar weder keerden / daar Kapi- 1509.
teynen op waren Alvaro Barreto en Tristano da
Sylva, den toestel / die de Onder-koning maakte / toestel van den Onder-koning tegen de Rumes,
om op de Rumes los te gaan / als mede den toe-
stand / daar Indiën sig doen ter tijd in bevond; en
om dat het reeds laat in de tijd was / so bleef hy
tot Mozambique niet langer als 2 dagen / alwaar En van Indiën.
hy Antonio de Saldanha met het volk / dat met Verblijf tot Mozambique.
hem tot Sofala soude blijven / en daar hy als Ka-
piteyn over soude gebieden / liet: en na dat hy van
Mozambique vertrokken was / ging hy sig in d'Ey-
landen van Pemba van water voorsien / alwaar Voorsiet sig van water.
eenige van sijn volk door de Negers gequetst wier-
den. Want sy geen arg denkende / om dat Gonsa-
lo Vaz de Goez sig reeds aldaar bevond / en Joan
da Nova ter selver plaats overwintert had / sonder
dat haar eenig leed van deselve wedervaren was /
so meenden d'onse dat het seer vreedsaam en goed-
aardig volk was; dog hoe het zy of niet en zy /
so is 't / dat so als d'onse water souden halen / de
gemelde Negers uyt een hinder-laag daar sy haar De sijne door de Mooren besprongen.
verwagteden / voor den dag sprongen / en begon-
den so sterk op haar te schieten / dat 'er eenige
gequetst wierden / invoegen sy seer schielijk na ha-
re scheepen moesten weder keeren.

De Maarschalk dit siende / als mede / dat het Den Maarschalk wil daar geen wraak van neemen.
Land seer ruuw en vol geboomte was / wilde daar
geen wraak van neemen / om dat het reeds laat
in 't jaar zijnde / hy sijn tijd op het suynigste wil-
de aanleggen / en oversulks van daar vertrekken-
de / die Golf overvoer / waar in hy sulk een on-
weder kreeg / dat Gomez Freire daar door van Gomez Freire raakt door onweder van hem af.
hem afraakte / dewelke meenende / dat de Maar-
schalk voor uyt was / alle sijne zeylen ophaalde /
waar door hy de eerste was / die in de maand
October aan de kust van Indiën quam.

Dit wierd door Simon d'Andrade en Jorge Fo- Word door 2 Portugysse Kapiteynen gesien.
gaza gesien / dewelke met 2 scheepen op de hoogte
van Baticala op de komst der scheepen pasten / ter-
wijl de Onder-koning na de sijne wagtede. So
haast als Simon d'Andrade van Gomez Freire dit

1509. verſtond / hoe ſterk dat de Maarſchalk was / en wat magt dat hy van de Koning mede bragt / ſo verwittigde hy ten eerſten daar van; gelijk hy mede vervolgens Alfonſo d'Albuquerque tot Cananor deede / alwaar hy den Maarſchalk wilde verwagten / ſo datſe beyde / namentlijk / de Onder-koning en Alfonſo d'Albuquerque over de groote magt / ſo aan volk / ſcheepen en voorraad van Oorlog / als aan Koninglijke magt-gevving / die de Maarſchalk mede bragt / verſtelt ſtonden.

Den Onderkoning en *Alfonſo d'Albuquerque* door een van haar hier van verwittigt. Beyde over deſe groote magt van den *Maarſchalk* verſtelt.

Dog eyndelijk ſo haaſt als gedagte Maarſchalk tot Cananor gekoomen was / wierd alles openbaar / invoegen deſen Alfonſo d'Albuquerque met alle de Eer-teekenen van Land-voogd van Indiën na Cochin wierd gebragt / alwaar ſe beyde op den 18 October aanquamen. Dog eer de meer-gemelde Maarſchalk van Cananor vertrok / ſond hem de Onderkoning 4 ſcheepen en een Galey, met het beſte volk / dat hy by hem had / ſeer wel voorſien. En behalven de ververſſingen / die daar by waren / ſchreef hy hem in een brief / beneffens de verwelkoomingen over ſijn komſt / Dat alſo hy van *Gomez Freire* verſtaan had, dat ſijn Edelheyd na *Calicut* ſoude gaan, en hy niet en wiſt, of hy aldaar ſoude weeſen, eer datſe malkander geſien hadden, ſo was 't, dat hy hem die kleyne vaar-tuygen toeſond, dewelke bequaam waren om hem aldaar te brengen; en dat ſijn Edelheyd wel mogt verſeekert zijn, dat het volk, dat daar mede ging, hem ſeer wel daar in ſoude dienen, alſo ſe ſulks gewend waren, en dat ſo hy hem eenigen dienſt met ſijn by-zijn konde bewijſen, hy ſulks van goeder herten ſoude doen.

d'Albuquerque door geſeyde *Maarſchalk* als Gouverneur van *Indiën* na *Cochin* gebragt. Was den Onder-koning aan den *Maarſchalk* toeſend, En wat hy hem daar by ſchrijft.

Hier op gaf hem de Maarſchalk tot antwoord / Dat hy hem ten hoogſten over de eer hem aangedaan, bedankte, en dat, ſo 'er yets was, waar mede hy ſulks weder konde verſchuldigen, het ſelve niet anders als met ſijn raad en hulp ſoude geſchieden.

Antwoord van den *Maarſchalk*.

Na dat Don Franciſco d'Almeida vertrokken was / nademaal de tijd kort was voor de ſcheepen / die der noch afgeladen moeſten worden / en der ſelver la-

lading om de voorgevallene verſchillen nog niet wel gereed was / als ook vermits de belegering van Calicut, die den Maarſchalk aanbevoolen was / ſo liet Alfonſo d'Albuquerque alle die dingen geweldig verhaaſten. Hoog ſchoon hy / het geen tot de gemelde belegering van Calicut van nooden was / onder het voorwendſel van de geſepde aflaadinge tragtede te verbergen / op dat den Samorin geen kenniſſe daar van ſoude krijgen / ſo konde ſulks egter ſo heymelijk niet geſchieden / of het wierd aanſtonts door de Moorſe koop-lieden / die haar verblijf tot Cochin hadden / overgeſchreeven: waar door / mitsgaders door de berigten / die men aan die van de gemelde Stad alle dagen liet toekoomen / gedagten Samorin alle ſijne Havens / en inſonderheyd die van Calicut, daar hem dagt / dat de onſe konden uytkoomen / in ſtaat van tegenweer liet brengen. En den Maarſchalk mede ſiende / dat'er veel tijd in het afladen der ſcheepen geſpilt wierd / ſo is 't / dat vermits die van Franciſco de Saa, Baſtiaan de Souſa en Gomez Freire nog niets ingenoomen hadden / hy beneffens Alfonſo d'Albuquerque belaſte / dat deſelve ſulks ſouden doen, terwijl de belegering van Calicut voorgenoomen ſoude worden; hier op vertrokken ſy met d'andere / die al gereed waren / als ook met de geene / dewelke na Portugaal, mitsgaders uyt de Vloot van Indiën ſtonden te koomen / dewelke in alles wel 30 ſcheepen uytmaakten / en daar wel 1800 man op waren / na Calicut.

1509.

Haaſt die *Alfonſo d'Albuquerque* tot het aantaſten van *Calicut* en het afladen der ſcheepen maakt.

Sijn voorneemen van het aantaſten van *Calicut*, aan den Koning aldaar ontdekt.

Toebereydſelen van den Koning daar tegen.

Bevel van den *Maarſchalk* hier op.

Vertrek der 2 Opperhoofden tot het belegeren van *Calicut*.

Toeſtel daar toe gemaakt.

De Kapiteynen hier van waren alle die geene / die met den Maarſchalk waren gekoomen; en de meeſte van Alfonſo d'Albuquerque waren nieuwelijks opgeregt / om dat een gedeelte van de geene / die met hem gingen / met den Onder-koning gekoomen waren. In 't voorby gaan door Cananor, nam Alfonſo d'Albuquerque ook met hem Rodrigo Rabello, dewelke voor Kapiteyn in die Forteſſe diende / en al groote toeberepdſelen door ſijn gebod tot die Togt gedaan had. Van gelijken deede hy met den Arel de Porca, dewelke ſig met eenige

Rodrigo Rabello in 't voorby gaan van *Cananor* mede genoomen.

1510. nige Parans en Malabaren tot dien einde aanbood; welke Malabaren, schoon sy haar seer behendig in den Oorlog/ die sy met malkander zijn hebbende/ aanstellen/ een volk is/ dat als se niet ons vereenigt zijnde/ Oorlog voeren/ sy veel beter op den roof als op het vegten/ als 't 'er op aankomt/ passen. Want in plaats/ dat sy het voor schande souden reekenen/ van het/ als de strijd aangaat/ op een loopen te stellen/ so zijn sy daar en tegen de eerste/ die sulks aanvangen. Ook gebeurt het dikwils/ dat als de onse de vpanden met alle magt aan land te keer gaan/ sy alsdan den roof/ die sy by malkander gekreegen hebben/ na haare baar-tuygen voeren/ en het selve voor een veel grooter toeval agten/ als haare vpanden op het veld te verslaan. En behalven dit volk van de Porca, waren 'er nog andere Malabaren van Cochin, die met deselve plonder-sugt/ en haat tegens die van Calicut, vermits de voorgaande Oorloogen/ ingenoomen waren.

Arel de Porca bied sig aan met eenige Parans en Malabaren.

Reekenen geen schande te loopen, als het op een vegten sal gaan.

Wat sy nog voor roem houden.

Andere Malabaren, behalven die van de Porca tot plonderen genoegen.

Na dat dese Vloot op den 2 January deses jaars 1510 voor Calicut gekoomen was/ so is 't/ dat wijl de kust/ die daar voor leyd/ seer ruuw en klipping is/ en een kleyne Rots voor sig heeft/ daar de See tegen aanslaat/ en een redelijke voorgang maakt/ om aan land te kommen koomen/ so wiert de See op dien avond sodanig onrustig/ dat men het anker al wat ver van land moest laten hallen/ met het voorneemen/ van daags daar aan voor dag, als het weder wat bedaart soude weesen, wat nader te koomen.

War'er ondertussen gebeurt.

Door dit veroorsaakte een groote ontstelteniss onder de meeste van die geene/ die in de Vloot van den Maarschalk waren/ om dat sy die hollighevd en dat wiegen van de See niet gewent waren; en niet anders seyden als de schuyrm/ die uyt het slaan van de See tegen de Rots ontstond/ en de opening bedekte. Daar boven op een kleyne verheevenheyd/ stond een houte huys/ Pavillioens wijse gemaakt/ alwaar de Koning van Calicut, als hy in de Stad sig somwijlen quam verlustigen/ om

Ontstelteniss van 't volk van den *Maarschalk*.

de

de beweegingen van de Zee te sien. 1510.

Dit huys / het welk sy Cerame noemen / was op die tijd beneffens andere sterke houte werken met aarde aangevult / en een goed Bolwerk / daar een deel geschut op stond / wel voorsien ; en booven en onder die uytgang was alles land / daar de Zee van verre seer sterk tegen sloeg / hebbende aan het eynde een gehugt van vissers.

Gelegentheyd van een Lustplaats.

In die tijd hield sig de Koning op in sijn Paleys / wat meer als een half uur buyten de Stad / onder eenige Palm-boomen / alwaar de Admirant Don Vasco da Gamma, ten tijde als hy Indiën ontdekte / hem ging spreeken : en volgens de tijding / die Alfonso d'Albuquerque gekreegen had / was hy doen ter tijd daar in / sonder dat hy van voorneemen was / de Stad self / maar alleen door sijne Kapiteynen / en insonderheyd door de Mooren, die desselfs bescherming aangenoomen hadden / te beschermen.

Den Koning houd sig aldaar op.

Sonder van voorneemen te zijn om de Stad te beschermen.

De weg na 't gemelde Paleys was een seer breede opening / met seer hooge wallen / die men van aarde / die daar uyt gehaalt was / gemaakt hadde / waar langs het alles vol Palm-boomen was. En was so dese grooten ingang / als d'andere naauwe weegen / die daar op uyt quamen / alle so diep / dat de paden / die men daar toe gebruykte / boven de Hoofden van der selver betreeders waren / even eens als of dese weegen gragten tot derselver bescherming geweest hadden.

Beschrijving van de weg na 't Paleys.

En schoon het aanwijsen der gestaltenis of gelegentheyd van de Stad na 't gemelde Paleys / alhier meer diend om te verstaan het geen naderhand daar in voorviel / als om het besluyt / dat Alfonso d'Albuquerque en den Maarschalk met malkander namen / om voet aan land te setten / so was egter de gelegentheyd van de Haven genoeg om over de wijse / waar op sulks moest geschieden / een besluyt te neemen. Het welk daar in bestond / Dat om het gevaar, dat'er was, om tussen die openingen, die aan d'onse onbekend waren, door te raken, te mijden, men voor dag, als

Waar in het gevaar bestaat om tussen d'on-

1510. wanneer de Zee beter gelegentheyd ſoude verſchaffen, om aan land te koomen, van 2 kanten ſoude landen; namentlijk, hy *Alfonſo d'Albuquerque* de gemelde openingen wat nader koomen, en den *Maarſchalk* met al ſijn volk in een ander lichaam, wat hooger als de *Cerame* aan de ſlinker hand, tegen de viſſers hutten aan, genaamt *Macuaria*. En dat na een gedaan teken, datſe beyde al voet aan land geſet hadden, een yeder met ſijn volk digt aan malkander zijnde, de *Cerame* langs de ſtrand ſoude aantaſten, en deſelve ingenoomen zijnde, de Stad van 2 kanten aandoen; en dat de *Galeyen* en ſchuyten, waar mede men het volk aan land ſoude ſetten, ſig een weynig van daar ſouden begeeven. Dat ondertuſſen van die van 't Kapiteynſchap van *Alfonſo d'Albuquerque*, Kapiteyn ſoude weeſen *Don Antonio de Noronha* ſijnen Neef, en van die van den *Maarſchalk*, *Rodrigo Rabello*, dewelke laſt had, om eenige weynige ſcheepen en andere vaar-tuygen, die na beneden, daarſe voet aan land ſouden ſetten, in een afgeſonderde plaats waren gaan leggen, in de brand te ſteeken; waar na hy weder na *Don Antonio* ſoude keeren; en dat beyde met die laſt, dat ſy die plaats niet ſouden verlaten, alwaar 't dat'er een Vloot van *Parens*, en andere vaar-tuygen op de onſe inviel, alſo deſelve, als ſulks quam te gebeuren, ſeer wel van volk voorſien waren.

bekende openingen door te raken.

Order hier op geſtelt.

Verbod door d'Opper-hoofden aan de maſten van de ſcheepen gedaan.

En om dat men wiſte / dat eenige Edellieden en eer-lievende menſchen / malkander eenig voordeel / waar upt eenig ongemak ſoude komen ontſtaan / ſouden willen aandoen / ſo bevalen d'Opper-hoofden / Eenige geſchriften aan de maſt van alle de ſcheepen te laten plakken, dat'er niemant voor ſijn Kapiteyn aan Land ſoude ſpringen, en dat ſy haar Vaandel niet ſouden verlaten, tot dat ſy in de *Cerame* aangekoomen ſouden zijn.

Dit dan alſo beſtelt zijnde / nademaal het volk in groot getal was / en een yeder de eerſte wilde weeſen om aan land te zijn / ſo is 't / dat ſo haaſt als de nagt gekoomen was / ſy haar begonden te wa-

wapenen / en in de ſchupten te ſlappen: welke haaſt en drift tot het verkrijgen van eer / onder haar alle een groote verwarring veroorſaakte / om datſe boven op malkander als gepakt waren / of / om beter te ſeggen / byna alle in de wapenen ſtonden; ſo dat / doen het uur geſtoomen was / om aan land te treeden / ſy ſo moede waren van dus lang in de wapenen geſtaan te hebben / en niet te ſlapen / als mede op het geſchreeuw der Mooren, dewelke de gantſe nagt haar langs de ſtrand lieten hooren / te antwoorden / dat'er niet een van haar was, of hy had liever wat geſlapen, als met de vyand handgemeen te worden, ſodanig warenſe door alle die uptgeſtaane ongemakken afgemat. Dog alſo de ſaken / die de eer betreffen / de menſchen tot hooge dingen aanmoedigen / ſo is het / dat het teken tot het opbreeken / daar ſy na wagteden / eyndelijk gegeeven zijnde / ſy weder een nieuwe moed ſchepten / om de vyanden onder de oogen te treeden. 1510.

Groote luſt om eer te krijgen. Oorſaak van verwarring. d'Onſe moede en afgemat van 't lang waken.

Het volk dat de Maarſchalk by ſig had / was ontrent 800 man ſterk / daar deſe Kapiteynen en voornaame perſoonen onder waren / namentlijk / Pedro Alfonſo d'Aguiar, Ruy Freire, Lionel Coutinho, Gomez Freire, Baſtiaan de Souſa, Franciſco de Saa, Franciſco Marecos, Franciſco Corvinel, Luis Coutinho, Braz Teixeira. Aan deſe Kapiteynen liet de Maarſchalk eenige Vrieſſe Ruyters uptbeelen / om d'aankoomende vyanden in noodig geval af te keeren / en daar agter eenig geſchut / Boog-ſchutters en Muskettiers bringen / om ſig daar van / als het te pas quam / te bedienen.

Volk dat den *Maarſchalk* by ſig heeft. En de namen der Bevel-hebbers. Uytdeeling van *Vrieſſe Ruyters* door den *Maarſchalk* aan de Kapiteynen.

Alfonſo d'Albuquerque had mede een ander dorp van 800 man / behalven de Malabaren van Arel de Porca en van Cochin, die ontrent 600 in 't getal uptmaakten. Wijders waren de Kapiteynen van ſijn vlag / Franciſco de Tavora, Antonio Nogueira, Diego Correa, Fernando Perez d'Andrade, Simon d'Andrade, ſijn Broeder / Jorge d'Acunha; Franciſco de Souſa Mancias, Baſtiaan de Miranda, Vaſco da Sylveira, Antonio Pacheco, Manuel de Souſa, Manuel de la Cerda, Filippe

Volk dat *Alfonſo d'Albuquerque* by ſig heeft.

1510. Rodriguez, Tristano de Miranda, Duarte de Mello, Don Antonio de Noronha, Garcia de Sousa, en Alvaro Pazanha.

Deſe 2 Opper-hoofden dan voet aan land op dien ogtend van Donderdag, zijnde den derden dag der maand January, des jaars 1510 / geſet hebbende / ſo deede yeder van haar ſijn beſt / om de eerſte in de voorbaat te weeſen. En alſo dan den een dan den ander / die tot onſe kennis niet en quam / de eerſte was / dewelke ſulks in 't werk ſtelde / ſo was 't ook onmoogelijk het ſelve in ſulk een groote verwarring net te konnen onderſcheyden; ſchoon egter eenige willen ſeggen / dat het Antonio Pacheco was / de Kapiteyn van de Caraveel de Rooſe-bloem, dewelke de ſchuyten voorgegaan was / en byna aan den Oever van de Zee aanquam. Dog het zy daar mede ſo het wil; wy weeten immers / dat Jorge d'Acunha, Kapiteyn van 't ſchip Madanella, wijl het geſegt was / dat hy in Indiën ſoude blijven / ſo is 't egter / dat hy het ſelve Alfonſo d'Albuquerque maar te gevalle doende / hy de eerſte was / dewelke ſonder ſig ſo naauwkeurig te houden aan de ſchriftelijke laſt / die aan de maſt aangeſlagen was / met ſijn volk na Cerame begon op te trekken / en agter hem Franciſco de Souſa Mancias.

Onmoogelijk t'onderſcheyden wie de eerſte in de voorbaat is om aan land te koomen.

Alfonſo d'Albuquerque belaſt 2 Kapiteynen met geweld op te houden. Dog vergeefs.

Alfonſo d'Albuquerque ondertuſſen d'oneenigheyd van deſe 2 Kapiteynen ſiende / ſo gaf hy laſt / om haar met geweld op te houden; dog de geene / die agter gebleeven waren / meenende / dat het was om tot Cerame te koomen / ſo begonden ſy alle om ſtrijd haar beſt te doen / wie de eerſte ſoude weeſen / ſonder dat Alfonſo d'Albuquerque haar in eenigen deele konde ophouden / alſo alles reeds over hoop geraakt was / ſonder dat men eenigen raad daar tegen konde ſchaffen.

Wat d'onſe by *Cerame* vinden.

De geene ondertuſſen / die voor gingen / wijl ſy al een goed ſtuk voor uyt waren / ſo is 't / dat ſy d'agterſte ſiende aankoomen / mede Cerame nader quamen / alwaar ſy by de 600 Mooren en Nairen vonden / die haar als brave lieden ontfingen / tot

dat

dat Alfonſo d'Albuquerque met ſijn volk tot hulp quam / het welk haar in 't hoyt met geweld deede te rug wijken. 1510.

Op deſelve tijd ſiet hy den Maarſchalk door Simon Rangel aandienen / Dat ſijn volk in dien aanval buyten ſchik geraakt was, en t'eenemaal ſtond verjaagt te werden ſo de vyanden nog wat ſterker quamen, en dat hy hem daarom verſogt, dat hy met een goede byſtand tot ſijn hulp wilde koomen, alſo ſijn behoudenis daar aan hing. *Alfonſo d'Albuquerque verſoeckt den Maarſchalk om hulp.*

Terwijl deſe Boode op weg was / om de boodſchap te doen / was de Maarſchalk beende met voet aan land te ſetten / het welk hy een goed ſtuk weegs van de plaats / daar Alfonſo d'Albuquerque ſig bevond / in 't werk ſtelde. Waar van de oorſaak was / dat aldaar eenige klippen waren / daar de See tegen aan ſloeg / en dat men daar door ſo veel te beter aan land konde koomen / ſo dat hy om die oorſaak / mitsgaders wegens het aanbrengen van 't geſchut / wat langer agter bleef / als hy gemeent had. Dog terwijl d'Albuquerque de boven-gemelde bootſchap aan gehoorden Rangel aanhoorde / ſo is 't / dat den Maarſchalk die geene / die deſe voorraad van Oorlog verſelden / agter gelaten hebbende / met het ander weerbaarder volk ſig meeſter van een groote Pas maakte; en ſiende aan het opſteecken van de blaggen / en aan de baan van Alfonſo d'Albuquerque, die men op de hoogſte plaats geplant had / dat ſijn volk daar al meeſter van geworden was / ſo meende hy / dat dit maar door een krijgs-liſt geſchiet was / op dat ſy de eer daar van ſouden hebben; het welk oorſaak was / dat hy in het aankoomen tegen hem ſeyde: Wat is dit te ſeggen, Heer *Alfonſo d'Albuquerque*? Hebt gy begeert, dat de vodde-wijven van *Liſſebon* ſouden ſeggen, dat gy de eerſte zijt geweeſt, die voet aan land in uw *Calicut*, daar gy aan onſen Koning ſo veel werks van gemaakt hebt, geſet heeft? dog nu ſal ik na *Portugaal* gaan, en tegen ſijn Majeſteyt ſeggen, dat ik met deſe *Bengaalſe* rotting in de hand, en met deſe roode muts, die *Deſe ſet om dertuſſen voet aan land.* *En maakt ſig meeſter van een groote Pas.* *Sijne woorden tegen Alfonſo d'Albuquerque.*

1510. die ik op mijn hoofd drage, in *Calicut* ben getreeden: en alſo ik niemand vind, die ik beſtrijde, ſo ſal ik niet eer te vreeden zijn, voor dat ik na des Konings huys gaa, en op heden daar in ontbijt.

Send om den Tolk.

So haaſt als hy dit geſeyd had / ſo is 't / dat hy ſonder de verſchooning van Alfonſo d'Albuquerque te willen aanhooren / Gaſpar van Indiën, die voor Tolk diende / en het Land wel kende van de tijd af / dat hy aldaar verkeert had / by hem riep / en hem ſeyde / dat hy hem naar het huys des Konings ſoude brengen: ſo dat hy ſonder ſig in de Stad op te houden / of pemand te vinden / die hem hinderlijk was / de weg inſloeg / die van de Stad na des Konings huys ging: dewelke / vermits ſe ſeer breed / ſandig en vol Palm-boomen en wallen was / mitsgaders alle d'Inwooners aldaar op haar hoede waren / ſo wierd hy geduurig door deſelve ontruſt / tot dat hy aan een groot pleyn quam / die voor des Konings Paleys ſtond / het welk de Maarſchalk geduurig in de mond had / om ſig op geen andere plaatſen op te houden / het geen een peder tot groote verquikking diende / alſo ſe haar aldaar een wepnig uptruſteden.

Gaat regt na des Koonings huys.

Wat'er in 't midden van het Pleyn van 's Konings Paleys ſtaat.

In 't midden van 't gemelde Pleyn ſtont in plaats van een Foztres een grooten omtrek van een muur / gelijk de geene / die men om onſe Luſt-hupſen maakt / waar in ſtont het Paleys des Konings / dat in 't geheel upt aarde hupſen beſtond. Eer men daar aanquam / was'er een groote poozt / waar door de Samorin ſig dikwils na de Palm-boomen begaf / ſonder ſig van pemand van 't gemelde Pleyn / het welk het poornaamſte cieraad van de hupſen maakte / te laten ſien.

Veel krijgsvolk tot bewaring der huyſen.

Wat ſommige van den Koning ſeggen.

Tot bewaring van de gemelde hupſen waren 3. Kapiteynen des Konings met veel krijgs-volk / ſo Mooren van 't Land als Nairen. Daar waren'er eenige dewelke ſeyden / dat de Koning voor deſen aanval der onſe bedugt zijnde, ſig na een ander Paleys, dat aan de voet van den Berg ſtond, begeeven had, en andere weder / dat hy nooyt de gedag-

dagten gehad had, dat de onſe ſo ver ſouden konnen raken, datſe tot aan ſijn Paleys quamen; want ſo ſulks waar geweeſt had / ſouden ſy deſelve ſo vol van koſtelijk huys-raad en verſcheyde andere goederen niet gevonden hebben. 1510.

Wat den Maarſchalk aangaat / ſo is 't / dat na dat hy met ſijn volk in die groote ruymte wat uytgeruſt had / de poozt van den omtrek aantaſtede / alwaar hy de Caimanſe Kapiteynen / die de wagt aldaar hadden / vond / dewelke deſelve een goede wijl tijds / als volk / dat de dood geensints ontſag / beſchermden; tot dat d'onſe eyndelijk ſo dooz de poozt / als dooz een opening van de muur binnen quamen. Egter weeken de Mooren geduurig af en aan / naar het Plein / dat vooz het Paleys ſtond / waar in ſy nu en dan de wijk namen / tot dat ſy alle by malkander gekoomen waren / dog ſo bloedig toegeſteld / dat ſy uyt vreeſe / van alle het leven daar te laten / dooz d'andere poozt / die na de Palm-boomen ging / begonden de vlugt te neemen.

De Maarſchalk taſt de wagt aan de poort van den omtrek aan.

Mooren wijken geduurig af en aan,

Dog noemen eyndelijk de vlugt door d'andere poort.

Dog het ſcheen egter / dat deſe manier van alduys by malkander te koomen / meer na een krijgsliſt geleek / als dat de gemelde vlugt uyt ſwakheyd / die haar daar na overquam / ontſtond. Want doen ſy ſagen / dat de onſe in alle de huyſen indzongen / ſo keerden ſy weder na de poozt / daar ſy uytgegaan waren / alwaar ſy een groote moozd onder de onſe aanregteden / om dat haar alle de uyt- en in-gaingen wel bekend waren: als mede / om dat de onſe ſig ſo nu en dan in ſekere naauwe plaatſen begaven / daar de Mooren haar op haar gemak van 't leven beroofden / alſo de Mooren daar op ſeer afgeregt waren.

Keeren haar om, en regten een groote moord aan onder d'onſe.

Vaſco da Sylveira, die ſig aan die kant bevond / dit alles ſiende / en de ſchade / die deſe nieuwe aankoomelingen veroozſaakten / overweegende / ſo quam hy nader by met het volk van ſijn ſchip / het welk hy alle by malkander had / waar mede hy ſig meeſter van de Poozt / niet tegenſtaande al het geweld der vyanden / maakte; waar op hy eenige van de

Vaſco da Sylveira maakt ſig meeſter van de poort,

ſijne

1510. ſijne tot het bewaren van de gemelde poort gelaten hebbende / den Maarſchalk ging opſoecken; de-

En gaat den *Maarſchalk* opſoecken. welke hy met eenige Edellieden in een groot hupsken / ſig een weynig van de uytgeſtaane ongemakken / van dooy de degens en pijlen der vyanden dooy te breeken / uytruſtende; ſo dat veele van de onſe ſiende / dat de Mooren reeds uyt haare hupſen verjaagt waren / en overſulks daar in meer te plonderen als te vegten viel / ſo is 't / dat een yeder / na dat hy ſig derfde wagen / ſo veel ſijde en andere koſtelijkheeden op ſijne ſchouderen mede nam / tot dat ſy eyndelijk tot aan het ſilver en het goud quamen / dat ſy Pedro Alvarez afnamen / doen ſy Aires Correa om 't leven bragten.

d'Onſe trekken eerſt aan 't plonderen van ſijde en anders, En daar na van ſilver en goud.

Dog doen ſy ſagen / dat'er niet meer te plonderen en te brengen na de ſcheepen was / ſo is 't / dat veele van haar ſig niet verre van de dood bevonden. Want wijl de weegen haar onbekend waren / en ſy overſulks de regte weg niet insloegen / ſo was ſulks oorſaak / dat ſy onder de vyanden / die op haar paſten / vervielen / dewelke haar hans waarnamen / om haar / terwijl ſy alſo beladen waren / beneffens eenige andere in het hupsken des Koonings / terwijl ſy door hoolen en gaten daar uyt kroopen / dood te ſlaan.

Vervallen onder de vyanden.

De voornaamſte onder d'onſe trekken mede aan 't plonderen,

Dog behalven deſe / die maar van 't gemeene volk waren / waren'er nog eenige voornaame perſoonen van de onſe / dewelke het door geen overwinning hielden / ſo ſy ſig van het een of 't ander al mede niet en doorſagen / en derhalven ook niet leuy en waren / om ſig wel dapper daar van te quijten. En alſo het geweer / dat ſy droegen / haar ſwaarder als den roof woeg / ſo ſmeeten ſy het ſelve ten eerſten van haar / waar door ſy ſo veel te eer tot een roof haarer vyanden wierden.

En ſmijten haar geweer weg. Worden met den roof aan haar ſijde dood gevonden.

Ja daar waren'er ſodanige / dewelke de Edelheyd van haar bloed vergeetende / met een pak Patollas aan haar ſijde / en andere met een ſit-ſtoel van den Samorin, met ſilver / goud en eenig valſ geſteente verciert / dood gewonden wierden: al even eens / of dat een ſtuk geweeſt had / dat op het

ſchild

schild van hare wapens konde passen / en niet anders als door de begeerlijkheyd konde worden verkreegen. 1510.

Ondertussen so was 't / dat de 3 Caimanse Kapiteynen van den Samorin, dewelke op de gemelde huysen passen / het zy dat sulks tot quijting van haar Ampt en Goddelijke belofte strekte; namentlijk / dat sy tot het nakoomen van het geen haar aanbevoolen was / souden sterven; of het zy / dat de tijd gekoomen was / om haar voorgenoomen werk uyt te voeren / so is 't / dat sy siende / hoe seer dat de onse door haar plonder-sugt / (dewelke oorsaak was van alle de rampen / die'er naderhand opquamen) door malkander verstrooyt waren / een Cuquiada (het welk onder haar een Wapen-kreet in een Land betekent) quamen te doen.

Wat het woord *Cuquiada* onder de *Mooren* betekent.

Dit werk is een saak / die opmerkens-waardig is. Want so haast als het daar op aan komt / waarschouwen sy malkander van stem tot stem / 1 en 2 uuren in 't ronde / volgens de gelegentheyd van 't Land / en na het volk dat daar in woont; waar mede sy in korten tijd over de 30000 man by malkander konnen krijgen. Want uyt yeder vertrek of hol van Palm-boomen springen'er ten eersten 3 of 4 voor den dag / dewelke so lustig en rustig tot vegten zijn / datse niets ter wereld outsien / so groot is den yver en de drift / die haar daar toe aanpoort.

Hoe het alarm verwekken by de *Mooren* in sijn werk gaat.

Vrugten der Palm-boomen.

Met welk volk / het welk dese Caimanse Kapiteynen / in dier voegen te hulp quam / en het verdere / dat sy by sig hadden / sy de poort / die Vasco da Sylveira in bewaring had / sodanig aantasteden / dat niet tegenstaande Tristano da Veiga, Antonio de Sousa en andere aanstonds toeliepen / wijl sy het groot getal van 't volk verstaan hadden / den toevloed der vyanden / en haar Cuquiada, of geroep van hand tot hand / egter sodanig toenam / dat het wel kraayen geleeken / die over de muuren door de opening / die daar in was / meer vloogen als klauterden. So groot was de voortvarentheyd en de kleyn-agting des doods / tot

Nader uytwerking van dese *Cuquiada*.

Haar yver en eer-sugtigheyd tot dienst hares Konings.

1510. tot het beſchermen van de goederen hares Koningſ / op dat ſy al haar leven met geen on-eer ſouden worden beſmet; en inſonderheyd de Kapiteynen en Nairen, dewelke / vermits de Soldy, die ſy trokken / tot die getrouwigheyd gehouden waren: ſo dat ſy haar onbeſchroomt midden door de lancien en degens van de onſe begeevende / 2 van de Caimans en veele Nairen het aanſtondſ met de dood bekogten / en andere tegens dank van alle met geweld in de huyſen indrongen / en daar door heen en weder loopende / de onſe met het plonderen / dat wy geſegt hebben / nog beſig vonden.

2 Kapiteynen en veel *Nairen* raken om 't leven.

d'Albuquerque houd ſig in de Stad ſtil.

Dog terwyl deſe dingen ſig alſo in des Koningſ Paleys toedroegen / had Alfonſo d'Albuquerque nog genoeg in de Stad te doen / alwaar hy ſig ſtil hield / doen hy ſag / dat den Maarſchalk, die over hem miſnoegt was / ſig derwaarts begaf. En ſchoon de Mooren en Heydenen ſig nog een goede poos weerden / om hare huyſen te beſchermen / ſo is 't egter / dat ſy het ſtaal der onſe / dat haar geſtadig van het lieve leven beroofde / niet langer konnende verdragen / de Stad eyndelyk moeſten ruymen / en haar behoudenis onder de Palm-boomen ſoeken. Dog ſo haaſt waren ſ'er niet uyt / of deſelve wierd ten eerſten door laſt van Alfonſo d'Albuquerque in de brand geſtooken / en alſo de huyſen / die daar in ſtonden / meeſt van hout en met riet gedekt waren / ſo nam het vuur ſodanig de overhand / dat de onſe door verſchepde plaatſen willende trekken / ſy ſulks niet anders konden doen als door het bedekken van hare aangeſigten met hare ſchilden / gelyk men te St. Jan in Spanjen doet / als men door een vuur loopt.

Vlugt der *Mooren*.

De Stad in de brand geſteecken.

d'Albuquerque gaat na den *Maarſchalk* ſoeken.

Alfonſo d'Albuquerque ondertuſſen den ſtaat / waar in de Stad ſig bevond / ſiende / ende niet weetende / hoe het met den Maarſchalk ſtond / ſo begon hy ſig op weg te begeeven / waar op hy eenige van de onſe vond / dewelke met buyt geladen uyt des Koningſ Paleys quamen: en van haar verſtaan hebbende / hoe het daar binnen geſteld ſtond /

ſo

ſo begon het volk / dat hy by ſig had / haar gang een weynig te verhaaſten / tot dat ſy op het Pleyn quamen / dat wy geſegt hebben / dat voor de Stad was. 1510.

Aldaar bevonden hebbende / dat de Heydenen, die door de Cuquiada, of het ſchreeuwen van hand tot hand by malkander geroepen waren / allengskens by een begonden te trekken / om het uytloopen der onſe / die in een verſeekerde plaats lagen / te verhinderen / ſo is 't / dat eenige van deſe / meer met vreeſ als met bupt beladen / ſig daar upt / vermits de oproer / die 'er in des Konings Paleys ontſtaan was / al begonden te begeeven. Geſteltenis van het Paleys. Eenige van d'onſe beginnen uyt het Paleys te wijken.

En alſo Alfonſo d'Albuquerque volgens het geen / dat hy in 't volk dat bupten ſtond / en de onſe / die van binnen quamen / konde merken wat 'er omging / ende vreeſde / dat hy ſig na binnen begeevende / ſy alle beſet ſouden konnen worden / ſo liet hy den Maarſchalk, tot 2 of 3 maal toe door Pedro Alfonſo d'Aguiar weeten / dat hy ſijn volk by malkander ſoude ſien te krijgen : dat hy hem aan de Poort was verwagtende, om toe te ſien, dat daar niet veel van de vyanden, die ſig in die vlakte of ruymte lieten ſien, ſouden inkoomen. Bootſchappen van *d'Albuquerque* aan den *Maarſchalk*.

Waar op de Maarſchalk door de derde reys tot antwoord gaf / dat hy *Alfonſo* ſig voor eerſt op weg ſoude begeeven, en dat hy hem, ſo haaſt als hy eenige van ſijn volk, die ſig nog in de huyſen onthielden, by malkander ſoude gekreegen hebben, ſoude volgen; waar op Pedro Alfonſo, doen hy met dit beſchejd te rugge quam / hoewel hy niet al het volk van ſijn ſchip verſeld was / egter nog moepte genoeg had / eer hy weder aan ſijn boord konde keeren. Antwoord van den *Maarſchalk*.

Hier op begon Alfonſo d'Albuquerque de weg in te ſlaan / die hem geſegt was / dog kort daar aan wierd hy door de Mooren, die wy geſegt hebben dat van alle kanten quamen toeloopen / dapper aangetaſt / ſonder dat hy ſig van een ſtuk geſchuts / dat Pedro Alfonſo mede gebragt had / konde bedienen / of pets daar mede uptregten. *d'Albuquerque* begind de aangeweeſe weg in te ſlaan. Word door de *Mooren* aangetaſt.

1510. So als dan ſijn volk ſig ſo bloot voor de pijlen der vpanden begon te ſien / en ſig daar voor ſo veel als eenigſins doenelijk was / tragtede te beſchutten / ſo raakte de weg tuſſen de wallen ſodanig open / en daar quamen ſo veel Nairen met pijlen en ander geweer op haar invallen / dat veele van de onſe begonden agterwaarts te deynſen / ſonder dat ſy de vpanden eenige ſchade konden toebrengen ; om dat de gemelde wallen ſo hoog waren / dat de menſchen / ſo ſy aan de hoogte wilden repken / ſeer weynig van hare lancien in de hand behielden.

Nader aantaſting door de *Nairen* van ons volk. Verlegentheyd van deſe.

Ingedrongentheyd der onſe oorſaak van quade uytwerkingen.

Eyndelijk waren de onſe ſo ſeer in een gedrongen / dat ſy ſig naauwelijks konnende roeren / hare lancien om hoog moeſten houden / ſonder dat ſy de vpanden eenige afbreuk daar mede konden aandoen / en inſonderheyd van booven de wallen / dewelke daar mede t'eenemaal bedekt waren.

Schade de onſe door de *Nairen* mede toegebragt.

Langs de meer-gemelde weg quamen ook eenige weynige Nairen, dewelke haar konſt in 't ſchermen wel betoonden / om dat de onſe ſo moede waren / dat als ſy meenden de vpanden eenig leed toe te brengen / ſy wel eens ſo veel in de plaatſ kreegen. Terwijl ſy dan aldus met malkander doende waren / quam'er een ſtem van agteren / ſijnde die van Balthazar Caſco, Factoor op het ſchip Bonavontuur, ſeggende : Hoe zijt gy hier ſodanig doende, *Heeren* ? Keer te rug, keer te rug, keer te rug, want de *Maarſchalk* loopt het grootſte gevaar van de wereld.

Woorden van *Balthazar Caſco* tegen de *Portugyſen.*

d'Albuquerque doet ſijn beſt om den *Maarſchalk* te hulp te koomen.

Doen deſe tijding ter ooren van Alfonſo d'Albuquerque, die ſig in 't grootſte gedrang van 't volk bevond / van mond tot mond quam / keerde hy ſig om / om tot hulp van gedagten Maarſchalk te gaan / dog hy konde niet door de agterſte van ſijn volk heen dooren / alſo deſelve ſo digt in een gedrongen waren / en door de vpanden ſo naauw toegeſet wierden / datſe haar hyna niet konden reppen of roeren. Waar op dan / na 3 of 4 aanvallen / die ſy deeden / Gonſalo Queimado,

die

die de baan van Alfonſo d'Albuquerque vooꝛ ſig 1510.
dꝛoeg / en een van ſijne Pagies / genaamd Antonio Borgez, vooꝛ ſijne voeten nedervielen; en hy ſelf kreeg een pijl dooꝛ de keel / beneffens een ſteen van booven de muur / waar dooꝛ hy aanſtondꝛs ter aarde ſeeg. Hier op wierd hy half dood op een ſchild neder gelepd / dooꝛ Diego Fernandez de Beja vergeſelſchapt / en ſonder van 't volk geſien te wooꝛden / na de ſtrand gebꝛagt.

Twee van de ſijne vallen voor ſijne voeten neder, en hy ſelf gevaarlijk gequetſt.

Op deſelve tijd wierd d'overwinning der vyanden en de dood van eenige van d'onſe beveſtigt; als mede van den Maarſchalk, dewelke beneffens veele / die hem verſelden / ſig geſtadig binnen den omtreꝁ van des Konings Paleys onthield / mitsgaders van de geene / die ſig tuſſen die wallen bevonden: het welk vooꝛwaar een verwonderens en beklagens-waardige ſaak was. Want als men ontrent 600 man van d'onſe tuſſen die wallen bekemmert ſag / ſo is 't / dat de hitte der Son / het ſtof der voeten / en het ongemak / dat men in de vooꝛgaande nagt tot aan die tijd toe uptgeſtaan had / de overhand ſodanig op haar kloekmoedigheyd nam / datſe het tegen ontrent 80 Nairen, die haar op de hielen ſaten / niet konden uptholden.

Overwinning der vyanden beveſtigt.

Beklagelijke ſaak uyt verſcheyde oorſaken ontſtaan.

Dog het geen nog het aller-ellendigſte was / dat was / dat ſo deſe Nairen maar de minſte pijl / ſteen of pets anders van booven ſchooten of lieten vallen / het ſelve noopt te vergeefs geſchiedde / maar ſy daar en tegen alle die geene / die maar het minſte teeken van vallen gaven / met hare voeten vertrapten / en alſo vooꝛt afmaakten: Waar op hier 2 / en daar 4 / 6 of 8 geduurig quamen te vallen / tot dat ſy upt die naauwte van de wal ſig naar de ruymte van de Stad begaven: dewelke alſo ſe in de ligte hꝛand was / ſo boelden ſy ſo veel te minder het geen aldaar omging / als dien afgrond des doods / daar ſy in geſmoꝛt en blind van doꝛſt en van vꝛees wierden.

Het ellendigſte van allen.

Met diens omſtandigheden.

De onſe hier op ſiende het kleyn getal der vyanden / die haar vervolgden / ſtelden ſig tegen haar aan /

d'Onſe ſcheppen weder moed.

1510. aan / ſo dat een deel van haar / in plaats van aan te vallen / het op een loopen begonden te ſtellen.

Vlugt der vyanden. Op dit woelal quam Diego Mendez de Vaſconcellos, Simon d'Andrade en andere Edellieden / aan wie Alfonſo d'Albuquerque, doen hy den Maarſchalk ging opſoeken / belaſt had / dat ſy met ontrent 200 man binnen de Stad ſouden blijven, en deſelve beneffens eenige *Parans*, die ſig by de viſſers ſchuyten onthielden, de Stad voort in de as leggen.

Edellieden om de ſtad in de as te leggen komen ter regter tijd. Deſe Kapiteynen quamen nog ter regter tijd / ſo dat ſy de onſe / die in die benaauwtheyd ſtaken / nog een groote verquikking aanbragten.

Wat hier op gebeurt. Want na dat ſy de wegnige Nairen, die haar vervolgden / in die ruymte van de Stad gedreeven hadden / ſo is 't / dat deſe vlugtelingen door de open weg koomende / op de menigte van de geene / die op de wallen gebleeven / en reets aan de vlaakte gekoomen waren / aanvielen; waar op d' eene en d' andere ſo dinnig op de onſe wierden / dat ſchoon ſy gemelde Kapiteynen niet vonden / haar egter ander werk beſchooren was.

Wijken der *Mooren* op het beproeven van 't ſtaal der onſe. Doch ſo als de Mooren het ſtaal der onſe begonden te voelen / ſo begonden ſy al wyp wat te rug te trekken / waar op d'onſe ſig allengskens na de plaats der inſcheeping begaven / alwaar het geſchapen ſtond / dat ſy het mede ſeer ſlegt ſouden gehad hebben. Want alſo ſe geweldig ontreddert zynde / haar van de ongemakken / die ſy in de Stad uytſtaan moeſten / tragteden te ontſlaan / ſo vonden ſy de Mooren, die haar langs de ſtrand gelepd hadden / om haar de gemelde inſcheeping te verhinderen.

Tragten egter d'inſcheeping der onſe te beletten. Doch alſo Don Antonio en Rodrigo Rabello, welke laatſte van het verbranden der ſcheepen / die in de ſchuyl-plaats lagen / volgens ſyn laſt weder gekoomen was / gelaſt waren / om daar op te paſſen, ſo maakten ſy de ſtrand den eerſten wyp / ſo dat / doen men Alfonſo d'Albuquerque op een ſchild bragt / ſyn Neef Don Antonio hem in de Caraveel van Antonio Pacheco, dewelke / als geſegt / aan het land

Don Antonio en *Rodrigo Rabello* maken de ſtrand vry. vaſt

vast gemaakt was / ontfing ; waar in hy maar 1510.
2 of 3 dagen was / also het so slegt met hem stond / dat men hem naar het eerste verband van daar na sijn schip niet derfde brengen.

Wie word na sijn schip gebragt.

Doen eyndelijk sy alle sig weder na de scheepen souden begeven / was 'er een groot verschil over de voorgang van de Ruyterij tussen gedagten Rodrigo Rabello en Jorge d'Acunha, want niemand wilde de laatste weesen / het welk al heel hoog ging / so dat Jorge Botelho de Pombal eyndelijk tegen haar in grammen moede sepde : Terwijl gy *Heeren* alhier om de voorgang twist, so ben ik van meening, dewijl ik dog ledig sta, dese wapens, die alhier op strand leggen, na my te neemen, want ik sal daar ligtelijk yemand vinden, die ik se verceren sal, op datse in de handen der *Moores* niet en blijven.

Verschil tussen *Rodrigo Rabello* en *Jorge d'Acunha.*

Woorden van *Jorge Botelho de Pombal* tegen haar dien aangaande.

Don Antonio dit mede siende / sepde tegen haar : *Heeren* dit zijn geen saken, die de eer eygentlijk betreffen, maar het is eer een hartnekkigheyd, die uwe gemoederen besit. Wat my aangaat, ik wagt niet een oogenblik langer, om t'scheep te gaan, en laat een yeder van gelijken doen, als het hem goed dunkt.

Als mede van *Don Antonio.*

Hier op gingen sy alle gelijk ; waar by een wonderlijke saak gebeurde. Want de Zee was daags te voren so ontsteld / dat de onse de oogen daar op naauwelijks derfden laten vallen / also sy op die dag voet aan land moesten setten / daar nu de selve in tegendeel een seer stille Rivier geleek : het welk / so het also niet geweest had / het meerder bloed soude gekost hebben / als het inneemen van des Konings Paleys gedaan had.

Schielijke verandering van een ontstelde Zee.

Welk geval / eenigsints volk tegen volk / en plaats tegen plaats gereekend / na dat van den Onder-koning Don Francisco wel eenige gelijkenis schijnt te hebben ; en dat God de Heer dese 2 / dewelke so rampsalig uytvielen / ende sodanig waren / dat wy sulke of diergelijke in het beschrijven onser Scheeps-Togten niet gesien hebben / gedoogde te geschieden. En schoon het een al te ver-

Vergelijking tussen 2 gevallen.

1510. le en roekeloose saak is / de oorsaak daar van aan God toe te schrijven / so believe het hem / dat de dood van sulke aansienelijke lieden niet en sproot upt de gemoeds-beweegingen / die'er tussen den Onder-koning en Alfonso d'Albuquerque ontstonden. Want door de dood van alle raakte alles in stilstand / op dat'er geen aanklagers tegen die geene / die men soude willen staande houden de oorsaak daar van te zijn / souden weesen.

Wens des Schrijvers desen aangaande. Alles raakt door de dood in stilstant.

Getal der gequetsten en dooden. Specificatie der selve.

Ondertussen was het getal der gequetste van desen droevigen dag over de 300 : en 80 dooden / waar onder waren dese personen van aansien : namentlijk / den Maarschalk, Don Fernando Coutinho, zijnde een Soon van Don Alvaro Coutinho, die in het inneemen van Baltanas in Castilien, in den Oorlog van den koning Don Alfonso de V. en Donna Beatrix de Mello, Dogter van den Grooten Cancelier / Ruy Gomez d'Alvarenga, het leven liet.

Met hem bleef mede in des konings Paleys dood / Ruy Freire, Soon van Nuno Fernandez Freire en Donna Helena de Brito, Dogter van Artur de Brito. Ook doodden sy in 't gemelde Paleys / Vasco da Sylveira d'Almeida, Soon van Moses Vasco d'Almeida, Opper-Alcaide van Linhares, en aan de poort van het aarde-werk / Manuel Pazanha, Soon van Roiz Pazanha, en eenige Bedienders des konings.

Als mede van die van *Alfonso d'Albuquerque.*

Van het volk van Alfonso d'Albuquerque maakten sy ook ter neder / Lionel Coutinho, Soon van Vasco Fernandez de Coutinho en van Donna Maria de Lima, sijn hups-vrouw / Dogter van Don Lionel de Lima, eerste Onder-Graaf van Villanova de Cerveira; mitsgaders Filippe Roiz, een Cavalier van het hups des konings / kapitein van de Caraveel Espera, Francisco de Miranda, kapitein van een andere Caraveel, en Fernando Vallarinho een Cavalier van Algarve.

Na dat de onse alle dese gevegten uptgestaan hadden / so is 't / dat wijl Pedro Alfonso d'Aguiar Onder-kapitein van den Maarschalk was / en daar

daar 3 ſcheepen / namentlijk het Hoofd-ſchip / het ſijne en dat van Braz Teixeira volladen waren / Alfonſo d'Albuquerque hem aanſtonds daar mede van Calicut afvaardigde / en aan Rodrigo Rabello, Kapiteyn van Cananor, mede gaf / om ſijne ladinge van Gengber / die hem nog ontbrak / in te geeven / waar op deſelve van daar vertrokken ſijnde / bevonden in Portugaal aanquamen. 1510.

Order van *Alfonſo d'Albuquerque* aan de reedende ſcheepen om haar lading in te neemen.

EYNDE.

REGISTER,

Der voornaamſte Saken vervat in de *Scheeps-Togt* van den *Maarſchalk Don Fernando Coutinho.*

Alfonſo d' Albuquerque verwondert over de Vloot van den *Maarſchalk*, 4
——— word met alle Eer-teykenen als Land-voogd van *Indien* na *Cochin* gebragt, ibid.
——— geeft laſt, 2 Kapiteynen met geweld op te houden, 10
——— doet de *Mooren* en *Nairen* wijken, 11
——— verſoekt den *Maarſchalk* om hulp, ibid.
——— begeeft ſig na den *Maarſchalk*, 16
——— ſend een Boode aan den *Maarſchalk*, ibid.
——— dapper van de *Mooren* aangetaſt, ſoekt vergeefs den *Maarſchalk* te hulp te koomen, ibid.
——— word gequetſt op een ſchild na ſtrand gebragt, 19
Alvaro Fernandez Scheeps-Kapiteyn, 2
Arel de Porca bied ſig aan met ſijn magt tegen den *Samorin* aan de *Portugyſen*, 5, 6

B.

Balthazar Caſco roept om hulp voor den *Maarſchalk*, 18
Baſtiaan de Souſa de Elvas Scheeps-Kapiteyn, 2
Braz Teixeira Scheeps-Kapiteyn, ibid.
Brief van den Onder koning aan den *Maarſchalk* geſonden, 4
Buyt van de *Portugyſen* ongelooffelijk gevonden, 14

C.

Caimanſe Kapiteynen hebben ſig als aan de dood overgegeeven, 13
——— doen een wapen-kreet door het land, 15
——— toonen ſig dapper tegen de *Portugyſen*, 15
——— dringen door het heerſte gevegt, 16
Calicut met deſſelfs kuſt beſchreeven, 6
——— door de *Portugyſen* in den brand geſtooken, 16
Cerame een huys van den *Samorin* van *Calicut* waar geleegen, 7
Cuquiada deſſelfs beteekenis, 15

D.

Dapperheyd der *Portugyſen*, 10
Diego Mendez de Vaſconcellos komt de *Portugyſen* te hulp, 20

E.

Eer-ſugt der *Portugyſen* om de eerſte aan land te zijn, 9
——— ongemak hier uyt ontſtaan, ibid.

F.

Fernando Coutinho van *Don Manuel* tot *Admiraal* over een Vloot ſcheepen aangeſtelt, 1
——— vertrekt van *Liſſebon* na *Indiën*, 2
——— verſtaat den toeſtand van *Indiën*, 3
——— verſiet ſig van water by de Eylanden van *Pemba*, ibid.
——— komt te *Cananor*, 4
——— krijgt eenige ververſſingen en ſcheepen van den Onder koning,

ning, 4
——— vertrekt met een groote Vloot na *Calicut*, 5
——— deeld eenige *Vrieſſe Ruyters* uyt aan ſijne Kapiteynen, 9
——— ſet voet aan land, 10
——— maakt ſig meeſter van een groote Pas, 11
——— doet een ſchertſende ſpreuke aan d'*Albuquerque*, ibid.
——— verſoekt *Gaſpar van Indiën* om hem na het huys des Konings te brengen, 12
——— taſt de Poort aan van des Konings Paleys, 13
——— ruſt ſig uyt in een groot huys, 14
——— wat antwoord hy aan d'*Albuquerque* liet weeten, 17
——— ſneuvelt in 't gevegt, 19
Franciſco Corvinel Scheeps-Kapiteyn, 2
Franciſco de Saa Scheeps-Kapiteyn, ibid.
Franciſco de Souſa de Alcunha Scheeps-Kapiteyn, ibid.
Franciſco Marecos Scheeps-Kapiteyn, ibid.

G.

Gaſpar van Indiën brengt den *Maarſchalk* na des Konings Paleys, 12
Gevaar ongelooflijk voor de *Portugyſen*, 19
Gomez Freire raakt van de Vloot door onweder, en komt eerſt in *Indiën*, 3
Gonſalo Queimado Vaan-drager valt dood ter neder, 18, 19

H.

Heydenen beſchermen dapper hunne huyſen, 16
——— dog moeten neffens de *Mooren* vlugten, ibid.
Huys-cieraad ſeer koſtelijk in des Konings Paleys gevonden, 13

I.

Indiën in groot aanſien geraakt, 2
Jorge d'Acunha Scheeps-Kapiteyn, ibid.
——— ſet eerſt voet aan land, 10
Jorge Lopez de Alcunha Bixorda Scheeps-Kapiteyn, 2

K.

Koning van *Portugaal* geeft laſt om een Vloot ſcheepen na *Indiën* te ſenden, 1

L.

Lionel Coutinho Scheeps-Kapiteyn, 2

M.

Malabaren in hun aart en manier van vegten beſchreeven, 6
——— ſeer geneegen tot plonderen, ibid.
Manſchap onder het gebied van de *Maarſchalk*, 9
——— als ook onder d'*Albuquerque*, ibid. 10
Mooren wijken af en aan, 13
——— taſten d'*Albuquerque* dapper aan, 17
——— ſoeken de *Portugyſen* het inſcheepen te beletten, 20
Mooren en *Nairen* toonen ſig dapper tegen de *Portugyſen*, 10
Moorſe Koop-lieden maken het voorneemen des *Maarſchalks* aan den *Samorin* bekend, 5

N.

Nairen vallen dapper op de *Portugyſen* in, 18
Namen der dooden en gequetſten, 21

Ne-

Negers van *Pemba* queetſen eenige van de *Portugyſen*, 3

O.

Oproer in het Paleys van den *Samorin*, 17
Order hoe ſig te gedragen in het beſtormen van *Calicut*, 8

P.

Paleys van den *Samorin* van *Calicut* beſchreeven, 12
Portugyſen door de *Negers* van *Pemba* gequetſt, 3
——— vallen veele onder de vyanden, 14
——— ſmijten het geweer weg om Roof te dragen, ibid.
——— worden met de Buyt aan haar ſijde dood gevonden, ibid.

R.

Rodrigo Rabello de Caſtelbranco Scheeps-Kapiteyn, 2
Roy Freire Scheeps-Kapiteyn, ibid.

S.

Samorin ſtelt ſig in ſtaat van tegen-weer tegen de *Portugyſen*, 5
Son maakt door ſijn hitte groote benauwtheyd voor de *Portugyſen*, 19

V.

Vaſco da Sylveira maakt ſig meeſter van de Poort van 't Paleys, 13
——— vind den *Maarſchalk* in een groot huys, 14
Verbod aan de maſt geplakt, 8
Verſchil tuſſen de *Portugyſen*, 20
——— aardig antwoord van een *Portugys* hier op, ibid.
Vloot van den *Maarſchalk* de voornaamſte, 1
Vrieſſe Ruyters uytgedeeld, 9

W.

Wallen der *Mooren* ſeer hoog, 18
Weg van des *Samorins* Paleys beſchreeven, 7
Wonder der Zee aan de *Portugyſen* gebeurt, 21
Woorden van den *Maarſchalk* aan d'*Albuquerque*, 11, 12

Z.

Zee voor *Calicut* geweldig ontſtelt, 6
——— ontſteltenis der *Portugyſen* hier over, ibid.

EYNDE.

Berigt voor den Boekbinder waar de Figuur moet ſtellen.

kk 1 op pagina 3

AANKOMST
VAN
JEAN d'EZQUEBEL
ter Bevolking van
JAMAICA,
door den Ammiraal
DIEGO KOLUMBUS,
van HISPANIOLA derwaards gezonden,
in 't Jaar 1510.

Verhaalende 't misnoegen der Kroon Portugaal; benevens veel zeldzaame Avondturen, rampſpoeden en gevaaren aan ALONZO d'OJEDA, DIEGO DE NICUEZA, VASCO NUNEZ, LOPEZ d'ALANO en andere overgekomen; Beneffens de Togten naar 't Land van *Darien* en bevolking van *Cuba* door DIEGO VELAZQUES gedaan

in 't Jaar 1511

Uit d'oorſpronkelyke berigten en Koninglyk bevel in 't Spaans beſchreeven door

ANTONIUS de HERRERA,

Nu aller-eerſt in 't Neederduyts vertaald en met Printverbeeldingen en noodig Regiſter voorzien.

TE LEYDEN,
By PIETER VAN DER AA, Boekverkoper 1706.

Met Privilegie.

(3)

AANKOMST VAN JEAN d'EZQUEBEL, ter Bevolkinge op JAMAICA, in 't Jaar 1510.

1510.

Komſte van Jean d' Ezquibel op Jamaica.

Middelerwyl zig alle zaaken zoodanig toedroegen als wy in de Zee-togten van de Jaaren 1508 en 1509 tot hier aan toe verhaald hebben; quam eyndeling Jean d'Ezquebel op Jamaica aan te landen / door den Amiraal van Hiſpaniola afgezonden om 't Eiland te bevolken; dat hy ook aanſtonds werkſtellig maakte. Maar willende de Indiaanen onder hunnen dienſt verdeelen / namen de meeſte ſtraks de vlugt naar 't Gebergte; dog eenen van hunne voornaamſte ziende geſneuveld / onderwierpen zig de reſt die de wapenen hadden opgevat / te ligter / en quamen gewillig onder de verdeeling. Sy bemagtigden ook eene Landbouwerye / 't zy om'er brood te hebben / of om kattoen aan te queken / dat in dit Eiland veel beter is dan in eenig ander; zy vonden'er anders weinig Goud / dog het kattoen vergold hen dit door der zelver overvloed en ſchoonheid; zulks dat van deeze kuſt / (die een gedeelte onder de Evennagts-lyn gelegen is /) en in Jamaica, eenen grooter handel dan in al d'andere plaatzen van d'Indiën gedreeven word. Sy maakten van deeze kattoen groote webben / waar van hemden en groote deekens gemaakt worden / die hen voor beddens dienen / en die zy verkoopen en vermangelen in andere plaatzen voor allerley waaren die hen dienſtig zyn. Het Vee vermeerderd'er zig ook zeer wel / en den leeftogt word'er in overvloed gevonden / zulks dat men ze van andere Eilanden

Welk Eiland ryk in kattoen, leeftogt en andere dingen beſchreeven word.

1510. daar komd zoeken. De Scheepslieden kogten'er ſtukken van grof kattoen-doek / om'er zeilen voor hunne Schepen van te maaken. De planten / de gewoontens / den Godsdienſt en de wyze van leven der volkeren deezes Eilands / zyn gelykerwys die van 't Eiland Hiſpaniola, en bedienen zig ook van de zelfde wapenen; uitgezonderd dat deezen Landaard veel dapperder is. Hunne Kanoôs waren als we gezeid hebben aan die van Hiſpaniola gelyk; maar bedienden zig ook van Piraguas, dat Barken zyn geheel uit een ſtuk houts gemaakt / ten einde vier kantig als een bak-trog / dog zyn wat hooger als de Kanoôs opgeboeid / en voegen op de boorden rieten / die zy met lyn of harſt beſtryken / zynde niet zoo plat als de Kanoôs, maar hebben egter geene kiel.

De gewoontens en Godsdienſt deezes Landaard is gelyk met die van Hiſpaniola.

De Koning om deeze tyd berigt krygende wat groote overdaad / de Kaſtiliaanen in hunne kleedingen op Hiſpaniola begingen / wilde daar in verzien; beſloot derhalven dusdanigen Ordonnantie daar tegen te maken: „Dat alzoo hy een byzonder genegentheid voor die geenen had die d'In„diën bevolkten; hy niet zoo veele opſteekingen be„geerde; nademaal zy aldaar om voordeelen te „doen gekomen waren / en dat zy derhalven dus„danige overvloedige onkoſten moeſten ſpaaren / „en alle overdaad vermyden; des gelaſte hy by „wyze van een wet / en gebruikelyke inſtellinge / „dat men voortaan geene met Goud-geſtikte klee„deren / 't zy van zyde / Kamelotte zyde / Taftaas / „nog eenige ſtoffe met Goud of zyde bewerkt / „zoo wel aan de Scheeden der Degens / Gordels / „Kiemen / of Draagbanden / Sluiters / Peerde„Tuigen / ſpooren / of andere diergelyke dingen / „draagen zou; dat ook geene deezer dingen met „Goud geboord wierden / 't zy van Zyde en Da„maſten / met Goud of Silver / geſlaagen met „den hamer / geſponnen of geweeven / nog op „eenige andere wyze hoe 't zyn mogt. Dog dat „die geenen die in d'Indiën goederen hadden / be„ſtaande in meubelen en erfpagtingen ter waarde

Order op den overdaad in kleederen in d'Indiën.

„van

„ van duizend Kastellanos; deezen en hunne kinde- 1510.
„ren / die den ouderdom van veertien Jaaren be-
„reikt hadden / konden wambaizen en rokken
„draagen / enkelyk geboozd met zyde Passemen-
„ten op de wyze van Koozden of Galonnen / van
„welker verwe zy wilden / wanneer egter op het
„gantsche kleed / niet dan een enkel Galon was;
„dat de Borduurzels niet breeder dan een duim-
„breet waren / en dat men'er geene van rondom
„zyn gantze toeruftinge droeg. Uitgezondert dat
„men mutzen van Taftas en Reis-mutzen insge-
„lyks met Taftas of armozyn gevoert / draagen
„kon; dat men de Harnassen met Syde / de schou-
„der-lappen / ring-kragen / en Stormhoeden voe-
„ren kon; dat men zig ook van Syde kussens by
„de zadel en Peerde-tuigen dienen konde; dat de
„vrouwen der geenen waar van wy gesproken
„hebben / die de waarde van duizend Kastellanos
„in goederen bezaten / als mede de ongetrouwde
„Dogters / konden Raper-mutzen / Kappen en
„Hoofdzierzels van Syde ter langte van twee el-
„len draagen; en wanneer zy trouwen wilden /
„te veranderen in rokken / schorten of eenig ander
„kleed welk het wezen mogt / die gemeen waren;
„onder beding dat zy'er niet van dan eene teffens
„draagen / die niet geplooit waaren / nog voor-
„zien met Syde gordels / nog van Goude Stof-
„fen of Strikken; geweeven of gesponnen; nog gee-
„nen te zetten onder aan laken ze rokken van gestikte
„bloemen / nog die met fallebolaas gefronst waren /
„nog andere zieraaden van zyde of stikzel / wat
„het ook zyn mogte; behalven dat ze een boord-
„zel van zyde ter breete van een duim gebruiken
„konden / zoo wel aan de toestel van Syde / als
„van laken; dat ze geene zyde aan de zieraaden der
„Muil-ezels / wagen-strengen / nog aan eenige an-
„dere dingen gebruikten; en dat ze ook geene klei-
„ne Syde Mantels / nog die met Syde gevoezd
„waren / draagen zouden / maar van andere stof-
„fen gelyk hen goed dagt.

Toen nu de Koning van Portugal vernomen

1510. had / dat de Kaſtiliaanen in haare Ontdekkingen de Evennagts-lyn gepaſſeerd waren / en dat Jean Diaz de Solis nevens Vincent Yanes Pinzon, en de Vlooten die Jean de la Coſa en Diego de Nicueza derwaards gevoerd hadden / wonder wel in hunne togten geſlaagt waren; zoo dat zy'er zeer groote rykdommen gevonden hadden; nieende hy dagelyks nieuwe voorwerpen van twiſt daar in te vinden. Gelyk nu deeze Koningen dit in geener wyze alzoo verſtaan konden / beden zy in de verſchillen die zy hadden / verſtaan; dat ze beleedigd waren / en dat zy'er door geweld in wilden voorzien / alhoewel de agtinge en het aanzien van den Katholyken Koning / telkens de daad verſchoof.

Klagten van den Koning van Portugaal raakende d'Ontdekkingen.

De amptenaaren van het Voorraads-huis van Sevilje, vernomen hebbende / dat Alonzo Alvarez een Portugees, in deeze Stadt was / en handelde wegens den Koning van Portugaal met eenige ervaarene Stuurlieden over de koerſſen van d'Indiën, en de Kuſten van 't vaſte land; en dat hy onder anderen / eenen Stuurman Jean Barbero genoemd / aanzogt / die zig in een geheim huis ophield / alwaar hy zig verbergde / wegens dat hy ten dien einde twintig Dukaaten op de hand ontfangen had. Eindelyk wierd dan Alonzo Alvarez gevangen genomen; en zy gaven eerlang aan den Koning van Kaſtilje berigt / hoe deezen Alvarez voorgaf / dat de Koning van Portugaal een Vloot wilde uitrusten / om naar Veragua, Vraba, en de Kuſten van Las Perlas en Paria te zenden; en als men ter zelver tyd berigt kreeg / dat men eene Portugeeſche Karavel / het Eiland Hiſpaniola had zien paſſeeren; zond de Koning eerlang Alonzo de la Puente, opper Opziender van zyn huis / om aan den Koning van Portugaal te vertoonen / wat'er voorgevallen was / en verzogt van zynen 't wegen / dat men zyne Stuurlieden niet meer uit zynen dienſt troonde / en dat zulks anderzins geſchiedende / het ſtrydig was tegen het onderling Verdrag tuſſen de twee Kroonen aangegaan.

Een Portugees gevangen die de Stuurlieden uit s'Konings dienſt wil troonen.

Om nu weder tot Alonzo d'Ojeda te keeren / en

en daar na te verhalen / hoe het zig met Diego Nicuëza en zyn vloot toegedragen heeft / (te vooren in zyne uitrustinge gedagt;) diend gezeid / dat zig Franciscus Pizarrus met d'Ojeda inscheepte; maar Fernandes Cortes belet wierd hem te volgen wegens eene zweering aan de knie. Hy vertrok dan van 't Eiland Beata, en zyn koers ten Zuiden nemende / quam hy in weinig dagen te Cartagena aan te landen / by de Indiaanen Caramari genoemt / die dan ook gedurig in beweginge waren gereed stonden om de Kastiliaanen te wederstaan / wegens de quaade ontmoetinge die zy van Christoffel Guerre geleden hadden / als mede van nog anderen die te vooren in deeze Geweſten waren geweest / onder voorgeeven van vreedzaamelyk met hen te handelen. Deeze volkeren waren van zeer hooge gestalte; zy droegen hunne hairen tot aan de ooren / dog de vrouwen hadden 't zeer lang / en d'een zoo wel als anderen waren ze groote boogschieters. Alanzo d'Ojeda en Jean de la Cosa hadden Geestelyken by zig / nademaal de Koning boven alles wilde / dat men d' Indiaanen door zagtigheid aanlokte. En gelyk zy ook Indiaanen van Hispaniola by zig hadden / die de taale der zelven verstonden / zogten zy hen ter neder te stellen om de Kastiliaanen in vrede t'ontfangen / en zy zig zoo ook eens van hunne wreedheid ontsloegen / insgelyks van hunne Afgoderye / Sodomie / en andere afschuuwelyken misdryven / die zy alzins begingen. Maar alzoo zy zeer verbittert waren / wegens 't geen we te vooren gezegt hebben / wilden ze naar alle deeze vermaaningen / die de Koning byzonderlyk hen te doen gelast hadde / niet hooren. En wy hebben dit Koninglyk bevel / hier voordagtelyk willen inlaſſen / om dat zulks in alle andere voorvallen gedient heeft / daar de Kastiliaanen ingang in de Indiën gekregen hebben / en luide / na ernstige betuiging in de naam van zyn Hoogheid gedaan te hebben / als volgd: „Ik Alonzo d'Ojeda, Dienaar van den hoogsten en magtigsten Koning van Kastilje en Leon, Temmer der woeste

1510.

Franciſcus Pizarrus met Ojeda inſcheepende, komen te Cartagena.

De landaard beſchreven.

Wyze van handelingen met d'Indiaanen, voorgeſtelt.

1510. „woeſte volkeren / zynen afzendeling en ſtapitein;
„Wy maaken bekent en doen weeten / zoo veel
„ons geoozlooft zy; Dat Godt onzen eenigen eeu-
„wigen Heere / Hemel en Aarde geſchapen heeft;
„als mede eenen Man en eene Vrouwe / waar
„uit gy en wy en alle menſchen der Weereld die
„geweeſt zyn / hunne afkomſt hebben met al-
„die na ons komen zullen. Dog hy heeft we-
„gens de veelheid der geſlagten die'er zedert dyf dui-
„zend Jaaren van de ſcheppinge der Weereld wa-
„ren / gewilt / dat ze zig aan veele plaatzen verſtroo-
„jen zouden / en dat zy in veele Koningryken en
„Landſchappen verdeelt wierden; om datze zig
„niet alle in een eenige konden onthouden / nog
„genoegzaame leeftogt vinden om zig te genee-
„ren. Over alle deeze volkeren / gaf Godt onzen
„Heere laſt / aan eenen / die den Heiligen Petrus
„genoemt wierd / om eenen Heere en Opper-Ge-
„zaghebber van alle menſchen der Weereld / en
„het hoofd des gantſche menſchelyken geſlagts te
„weezen / op dat zy hem gehoorzaamden in alle
„plaatzen daar zy leefden / onder een eenige wet /
„Godsdienſt en Geloof. Hy gaf hem de gantſche
„Weereld ten zynen dienſte; en onder zyne be-
„ſtieringe / en gelaſte hem zynen ſtoel in Romen te
„planten / als de bequaamſte om de geheele Wee-
„reld te regeeren. Hy gaf hem ook nog de keur /
„om zyn ſtoel in eenig ander gedeelte der Weereld
„te ſtellen / en om'er t'oordeelen over alle de
„Kriſtenen / Mooren / Jooden / Heidenen / en
„alle andere zekteng die elders gevonden worden.
„Hy deed hem de naam van Paus toeeigenen /
„dat Groot en Verwonderlyk beteekenen wil / ook
„Vader en Behoeder, nademaal hy een Vader
„en Beſtierder aller menſchen is. Alle die ten zynen
„tyden leefden / gehoorzaamden hem en hielden hem
„voor hunnen Heere / Koning en Opper hoofd van
„den gantſchen Aardbodem; hoedanig voor anderen
„nog verrigt word die zedert ter Pauſchelyke waar-
„de verheven zyn geworden / en dat gezag duurd tot
„op heden / en tot aan het uiteinde aller eeuwen.

„Te-

„Eenen nu van deeze Pauzen / (die een Heer der 1510.
„Weereld was /) ſchonk deeze Eilanden en 't vaſte
„land aan den Oceaan gelegen / aan haare Majeſtei-
„ten van Kaſtilje die toen in't leven waren; te weeten
„Ferdinand en Iſabella van eerwaardige gedagteni-
„ſe / en aan hunner nabolgers / Onze Heeren nevens
„alles wat'er van af hing (zulks in zekere geſchriften
„die te dien onderwerp gemaakt wierden en vervat
„is geworden) zoo dat over zulks zyne Katholyke
„Majeſteit / Koning en Heere deezer Eilanden en 't
„vaſte land uit kragte deezer gemelde gifte is / gelyk
„ook aan zodanig een Koning en Heere by na alle
„Eilanden waar dit verkondigt is geweeſt / hem als
„zodanig hebben erkend / gehoorzaamd en gedient
„en hem dienen als onderdanen ſchuldig zyn / uit
„goeden wille en zonder wederſtrevinge. En wan-
„neer zy in dezelve tyd / door zekere geeſtelyke man-
„nen van alles onderrigt wierden daar zy van zy-
„nen't wege toe gezonden waren / namentlyk om hen
„het Euangelium te Leeraaren / en hen te openbaa-
„ren de Geheimeniſſen des geloofs / hebben ze zulks
„zonder vertraagen vrywillig aangenomen / als
„goede Kriſtenen / waar voor ze gehouden wierden;
„en zyne Majeſteit hen ook waardiglyk ontfangen
„heeft; en des wegen gelaſte dat zy beleefdelyk /
„als zyne andere onderdaanen en leenlieden gehan-
„delt wierden. Eindelyk om te beſluiten; ik Alon-
„zo d'Ojeda bidde u en verzoeke u / zoo veel my
„doendelyk is / dat gy wel in agt neemt / wat ik
„u kome te zeggen / en dat gy om het wel te ver-
„ſtaan en ter uitvoeringe te ſtellen / zulks voorneemt /
„in de tyd die gy regt en redelyk oordeelen zult;
„en dat gy de Kerke voor Moeder en Meeſtreſſe van
„deezen Aardbodem erkennen moeten / en den Prieſ-
„terlyken alleen-heerſcher / Paus genoemt / in zy-
„nen naame / en zyne Majeſteit in zyne plaatze /
„als Koning / Opper-hoofd en Heere der Eilan-
„den en 't vaſte land in vergelykinge van de voor-
„gemelde gifte erkend / en dat gy geſtant doet al
„wat de Geeſtelyke Vaders u verklaaren en pre-
„diken van 't geen hier boven gemeld ſtaat. In-

1510. „Indien gy zulks doet zult gy wel doen / en 't geen
„wat gy gehouden zyt te doen / en zyne Majes-
„steit en ik in zynen naame / zullen u met alle
„genegentheid en gunste ontfangen; en zullen u
„laaten / uwe vrouwen en uwe kinderen / vry
„van alle slaafze dienstbaarheid / op dat gy van
„hen / en van uw zelven / uw maaken zult / alles
„wat gy wenscht / en in een welstant zien / gelyk
„by na alle de inwoonders der andere Eilanden
„zig'er reeds wel in bevonden hebben. Boven
„dat bewilligt u zyne Majesteit veele voorregten en
„ontheffingen / daarom gy dan zeer wel zuld doen.
„Doch zoo gy 't in tegendeel niet doen zoude / of
„dat gy door quaadwilligheid verraagde / zoo ver-
„zeekere ik en beloove u / dat ik met de hulp van
„Godt / u den Oorlog op den hals zal laaden /
„die zeer bloedig zal zyn / en u van alle zyden en
„met groot vermogen bestryden / en onder het juk
„van gehoorzaamheid / zoo van de Vrouwe als van
„den Koning werpen zal: ik zal uwe Vrouwen
„en Kinderen neemen / en ze tot Slaaven maa-
„ken / en zal ze als zoodanige verkoopen / en daar
„mede handelen gelyk zyne Majesteit bevoolen
„heeft; ik zal u uwe goederen ontneemen / en u
„alle bedenkelyke straffe aan doen / die ik zal kon-
„nen / gelyk als aan wederspannige en ongehoor-
„zaame leenlieden / en die weigeren hunne Heere
„t'erkennen / en hem wederstreeven. Betuigende
„tegen u; dat de doodslagen en d'ongevallen die
„hier van zouden ontstaan / uit uwen misslag zul-
„len ontspruiten zyn / en niet uit deeze van den
„Koning / noch van d'onze / noch van deeze Heeren die
„met my gekomen zyn. En op de zelfde wyze
„als ik 't u gezegt en verzogt hebbe; begeer ik'er
„een bewys van voor de Beamptschryvers te doen /
„op dat my zulks voor een getuigenis verstrek-
„ken mag.

*Aanmerking op Ojedaas Protest.

Aldus luide de betuiging van d'Ojeda. *Doch daar ontbreeken geen onder de gauwe koppen in Vrankryk / die dit een belaghelyk Protest noemen / dat genoeg laat blyken / met hoe weinig Fonda-

ment

ment de Kaſtiliaanen gewild hebben / dat haar de nieuwe Weereld alleen in eigendom toebehoorde ? Nademaal zy geen andere tytel van regthebbing en bezit weeten by te haalen als dat hen van Paus Alexander de VI^de^ gegeven is op den tweeden Mey des Jaars 1492. daar ondertuſſen by de meeſte natien betwiſt word / dat de Roomze Pauzen geen magt hebben om over de Koningryken te Diſponeeren, of die van andere reeds in bezit zynde / hen't ontnemen en na believen weg te geven : gelyk Atabaliba Koning der Peruanen / naderhand / aan Franciſcus Pizarrus, niet onbaegzaam ten antwoord gaf. 1510.

Aldus pverde dan Alonzo d'Ojeda onvermoeidelyk om de zaaken van d'Indiën wel te doen ſlagen; nademaal hy van den Koning en de beſluitingen der Godsgeleerden / order hadde / Dat in gevalle d'Indiaanen wederſtand deeden / en zy het Geloove in hun land niet en wilden gedoogen / hy hen den Oorlog aan deed / en ze tot Slaaven maakte. Hy begon dan van zyne Kaſtiliaanſche waaren te vermangelen voor Goud / en gebruikte veele liefkoozingen omtrent hen. Maar gelyk deezen landaard ſier / hoogmoedig en dapper was / begoſten ze eerlang te morren. Jean de la Coſa dit ziende / zeide; Dat dewyl deeze volkeren zoo hevig waren / en dat zy'er vergiftige kruiden vonden / waar mede de zy hunne pylen beſtreeken / hy dienſtig oordeelde in de Golf van Uraba eene bevolkinge te doen / alwaar d'Indiaanen min ſtout en ſier waren / en dat men van daar konde wederkeeren / om de Kartageners met meerder voordeel te beſtryden. De la Coſa beſluit naar de golf van Uraba te gaan.

Gelyk nu Alonſo d'Ojeda altoos dapper / ſtout en onverzaagd was geweeſt / die zig vertrouwde op 't geene hem in duizende ontmoetingen en gevaaren / zoo wel in Kaſtilje als in d'Indiën waren voorgekomen / zonder dat het hem iemand ooit had bloed doen koſten / wilde hy den raad van Jean de la Coſa niet aanneemen / maar in tegendeel begeerig zynde om te ſlaan / wilde hy d'Indiaanen te heer gaan / die zig reeds waardig maakten om hem van Alonzo de Ojeda beſluit d'Indiaanen te bevegten.

1510. van rondom te bezetten en in te ſluiten. 't Gevegt aangaande / wierden'er veele gedood / en eenigen gevangen / maar men vond weinig Goud bp hen. Hp egter in deeze verrigtinge niet vernoegd / voerde eenige van hunne gevangens tot leidslieden met zig / tot in hun Dlek vier mplen landewaards in gelegen / alwaar ze geweeken waren / die 't in den laatſten ſlag ontquamen. Hp vond deezen landaard zeer hoogmoedig / en ſchrap ſtaan om met hunne wapenen te ſtrpden / die in Schilden en Slagdegens van hard hout beſtonden / inſgelpks Boogen en Pplen welkers ſpitze met een zeer ſcherp been voorzien en vergiftigd waren / nevens hand-ſpieſſen om te werpen. Toe draa hp het zein-woord Santjago gegeven had / vielen de Kaſtiliaanen aan / ſmeeten veele Indiaanen dood / en namen al gevangen wat hen tegen quam. Onder het getal der vlugtende / waren'er agt die niet gelpk hunne medegenooten ziende te konnen ontkomen / de wpk in eene hunner van ſtroo gemaakte huizen namen / en verdedigden zig daar uit zoodanig met hunne pplen / dat geene der Kaſtiliaanen hen dorſt naderen. d'Ojeda beſtrafte zpn volk over deeze laſhertigheid / en verweet hen de ſchande die de Kaſtiliaanen hier door wierd aangedaan; zoo dappere mannen als zp waren / en in zoo grooten getale / om niet agt naakte Heerels te durven naderen / die met hen den ſpot dreeven. De Kaſtiliaanen over deeze woorden beſchaamd / begaf zig eene van hen met gebukten hoofde / in 't midden der pplen en werpſpieſſen / en drong met geweld tot de deur van 't huis in / maar hp in 't inkomen eene ppl in de borſt krpgende / viel hp dood ter aarde. d'Ojeda hier door meer dan over al d'andere verbitterd / deed het buur van twee zpden zoodanig in het huis ſteeken / dat het in weinig tpds met de agt Indiaanen verteerd wierd. Men nam in deezen ſtrpd zeſtig Indiaanen gevangen / die naar de Schepen gevoerd wierden / en d'overwinninge vervolgende / maakte men jagt op de vlugtende / waar van als de bewoonders van een Gehugte Yurbaco genoemd / berigt ge-

Wapenen deezen Landaard.

Aanval van Ojeda op deeze Indiaanen.

Gevangens naar de Schepen gevoert.

gekreegen hadden / bergden zy hunne goederen en 1510.
verboerden hunne Vrouwen en Kinderen naar eene
plaatze van zekerheid in 't Gebergte. De Kaſti-
liaanen den volgenden morgen in het Vlek komen-
de / vonden zy'er niemand ; zulks dat zy zig zoo
wel meeſter van het Gehugte / als van het Veld
ziende / zig begonnen van-een te ſcheiden. d'In-
diaanen hen in dierboogen verſtrooid ziende / dat ze
elkander bezwaarlyk zouden konnen onderſtand
doen / vielenze op 't onboozienſte op hen aan. De
Kaſtiliaanen zig dus overvallen ziende / zogten zig
al afdeinzende in eenige plaats van zekerheid te
bergen ; maar zulks kon niet gelukken zonder hun-
ne vyanden 't ontmoeten / die zig in benden ver-
deeld hadden / en zoo een oneindig getal van ver-
giftige pylen onder een verbaarlyk geſchreeuw ſchoo-
ten / dat de Kaſtiliaanen zig ten deel ingeſlooten /
gewond en gedood vonden. Jean de la Coſa hield
zig wel met eenige Kaſtiliaanen die hy 't zaam-ge-
rukt hadde / aan den ingang van een zekere kluft /
alwaar d'Ojeda met eenige anderen zig dapperlyk
verdeedigde / en dikmaals op zyne knien ter aarde
gebukt / de geſchoote pylen op zyn ſchild afkeerde;
als met welk hy om dat hy laag van geſtalte /
gezwind en behendig was / zig dyna geheel be-
dekte. Maar toen hy het meeſte gedeelte van de
zyne / en ook Jean de la Coſa, nevens die hem ver-
dadigden / ter aarde gevallen zag / wilde hy nog-
maals een proef van zyn gezwindheid en moed too-
nen / en drong zoo ſchigtig dwers dooz d'Indiaa-
nen heen / of hy'er dooz gevlogen had. Hy ver-
booz zig dan in de dikke Boſſchaadjes en op het
Gebergte ; kruiſſende dagelyks dooz de plaatzen
waar 't geluk hem geleide ; doch wende zig altoos
Seewaards aan / alwaar zyne Schepen ten an-
kier lagen. Jean de la Coſa had zig wel in een
ongedekte hut begeeven / om met eenige van de
zynen bewaard te zyn of de Vyanden die in den
brand ſtaken / al waar hy zig tegen het houtwerk
deezer hutte / pal zette en zig zoo lang verweerde
tot hy zyn volk booz hem zag dood ter neder val-
len /

De Kaſtiliaanen ſcheiden zig onagtzaam van een en worden van d'Indiaanen overvallen.

Jean de la Coſa gewond.

1510. len / maar gevoelende eerlang de werkinge van 't vergift der pylen waar mede hy zig gewond vond / zoo dat hy neder vallende zonder zig langer te kon nen ophouden / nog een van zyn volk na hy hem zag die zig dapperlyk weerde en nog ongewond was / tot wien hy zeide; Ik rade uw, dat gy 't ontkomd dewyl u God dus verre bewaard heeft; en zegt aan d'Ojeda ih wat ſtaat gy my gezien hebt. Zulks dat niemand dan dezen / de rampſpoed van dit gevegt ontquam / in welk de la Coſa met 70 Kaſtilliaanen geſneuveld waaren. Die van de Schepen wären in groote bekommeringe / niet weetende wat Ojeda wedervaaren was / zulks zy om'er tydinge van t'erlangen eene Sloep naar land zonden / om elders iemand t'ontmoeten die hen dese verwittigde. Zy dan alle navorſchinge te werk ſtellende quamen in eene plaatze al waar zeer na aan Zee / zekere boomen ſtonden, Manglares genoemt / die uit teigen voortkomen / en waſſen / zelfs in 't water der Zee / met groote wortelen / die alle d'een met den anderen omvlogten zyn. Aldaar vonden zy Alonſo d'Ojeda, die'er zig verborgen had; hebbende zyn Degen in de hand / en zyn Schild op den rug / waar op wel drie honderd blutzen en ſchampſchoten der pylen gezien wierden. Hy was zoodanig verzwakt / door vermoeidheid en den honger / dat hy niet een enkel woord kon voortbrengen / en indien hy niet van eene ſterke natuur geweeſt was / (alhoewel maar van kleine geſtalte) hy zou het beſturven hebben. Zy maakten dunne om hem te verwarmen / en gaven hem te eeten van 't geene zy by zig hadden; zulks dat hy zynen Geeſt weder begon te herhaalen en zig verquikt vond. Middlertyd hy zig bekommerde / den raad van Jean de la Coſa niet opgevolgd te hebben; en dat hy aan zyn volk verhaalde / hoe het in alles zig toegedraagen had / zagen zy de Vloot van Diego de Nicueza opkomen; waar over Ojeda zig niet min bekommerde; vreezende dat hy zig tegens hem zouden koeren / wegens de verſchillen die zy met elkander gehad hadden / en d'uiteiſſchingen te St.

Raad een overgebleeven Kaſtilliaan te vlugten.

d'Ojeda verhongerd en afgemat gevonden.

Nicuezaas Vloot komt te landen.

Do-

Domingo voorgevallen; derhalven beval hy zyn volk/ zig naar de Schepen te begeeven/ en hem alleen te laten/ tot dat Nicueza zou in de haven gekomen zyn; tot hoe lange zy niets van hem melden zouden. 1510.

Nicueſa gereed om in de haven van Cartagena te loopen/ begaf zig eenig volk van Ojeda in hunne Sloepen/ om hem 't ontfangen; aan wien zy met de grootſte gevoeligheid verhaalden/ hoe dat Ojeda en Jean de la Coſa reeds zoo veele dagen zig te land onthouden hadden; dat zy der Indiaanen Dlek verwoeſt/ en veele van hen tot Slaaven gemaakt hadden; doch dat ze verder landwaards willende indringen/ niemand van hen wedergekomen was/ zy reden vonden te denken dat hen eenig ongeval was overgekomen: zulx dat ze om haar in hun pligt te quyten/ beſlooten hadden hen te gaan opzoeken/ byaldien hy hen wilde belooven/ dat hy in zoodanig een dringende noód/ aan de verſchillen die zy met elkander gehad hadden/ niet gedagtig wezen zou. Diego de Nicueza die van een edelmoedige inborſt/ ingetoogen en van een zeer bereidwillige gefteldheid was/ verdroot bovenmaaten zeer dit te hooren/ en zeide hen/ dat ze hem met allen pver moeſten opzoeken; en dat indien hy nog in leven gevonden wierd/ men hem zou by hem brengen; overmits hy de reden van zyn wederwaardigheid reeds ter zyden gezet hebbende/ hy hem beloofde op alle wyze te hulp te komen/ als of hy zynen Broeder was. Zy bragten dan eindelyk Ojeda voor Nicueza, wien hem omarmde/ en hem over zyn ongeval zeer beklaagde/ zeggende/ dat hy veel wiſſelvalligheden in de daaden der edelmoedigen vond; ziende die geene die eerſt het quaad met hem gewild hadden/ nu benoodigd door hem geſterkt te worden. En zeker/ nadien het een al te grooten kleinmoedigheid zou zyn/ in de angſtvalligheid van die niets aan te bieden/ die door d'ellende overheerd is; en zoo vervolgens niet meer gedenkt aan 't geen zig onder hen had toegedragen/ zoo konde dit hen ook niet verhinderen om voorts aan

Edelmoedigen aard van Nicueza.

Ojeda by hem komende verzoenen onderling.

1510. len / maar gevoelende eerlang de werkinge van 't vergift der pylen waar mede hy zig gewond vond / zoo dat hy neder vallende zonder zig langer te konnen ophouden / nog een van zyn volk na hy hem zag die zig dapperlyk weerde en nog ongewond was / tot wien hy zeide; Ik rade uw, dat gy 't ontkomd dewyl u Godt dus verre bewaard heeft; en zegt aan d'Ojeda in wat staat gy my gezien hebt. Zulks dat niemand dan dezen / de rampspoed van dit gevegt ontquam / in welk de la Cosa met 70 Kastiliaanen gesneuveld waaren. Die van de Schepen waaren in groote bekommeringe / niet weetende wat Ojeda wedervaaren was / zulks zy om 't tydinge van t'erlangen eene sloep naar land zonden / om elders iemand t'ontmoeten die hen des verwittigde. Zy dan alle navorschinge te werk stellende quamen in eene plaatze al waar zeer na aan Zee / zekere boomen stonden, Manglares genoemt / die uit telgen voortkomen / en waffen / zelfs in 't water der Zee / met groote wortelen / die alle d'een met den anderen omvlogten zyn. Alhaar vonden zy Alonso d'Ojeda, die 'er zig verborgen had; hebbende zyn Degen in de hand / en zyn Schild op den rug / waar op wel drie honderd blutzen en schampschoten der pylen gezien wierden. Hy was zoodanig verzwakt / door vermoeidheid en den honger / dat hy niet een enkel woord kon voortbrengen / en indien hy niet van eene sterke natuur geweest was / (alhoewel maar van kleine gestalte) hy zou het besturven hebben. Zy maakten vuur om hem te verwarmen / en gaven hem te eeten van 't geene zy by zig hadden; zulks dat hy zynen Geest weder begon te herhaalen en zig verquikt vond. Alhierwyl hy zig bekommerde / den raad van Jean de la Cosa niet opgevolgd te hebben; en dat hy aan zyn volk verhaalde / hoe het in alles zig toegedraagen had / zagen zy de Vloot van Diego de Nicueza opkomen; waar over Ojeda zig niet min bekommerde; vreezende dat hy zig tegens hem zoude wreeken / wegens de verschillen die zy met elkander gehad hadden / en d'uitersschingen te St. Do-

Raal een overgebleeven Kastiliaan te vinden.

d'Ojeda verhongerd en afgemat gevonden.

Nicueza's Vloot komt te landen.

Domingo voorgevallen; derhalven beval hy zyn volk/ zig naar de Schepen te begeeven/ en hem alleen te laten/ tot dat Nicueza zou in de haven gekomen zyn; tot hoe lange zy niets van hem melden zouden. 1510.

Nicueſa gereed om in de haven van Cartagena te loopen/ begaf zig eenig volk van Ojeda in hunne Sloepen/ om hem 't ontfangen; aan wien zy met de grootſte gevoeligheid verhaalden/ hoe dat Ojeda en Jean de la Coſa reeds zoo veele dagen zig te land onthouden hadden; dat zy der Indiaanen Vlek verwoeſt/ en veele van hen tot Slaaven gemaakt hadden; doch dat ze verder landwaards willende indringen/ niemand van hen wedergekomen was/ zy reden vonden te denken dat hen eenig ongeval was overgekomen: zulx dat ze om haar in hun pligt te quyten/ beſlooten hadden hen te gaan opzoeken/ byaldien hy hen wilde belooven/ dat hy in zoodanig een dringende noód/ aan de verſchillen die zy met elkander gehad hadden/ niet gedagtig wezen zou. Diego de Nicueza die van een edelmoedige inborſt/ ingetoogen en van een zeer bereidwillige geſteldheid was/ verdroot bovenmaaten zeer dit te hooren/ en zeide hen/ dat ze hem met allen pver moeſten opzoeken; en dat indien hy nog in leven gevonden wierd/ men hem zou by hem brengen; overmits hy de reden van zyn wederwaardigheid reeds ter zyden gezet hebbende/ hy hem beloofde op alle wyze te hulp te komen/ als of hy zynen Broeder was. Zy bragten dan eindelyk Ojeda voor Nicueza, wien hem omarmde/ en hem over zyn ongeval zeer beklaagde/ zeggende/ dat hy veel wiſſelvalligheden in de daaden der edelmoedigen vond; ziende die geene die eerſt het quaad met hem gewild hadden/ nu benoodigd door hem geſterkt te worden. En zeker/ nadien het een al te grooten kleinmoedigheid zou zyn/ in de angſtvalligheid van die niets aan te bieden/ die door d'ellende overheerd is; en zoo vervolgens niet meer gedenkt aan 't geen zig onder hen had toegedragen/ zoo konde dit hen ook niet verhinderen om voortaan

Edelmoedigen aard van Nicueza.

Ojeda by hem komende verzoenen onderling.

1510. aan als Broeders te leeven; dat hy dan nu voortaan handelde gelyk 't hem goed dagt / en dat hy hem met synen manschap volgen zou / tot dat Jean de la Cosa en die geenen die met hem gesneuveld waren / gewroken wierden / en dat zonder eenige andere voorwending / dan om hem bystand te doen. Ojeda ontfing geene kleine vertroostinge / een man die anders syn vyand was geweest / dus te hooren spreeken / en bedankte hem hoogelyk wegens d'aanbiedingen hem gedaan. Sy begaven zig beide te Peerd / met vier honderd man; die ze volle last gaven aan geenen Indiaan het leven te schenken. Heel den nagt dan voort getrokken / en tot aan het Dorp van Yurbaco gekomen / verdeelden sy de manschap in twee benden. Vermits nu in deeze gewesten veele zeer groote en roode Papegaajen waren / Guacamayas genoemd / die een groot geschreeuw maakten; begosten ze zeer schuw te worden / soo dra sy merkten dat het volk naderde. Alhoewel nu d'Indiaanen hier uit wel vermoeden wat'er gebeuren kon; deed hen nogtans d'overwinning te voozen op de Kastiliaanen behaald / deeze waarschouwing veragten; nogtans deed hen de bekommering omtrent den overval der Kastiliaanen uit hunne huizen komen / d'eene gewapend synde en d'anderen niet; sy dan niet weetende wederwaarts hen te keeren / vielen eenige in der Kastiliaanen handen / die hen de degens door 't lyf reegen; andere denkende het ter andere zyde t'ontvlugten / (ziende hunne landsgenooten ter Aarde gevelt / wierden door d'andere Kastiliaanen bezet; zulks sy / nergens ziende t'ontkomen / weder naar hunne huizen keerden; daar men den brand instak en soo alle door 't vuur verteert wierden. Ondertusschen dat het vuur de overhand nam / quamen de vrouwen met ontvlogtene hairen / en haare kinderen onder d'armen / uit de huizen geloopen om zig voor de vlam te bewaaren / maar als sy de Kastiliaanen tegen quamen en de Peerden zagen / die sy nooit gezien hadden / waarenze in vreeze daar van verslonden te worden / en keerden over zulks weder naar

Wil met zyn Landsgenooten zig op d'Indiaanen wreeken.

De Kastiliaanen overvallen d'Indiaanen, en doen eene groote slagtinge.

naar haare huizen die reeds in volle vlam ſtonden. Eindelyk wierd'er al om eene wreede bloedſtortinge gepleegt / nademaal men alles ter neder hieuw en geen levendige Ziele verſchoonde. Vervolgens ſtelden het de ſoldaaten op 't rooven / en in het zoeken van den roof / vonden zy het lyk van Jean de la Coſa na by eenen boom gelegen / en als eene Egel ganſch met pylen doorſchooten. En nademaal het aangeſtreke vergift der giftige pylen het ligbaam zoodanig hadde doen opzwellen / dat het gantſch mismaakt en afſchouwelyk om te zien was; gaf zulks de Kaſtiliaanen zoo veel bekommering / dat'er geene onder hen waren / die'er dien nagt doorſten overbly ven.

1510.

Vinden het lyk van Jean de la Goza.

De Bevelhebbers naar de Haven wedergekeert zynde / en onderling in goede vriendſchap ſtaande / ſcheide Ojeda zeer beleefdelyk van Nicueza af en deed de zeilen by zetten / om naar de Golf van Vraba te loopen / dat het einde van zyne onderneminge was. Dog door tegen winden beſtookt / was hy bedugt om aan een klein Eilandje te ankeren / dat onder die van Cartagena behoorde / dies hield hy 't langs de Kuſt / tot vyf en dartig mylen van deeze plaats. Aldaar eenige Indiaanen en Goud bekomen hebbende / quam hy vervolgens in de golf van Vraba, en zogt de Rivier van Dariën, dien hy van d'Indiaanen verſtaan had zeer ryk van Goud / en van een Oorlog-zugtig volk bewoont te zyn. Maar die niet hebbende gevonden / ſtigte hy de grondlegginge van eene Stadt / op het Gebergte / waar aan hy de naam van St. Sebaſtiaan gaf / neemende deezen Heilig tot een beſcherm-Engel en voorzorger tegens de pylen en doodelyke kruiden. Deeze Stadt nu was de tweede die de Kaſtiliaanen aan de vaſte Kuſt bevolkten; hebbende d'eerſte door d'Ammiraal Chriſtoffel Kolumbus in Veragua begonnen bevolkt te worden. Wanneer zy bezig waren in 't opzoeken der bouwſtoffen / quam'er uit eene Rivier een Krokodil te voorſchyn / die de Kaſtiliaanen Lagarto noemden / deeze vatte een Peerd by het dikke van 't been / en trok

Alonſo d'Ojeda te Vraba gekomen ſtigt de Stadt St. Sebaſtiaan.

Eene Krokodil rukt een Peerd in 't water.

1510. trok het zelve in 't water om te verſtranden. Middelerwyl Ojeda zig van te weinig volks voorzien vond / om de Stadt die hy bouwde / te verdedigen / en dat d'inwoonders deezes lands / naar zyn voordeel / Oorlogs-haſtig waren / zond hy een Schip naar Hiſpaniola, met het Gout dat hy verovert hadde / nevens de gevangene Indiaanen om ze aldaar te verkoopen / en om daar voor wederom van volk / Wapenen / en behoeftens voorzien te worden. Aldus bouwde hy daar dan eene ſterkte van heel zwaar houtwerk tot zyn verdedigingе.

de Kaſtillianen genoodzaakt zig van gevoederde Wapeninge te voorzien te gen vergiftige pylen.

d'Indiaanen die in dit geweſt Caribaanen waren / ſtreeden insgelyks met vergiftige pylen / die zy met zodanig een kragt ſchooten / dat de pylen dikmaals / te gelyk door de Wapenen en den Krygsmans heen gingen / by aldien anders de harnaſſen niet genoegzaam met kattoen gevoedert en opgevuld waren; zulks dat men die zoo veel en dik te voederen tragte als men konde; en nadien de Pantziers en Borſt-Harnaſſen / (boven dat ze om te gaan zeer zwaar waren / ook laſtig en eenen moeſelyke gang maakten) konden zy insgelyks de groote vogtigheid des lands niet wederſtaan / maar verdierven door den roeſt. Hoog niet tegenſtaande de dapperheid veeler Indiaanen / is 't egter dikmaals gebeurt / dat twaalf of vyftien Kaſtilliaanen / hen met hunne degens en ſchilden bevegtende / meer dan van twee honderd zyn overwinnaars geworden; alhoewel zy met hunne pylen zeer gewis waren / om ze te treffen / op wien ze toelepden.

Gewoonten deezen landaard beſchreeven.

In dit geweſt hadden ze geene Huizen noch Tempels van aanbiddinge / uit gezondert die geſchikt waren om met den Demon te ſpreeken / die door hen in groote eerbied gehouden wierden; deezen Demon meendenze / verſcheen hen onder zo een affchouwelyk gezigte / dat zulks alleen genoeg was om elk verbaaſt te maken. Zy hadden geene ervareniſſe noch bewuſtheid in de zaaken der natuure. De Kinderen erfden van hunne Vaders die by zyne voornaamſte vrouwe geteelt waren.

Zy

Zy verhuurlykten zig met de zusters van hunne Broeders / dat zyn de Oomen met hare Nigten, en de Heeren hadden veele vrouwen. 1515.

Wanneer eenen Heer overleden was / vergaderden zyne dienaars en vrienden des nagts in zyne wooning / en dronken in den duister de Wyn van Mais, en beweenden aldus den dooden; na veele plegtigheden en bezweeringen / bragten zy het lyk ten graave / met zyne wapenen / schatten / eenig vleesch / kruiken vol van Wyn / en eenige van zyne levende vrouwen. En den Demon deed hen van aldaar hooren / waar deezen in een ander Koningryk dat hem vervaardigt was / ging leeven / en dat de levendigen die hem gegeeven en bygevoegt waren / hem op den weg zouden derwaards geleiden. Wyze van hun begraaven der dooden.

'S Indiaanen van deeze landstreek zeiden dat zy hunnen oorspronk van de andere zyde der groote Rivier van Dariën hadden. De Kaciquen en Heeren waren zeer bescheyden en onderwerpelyk / en alle in 't gemeen zeer matig en zindelyk; insgelyks hunne vrouwen schoon en zeer lieftaalig. Hunne huizen waren niet dan van zeer lange boom-takken gemaakt / en geschikt in veele afgezonderde plaatzen. Zy gebruikten 'er geene andere beddens / dan die zy Amacas noemden / dat groote kattoene dekens zyn / die zy aan vier hoeken ophangen / 't zy aan vier boomen of staaken / die ze in de aarde vast zetten / of ook wel alleen aan twee staande stylen. De aarde is 'er zeer vrugtbaar en verschaft overvloed van leeftogt / en zekere wortelen die zeer eigen aan hen zyn. Zy hebben 'er veel Vee en zoo wel groote als kleine Varkens / waar van het vleesch zeer smaakelyk en goed is; insgelyks een groot getal Indische hoenders / nevens veele andere zoorten van vogels. De Rivieren zyn 'er ook vol van Vis. Ook zyn 'er veele groote Tygers die de menschen verslinden / dog de Kastiliaanen hebben ze zeer vermindert; nadien den Raad van Dariën, om de ongevallen die zy aan het Vee veroorzaakten / voor ieder Tyger die gedood wierd / Levens wyze. De vrugtbaarheid des lands. Wat gedierten 'er zig onthouden.

1510. vier of vyf Pezos aanbooden; zulks dat de Kastilliaanen met honden en roers meenigmaal ter jagt uitgingen / tot dat ze zig allenks van deeze woedende honden verbolgt ziende / op de boomen klommen / alwaar men ze met de roers schoot / zonder iets anders daar aan te doen / tot men daar na wederkeerende de zelve dood vond. Ook had men'er groote Slangen / en andere Dieren in de Gebergtens en Bosschen / waar van men de naamen niet weeten kan / en onder anderen ook Slangen die zeer groot waren / en zodanig listig en behendig / dat men ze naauwelyks dan door haare kromme en schuinze spooren gewaar worden kon.

De dragten deezer landaard.

De mannen droegen hunne schaamdeelen in kookertjes van fyn Goud / en van been / met kleine ringen verzierd / insgelyks zeer dunne grepntjes en veele snuisterzen van verscheide soorten. Sy droegen ook kattoene rokken / alhoewel ze anders naakt gingen. De vrouwen hadden mede rokken / die haar van den navel tot de voeten bedekten / en van de navel opwaards bedekten ze haar nog met eenen soort van een mantel. Alle bekerfden en Pikkeerden zy zig om hen schoonder te doen schynen; en zogten dat zoo wel door de konst als door de Natuur / in zig te kennen en naar hunne wyze op te zieren. De mannen gingen altoos naakt / zonder iets aan te hebben. Nog waren'er onder hen ryke Kooplieden die koophandel of mangeling in het land dreeven / met Varkens die de navel op den rug hadden / als mede in zout en Vis / en vergaderden dus Goud en andere waaren. Sy maakten hunne boogen van zwart Palm-hout / dat zeer hard is / en ter langte van eenen arm / doch anderen veel langer; hunne pylen waren zeer lang / en zodanig besmeert met vergift dat wanneer ze in 't schieten ymand quetsten / de geschootene wonde onmogelyk was te geneezen / maar doodelyk / alhoewel ze ook niet grooter dan een spelde-prik was: Zoo zeer smette dit vergift voort.

Vergiftig mengzel

D'Indiaanen maakten dit smeerzelg uit zekere wortelen van quaaden reuk en bruin van verwe / die

die zy aan den Oever der Zee vonden; na dat ze die dan in aarde bekkens hadden geroost / maakten ze 'er een deeg van / vermengt met zeer zwarte mieren ter groote van een schallebyter / die'er zodanig vergiftig zyn / dat een eenige steek zoo grooten smerte veroorzaakt / dat het den mensche van zyn zinnen berooven kan. Zy vermengen dit nog met groote Spinnen en hairagtige Wormen / een halve duim dik / die in haar steeken de zelfde smerte als de Mieren aanbrengen; insgelyks met vleugelen van een Vleermuis / de steert en het hoofd van een Vis Tavorino genoemd / die ook zeer vergiftig is / als mede Padde-gift; de steert van eene Slang / en kleine Appelen van zekere boomen / die aan eenige van Kastilje gelyk zyn. Als ze al dit Gift gezamentlyk onder een gemengt hebben / vertrekken zy uit hun Dorp / en maaken een groot vuur in 't veld / verre genoeg afgelegen zynde; dit Deeg doen ze dan koken in potten door eenige Slaaven van d'een of d'andere Kunne / tot dat het alles zynen eys heeft; nademaal de damp en reuk van dit mengzel alleen zoo vergiftig was / dat ze de zelve / die het in zynen vereisten staat bragt / deed sterven. Nog hadden zy'er een ander mengzel uit veertien verscheide dingen te zamen gesteld; weder een ander uit tagtig inmengzels bestaande; een ander dat in drie dagen deed sterven; een ander in vyf / en wederom een ander in langer tyd; en na d'onderbindinge die men'er van had / quam den lyder telkens in zoo veel tyd als'er vereischt wierd / (na dat het mengzel toegesteld was /) te sterven. Eenige Indiaanen zeiden het tegengift van dit doodelyk mengzel / het Vuur te zyn / als mede Zee-water / en maatigheid in spyze te nuttigen; en anderen / dat het de innerlyke deelen der wonde waren / wanneer zy het in pillen of anderzins innaamen. Toen de Kastiliaanen eerstmaals te Cartagena quamen / aten eenige van deeze kleine appelen waar van wy reeds gesprooken hebben / die zy alzoo goed van reuk en smaak vonden / als die van Kastilje, uitgezonderd dat ze een melkagtig

1510.

waar mede ze hunne pylen bestryken.

1510.

vogt hadden / daar in 't vergift bestaan moest; alle die'er van aten / waaren'er zekerlyk van geboersten / zoo zy niet door 't innemen van Olie hergered hadden; en zy hielden 't voor zeker dat na de roode loop en darmkrimpinge, die'er door veroorzaakt wierd / het doodelyk was / en zouden waarlyk gestorven zyn / zoo men hen geen Olie had doen innemen. Eindelyk dit doodelyk mengzel veroorzaakte eerst veel onheils / tot dat men'er een tegenmiddel voor gevonden had.

Diego de Nicueza begeeft zig met zyne Vloot naar Veragua.

In wat voegen Alonzo d'Ojeda van Cartagena vertrokken / te Uraba quam / is te vooren gezien; 't zal nu niet buiten 't spoor loopen / eer wy verder gaan / te verhalen / hoe insgelyks Diego de Nicueza uit de zelve haven van Cartagena met zyne Vloot vertrok / die zig in eene Karavel begeeven hebbende / bevolen had dat de twee Brigantyns zig niet van hem af zouden scheiden; in welker eene hy voor Kapitein / zynen Luitenant Lope d'Olano aanstelde / en dat de groote Schepen het verder voorwaards in Zee zouden houden / wegens de banken; dat hy voor zig nader aan de wal steeken zou / en dat ze alle de koers naar Veragua zouden nemen. Op eene nagt dan aan de Rivier van Veragua gekomen om het gevaar te vermyden dat de Schepen des nagts naby land zeilende / onderworpen zyn / hield hy 't dan de nagt invallende / met zyne Karavel verder Zeewaards / geloovende

Lope d'Olano neemt voor zig tegens Nicueza op te werpen, onder voorwendzel dat hy verlooren was.

dat Lope d'Olano met de twee Brigantyns hem volgen zou / gelyk hy 't waarlyk had moeten doen; maar zig naby een klein Eiland ziende / bleef hy al deeze nagt over ten anker / verontschuldigende zig wegens zyne bezorginge / dien hy voor een ommeer gehad hadde. Nog eenige / en ook Nicueza zelve / geloofden dat hy 't met voordacht gedaan had / om zig tegen de Vloot en het bestier in opstand te zetten; te meer alzoo hy eene medegenoot van Franciscus Roldan hadde geweest; welk wantrouwen voorzeker niet zonder reden was. Want als in gevolge den dag aanbrak / en dat de Karavel van Nicueza niet te voorschyn quam / nam

hy

hy geene moeite op zig / om die te zoeken / maar begaf zig naar de Schepen die hy in de Rivier vond / toen Lagartos genoemd / maar tegenwoordig de naam van Rio de Chagre voerd; deeze hadden reeds alle de leeftogt en alle andere goederen die binnen boord waren ontlaaden / om reden dat ze gantsch doorwormt waren / en van allerwegen water in kreegen. Zulks dat Lope d'Olano toen zeide dat Nicueza vergaan / en dat hy 't nog met groot gevaar ontkomen was; en overmids hy nu de Luitenant van Nicueza hadde geweest / zoo gehoorzaamde hem ieder / alzoo dat hy besloot de Rivier Belen; die vier mylen van Veragua legt / te passeeren / en de Schepen agter het Opper van een zekere Kaap te leggen / waar na hy eene bequaame plaats om huizen te bouwen en eene Stadt te bevolken zogt. Dat hy nu de Schepen daar ter plaatze gelaaten had / geloofde men dat zyne gedagten waren / dat de Kastiliaanen die reeds zeer verhongerd en verzwakt waren / de begeerte om zig daar te begeeven / verliezen zouden; vermits ook de Schepen in de Rivier niet konden komen van wegen dat 'er geene diepte genoeg zynde / gevaar van blyven was.

1510.

De Vloot van Lope d'Olano in staat gebragt zynde / gelyk wy verhaald hebben; begaf hy zig met eenig wel gewapend volk in eene Sloep / verzorgd van alles wat zy noodig hadden; dog als hy de Rivier / in weerwil der Zee-golven die tegens een stieten / wilde opvaaren / en zulks met de Ebbe der Riviere / geraakte de Sloep in de grond / zulks 'er veertien mannen verdronken / en redde zig nog door een groot geluk / neffens eenige anderen die zeer wel zwemmen konden / blyvende vier dagen aan land zonder te eeten / met al die by hem waren; komende wegens de storm / geenen leeftogt uit de Schepen bekomen; egter begaf hy zig ten beste als ze konden weder in eene Sloep op de Rivier Belen; en quam met de Brigantyns nevens zoo veel volks als 'er zig in bergen konden / in de Rivier van Veragua; alwaar hy gelaste 't onder-

Eene Sloep van d'Olano gaat te grond.

1510. ſtaan / of'er ook Goud te vinden was. Als zy nu zagen dat hy'er een groote genegentheid om te zyn had / zeiden zy hem / dat'er nog Goud / nog koſt waar van te leeven was / maar dat het een land van wanhoop en ongelegentheid bevonden wierd. Het berigt dat zy'er dus van deeden / was niet dan wegens dat ze in deeze plaats reeds zeer qualyk genoegd waren; en alzoo Lope d'Olano zig niet gezeggen liet om in dit land te willen blyven / dat ze des zogten weder naar Hiſpaniola te keeren / op dat ze vertrokken uit eene plaats / waar zy niet dan zwaare ongemakken bedugt waren te moeten uitſtaan / en van den honger te ſterven. Hy bleef dan met eenige Soldaaten nabv de Rivier Belen, en gelyk zy niet dan by maaten en gewigt / dat is by zober Rantzoen leefden / en dat zy niets anders dan ſlegte hutten ter wooning hadden / waar in ze zelf niet voor den regen / die'er veelvuldig viel / konden bedekt wezen; waar by gevoegd de vogtigheid der Zee / en de ongemakken die zy van de Muggen en Vliegen aldaar overvloedig leeden; ja boven alle deeze weder waardigheden en bekommeringen / zig nog als Slaaven / zonder hoope van weder van daar te konnen vertrekken / gebonden zagen; verzwakte zulks niet alleen geweldig hunnen moed / maar ook veele die deeze ongemakken niet konden draagen / ſturven door een zeldzaam by val / want daar wierd dag aan dag gezien / dat'er niemand ſtierf / dan wanneer de Zee ebde / en dat wanneer zy de lyken in 't zand begroeven / bevonden ze dat ze in agt dagen zoodanig vergaan waren / als of ze vyftig Jaaren waren begraaven geweeſt. Dit namen zy voor een quaad voorteeken; zeggende dat zelfs het zand der Zee / zyn beſt deed om hen van daar te drywen.

Groote ongemakken die de Kaſtilianen leeden.

't Zand der Zee verteert in agt dagen hunne afgeſturvene lyken.

Om nu ook hun ongenoegen te vermeerderen / beſtookte op eene nagt zoodanig een zwaar onweer de Zee / dat het opgeworpe zand / de hutten waar in zy zig onthielden / bedekte / zulks zy om'er zig uit te wikkelen / genoodzaakt waren hen verder landewaarts in te begeeven / 't geene hunne be-

hom-

kommeringe niet weinig verdubbelde. Eindelyk quam Lope d'Olano weder uit de Rivier Belen, alwaar hy eene Karavel van de planken/wrakken en overgebleeven ſtukken der Schepen / die daar vergaan waren / deed maaken / met voorneemen zoo hy zeide / om naar Hiſpaniola te vertrekken; doch 't was zynen meening niet / want hy voorgenomen had / om'er zig in dit land van te dienen/ alwaar hy meende zig neder te ſlaan. De Karavel begonnen zynde / en dat men'er mede voortvoer / quam ook den leeftogt 't ontbreeken / en leeden een onbedenkelyke hongersnood. Sy waren wel geduldig om te vertoeven tot dat de Karavel volmaakt was; en ſloegen een Veulen om te eeten / waar op zy als verhongerde Wolven aanvielen / en nog een ander dat zy inſgelyks verſlonden. Alhoewel eenige verhalen / dat ze hier ook begonnen huizen en lootzen te bouwen en 't land te bezaajen; maar vonden alle Vlekken en Dorpen langs de kuſt van menſchen ontbloot / door dien zy zig uit vreeze voor de Kaſtiliaanen na de Boſſchen en hooge Bergen begeeven hadden / om deeze vreemdelingen door gebrek te doen verhuizen. 1510.

d'Olano bouwt een Karavel.

Midlerwyl dat Lope d'Olano nevens zyn volk dusdanig ſpeden moeſt / leed niet min ook aan zyne zyde / Diego de Nicueza, door ſtormwinden en ongemakken. Wanneer als de nagt deezen zwaaren ſtorm / die hen verſtrooide / gepaſſeerd was / en dat hy geene der Brigantyns, die Lope d'Olano begeleide / zag / wierd hy desswegen zeer bekommerd / dugtende dat ze vergaan waren; hy wende dan daar op weder van de kuſt af / om ze op te ſpeuren / en eene Rivier ziende / liep hy'er in / alzoo'er diepte genoeg voor zyn Schip gevonden wierd / nademaal deeze Rivier zeer gezwollen was door d'opvloejing des waters / zig uit Zee daar in werpende; maar eerlang daar na de wateren / zonder dat men 't gemerkt hadde / gevallen zynde / geraakte de Karavel op 't zand; die men by gebrek van water niet konnende ophouden / op zyde viel; eene der Scheepslieden dit ziende / ſprong met een

Nicueza over't miſſen van zyne Schepen bekommert.

1510. ſtaan om vlotten van ſtokken of takken van boomen te maaken / dog 't was te vergeefs; want gelyk die / die zwemmen konden / geen kragt genoeg hadden / nog ook de rieuen magtig waren om de vlotten te beſtieren / die door het zog der ſtroomen Zee-waarts ingetrokken wierden / zoo ſtaakten zy alle die overleggingen werkſtelling te maaken.

Nicueza en zyne manſchap onthielden zig al / dus veele dagen op dit Eiland; en zoo zommige agten / meer dan drie maanden; en dat hy 'er ook d'een of d'andere dag van dorſt geſtorven is / wegens de kruiden die zy aten / en 't bitter water / dat zeer modderig te drinken was. Die nu overig waren / verdeelden zig in vier benden, en plukten de kruiden en aten van de raauwe Vis en hadden voor de reſt nauwelyx magt om zig op de been te houden. Ondertuſſen quam de Sloep met de vier Scheepslieden / waar Lope d'Olano was / aan te landen / na dat zy reeds groote ongemakken en gevaaren hadden uitgeſtaan; zy verhaalden ook d'ongemakken / den honger en d'elende dien Nicueza, te verduuren had / en in wat ſtaat zy hem op 't Eiland gelaaten hadden; als ook dat zy zonder hem berigt te gegeeven / hem verlaaten hadden / om hen te komen zoeken / als die zeer naa ontzet verlangden. Deeze tydinge genoegde Lope d'Olano niet / bevreeſt zynde voor de gramſtuurigheid / van Nicueza, alzoo hy zig ſchuldig gevoelde aan alle deeze ongevallen dien hy leed. Hy egter doende wat van zyn pligt was / zond eerlang eene Brigantyn / en beval 'er de vier van 't over gekomen Scheeps-volk zig in te ſchepen / mede voerende eenige Palm-vrugten / en andere diergelyke dingen die zy aten. En gelyk alle die nog op dit Eiland overig waren / zig als op den oever van de dood zagen / begon hen 't gezigt van deeze Brigantyn met de Palm-vrugten geladen als van den dood in 't leven te doen overgaan / hoopende nu niet te zullen ſterven; zulks ieder in 't byzonder Godt dankte zoo hy beſt kon / en de Brigantyn quam zonder eenige verhinderinge / te

De Sloep met de vier ſcheepslieden komen daar d'Olano zig onthoud.

d'Olano zend eene Brigantyn om Nicueza op te zoeken.

lan-

landen. Hier dan was het dat deeze arme en beangstigde menschen eene der grootze verquikkinge ontfingen / alhoewel met veele traanen en treurigheid gemengd / ziende zig zoo d'een als andere van zoo veele elenden onderdrukt. Zy aten dan van deeze Palm-vrugten / en dronken van het zoete water dat men hen met de Brigantyn aangebragt en onder randzoen toedeelde; uit vreeze dat zy'er zig anders te zeer aan ver-aazen zouden en het hen qualyk bekomen mogt; 't geen Diego de Nicueza alzoo voorzigtelyk belaste te doen.

1510.

Die by hem komt te landen.

Zy begaven zig dan alle in de Brigantyn, die insgelyks niet weinig door de storm op Zee / en andere gevaaren geslingerd wierd / zulks zy die zoo veel mogelyk was vermyden en in de Rivier Belen te landen quamen / alwaar Lope d'Olano en d'anderen waren / die bedugt voor de gramschap van Nicueza, aan zyne andere medegenooten bad / een gunstig woord voor hem te doen / en om hem te verdedigen in zyne regtmaatige redenen dien hy had / over zoo veele ongelegentheden dien hy hem had doen gevoelen door zyne ontrouwe. Nicueza aangeland zynde / vertoefde niet van hem als een Verraader te doen gevangen neemen; hebbende hem zoodanigerwyze in 't midden van alle gevaaren / zoo ter Zee als te lande verlaaten / zonder zig eens te bekommeren om hem in zoo langen tyd eenig onderstand te doen / gelyk hy verpligt was / alleen maar om zig het bestier des volks dat hy voerde / aan te maatigen / en eindelyk van de gantsche Vloot / waar uit zoo veele ongelegentheden ontstaan waren als d'een en d'anderen geleden hadden; behalven nog de dood van veele zoo braave mannen die zeer elendig waren omgekomen; waar omtrent zoo Nicueza in den aanvang der eerste ongelukken had tegenwoordig geweest / hy'er in voorzien zou hebben. Hy bestrafte hen ook heftig die hem verzeld hadden / als byzonderlyk de voornaamsten onder hen / die nog in 't leven waren / en schreef hen een gedeelte van deeze haatelyke daad toe / dat zy niet waren wedergekeerd / en toegelegt

d'Olano voor Nicueza wegens zynen opstand bedugt.

Word door hem gevangen gezet en beschuldigd.

1510.

legt hadden om hem te komen opzoeken. Maar zy verontschuldigden zig, zeggende dat zy niets beters doen konden dan hem gehoorzaamen, nademaal hy tot hunnen algemeenen Kapitein benoemt was; doch voor zoo veel nu als zy zorgden, dat hy d'Olano eerlang met de dood straffen mogt, vergaderden zy zig alle, en baden hem, dat dewyl hem God uit zoo veele gevaaren gered hadde, door zyne almogende barmhartigheid, zoo wilde hy hem ook deezen misdaad vergeeven. Doch alle deeze smeekingen, waren niet genoegzaam om zyne grootmoedigheid en geregtelyken toorn ter neer te zetten, als die standvastelyk voorgenomen had, zyne verraadery met de dood te vergelden; zulks dat ze alle gezaamentlyk, om genade voor hem te gewinnen, zig voor hem op de knyen nedervielen en vertoonden hem alle de ongemakken die zy geleeden hadden, in hem op zynen Scheep-togt te verzellen, gedurende welke tyd zy reeds wel honderd dooden hadden; en dat die overig waren zig niet veel beter bevonden. Op dat nu God, hem, en de weinigen die in 't leven overig waren, niet verlaaten mogt, het redelyk was dat hy hen toestond iets van 't geene hy hen schuldig was, nadien dat den Schuldenaar niet had, waar van hem te voldoen, dan een weinig levens en niets meer; hier om dan zeiden zy, dat zoo den honger, en zoo veele elende hen ter eene zyde verminderde, en ter andere de straffe Geregts-oeffeninge aanwakkerde, hy ook geen dienst konde verhoopen van hen die hem verzelden; te min nog, alzoo hy daar door niet konde twyffelen dat zyn noodlot gelukkiger zoude zyn, nog ook meer bevryt wezen van grooter ongevallen. Diego de Nicueza eindelyk door al deeze klagten en smeekingen bewogen, schonk dan aan Lope d'Olano 't leeven, onder beding van ballingschap, zoo dat hy met het eerste Schip dat naar Kastilje vertrok, gevankelyk zou derwaards gevoerd worden.

Voorbeden voor d'Olano gedaan.

Die eindelyk ontslaginge verkrygt.

Als Nicueza onderwyl wel zag dat hem de rampspoeden onder zyn volk niet ontbraken, maar dit gezelschap van 't eene quaad in 't ander viel,

Nicueza ziet zig dagelyks met zyn

en

en dag aan dag zoo zeer verergerde / dat de weinige die'er hem van over gebleven waren / zeer ongemakkelyk door strengheid te behandelen waren: waar by komende den honger en 't ongemak dat ze te verduren hadden / (zoo dat'er dagelyks eenige ten grave gingen / en de rest niet dan een elendig leven vol van ongelukken konden te gemoet zien;) besloot hy egter zoo wel de zieken als de gezonde landewaards in te zenden naar de wateren en Beken / over Berg en Dal en naar de Dorpen en Gehugten der Indiaanen / om hunne akkerlanden te berooven / en de eetbare spyze die ze vonden / op den rugge aan te brengen; 't geen hen zoo lastig viel en afmatte / dat ze niet anders oordeelden / of Nicueza ley hen deezen arbeid op / om ze te straffen / en zig te wreeken / wegens dat zy hem niet en hadden nagespeurd. Maar na dat ze eenige stroopingen hadden gedaan / vonden zy'er in 't gantsche land niets meer / en d'Indiaanen die ze aangedaan hadden / grepen de wapenen op en begosten insgelyks stroopingen op de Kastiliaanen te doen / met gedagten om hen te verdryven zoo zy konden. Ondertussen sturven ze dagelyks van den honger en ziekte; en eindelyk gevoelden zy'er zoodanig een dringende nood / dat dertig Kastiliaanen byna / in 't doen van hunne strooperyen / van honger stervende / eenen Indiaan vonden / die deeze of geenen gedood hadden / en teeds begon te stinken / waar van zy egter met groote graagheid aten. Zulks zy door deeze verdervinge zoodanig besmet wierden / dat'er niemand het leven afbragt. Eindelyk deeden alle deeze ongelegentheden en elenden Nicueza besluiten / deeze plaats te verlaaten / alzoo ze hem zeer schaadelyk was. Hy beval dan dat ieder zyn pakkaadje met zig nam / alzoo hy eene andere plaats meerder ten Oosten wilde gaan bevolken. Dog alzoo zy alles bezaaid hadden en weinig Mais overig / als mede van andere kruiden om hunne behoefte te herstellen / en dat den Oegst-tyd eerlang inviel / zoo baden zy hem te vertoeven / tot dat zy 't alles vergaderd hadden; dog hy weigerde hun ver-

1510.

volk in erger staat vervallen.

Den hongersnood doed hen van eenen dooden Indiaan eeten dat ze met de dood bezuuren.

Nicueza vertrekt om elders bevolkinge te doen.

1510. verzoek in te willigen. Hy deed dan in de Karavel die Lope d'Olano hadde doen verbaardigen / alles in ſcheepen / wat hem noodig dagt / als mede in de twee Brigantyns / en liet'er d'anderen; en ſtelde Alonzo Nunez, die hy reeds voor Schout verkooren had / tot Kapitein over hen.

Als zig Nicueza had ingeſcheept / gelaſte hy langs den Oever in agt te neemen / of men'er niet eene goede haven en goede gelegentheid des lands ontwaar wierd. Na vier mylen aldus gezeild te hebben / was'er eene der Scheepslieden die zeide zig een haven te errinneren / die daar nabv gelegen moeſt zyn / hebbende die gezien toen d'Ammiraal Chriſtoffel Kolumbus dit land eerſtmaal ontdekte; en de verzekeringe die hy'er van gaf / was dat men in deeze plaatze een anker vinden zou / ter helft in 't zand gebleeven / dat'er den Ammiraal gelaaten had / en dat men zeer nabv aan den voet van eenen Boom / ingelyks eene Fontein van zoet en friſch water vond. Zy daar gekomen / vonden het anker en de Fontein; en de Haven was de zelve die den Ammiraal Porto belo genoemt had; zulks deezen bootsgezel Gregorio Genovees genoemd / zeer gepreezen wierd / wegens zyn goed onthouden / en naaukeurige oplettentheid. Eerlang begaven'er zig eenige te lande om leeftogt te zoeken / nademaal zy zodanig uitgehongert waren dat ze zig naauwelyks meer konden op de been houden; dog 't zy dat het hier was / of op een andere plaatze / alwaar zy ingelyks zig om de zelve nood te lande begaven / d'Indiaanen wilden hen 'er niet gedoogen / maar keerdenze vegtender hand af / en dooden twintig Kaſtiliaanen; nademaal ze wegens hunne groote zwakheid / de wapenen niet voeren konden. Van Porto belo vertrokken zy naar eene andere Haven / zes of zeven mylen verder ten Ooſten gelegen / welkers inwoonders zig Chuchueyes noemden; en vermits het hen toeſcheen dat deeze haven zeer wel gelegen was om'er eene Sterkte te bouwen / beſloot men die te bevolken; 't geen dan Nicueza deed zeggen: *Paremos aqui en el*

Komt te Porto belo, alwaar hy word afgewezen.

el nombre de Dios, dat is / Laat ons hier in de name Gods blyven; zulks dat van toen af deeze plaatze / *el Puerto y Cuidad de nombre de Dios*, of de Haven en Stadt van *Nombre de Dios* geheeten wierd / welke naam ze altoos en tot nu toe behouden heeft; zeer berugt niet alleen door haare naam / maar ook om de veelvuldigheid van 't Goud en Silver dat men aan deeze plaatze voor Kastilje heeft ingescheept; dog de haven was die zelve waar aan den eersten Ammiraal / de naam van Puerto de Bastimentos had opgedragen. 1510.

Komt in een haven die hy Nombre de Dios noemd.

Diego de Nicueza dan beslooten hebbende van zig hier te Nombre de Dios neder te slaan / nam hy deeze plaats met zynen Degen in bezit; en veste 'er zig in den naame der Kastiliaansche Koningen en begon'er eene Vesting te bouwen / om d'eerste onstuimigheden der Indiaanen te wederstaan. Hy zonderde tot deezen arbeid / nog kleine / nog groote / nog zieke / nog zwakke / nog verhongerde uit / gelyk ze in der daad zoodanig gesteld waren; hy deed hen naar Porto Belo gaan / om den leeftogt en bouwstoffen op hunne schouders aan te brengen / en de Soldaaten die zig dagelyks verzwakt zagen / konden alle deezen arbeid niet verdraagen / maar vervloekten hem / en waren hem ongemeen haatig; zeggende dat hy ze wreed en onmenschelyk handelde. Als ze nu ook dagelyks lieten blyken / dat ze langer geen goed woord meer voor hem over hadden / vermids hy hen op gene wyze nog hoop van beetering vertrooste kon / maar haar van honger moest laten vergaan / zonder aanwyzing waar van te leven / (hoe zeer zy hem daarom baden / of ten minsten van zoo zwaren arbeid ontslagen te zyn / vermits ze zig al te zeer verzwakt / vermagerd en uitgeteerd van den honger bevonden / om zig langer tot eenig werk op de been te houden!) gaf hen Nicueza dit droefzalig antwoord: Dat ze zig dan ter slagtinge begeeven konden; dewyl'er tog dagelyks van den honger sturven / en in den arbeid hen van de hoogte quamen neder te storten. Hoztom zy waren en bleven in eene ge-

Besluit zig neder te slaan en een Sterkte te bouwen.

De Kastiliaanen lyden groot ongemak en hongersnood.

1510. duurige elende; en zoodanig veels verminderd / dat zederd Nicueza van Belen vertrokken was / ('t zy van die geenen die op den weg ſturven / of van die dien hy te Belen liet /) en van deeze die aan de Sterkte te houwden; hy'er twee honderd vyf-en tagtig uitſt van die hy uit Hiſpaniola getrokken had; zulks dat hem in alles niet meer dan honderd mannen overig waren / toen hy deeze Veſting bouwde. Ondertuſſen dat deeze hier door d'elende gedruckt wierden / waren die geenen die te Belen nog overig waren niet minder in nood; want in vyf Maanden dat zy'er zig onthouden hadden / kon men'er niets heen zenden / wegens tegen-winden / en zy verdinuden'er zoodanig een hongerſnood / dat ze genoodzaakt waren Padden, Kikvorſchen, Hagedisſen en andere onreine en vergiftige dieren te eeten. Eene onder hen was'er / die eene wonderlyke uitvindinge bedagt / welk was om de Palmſtruiken af te ſchaaven / maakende van het afſchaavzel eene ſtoffe van meel / en na het te hebben gekneed / maakte hy'er eene koek van / gelyk ze in Hiſpaniola van de Kazabi doen / en na dat die in den Oven gaar gebakken was / vielen ze alle daar op aan / als of hen dit brood van den Hemel verleend was; zulks deeze uitvinding voor hen allen tot een byzonderlyk middel verſtrekte / om hunnen honger te ſtillen.

Eindelyk zond Diego de Nicueza hen dan de Karavel / en zy quamen dus te Nombre de Dios. Toen dra zy'er waren aangeland / zond Nicueza, Gonzales de Badajos met twintig mannen naar de Gehugten der Indiaanen / om'er gevangen te neemen die zy konden magtig worden / en hen naar Hiſpaniola te verzenden. Hy had'er eene zyner vrienden die hy ingelyks met de Karavel verzond / om duizend Waffens / die hy by de Stadt en Haven van Yaquimo gelaaten had / over te voeren / nevens andere leeftogt; doch zulks geſchiede niet / nademaal den Ammiraal ze niet wilde laaten volgen. Gonzales de Badajos keerde dan weder met vyftig mannen / kruiſſende door 't land om leeftogt te zoeken;

Gonzales de Badajos om Indiaanen te vangen uitgezonden.

ken; dog zy hadden er veele spitze ontmoetingen / waar door zoo wel Kastiliaanen als Indiaanen sneuvelden. Na dat zy alles wat ze op 't veld konden vinden / verteerd hadden / troepten de vlugtende Indiaanen weder te zamen / om de Kastiliaanen den Oorlog aan te doen; ook zaaiden ze nog oegsten ze niets / waar door d'een zoo wel als d'anderen niet meer vonden waar van te bestaan; dog d'Indiaanen die geene groote eeters zyn / genoegden zig met weinig; zoo dat zy dagelyks wel yts vonden om hunnen honger te verzaaden; dog dit was by den Kastiliaanen niet om na te volgen. Alzoo dat Nicueza en de zynen zig in zoodanig een nypende hongersnood vonden / beneffens veele zieken / dat zig niemand gesterkt vond om des nagts de wagt te houden; overmids zeer weinig volks meer overig was / die nog geduurig verminderden. 1510.

Midlerwyl dat Nicueza en de zynen / alle deeze wederwaardigheden / gelyk wy verhaald hebben / leeden; was Alonzo d'Ojeda naar de Stadt St. Sebastiaan in de Golf van Uraba gegaan / alwaar hy eene Sterkte gebouwd had / om zig tegens d'Indiaanen te verdeedigen; en vernam van eenigen die hy gevangen hadde / dat er niet verre van daar eenen Koning over veel volks heerschte / die Tirufi genoemd was / en zeer veel Goud bezat. Hy besloot dan om hem te gaan bezoeken / laatende ondertussen de Vesting in bewaaring der geenen die hy de bequaamste agte; en alzoo de berugtheid der Kastiliaanen reeds door 't gantsche land verspreid was / trokken hem d'Indiaanen te gemoet / en schooten een zoo groot getal van vergiftige pylen / dat het scheen te hagelen / en waar van ook de gewonden meest als uitzinnig stierven. De Kastiliaanen zig dus quaalyk onthaald ziende / keerden weder naar hunne Sterkte. Maar alzoo nu den leeftogt die Jean de la Cosa uit Kastilje overgebragt had / hen insgelyks quam 't ontbreeken / als mede de Kazabi uit Hispaniola overgevoerd; deed d'Ojeda (om niet af te wagten dat hen alles ontbrak /) eenige strooperyen landewaards in de Gehugten der

Alonzo d'Ojeda bouwd in de Golf van Uraba eene Vesting.

Besluit landewaards een stroopinge te doen.

1510. der Indiaanen / zoekende al-om waar van te beſtaan. Op eenen dag quamen ze aan eene zekere Haven / alwaar zy van de Indiaanen zoo dappere wederſtand vonden / dat zy genoodzaakt waren weder naar hunne Veſting te keeren; en wierden onder dieg van d'Indiaanen zoodanig vervolgd / dat zy hen alg belegerden; zulks dat die / die op de wagt ſtonden / genoeg te doen hadden met hunne dooden te begraaven / en te verzorgen dat die gewond waren weder quamen en 't uit hunne handen ontſnapten.

Weinig dagen daar na / den leeftogt ten einde gekomen / dorſten zy zig niet uit begeeven om andere te zoeken / vermidg ze bedugt waren dooz deeze vergiftige pylen gewond te worden; zoo dat ze erlang beſlooten / de kruiden en wortelen te eeten / zonder eenig onderſcheid van goede of quaade te maaken; die hen dan ook zoo veel ongemaks bybragten / dat zy in zwaare ziektens vervallende / veelvuldig ſtarven. Eenigen waren 'er die op de wagt zynde / dood ter aarde vielen / anderen zig te lang op d'aarde te ſlaapen gelegt hebbende / gaven ingelyks zonder eenige ſmerten den geeſt; zynde dooz den honger overwonnen; zulks dat de minſte ſtraffe die hen toen overkomen kon / de dood was / en die zy ook veel minder dan alle andere ongelegentheden vreesden / nademaal zy dooz deg zelfs middel de meeſte verzagtinge verhoopten. Eindelyk wilde God hen niet ten eenemaal uitroeyen / maar verwekte hen eenen zeker Bernardino de Talavera, uit de Stadt Yaquimo geboortig / die veele vrienden had / om uit zyne gevankeniſſe te ontkomen / waar in hy over eenige misdaaden die men hem te laſte gelegt had / gezet was. Als hy de zelve ontkomen was / beſloot hy het Eiland te verlaaten; dog niet weetende werwaarts zig te begeeven / (of dat hy mogelyk met Alonzo d'Ojeda dus afgeſproken was / of dat hy had hooren ſpreeken / dat men een Schip met leeftog gelaaden afzond / om een zeer ryk land te gaan bevolken /) beraade hy zig met eenige zyner vrienden

Veele Kaſtiliaanen ſneuvelen van honger en en ongemak.

Bernard de Talavera rooft een Schip.

den

den (die haar ingelyks over eenigen misdaad bedekt hielden / om een Schip te rooven / dat in de Haven van Punta del Tiburon lag / omtrent twee mylen van de Stadt / Salvatierra de la Zabana, aan de Westelyke kaap des Eilands. Dit Schip behoorde eenen Ginovezes toe die het afgelaaden had met brood van Cazabi en varkens / om naar St. Domingo te voeren. Bernardin dan hebbende een getal van ontrent zeventig man vergaderd / maakten zy zig meester van dit Schip / en quamen 'er eindelyk meede aan te landen / alwaar Ojeda nevens de zynen / hy naar zieltoogende waren. 1510.

En komt met het zelve by Ojeda te lande.

Men kan zig ligt verbeelden welk eene vergenoeginge deeze arme en beangstigde menschen ontfingen; zy verquikten zig en waren als uit den dood in 't leven verreezen. Men ontlaade den leeftogt / die door Ojeda in Goud aan d'eigenaars betaald wierd; dog gelyk Ojeda de naam voerde / dat hy de zaaken gemeenelyk quaalyk verdeelde / nademaal hy reeds eenige Jaaren geleden / gevreest hadde om 'er van honger te sterven / en daarom de Randzoenen zeer gesmal-deeld had; zoo ging het hier na zommiger meening ook: en vond alzoo eenige misnoegelingen / die tegens hem de nurk staken en alleen om d'ongelyke uitdeeling met den eigenaar van 't Schip / in onderhandelinge quamen om naar Hispaniola over te steeken. Dog Ojeda bevreedigde hen / en beloofde hen te doen vergelden / door de aankomste van den Bakkalaurus of Doktor Enciſe, die hy dagelyks verwagte.

Dat de bedrukte Kastiliaanen wel slaagt.

d'Indiaanen tragten Ojeda 't overvallen.

d'Indiaanen ondertussen beſtookten hen dikmaals / en bragten 'er telkens eenigen om den hals; en wanneer zy de dapperheid van Ojeda bemerkten / die zig altoos aan 't hoofd van zyn volk stelde / en dat hem nooit een pyl getroffen had; beſlooten zy hem in eene hinderlaage te lokken / om hem te dooden. Zy verkoozen onder hen vier goede boogschutters / die zig agter zekere aarden Dam stelden / alwaar zy niet konden gezien worden / en vergaderden zig elders in eene andere plaats / maakende een groot geschreeuw en wa-

1510.

En word door een vergiftige pyl gewond.

Zyn wonde door middel van 't vuur geneezen.

pen-kreet. Ojeda vertrok dus naar zyne gewoonte d'eerste uit zyne Sterkte / en als een blixem rukte hy voor by de vier Indiaanen die d'hinderlaage waarnamen / zy losten hunne pylen af / waar van een hem zoo gewis in de bil trof / dat ze door en door ging. Hy keerde eerlang weder / vreezende alle ogenblikken raazende te sterven / nademaal hy nooit zodanig gewond was geweest ; en geloofde toen dat deeze wonde meer dan genoegzaam was om hem van 't leven te berooven. Hy beval sluks twee pzere plaaten te gloejen / en dat de wondheelder deeze hem ter weder zyde van zyn bil / op twee omgeslage windzels leggen zou. Den geneesmeester weigerde zulks te doen / zeggende dat het vuur hem doodelyk was ; maar Ojeda voerde hem te gemoet / dat zoo hy dit niet aanstonds deed hy hem doen hangen zou. Dit dan aan hem doende en goed bevindende / maakte'er men van toen af aan een gebruik van / nademaal men ervaaren had dat dit vergift tot in den hoogsten graad koud was.

De wondheelder die zig dus door Ojeda genoodzaakt vond zynen last te volgen / brande met deeze gegloeide plaaten niet alleen zynen bil om het vergift te wederstaan / maar het vuur sloeg hem nog byna zoodanig door 't gantsche lighaam / dat hy genoodzaakt wierd een gants vaatje azyn te verspillen om de doeken / in welke men hem geduurig inwond / te bevogtigen / 't geene de smerte matigde / die het vuur door heel 't lighaam veroorzaakt had. d' Ojeda verdroeg zulks met veel geduld en standvastigheid zonder gebonden te zyn ; en gaf daar door een merkwaardig teeken zyner manmoedig inborst.

In gevolge nu dat de leeftogt / die Bernardino de Talavera met het Schip had overgevoerd / reeds ten einde liep / begosten de Kastiliaanen weder als te vooren den honger te gevoelen ; en alzoo den Doktor Encise niet quam opdagen / beklaagden zy zig allen voor Ojeda, zeggende dat hy hen van daar voeren zou / alzoo zy niet zagen hunne elende te boven te komen. Midlerwyl spanden zy heimelyk

lyk 't zamen om de Brigantyns magtig te worden en'er zig meede van daar te spoeden. Zulks dat Ojeda d'onrust en d'elende van zyn volk ziende / besloot voor zig zelf het Schip dat Bernardino de Talavera gevoerd had / van leestogt te voorzien en naar Hispaniola te vertrekken; en stelde den tyd van vyftig dagen / om zoo hy ten einde van dien / niet was weder gekeerd / hy hen dan vryheid gaf om de Sterkte te verlaaten / en zig te begeeven waar 't hen goed dagt; en waren dan alle met dit verdrag genoegd. Hy liet hen dan voor Onder-Bevelhebber Franciscus Pizarrus, tot dat Enciso aangekomen was / aan wien hy het ampt van Opper-Regter gegeeven had. Na dat hy zig dan met Bernardino de Talavera inscheepte / volde het meerendeel der zeventig mannen die met hem gekomen waren / (ziende de quaade gesteltheid der geenen die in de Vesting waren /) nevens die van Ojeda niet blyven; maar veel liever weder naar Hispaniola waren; ongemoeid alle ongeval dat hen over komen mogt. 1510.

Ojeda besluit naar Hispaniola om leestogt over te steeken.

Laat Franciskus Pizarrus voor Onder Bevelhebber in zyne steede.

Ojeda met zyn gezelschap vertrokken / zeilde met eene voorspoedige wind; doch te Hispaniola niet komende aan-landen / wende hy 't naar het Landschap Xagua, in 't Eiland Cuba gelegen. Na dat hy zig te lande begeeven / en het Schip verlaaten had / begaf hy zig met de zyne ten Oosten van 't Eiland / met voorneemen om Hispaniola meerder te naderen. Ondertusschen waren'er tusschen Talavera en Ojeda verschillen in het Schip ontstaan / wie van hen het bestier hebben sou; en alle de stemmen op Talavera gevallen zynde / namen ze Ojeda gevangen / en voerden hem als een gevangeling door Cuba. Maar als zy veele ontmoetingen met d'Indiaanen hadden / ontsloegen ze hem wel dra / nademaal hy om den Oorlog te voeren beter bequaamheid hadde dan iemand van die hem verzelden; en alhoewel zelfs een gevangene zynde / deed hy hen nog beledinginge / en eischte hen uit om tegen hem te kampen / noemende hen Verraaders, en Treytters; dat ze by tween teffens eens met hem strp-

Komd op Cuba.

Verschillen tusschen Ojeda en Talavera gereezen.

Ojeda beschrobt de Kastiliaanen met straffe woorden.

1510. ſtrijden zouden / hy wou ze alle van kant maken; dog geen eenen dorſt hem wederſpreeken / nog zelfs niet naderen. Gelyk men nu op Cuba veele Indiaanen had / die het uit Hiſpaniola ontvlugt waren / en zy dus veele Kaſtiliaanen ziende / waren in vreeze dat zy quamen om hen te beteugelen; deſs begaven zy zig te velde om hen te verhinderen van in hunne Gebugten te komen; maar de Kaſtiliaanen verdreeven ze wel zoo veel zy konden / maar vonden zig te zwak en kragteloos / en derhalven onvermoogende om d'Indiaanen te wederſtaan; zulks dat zy dagelyks hunnen weg langs den Oever der Zee namen; en hebbende meer dan honderd mylen afgelegt / vonden zy naby de kuſt een groot Meer / of wel een Moeras / waar door zy tot de knien toe moeſten door-waden: en zig verbeeldende dat ze eerlang ten einde zouden zyn / vonden zy'er zig dagelyks dieper in; dog na twee of drie dagen dus gegaan te hebben / wierd het nog dieper om door te gaan; maar telkens hoopende dat men'er haaſt zou uitkomen / (om niet te moeten wederkeeren /) vonden zy het egter al dieper en nog verder uitgeſtrekt. Zy gingen dan agt of tien dagen / in hoope van telkens en'er eerlang het einde van te zien / meenigmaal met bedugtinge van genoodzaakt te worden weder te keeren. Dog eindelyk / na dat ze veele weergalooze ongemakken / als mede honger en dorſt geleeden / en zig dagelyks in 't water en in de modder tot bynа aan den middel benard hadden gevonden; behalven dat ze deſs nagts op de wortels van zekere boomen gingen ſlaapen / die zy Mangles noemden; en ter onderhoudinge hunſs lighaams van de Kazabi en eenige beeten kaas / dog niet alle / als mede van de Axi, dat de wortelen der zelve waren / gelykende na Kaapen / of Water-nooten / die ze alle raauw nuttigden; dit was alles wat ieder had / en op zynen rug in knapzakken draagen moeſt; waar by zy niet dan van dit vuil / modderig en bitter water dronken. Aldus gingen zy dan onder een onbedenkelyke bezorging / hoopende telkens ten einde

Ojeda trekt met zyne Kaſtiliaanen door een groot Moeras.

van

van deezen vervloekten weg te zyn. Maar als dit Moeras zig al meer uitbreide / en ook allengskens dieper wierd / quamen zy egter nog in zoodanig een diep water / dat men zig moest tot zwemmen begeeven; zulks dat die geenen die niet zwemmen konden / verdrinken moesten. Als dan nu ook hunne Kazabi nat wierd / verlooz die strax al haar kragt: maar nu hielden zy 't als onmogelyk om op het spooz weder te keeren / en maakten staat alle te verzuipen of van honger en doozst te sterven / nademaal 'er reeds veele waren / die onmagtig daar henen vielen. 1510.

Deeze Moeras of Poel strekte zig dertig mylen uit / en zy hadden reeds dertig dagen met deezen weg af te leggen toe gebragt / en met de grootste ongemakken die men zig verbeelden kan; zoo dat 'er van de zeventig die zy sterk waren / wel de helft van stierf; en hoewel de Kastiliaanen elders zoo veel geleden hadden / en meer als menschelyke kragten van eenige Natie vermogten / zoo ging deeze rampspoed nog alles verre te boven. Dog eindelyk gehengde God dat de sterkste en de gezondste onder hen alle deeze ongemakken en elenden verdroegen / en nog ten einde quamen / vindende een goede weg / die zy opvolgden. Omtrent een myl van daar / vonden ze een Gehugte der Indiaanen Cuyba genoemd / alwaar zy als half dood van zwakheid ter nedervielen; dog d'inwoonders deeden hen een zeer goed onthaal. Zy gaven hen te eeten / en gingen uit last van den Kacique, hen te gemoet die agter gebleven waren / om hen uit de Moeras te helpen / en droegen ze op hunne Schouders. Na dat zy hen gevonden en in het Dozp gebragt hadden / onderhielden zy hen veele dagen / hen wel handelende / en verzorgden ze ten besten zy konden.

Komen eindelyk op eenen goeden weg en aan een Gehugte waar zy wel ontfangen worden.

De Kastiliaanen bleeven in dit Gehugte / tot dat ze van hunne geledene ongemakken hersteld waren / en dagelyks wierden ze van d'Indiaanen verzeld / die hen onophoudelyk te eeten en te drinken bragten. Van daar vertrokken zy naar het Landschap Macaca, alwaar zy ook nog wel ont-

1510. fangen wierden; na dat zy zig verquikt hadden / beraadslaagden zy en overleiden / dat alzoo'er Kastiliaanen op Jamaica waren / dat twintig mylen van daar gelegen was / wie onder hen allen de kloekmoedigheid hebben zoude van'er met eene Kanô over te steeken / om tydinge te brengen van den staat waar in zy zig bevonden. Die'er zig dan toe aanbood / was Pieter d'Ordes. Zy verzogten dan aan den Kacique om eene Kanô toe te rusten / nevens eenige Indiaanen / om'er mede naar Jamaica over te vaaren. De Kacique verzorgde hen die / met overvloed van leeftogt. Zynde dan gekomen in eene goede Haven des Eilands / verhaalde hy aan den Kapitein Jean d'Ezquebel, hoe alles zig toegedraagen had, die daar op eerlang eene Karavel onder het geleide van Panfilio de Narbaez derwaards zond. De Karavel tot groot genoegen van deeze ongelukkige menschen aangekomen zynde / en dat Ojeda zig in eene Kanô begeeven had om de zelve aan boord te komen / riep hem Panfilio de Narbaez zoo dra hy hem zag / zeer eerbiedig toe: Nader Heer Ojeda, aan dees zyde van ons boord, wy zullen u de hand reiken. Waar op Ojeda antwoorde: Heer, myne riemen roeyen niet! hem daar door te verstaan geevende / hoedanige veragtingen en verongelykingen hy van Talavera geleeden hadde. Toen hy in de Karavel quam / droeg hem Narbaez (die een eerlyk man was / en de verdiensten van Ojeda wel kende /) groote agtinge toe / en ontfing hem zoo als zynen staat verdiende. Zynde dan nu op Jamaica gekomen / vond zig Jean d'Ezquebel, die een deftig Ridder was / en in grooten voorspoed leefde / maar veel maalen de rampen des Noodlots gesmaakt hadde; door medelyden bewoogen / zonder zig de bedreygingen 't errinneren die Ojeda hem gedaan had; namentlyk: Dat indien hy op Jamaica quam, hy hem het hoofd zou doen voor de voeten leggen; en deed hem eene eerlyke onthaaling aan / herbergde hem in zyn huis / en deed hem meer als zig zelven dienen. Na dus eenige dagen te hebben door gebragt / in

Pieter d'Ordes bied zig aan om met eene Kanô naar Jamaica over te steeken.

Jean d'Esquebel zend eene Karavel om Ojeda te bezoeken.

In welke Ojeda over gaat.

d'Esquebel verzet de beledigingе eertyds door hem geleden.

in welke Ojeda zynen geest verfriste / vertrok hy naar Hispaniola, en bleef met Jean d'Ezquebel voortaan goede vrienden. Talavera en d'anderen dorsten niet weder naar Hispaniola keeren / maar bleeven op Jamaica; om dat ze nog van het misdryf / dat ze begaan hadden / met een Schip te rooven / niet vrygesprooken waren. Derhalven liet de Ammiraal / Talavera opzoeken / en hem naar Hispaniola gevoerd hebbende / deed hy hem ophangen. Ojeda zogt ondertussen alle middelen werkstellig te maaken om zyne zaaken te herstellen: hy bleef dan eenige dagen te St. Domingo, dog alzoo hy'er vyanden had; en een-maal van eene byeenkomst des nagts wilde wederkeeren / waren eenige van hen op hem wagtende / met voorneemen om hem te dooden; maar zoo dra hy hen gewaar wierd / wierp hy zig in 't midden onder hen / en rotste ze in eene enge straat niet weinig met den degen af / gelyk hy in alle anvallen gewoon was te doen. Eenige tyd daar na sturf hy van eene ziekte / in zoo armelyken staat / dat hy niet genoeg agter liet om'er zig van te doen begraaven; nogtans verkreeg hy om aan den ingang van de deur des Kloosters van St. Franciscus begraaven te worden. Dit was het einde van Alonzo d'Ojeda, geboortig van Cuenza, die niet zoodanig was als andere daar van gezeid hebben.

1510.

De vyanden van Ojeda zoeken hem te dooden.

Maar eerlang daar na sterft.

Midlerwyl nu die / die te Uraba gebleeven waren / de vyftig dagen die Ojeda hen bepaald had / afgewagt hadden; verdroot hen langer zoo veele ongemakken te lyden / en beslooten eindelyk om zig in de Brigantyns die daar lagen / in te scheepen. Dog als zy hen niet groot genoeg schenen om zestig menschen te voeren / verbleeven zy onder hen in verdrag / om'er nog te vertoeven / tot dat den honger / de ziektens en de pylen der Indiaanen het getal meer verminderden / en dat'er van hen alleenlyk maar zoo veele meer overig waren / als de Brigantyns voeren konden; dog zy vertoefden niet lange / nademaal d'Indiaanen hen den leeftogt onttrokken hebbende / den honger / en d'elende hen

Wat d'overgebleevenen te Uraba wedervaard.

zoo-

1510. den / gered zagen / weigerden zy'er weder te keeren / vreezende zulks meer dan de dood ; des baden zy hem van'er niet meer van te ſpreeken / en dat zoo hy hen niet wilde naar Hiſpaniola laaten vertrekken / hy hen ten minſten naar het gebied van Veragua, alwaar Diego de Nicueza was / liet verreizen. Eindelyk noodzaakten zy hem zoo door ſchoone beloften / als door bedreigingen / hen weder naar Uraba te laten keeren. Toen men nu voor het vertrek van Cartagena, het Schip van Enciſo van water wilde voorzien / en de Sloep / die beſchaadigd was / hermaaken ; waar toe men het volk nevens de beampten te lande braght ; quamen onderdies dat men met de Sloep te kalefateren bezig was / veele verbitterde Indiaanen / met hunne wapenen veel gezwierts maaken / zonder egter op de Kaſtiliaanen aan te vallen. Zy hielden zig dus drie dagen in deeze ſchermutzeling / en de Kaſtiliaanen aan hunne zyde inſgelyks / ieder op zyn hoede zynde. Maar toen twee Kaſtiliaanen gingen om eene kruik met water / uit de Rivier die naby gelegen was / op te haalen / wierden zy door tien Indiaanen omringt / onder welke eenen Kacique ſcheen te zyn / die middelwyl hunne boogen en pylen verbaardigden / zonder ze egter los te ſchieten. Eene deezer twee Kaſtiliaanen redde zig door de vlugt / naar de plaats daar men de Sloep hermaakte ; dog d'andere hield ſtand / zonder zig eenigermaaten te verbaazen / roepende zynen metgezel en zeide / (nademaal hy een weinig de taal der Indiaanen verſtond /) dat hy wederkeeren zou / en dat hy hen iets te zeggen had. Hy keerde dan weder en ſpraak met hen. Deeze verwonderd van hunne taal te hooren ſpreeken / verminderde hunne verbitteringe en bevreedigden zig. d'Indiaanen vroegen hem wie hunne Kapiteins waren / wat zy begeerden en wat zy zogten. De Kaſtiliaanen antwoordde hen / dat ze volkeren waren die uit een ander land quamen / zonder iemand te willen beleedigen / en dat hy zig verwonderde / hoe ze zig egter vyandig toonden / als zynde alleen aan deeze kuſt

Eenige Indiaanen dreygende Kaſtiliaanen aan te vallen.

Die zig bevreedigen, hoorende hunne taale ſpreeken.

kuſt gekomen / om eenige benoodigtheid te zoeken / dat zy derhalven in agt moeſten neemen wat zy deeden / nademaal men veel gewapend volk uit het Schip konde doen komen / die hen konden mishandelen. Enciſe hier op bericht gekregen hebbende / dat deeze twee Kaſtiliaanen overvallen waren / begaf hy zig met al zyn volk te lande / en deed d'Indiaanen omringen. Den Dertolker gaf een teeken dat men hen geen moeite aan deed / nademaal zy den Vreede begeerden; dat zy eerſtelyk van gedagten geweeſt waren / dat wederom Ojeda en Nicueza gekomen waren / met voorneemen om zig over hen te wreeken; doch nadien zy 't niet waren / die hen eenig onregt hadden toegebragt / was ook hunne meeninge niet om hen te verongelyken; en leiden tot teeken hier af / hunne pylen en boogen neder / gingen eerlang Brood en Mais, met gezoute Vis / en eene zoorte van Wyn halen die zy nuttigden; aldus bleeven ze vreedzaame en goede vrienden met de Kaſtiliaanen. Ingevolge dan vertrok Enciſe eerlang naar Uraba, en voerde de Brigantyn van Franciſcus Pizarrus met zig. Wanneer hy in de Haven ingaen wilde / gebeurden 't door agteloosheid van die het roer van Enciſes Schip beſtierde / dat het zelve op eene bank aan den Oostelyken uithoek van deezen ingang gelegen verviel; die van elders door de golven gedreeven / den ſtroom der Riviere aan deeze plaatze het Schip zoodanig drongen / dat het zelve in een oogenblik verbryzeld wierd; zoo dat alles wat die van binnen doen konden / was zig in de Brigantyn en in de Sloep naakt en bloot en met het grootſte gevaar te bergen. Men bergde nog eenige wapenen / een weinig leeftogt van Meel / Beſchuit en Kaas; doch de Peerden en Varkens verdronken alle. Zy aldus te lande geraakt / begon hen allenks den leeftogt 't ontbreeken / en wierden genoodzaakt om van de Palmvrugten te eeten. Doch Godt wilde hen met eene ſpyze die zy niet verwagtende waren / verzorgen; dit wierd hen verſtrekt uit de Berg-varkens / die aan dit land eigen zyn / doch veel kleinder dan die van

1510.

Enciſe vertrekt naar Uraba alwaar hy in 't inkomen der haven zyn Schip verlieſt.

1510. van Kaſtilje, van welker vleeſch zy eenige dagen leefden. Deeze Barkens verteerd zynde / vertrok Enciſe met honderd man om leeftogt te gaan opzoeken; hy ontmoete drie Indiaanen / die door eene vermetelheid de Kaſtiliaanen beſtreeden / en met meerder geweld / dan ze ooit van twee duizend hunner landaard verwagt hadden; zy ſchooten hunne pylen zoo zeker / dat'er veele gewond wierden / en hadden eer dat men hen bereiken kon / reeds hunne kookers geledigd / alſs wanneer ze zoo ſchigtig de vlugt namen / alſs of ze van de wind wierden weggerukt.

Hy om leeftogt eene landtogt doende, word door drie Indiaanen dapperlyk bevogten.

Enciſe quam dan zeer verſtoord weder; en ieder was van gevoelen dat men dit land verlaaten moeſt om 't leven te behouden; en 't geen hen nog meer daar toe aanmaande / was / dat d'Indiaanen de Sterkte in brand geſtooken hadden / alſs mede de huizen die'er omtrent dertig waren. Gelyk ze zig nu alle in d'uiterſte verlegentheid vonden / en niet wiſten wat te doen / zeide ieder zyn meening. Vaſco Nunes de Balboa zeide zig 't errinneren / dat hy in de voorledenen Jaare met Rodriguez de Baſtidas ter ontdekkinge langs deeze kuſt zeilende / zy in de Golf gekomen waren / en dat zy aan de Weſtelyke kuſt / ter regter hand / naar zyn oordeel te land komende / een Gebugte ter andere zyde van eene groote Rivier zagen / welkers water zeer aangenaam was / dat men'er ook overvloed van leeftogt hadde / en dat de bewoonders dier plaatſs hunne pylen niet en vergiftigden. Strax keurde men het verhaal en den raad van Vaſco Nunes gezamentlyk voor goed. Deeze Rivier nu was de zelve die door d'Indiaanen Darië genoemd wierd; zulks dat zy te bet geloofden dat het geene Nunez zeide / waaragtig was. Alſs ondertuſſen d'Indiaanen en hunnen Kacique, die zig Cemaco noemde / zagen dat de Kaſtiliaanen hun land naderden / bragtenze hunne vrouwen en kinderen in zekerheid / en vergaderden zig ten getalle van meer dan vyf honderd; haar wagtende agter een Gebergte. De Kaſtiliaanen hunnen toeleg ziende / waren boven al-

Goed bezigt van Vaſco Nunes bygebragt.

alle voor hunne vergiftige pylen bedugt; derhalven deeden zy hunne Gebeden en bevolen hunne zielen aan Godt. Insgelyks deeden ze eene gelofte aan de H. Maagd / hebbende een Beeld gelykerwys als te Sevilje, door hen Del Antigua geheeten / waar aan de geheele Stadt groote eerbied draagt. Haar gelofte was; Dat indien zy hen d'overwinninge verschafte, het eerste Gehugte dat zy bouwden, zy het de naam van *St. Maria del Antigua* wilden opdraagen, en dat zy iemand ter Beevaart naar *Sevilje* verzenden zouden, om haar in dèn naame van hun alle, eenige geschenken van Goud of Zilver op te offeren. Hier na deed ook nog den Bakkalaurus Encise yder zig door den eed verpligten / dat niemand / nog om de dood / nog om 't leven zou agterwaarts wyken / met voornemen om den stryd 't ontvlugten. 1510.

Gevegt tussen Kastiliaanen en Indiaanen.

Na dat dan alle deeze plegtigheden verrigt waren; wapende zig elk met zyn degen / spies en schild / en bestreeden d'Indiaanen / en die insgelyks de Kastiliaanen; dog de Indiaanen wierden eerlang geslagen / en weken op de vlugt. De Kastiliaanen dan in hun Vlek komende / vonden'er den leeftogt vol op. Den volgenden dag begaven zy zig verder landewaarts / en in het Gebergte / alwaar zy eenige Slag-boomen zonder eenigen wederstand vonden / nademaal den Landaard de zelve verlaaten hadden / om 't ontvlugten. Men vond 'er zeer veele Vaten en ander huisciraad ten dienste van hun huis / en van gelyke Kattoene lywaten tot gebruik der Vrouwen / hoedanige haar tot rokken dienden / die zeer kort waren; insgelyks veel gesponnen Kattoen in kluwens / en een goed getal stukken Gouds / die zy tot verziering op hunne borst / aan hunne ooren en aan andere deelen van hun lighaam dragen / als mede Juweelen van verscheide maakzels / die in alles wel tien duizend Pesos in zuiver Goud bedroegen. Encise verheugd over deezen goeden uitslag met de Indiaanen / zond naar d'overige Soldaaten die aan d'Ooster Kust van de Golf gebleeven waren / om dat ze niet alle

1510. in de Brigantyus konden; deeze nu ontfingen de tydinge van de nederlaag der Indiaanen met de grootste vergenoeginge / en dat ook dit land zeer rykbevonden wierd / hebbende overvloed van Goud en alle benoodigde levensmiddelen. Dus verkreeg dan Vasco Nunez de Balboa zeer veel aanzien onder de Soldaaten / van wegen zyn goed berigt / en dat alles zoo wel geslaagt was. Wyders handelde men wegens de voldoening der gedaane Gelofte / en men besloot aldaar eene Stadt te bouwen / die men de naam van St. Maria el Antigua del Darië gaf / vermits deeze Rivier Darië genoemd was. Als nu Vasco Nunez bemerkte dat hy dus in agtinge onder de Kastiliaanen geraakte / handelde hy behendiglyk met zyne vrienden om zig de gehoorzaamheid van Encise 't ontrekken; zeggende / Dat ze nu buiten de grenzen van het bestier van *d'Ojeda* vertrokken zynde, niet meer onder zyn gebied stonden. Terwyl men nu hier over bezig was / nam Encise voor om op straffe van 't leven te verbieden / dat niemand eenige handelinge van Goud met d'Indiaanen te doen had. Als nu veele dagten dat dit niet anders geschiede / dan om alle het Goud naar zig te trekken / en het hem dus eigen te maaken / sloegen zy 't in den wind / en wierden alle gezind het juk van zyne gehoorzaamheid af te werpen; zeggende dat zyn bestier alhier niet meer en gold / om redenen zoo strax gezeid / en om nog anderen die zy bybragten.

Vasco Nunez in agting geraakt.

Encise in zyn bestier gedwarsboomd.

En de gehoorzaamheid onttrokken.

Na dat zy Encise aldus van zyn bestier berooft hadden / ontzeiden ze zulks ook aan zyne Raaden en Regters der Staatzaaken; in welkers plaatzen Vasco Nunez de Balboa en Zamudio aangesteld wierden / als mede Valdivia tot een Regter. Dog d'anderen over dit bestier niet vergenoegd / hadden berouw dat ze Encise hadden buiten boord gezet; en herhaalden dus de verschillen over dat stuk gemaakt; eenigen bragten by ondienstig te wezen / zonder Bestierder of Opperhoofd te zyn / en waren telkens byna gereed om hand-gemeen te worden en elkaar te slaan. In deeze betwistingen

ver-

verdeelden zy zig in drie hoopen; d'eene begeerde dat Encise weder hersteld zou worden / tot dat de Koning hen van een Bevelhebber verzorgd hadde; anderen zeiden / dat ze aan Diego de Nicueza hadden te gehoorzaamen / nademaal dit Landschap onder zyne Grevsscheidinge behoorde; en wederom anderen / die vrienden van Vasco Nunez waren / vermeenden dat de keur die gedaan was / goed en in waarde gehouden moest worden / en dat zoo men eenen bestendig wilde doen zyn / dat men dan Vasco Nunez verheffen moest. 1510.

Komst van Rodrigo de Colmenares met twee Schepen leeftogt.

Geduurende deeze twist / quam'er Rodrigo Henriquez de Colmenares met twee Schepen / gelaaden met leeftogt en andere behoeftens / nevens zestig mannen aan te landen / hebbende geweldige Zee-schommelingen uitgestaan / geduurende zyn gantsche togt. Deezen dan in de Haven van St. Marta aangekomen / (die zig vyftig of 't zestig mylen van deeze van Cartagena strekt / welke d'Indiaanen Gazra noemen /) en water willende voor zyne Schepen inneemen / deed hy eenig volk met de Sloep uitzetten / om naar de Rivier te vaaren; als wanneer eenen Heere deezes lands / met twintig van zyne Bondgenooten naderden / draagende Kattoene bleederen / alhoewel d'Indiaanen van dien Landaard alle naakt gingen / gelyk insgelyks die der andere Landschappen: deeze zeiden / dat ze van dit water niet neemen zouden / nademaal het niet goed was en weezen hen eene andere Rivier; dog zig wegens de Zee-golven niet durvende derwaards wagen / keerden weder van waar zy gekomen waren; en als zy hunne vaten gevuld hadden / quamen hen 't zeventig Indiaanen in diervoegen op 't onvoorzienst overvallen / dat voor dat de Kastiliaanen zig in staat van te verdeedigen gesteld hadden / reeds zeven-en veertig van hen door vergiftige pylen gewond waren. Zoo dra zy zig aldus getroffen vonden / wierpen ze zig om te vlugten in 't water; als wanneer de Indiaanen de Sloep tot spaanderen vernielden; dog de Kastiliaanen aan de Schepen gekomen / bestiervend 't alle / behalven eenen. Noch waren 'er zeven die zig in de holte van een

De Kastiliaanen door d'Indiaanen overvallen, verliezen 47 man.

1510. boom verborgen hadden / met gedachten wanneer de nacht ingevallen was zig naar de Schepen te begeeven / om het dus t'onthomen / of ten minſten dat men naar hen eenig onderzoek zoude doen. Maar die van de Schepen geloovende / ze alle dood te wezen / dachten zy 't niet meer noodig te zyn van 'er te vertoeven / des maakten ze zeil / zynde zeer bzoevig over hun verlies. Zy naamen dan hunnen koers naar Uraba om tydinge van Diego de Nicueza t'erlangen; doch niemand aan de kuſt ten Ooſten van de Golf gevonden hebbende / (alwaar zy geloofden het Volk van Ojeda t'ontmoeten /) zoo wierden zy zeer beducht / bzeezende dat ze alle gedood waren / of dat ze zig naar eene andere plaatze begeeven hadden. In deeze onzekerheid / deed Colmenares eenige ſtukken van zyn geſchut losbzanden / om zig aan hen te doen hooren / zoo ze by geval daar of daar omtrent waren / hy liet ook des nagts vuuren ſtooken / en eenen rook des Daags op de hoogte der bergen maken / om hen kondſchap te geven.

Colmenares doet de Caſtilianen teekens van verwitting.

Die van S. Maria el Antigua hoozden het geſchut / nademaal de ruimte van waar zy ſchooten / in zes mylen bzeette der Golf beſtond / zulks de ſlag tot hen wedergalmde. Dit hen ter ooren gekomen / als mede den rook die zy gezien hadden / beantwoozden zy zulks met eenige ſtukken van hun geſchut. Alzoo dan Rodrigo de Colmenares, verlang oozdeelde dat dit Kaſtiliaanen moeſten zyn / die ter rechter zyde van de Golf / naar 't Weſten waren; deed hy zyn beſte om by hen te komen / zynde nu ter helfte van November deezes Jaars / alwaar hy met eene ongeloofly ke bzeugde ontfangen wierd; en naar tydinge van Nicueza gebzaagt hebbende / kon hem niemand daar van iets zeggen / dat hem zeer verdzood. Hy verdeelde dan alle de Leeftogt die hy mede gevoerd had onder de Soldaten / verhaalende de een aan de andere alle de ongevallen en wederwaardigheden die hen overgekomen waren / dat hen eenigermaate verquikte. Dooz deze mildaadigheid nu die Colmenares hier betoonde / verbzeeg hy dusdanig eene lief de en gunſte onder

Verdeeld de leeftogt, waar door hy onder 't Volke bemind word.

onder hen / dat men Nicueza naauwelyks niet meer noemde, zulks dat ten zynen opzichte / zy met alle d'anderr accoord vielen. Eindelyk wierd beſlooten / dat men hem deed haalen / op dat het beſtier door hem aanvaard wierd / en dat zy hem hunne gehoorzaamheid betuigden. Rodrigo Henriquez de Colmenares wierd dan daar op / nevens Diego d'Albitez en der bakhalaurus Corral aangeſteld. Deze twee laatſten onder het geleide van Colmenares, (want hy het vooznaamſte ampt bezat /) gekomen zynde ter plaatſe alwaar Nicueza met zyn geringe Manſchap was / dien hy uit zo veele elende en hongersnooden nog overig had / gelyk wy reeds hier vooren verhaalden. Toen zy hem nu zochten / en met hun Schip het langs de kuſt en voorby de Haaven van Nombre de Dios, hielden / was 'er toen geene Bzigatyn geweeſt / die Nicueza naar de kleine Eilanden gezonden hadde / niet verre van daar gelegen / om 'er eenige leeftogt te bekomen / om dat ze zeer bzuchtbaar waren / en 'er Akkers gevonden wierden / zy zouden moeiten gehad hebben om hem te vinden. Die van de Bzigatyn het Schip vernomen hebbende / wierden zeer verheugt / en liepen 'er mede derwaarts; zulks dat den een den anderen van ieders ſtaat bericht gaven. Zy wenden 't gezamentlyk naar Nombre de Dios, alwaar Colmenares en die by hem waren / zeer verwonderd waren van 'er Nicueza nevens noch zeſtig mannen te vinden; die zoodanig afgemat / vermagerd / gantſch ongezien en naakt van voeten waren / datze in waarheid een levende Schilderye van elende vertoonden. Op d'eerſte aankomſt / wierd 'er aan wederzyde traanen geſtort; en byzonderlyk onder die van Colmenares, hoorende van zoo veele Dooden en zoo veele ongelukken als zy uitgeſtaan hadden / verhaal doen / en de teekenen die zy hem vertoonden en daar van bybzagten / dat het meerendeel van alle deeze ongevallen niet ontſtaan waren dan door het toe doen van den Ammiraal / die zyn Volk geen onderſtand had willen doen / alhoewel hy kenniſſe

1510.

Bevlytigd zig Nicueza op te zoeken.

Vind hem in d'uitterſte elende te Nombre de Dios.

1510. van hunne ongevallen had. Dog dat dit alleen vaats opgeraapte voorwendsels waren / is reeds hier vooren aangeweezen. Colmenares deed dan alles wat hy konde aan Nicueza door vriendelyke woorden te vertroosten / hem zeggende / dat die van Darien door hem / en die by hem waren deeden verzoeken / hem te komen bestieren ; dat zy in eene der schoonste Landen waren / alwaar men genoegzaamen leeftogt vond / en dat men 'er ook Goud in overvloed hadde. Deeze tyding deed Nicueza als uit een diepe slaap ontwaaken / en 't tevens met de leeftogt die Colmenares hadde aangebragt / bande hy den honger uit zyn Huis / en gaf God dank over een zoo onverhoopten ontzet. Men hield dan deeze dag voor een dag van vreugde / en Nicueza snee 'er een gebrade Hoen voor van die Colmenares hadde overgebragt / daar hy zig wonder wel op verstond / overmits hy in Kastilien het voorsnyder-ampt by de Princen van den bloede lang bediend had. Doch alzoo de wysheid der Menschen hen weinig te nutte komt / zo die niet van Godt is ingestort / en zonder dat anders menigmaal veel quaads toebrengt ; alzoo is het Nicueza gegaan die in Hispaniola voor verstandig geacht wierd / en dat zyne kloekheid wel menschelyk en redenmaatig was / maar hem egter miste ten tyde wanneer hy ze op 't meeste noodig hadde.

Onvoorzigtigheid van Nicueza.

Want / wie dog onder alle die hem kenden kon zig ooit verbeelden / dat hy zynde in zoo deerlyken staat / dat hy niets te verwagten had / dan ten minsten ongelukkig te moeten sterven ; zig zoo onvoorzigtig zou hebben konnen aanstellen / als we nu verhaalen zullen. 't Gebeurde hem dan / na dat de traanen over het verhaal van zyne Wisselvalligheden gestremt waren / en het geluk gehoord was / dat hy van deeze goede vriend Colmenares genooten hadde / hy openbaarlyk zeide : Dat men die zelve alle het Goud ontnemen moest / dat men in dit Land / zonder zyne bewilliginge magtig geworden was / en dat zy daar en boven nog moesten gestraft zyn : zoo sprak hy / zonder eens agt

te

te geeven/op het groot eerbied dat die voor hem hadden van wien hy dit vorderde. Deeze bedreigingen waren naauwelyks gedaan / of ze verbreiden zig eerlang onder al de Soldaaten. En hy begon deze misslag niet alleen / maar hy deed eerstelyk ook eene Karavel vertrekken / zeggende dat hy zekere kleine Eilanden wilde gaan bezoeken / die hem in zynen koers ontmoet waren. De zelfde nacht zyzak Lopes d'Olano (die geduurig gevangen gehouden wierd /) met eenige der geenen die met Colmenares van Darien gekomen waren / om hem te verbitteren ; en toen hy zig inscheepte / zeide hy : Ik geloove dat het volk van d'Ojeda hem ontfangen zullen , gelyk wy hem ontfingen toen hy van Veragua dus elendig overquam. Die zig in de Karavel bevonden die d'eerste vertrok / waaren Diego d'Albitez en den Bakkalaurus Corral ; deeze aangeland zynde / gaven aan d'anderen berigt wat Nicueza gezegt hadde : namelyk , dat hy hen het Goud ontneemen en straffen wilde ; Dat hy wreed en zeer streng gewoorden was / en dat hy zeer qualyk handelde alle die onder hem stonden. Zy zeiden hen noch andere zaaken om hem des te meer te verbitteren. Nicueza aan deeze kleine Eilanden gekomen / zond hy de Koninglyke onderzoeker / Jean de Cayzedo genoemt / in eene sloep voor uit / die echter zyne geheimen Opand was / over zekere zaake die zyne eere betrof ; waar over hy tegens Nicueza eenen haat hadde opgevat ; en deezen zoude die van Darien berichten / dat hy 'er eerlang aanlanden zou. d'Onderzoeker aldaar gekomen / deed groote bestraffingen aan die geene die begeerden dat Nicueza hen bestieren zoude / agtende dit een grooten misslag / dat die vry zynde / gelyk zy waren / zig aan eenen dwingeland wilden onderwerpen ; onverlet nog de quaade handelinge die hy deed / en de wreedheden waar van hy zig tegens hen / als zyne medegenooten bediende; zeggende : Dat den Hoof haar in den Oorlog tot buit gevoorden / hem toegehoorde ; en dat hy het zelfde dus met hen beslooten had / alzoo hy ze ter

1510.

1510. vergoedinge zyner onkosten na zig trok. Hy berichte hen noch van andere zaaken die hen gantschelyk in verwarring bragten. Deeze nu van Dariën alle dit nieuws door verscheide overbrengers verstaan hebbende / die dit alles quamen bewaarheden / namen 'er niets van aan dan voor zig zelven / over 't geene zy zoo onbedachtelyk besloten hadden / om hem te hooren. Niet te min beslooten zy om zig onder een zo bezwaarlyk juk niet t'onderwerpen. En die te meer op dit besluit aandrong / was onder anderen Vasco Nunez de Balboa, nademaal het hem toescheen / dat het nog erger zyn zoude / zoo zy hem voor Bevelhebber aannamen. Ingevolge sprak hy noch met alle de voornaamsten / op dat dit bericht van d'eenen ter anderen doorging / en noodzaakte hen / dat dewyl zy allen in 't benoemen van Nicueza gemist hadden / dat ze dan te gelyk ook alles verzorgden / om hem niet t'ontfangen ; zulks dat zoo ze in dit besluit bleeven / hy dan deeze nacht den Beamptschryver zoude doen komen / en eene Tegen-betuiginge doen / waar door hy verklaarde dat hy in geenerleye wyze deel hebben wilde aan 't geene tegen Nicueza gebrouwen wierd / en nam daar van een geschrifte. Doch dat hy in tegendeel gantschelyk bereid was / om hem te gehoorzaamen / als eenen Bevelhebber door den Koning aangesteld.

Die van Dariën besluiten tegens Nicueza op te staan.

Dat Vasco Nunez bewerkt.

Diego de Nicueza vertoefde dan in de Eilanden agt dagen / alwaar hy eenige Indiaanen gevangen nam / en naby de Haven van Dariën gekomen zynde / vernam hy Vasco Nunes met veele Kastiliaanen aan den oever / en onder anderen / was 'er eenen die het woord voor hun allen voerde / en met eene forsche stem zeide : Dat hy zig wachten zou van te Lande te komen / maar weder naar zyn bestier van Nombre de Dios keeren / van waar hy gekomen was. Nicueza stond hier over niet weinig verzet en was lange tyd zonder een woord te konnen spreeken / ziende in zoo weinig tyds / eene veranderinge die de vermeende goed-

d'Aanlandinge Nicueza verbooden.

wil-

willigheid zoo byster tegen de borst liep. Doch eenigermaaten tot zig zelven gekomen / antwoorde hy hen : Dat zy hem beroepen hadden ; en dat ze hem derhalven zouden aan Land laaten komen / dat ze hem gehoor wilden geeven / en gezamentlyk met hem handelen ; en dat ze vervolgens dan met hem doen konden / zo wat hen goed dacht. Dog zy geduurig by hun besluit volhardende / voegden 'er niet zonder volkomene afwyzinge / nog eenige vermetele woorden en zelfs bedreiginge by / ingevalle hy zig te Lande begaf. Alzoo nu de nagt aanstaande was / ankerde hy daar omtrent in de Haven / om te zien of ze den volgende dag in het zelfde verstand zouden zyn? maar vondze in tegendeel te meer verhard / en in besluit om zig van zyn Persoon te verzekeren ; waar toe zy hem den anderen dag lieten te Lande komen ; alwaar zy toeleide om hem gevangen te nemen ; maar hy redde zig door de vlucht langs den Oever. En gelyk hy nu eene goeden looper was / alzoo konde hem niemand achterhaalen ; waar by quam dat Vasco Nunez het Volk verhinderde om hem verder op de hielen te vervolgen / dugtende in zyn Persoon iets euvels te gebeuren. Ingevolge rouwde 't hem ook verder / dat hy hem in zyne ontfanginge had tegen geweest / en deed vervolgens voor hem al wat hy kon / om alle anderen in hunne onachtzaamheid / wel scherpelyk te bestraffen / en met Jean de Zamudio die den anderen Raadsman / en Amptgenoot was / eenen dingtaal van Twist aan te stellen / nadien deezen de voornaamste aanklager van Nicueza geworden was / en alle het doen des Volks prees. Ondertusschen bad Nicueza hen / zoo ze hem niet voor hunnen Bevelhebber begeerden / dat ze hem egter ten minsten onder hun Gezelschap aannaamen. Waar op zy antwoord gaven / dat 'er niets anders in te doen zou zyn / nademaal ze hem niet vertrouwden. Nicueza vervolgde verder / dat wanneer ze hem niet voor hun medegezel en in vryheid dulden wilden ; dat ze hem dan ten minsten voor

1510.

Men tragt zig van hem te verzekeren.

Beede van Nicueza hem gevangen te neemen om niet naar Nombre de Dios te keren.

1510. hunnen Gevangen en inboezems geſlooten hielden; en dat hy liever wilde ſterven; gekuetend zynde hy hen / dan weder naar Nombre de Dios te keeren / om 'er door den honger zyn leven te eindigen / of door vergiftige zpiten om te komen. Hy boegden 'er noch by / dat zy reden hadden om zig te bedroeven / over de Dood van twaalf honderd Kaſtiliaanen, die op zynen togt waren omgekomen / en over de groote ongevallen die hy had moeten uitſtaan. Doch alle deeze voorwendzels waren zonder vrucht / alzoo niemand zyne zyde hoog; maar beſpotten hem in tegendeel / en wierpen hem beele zmaadreden naar 't hoofd. Daar was dan niemand dan Vaſco Nunez die hem onder dit Volk voorſprak / op dat zy hem wilden onder hun Gezelſchap gedoogen. Men vond 'er ook eenen Franciſcus Benedittez die zig insgelyks een groot wederſtreever betoonde / en die geen minder gerucht's dan Zamudio maakte / deeze liet zig met een forſche ſtem hooren / zeggende: Dat men een zoo quaadaardig Menſch als Nicueza was / niet aanneemen moeſt. Doch Vaſco Nunez deed hem ver dat zynen Medegenoot zulks verhinderen kon / wel honderd ſtokſlagen geeven. Eindelyk ziende dat hy het woeden des Volks niet konde weerſtaan / liet hy aan Nicueza weeten dat hy naar zyne Bezittingen wyken moeſt / en dat zoo hy hem zelf niet aan den Oever zag verſchynen / hy zig waagen zoude van te Land te komen.

Nunez doet hem weder naar zyne Brigantyn begeeven.

Nicueza ondertuſſchen bezorgende dat zy hem niet gevangen namen / beval aan zyne Schutters / om zig in eene hinderlaage achter eenige biezen te legge / met laſt / dat wanneer hy hen het teeken gaf / zy aanvallen zouden op die hem vervolgden. Maar deezen waren hem niet noodig / nademaal Stephanus de Barrientos met Diego d'Albitez en Jean Vegenes hem van wegens het Volk quamen zeggen / dat zyne zaaken in overweginge genomen / men zig verdraagen had / om hem voor Beveelhebber t'ontfangen / onder beding dat hy de wederſtand die hem wedervaaren was / vergee-

ven

ven zou nademaal het maar eenen drift des gemeenen Volks was geweest / die deeze beweegingen zonder beleid berokkend hadden. Nicueza den raad van Vasco Nunez niet willende volgen / was ligt gelooviger dan hy behoorde te zyn / om d'aanbiedinge die men hem gedaan had / zig zoo ligt niet bloot te geven ; zulks dat hy zonder op den raad zyner gunstelingen acht te geeven / uit zyne Brigantyn quam / en zig in handen stelde van die eenen doodelyken haat / om hem te verderven / tegen hem hadden opgevat. Als nu midlerwyl Jean de Zamudio met veel gewapende Manschap op hem toegeschooten / verzekerde hy zig van zyn Persoon / hem beveelende op straffe des leevens te vertrekken / en dat hy nooit wederquam dan in Kastilje, om zig voor den Koning en zynen raad te vertoonen. Men acht dat ze hem dwongen te zweeren / dat hy zig aan 't Hof voor den Koning aanmelden zou. Als nu Nicueza zyn verderf dus naakt beschouwde / verweet hy hen het onrecht dat ze hem aandeeden / nademaal het Land waar in zy waren / onder de strekking van zyn bestier geleegen was / dat zelfs niemand bevolken / nog zonder zyn verlof bewoonen kon / en dat deezen die 'er 't bestier had / hem moeste onderdanig zyn / nademaal hy in de gantsche uitgestrektheid deezer Landen / door den Koning tot een Bevelhebber gesteld was. En voor zoo veel zy hem in zodanig eene onorder uit den Lande verdreeven / des betuigde hy 'er zig over te zullen beklaagen voor den Throon Gods / wegens de groote wreedheid die zy tegens hem oeffenden / by aldien hy zyn beklag voor de Koning niet zoude konnen doen. Doch daar was niet dat magtig was / den drift des Volks te stillen : zy namen hem dan gevangen / en deeden hem dus vertrekken ; waar toe zy de slegtste Brigantyn namen die 'er te vinden was / en daar onmogelyk den togt naar Kastilje meede kon gedaan worden / gelyk zyn verzoek was ; die naauwelyks verder dan Nombre de Dios kon gevoerd worden / dat niet meer dan vyftig mylen

1510.

Nicueza te licht geloovig door list gevangen.

Betuigt onregt te lyden.

In een slegt vaartuig overgescheept vermoed men op Zee vergaan te ?

van

1510. van daar was. Nevens hem liet men noch zeventien man van de 't zestig die hy overig hadde/ inscheepen / dat eenige van zyne Dienaaren en anderen waren/ die medelyden met hem hebbende/hem verzellen wilden. Hy ging dan wel t'zeil / maar men heeft hem zedert noch ook geenen van die hy hem waaren / nooit weder gezien nog vernomen waar hy was / nog hoe hy gestorven is.

Eenigen zyn van meeninge geweest / dat hy op Cuba aangeland zynde / van d'Indiaanen gedood is / nademaal zekere Kastiliaanen op dit Eiland eenen boom gevonden hadden / waar op men geschreeven vond : Hier eindigden d'ongelukken van Nicueza. Doch de Geloofwaardigste Mannen hielden dit voor verziert ; nademaal de eersten die te Cuba quamen / verzekeren nooit hier van gehoord noch vernomen te hebben. 't Geene men dan van hem voor 't zekerste hield / was dit / dat gelyk zyn Schip zeer siegt gesteld en reddeloos was / en dat de zeen / die in deeze Geweesten zeer hevig woelen / hem verzwolgen hebben / of dat hy van honger en dorst gestorven is. Men zeide ook noch / dat / voor dat Nicueza van Kastilje vertrok / zeker Man gevonden wierd / die toekomende zaaken / als een starrewigchelaar voorzeide ; welken hem bericht hadde / op zoodanigen dag / of onder zoodanig een Hemel teeken / niet te vertrekken ; waar op hy hem ten antwoord zou toegevoegd hebben ; Dat nademaal hy meer staat op de starren , dan op Godt maakte , hy geene zyner Zoonen met zig voeren zou. Men beschouwde ook ter zelver tyde op Hispaniola eene Staartstarre / die de gedaante van een Vlammend zwaard vertoonde / en men zeide dat eenen Monnik / aan eenige der geenen die met Nicueza vertrokken / bericht hadde / dat zy zig te myden hadden / zo lange zy deezen Kapitein verzellen zouden / nademaal de Hemelen deeden zien dat dezen man ten verderve komen zou. Men had het zelfde ook van Ojeda konnen zeggen / behalven dat zyn einde niet zoo ongelukkig was.

Ge-

Gedurende dit alles / quam de tydinge aan 't Hof / dat den Ammiraal zyne naarſtigheid niet te werk ſtelde / om d'afvaardiginge en de benoodigde zaaken voor Diego de Nicueza en Alonzo d'Ojeda, te verſchaffen ; waar op men hem brieven ſchreef raakende het ongenoegen dat men deswegen had / nevens d'uitdrukkelykſte Orders / om hen van alles wat ze zouden noodig hebben / te verzorgen / op dat hunne onderneemingen van een gelukkig gevolg mogten worden. Men vervaardigde ingelyks Jean Ceron en Michiel Diaz van 't Hof af / die Jean Ponze de leon gevankelyk overgezonden had / hebbende hen gezuivert van 't geene men haar te laſte gelegt hadde ; dus keerden ze met d'aanbeveelingen des Konings weder ; en den Ammiraal wierd daar by van gelyken gelaſt ; Dat hy boven alles byzondere zorge te draagen hadde / om de Mynen te doen bearbeiden. En nademaal men hem doen weeten had / dat d'Indiaanen zeer plompe Menſchen waren / en zonder verſtand nog krachten / zoo liet de Koning weeten ; Dat hy laſt aan de Amptenaaren van het Huis des voorraads van Kaſtilje gegeeven had , om vyftig ſlaaven te zenden , die in de Mynen zouden werken , en dat wanneer hy bewilligt had om 'er d'Indiaanen van Hiſpaniola buiten te ſluiten , hy volſtrekt verbood dat men zig niet aan gelegen liet zyn , wegens die van Jamaica , St. Jean , nog ook andere nabuurige Eilanden , en nog minder van die van Trinidad , noch ook van eenige anderen , met wien men heel geenen Oorlog hadde. Daar op den Ammiraal voorgeſteld hebbende / dat het goed zoude zyn / om d'Indiaanen in de Gehugtens te doen verhuizen / wegens redenen die hy bybragt / wierd hem geantwoord : Dat zoo niet tegenſtaande men reeds over deeze zaake / door order van den Raad te voren gehandeld had / het niet te min noodig was / om zulks alles op nieuws in acht te neemen / nademaal veele bekommerd waren / dat zulks al te ſtraffelyk zoude zyn / en dat d'Indiaanen ook hun verblyf niet begeerden te verlaaten : boven dat / had

1510.

Ongenoegen aan 't Hof over den Ammiraals nalaatigheid ontrent Ojeda en Nicueza.

Slaaven uit Kaſtilje om in de mynen te werken gezonden.

had men 'er zeer weinig Erfgoederen voor hen / en dat men ook dies te veel tyd verloor / om Goud te vergaderen. Men gelaste hem dan daar op / dat de Koning begeerde dat in het Eiland / de Bergen / de Pynboomen en der zelver vruchten die 'er vielen / gemeen zouden zyn / en niet toestond de zelve t'eeniger tyd te verkoopen; en dat hy berigt gaf hoe men zeide / dat het Eiland eene groote schaade / wegens het Vee / leed / en wel byzonderlyk van de Peerden / over zulks hy 'er dan geene meer vermeende uit Kastilje te zenden.

Ordres aan den Ammiraal tot bestier der Indiën.

Ter zelver tyd zond men noch andere Ordres / die overeenkomstig scheenen met het bestier deezes Lands / behelzende; Dat die geenen die het ongeteekent Goud koopen zouden, de zelfde straffe, en als deeze die het hem verkogt had, moesten draagen; dat die van een zelvig Dorp konden met elkanderen handelen of mangelen; dat men een Register zou maaken om alles wat 'er voorviel daar in aan te teekenen, en byzonderlyk over de goederen der verstorvene, om 'er ingevalle van Noodtoevlucht toe te hebben, en eene Kist waar aan drie sloten waren om ter bewaaringe te verstrekken; en dat, na dat men dit had afgekondigd, en als dan niemand gevonden wierd die zulks vorderde, men ze als dan verkoopen zoude, ten voordeele van het Huis des voorraads van Sevilje. Insgelyks zond men hem een algemeen verlof om d'Indiaanen gevangen te neemen, met wie men in Oorlog was, gelyk hier vooren reeds gezegt is, nademaal het noodig was, dat 'er in 't Eiland veel Volks verschaft wierd, om het werk der Mynen voordeelig te zyn, en dat voor de rechten der slaaven die verschaft wierden, men niets dan het vyfde te betaalen had. Om dan dusdanig eene uitbreiding te maaken / vond men eene groote ongelegentheid te dugten / nademaal de gewapende Schepen die 'er ten anker quamen / door die geenen die ze bestierden zouden konnen voorgewend worden / dat ze Indiaanen voerden / die met hen in Oorlog waren / en dat het gebeuren kon / dat

zy

zy ze op vreedzaame plaatzen gevangen hadden; 1510.
en gelyk haare Majesteiten des onderrigt waren / (dog te laat) dat 'er eenige Koninglyke Beampten des Eilands / die 'er in voorzien moesten / het voornaamste belang by hadden om zulks verdorgen te houden: Alzoo / wilde men 'er het quaad herstellen eer 't grooter wierd; want de Mynen van 't Eiland St. Jean begonnen reeds op te neemen / en men trok 'er een groot voordeel af. En voor zoo veel 'er verschillen waren / aan wien het Eiland Mona gehoorde / zoo gelaste de Koning / dat het van dat van St. Jean aanhangen zou / op dat men van daar den benoodigden Leeftogt der geener die in de Mynen werkten verschaffen zou. Men beval ook aan den Ammiraal / dat wanneer het voorviel om Kapiteinen op de Schepen te moeten stellen / dat ze dan niet zonder Lastbrieven vertrokken / op dat ze geen voorwerp hadden van misslaagen te begaan / noch dat die geenen die van hier verzonden wierden / en verkoozen zouden zyn / zy dan niet veranderd wierden / ten zy ze qualyk gehandeld hadden.

De Mynen van St. Jean brengen groot voordeel by.

d'Ammiraal schreef ook aan den Koning raakende de bekeeringe der Indiaanen / en hy deed hem weeten / dat ze zig tot groot genoegen der Christenen vermeerderden / en zulks door de bewerkinge en de Godvrugtigheid der Geestelyke Dominicaanen en Franciscaanen / waar over de Koning zeer vergenoegt was / en hem bevel gaf / om deswegen alle mogelyke zorge te draagen / en dat hy de Vaders Dominicaanen begunstigen zou / op dat zy in de stigtingen der Kerke en hun Klooster / gelyk ze begonnen hadden / voort voeren. Hy gelaste nog aan den Ammiraal / dat nademaal de Koninglyke Amptenaaren klaagden over het geringe voordeel / dat de verdeelinge van honderd Indiaanen hen opbragt / en dat hunne onkosten zeer groot waren; dat men des hun inkomen ieder met twee honderd Pezos verhoogde / alhoewel aan Michel de Passamonte toegestaan was / dat men hem nog twee honderd Indiaanen / boven dien hy reeds had-

d'Ammiraal schryft wegens de bekeeringe der Indiaanen aan den Koning.

1510. hadde / verſchaffen zou ; zulks dat men aan veele deeze mildaadigheden betoonde / en byzonderlyk aan de Dienaaren van 's Konings Huis / ſchenkende aan den eenen honderd / anderen zeſtig en weder aan anderen vyftig Indiaanen ; zulks dat 'er van toen af veele Hovelingen waren / die ingelyks van den Raad gelyke gunſt genooten. Nog had men'er tot aan de Vleitbezorgers der gevolmagtigdens / die op 't Eiland waren / en de Koninglyke Laſt-brieven der Amptenaaren van de Vkers der Smelterpen van Hiſpaniola en St. Jean, die hunne meeſters hadden / werkſtellig gemaakt ; aan wien men gelaſte ieder honderd Indiaanen te verzorgen. De Koning agte ook het Geſchenk dat den Ammiraal hem deed voor zeer aangenaam : beſtaande in elf zeer uitgeleezene Valken / die hy hem gezonden had / en gaf hen laſt om'er vervolgens meer van te zenden.

De Koning volmagtigd het Huis des Voorraads van Sevilje.

Gelyk nu den handel van d'Indiën dagelyx aanwies / alzoo verbeelde zig de Koning dat zulks van het goed beſtier en de bezorginge der Amptenaaren van het Huis des Voorraads van Sevilje afhing ; des beſloot hy hen te volmagtigen. Ten dien einde gelaſte hy dan aan den Ammiraal / dat van alles wat hy hem zond / hy'er berigt van aan deeze Amptenaaren gaf. Hy bevaal ook aan d'Amptenaaren dat ze van alle de Kommiſſie-brieven die zy verbaardigden / daar van berigt gaven / en dat ze met de perzoonen die d'ontdekte Landen kundig waren / gemeenſchap hielden / om'er de geheimen rakende de verzendinge / van kundig te worden. En alhoewel hy beſchikt hadde om veele Bevelbrieven ten voordeele van dit huis te verbaardigen / en dat de gemeene Regters die zig dagelyks bemoeyden om de zaaken van d'Indiën te willen bewuſt zyn / geduurige betwiſtingen en nieuwigheden bybragten ; zoo gebeurde het ondertuſſen / dat dit beſtel in alle gelegentheden niet zoo regtmatig nog tot meeſte voordeel des Konings en afvaardigingen naar de Indiën (of die'er van daan quamen /) by de Bewindhebbers van 't Huis des Voor-

raads

raads gehandhaafd wierd; (als hy wel verwagt 1510.
had/) deed hy by een nader Arreſt, aan den Voor-
zitter van 't Magazyn te Sevilje, zien/ hoedanigen
oplomſt/ aanwas en beſtand dit Huis al reede uit
den handel op de Indiën genooten had; en hy des-
wegen niet nalatig kon blyven/ hun bewind over
s'Konings Magazyn, met veele Voorregten en Vol-
magts-brieven nader te begunſtigen. Op dat dan
alles voortaan te beter in den haak gewrogt wierd/
gelaſte de Koning: „Dat de gemelde Amptena-
„ren zonder uitſtel een Ordonnantie-Brief of Re-
„giſter zouden opſtellen/ van alle de Regten die by
„wyze van Colbrievelyk opzigt tot de Beampt-
„ſchryvers behoorden; en zoo insgelyx mede we-
„gens de Paſpoorden of Geley-brieven der Reyzi-
„gers/ en dat die in haar Regtsgebied bewaard/
„en naargekomen wierden. Hy deed hen ook ver-
„ſtaan/ dat ze zig niet in zaaken mengen zouden
„die niet van hen afhingen; dat ze zig over zaa-
„ken het Geregte betreffende/ onder zoodanigen
„voorwaarde ontſloegen/ dat die van belang mog-
„ten zyn/ door eenen Advokaat zou beſlegt wor-
„den/ die nevens hen d'uitſpraake doen zou; Dat
„de Kommiſſi of Afvaardigings-brieven wegens
„het Huis des Voorraads/ door hen allen getee-
„kend wierden; Dat wanneer zy gevangenen in
„hunne gevangeniſſe hadden/ zy ze des Vrydags
„van ieder Week verhooren zouden; Dat ze by-
„zonderlyk bezorgd waren/ om alles wat men hen
„wegens d'Indiën verzogt zonder uitſtel af te zen-
„den/ zoo dra men rypelyk had overwoogen/ of
„ze noodig waren; Dat men den Schatbewaar-
„der gelaſten zou/ in een byzonder boek aanteeke-
„ning te houden van het Geſchut/ de Kleederen/
„Kruysruſtinge en Touwerken &c. en dat de be-
„laſting en ontlaſtinge der Amptenaaren in Rigiſ-
„ters met groote letteren aangeſchreeven wierden;
„Dat het Goud door partyen begeerd of in Con-
„ſignatie geviſcht/ en in eene kiſt met drie ſlooten
„voorzien/ zoude overgeleverd worden/ tot dat het
„geſchil daar over was afgedaan; en dat men laſt

1510. „ gaf dat de Schepen die uit d'Indiën quamen / „ aan 't Eiland St. Jean mogten ten anker komen. Waar mede nu dit Jaar ten einde liep.

1511. Zoo wy nu agterbolgen te verhalen / 't geen waardig is hier in te laſſen / zal ons te pas komen. Dat haare Majeſteiten nog by het leven van de Koninginne Iſabella en den aanhang van het Bauſchap van Julius de Tweede; heer in 't Jaar 1511 verzogten de Kerken te beveſtigen, en in Hiſpaniola Biſſchoppen aan te ſtellen / nademaal'er verſcheide Kaſtiliaanen in zeventien Steden waren / gelyk we hier voozen bereids hebben aangewezen: en nademaal men ook aan haare Majeſteiten te verſtaan gaf / hoe d'Indiaanen aanwieſſen / en egter nu in tegendeel zig verminderden / (niet tegenſtaande dat men'er nog van elders deeds in kwam) en dat haare Majeſteiten zeer grooten yver voor hunne bekeeringe hadden / zoo verzogten ze zyne Heiligheid over deeze beveſtiginge / op dat'er eene Biſſchoplyke Kerke in het Landſchap van Xaragua aanſtelde. Want alzoodit het voorgenaamde Landſchap deezes Eilands was / vond men 't noodig die aldaar te ſtigten. Men bouwde ondertuſſchen ook eene Hooft-Kerke in het Landſchap Baynoa, ten Noozden gelegen / alwaar de Stadt Lares de Guahaba was; en eene andere in Vega Real, die d'Indiaanen in hunne taale Magua noemden / alwaar de Stadt Conception gelegen was. Voor deeze drie Kerken / ſtelden haare Majeſteiten aan den Paus drie Perzoonen voor / bekend zynde voor deugdzaame en Godsvrugtige mannen. d'Eerſte was den Godsgeleerden Pieter de Deza, Heer van Diego de Deza, Aarts-Biſſchop van Sevilje, een Geeſtelyke der Dominicaanen, die tot Aarts-Biſſchop verhoozen wierd. De tweede / den Biſſchop van de Kerke te Baynoa, was eenen Geeſtelyken van d'Order van St. Franciſcus, en Broeder Garcia de Padilla geheeten. En de derde te Conception, was den Licentiaat / Alonzo Manſo genoemd / Oom-heer van Salamanca. d'Afvaardiginge deezer Bullen vertraagde dan wegens zeeker redenen;

Kerken en Biſdommen in Hiſpaniola geſtigt.

Perzoonen tot Biſſchoppen aangeſteld.

dog

1511.

deeze bestrantinge quam de Ko-
ninginne Isabella afsterig te worden. Deeze Vorst-
tinne die eene eeuwige gedagtenisse waardig / en
een ligt en beschermster deezer Koningrijken / en al-
le oprecht Kristenen was / liet by uiterste wille
eens begeerte na / die men aangaande d'Indiaa-
nen vervolgens nakomen moest ; zulks dat den
Katholijken Koning bestierder der Koningrijken van
Kastilje, voor haare Dogter Jeanna bleef. Ter ge-
lijk men bemerkte dat het ligt des Geloofs onder
d'Indiaanen reeds uitgebluscht wierd / en dat men
ter plaatze / waar men de Kerken gestigt had / nie-
mand ter Predikatie vond / naademaal de Gebuigten
der Kastiliaanen zoo wel als die der Indiaanen
verliepen ; zoo verzogt den Koning van zyne Hei-
ligheid van nieuws / dat overmits de plaatzen voor
de drie Kerken nog niet aangesteld waren ; dat hy
't goed vonde om'er twee Hoofd-Kerken in te
stellen / en dat de Bisschoplyke ter zyde gezet wierd;
en eene andere in 't Eiland St. Jean, die insgelyks
eene Hoofd-Kerke mogt zyn / zulks dat ze alle de
Bisschoplyke van Sevilje onderworpelyk zouden
weezen / tot dat zyne Heiligheid of den H. Stoel
des ten andere nader daar in order stelde.

Verzoek van den Paus om'er twee Hooft-Kerken te stigten.

De plaatzen nu die de Koning ten dien einde
noemde / waren de Stadt Conception in Groot
Vega, nevens Puerto de St. Domingo, en alder-
laast de voornaamste Stadt van 't Eiland St. Jean;
waar in zyne Heiligheid bewilligde / vernietigende
de drie eerst-aangestelde Kerken / en gaf aan de Ker-
ke van Vega den Tytel van CONCEPTION, aan die
van St. Domingo, St. DOMINGO, en aan deeze
van St. Jean, St. JEAN; en begiftigde de zelven
daar-en-boven met Stads voorregten. Hy voeg-
de aan St. Domingo de Steden Buena Ventura,
Azua, Salvaleon, St. Jean de Maguana en Vera
Paz; (die deeze van Xaragua was /) met de Stadt
Yaquimo. Aan 't Bisdom van Conception voeg-
de hy de Steden St. Jago, Puerto de Plata, Puer-
to Real, Lares de Guahaba, Salvatierra de la Za-
vana, en deeze van St. Cruz, dog men vergat de

Verdeeling der Bisdommen.

1511. Stadt Bonao, die niet minder in gebolg dan d'anderen was. Aan de Kerke van St. Jean voegde men onder deſ zelfs beſtier alle anderen van 't gantſche Eiland; waar van dan nu d'eerſte Biſſchoppen waren / Broeder Garcia de Padilla, die egter ſtierf zonder ingewyd te zyn / en zonder dat hy naar d'Indiën vertrok. Deezen van Conception, was den Godtgeleerden Deza, die ingewyd wierd / en na weinig Jaaren in de Stadt Conception overleed. De Licentiaat / Alonzo Manſo wierd inſgelyks ingewyd / en leefde lange op 't Eiland St. Jean, blyvende altoos Dom-heer van Salamanca, nademaal hy het Biſdom / niet dan met behoud van dit Domheerſchap aanvaarde. De Paus ſchonk hen de Tiendens en Eerſtelingen van alle dingen / nevens het Geeſtelyke en Weereldlyke Gezag en Regtsgebied / en alle de Regten en Voordeelen / zoo als die aan de Biſſchoppen van Kaſtilje verleend wierden; uitgezonderd het Goud / Silver en andere Metalen / als mede de Peerlen en edele Geſteentens; waar van men verklaarde dat hen niets zou toebehoozen.

Eerſte Biſſchoppen van Indiën.

Verdrag tuſſen de Koning en de Biſſchoppen.

„De Koning maakte dan met deeze Biſſchoppen een verdrag / begiftigde hen de Tiendens, „na dat hen zulks de Paus toegelegd hadde / op „dat zy en hunne navolgers / nevens hunne Geeſtelykheid / Godt voor de gezondheid hunner ligchaamen bidden zouden / als mede voor de zaligheid hunner Zielen / en die der Koningen hunne Navolgers / nevens alle Kriſtenen / die ter „ontdekkinge uitgevaaren / quamen te ſterven voor „dat ze d'Eilanden bereikten; Dat de Tiendens „voor de Biſſchoppen uitgereikt wierden / 't zy aan „de Geeſtelykheid of aan de Gebouwen en Gaſthuizen / en dat ze zig onderling deſ verpligten „zouden ieder voor zig / voor hunne navolgers / „en in de naam van hunne Kerken; Dat zy nauw „in agt namen alle hier boven en in 't volgende „vermeld; Dat de Waardigheden / Domheerſchappen / Voorregten en andere Kerkelyke Ampten / van de benoeminge der Koningen af hangen

„zou-

„ zouden; Dat d'inkomſten in deezen aanvang ver- 1511.
„ ſtrekt / of die geenen die men na d'eerſte reize zou-
„ de konnen verſtrekken / geregtigd wierden aan
„ de Kaſtiliaanen in d'Indiën geboozen / dog niet in
„ de kinderen der Indiaanen / tot dat de Koning
„ of zyne navolgers zulx anders zouden ordonnee-
„ ren; Dat verder de Biſſchoppen uit kragte van
„ ſ'Pauzen Bulle door Julius de Tweede verleend /
„ verklaaren zouden de wyze van der Geeſtelyken
„ of Prieſters kruin te doen ſcheeren / als mede het
„ kleed dat zy te draagen hadden; Dat deeze van
„ d'eerſte ſcheeringe ter groote van eene Kaſtiliaan-
„ ſche Reaal zou moeten zyn / en de hairen twee vin-
„ geren van onder de oozen / en een weinig laager
„ maar agteren; Dat het opperkleed een Kok of Tab-
„ berd zou zyn / omgeſlagen of openhangende / tot
„ aan de enkels komende / en dat deeze niet rood /
„ nog groen / nog van andere verwe zoude wezen
„ die men oneerbaar agten kon; Dat men aan nie-
„ mand de kruin ſcheeren zou / ten zy hy de La-
„ tynſche taal verſtond / en dat men in d'order der
„ Prieſters niet meer dan eenen Toon ontfangen
„ zou van die'er twee of drie hadden / op dat men gee-
„ ne gedagten hadde dat men alle kinderen wilde
„ aanneemen om Prieſters te konnen zyn; Dat men
„ de Feeſten van de Kerke ingeſteld / in agt nam / en
„ geene anderen / alhoe wel die dooz een Gelofte booz-
„ genomen was / of dat ze dooz Kerkelyke Vergade-
„ ringen gelaſt wier den / maar alleenlyk deeze die men
„ toen in Hiſpaniola vierde; en dat om ze te vieren /
„ zulks alleenlyk dooz de Kerkelyken in agt te nee-
„ men waren / zonder dat ze de Gemeente raakte.

„ Dat de Liendens die de Biſſchoppen invozder-
„ den / met ſ'Pauzen Bulle moeſten over-een ko-
„ men / en die genieten / niet in Gelderen / maar
„ in Vrugten / gelyk die in Kaſtilje gegeeven woz-
„ den; en dat men dooz dit middel d'Indiaanen
„ niet afwenden zou / om het Goud te vergaderen /
„ gelyk zy toen deeden / maar op dat hen dat in
„ tegendeel nog meer aanmoedigen zoude / om dienſt
„ te doen; Dat d'Aards-Biſſchop van Sevilje als

1510. „Hooft-Bisschop / of zyne bezorger, den schou-
„wen zoude komen zyn / of lieden bestieren in ee-
„nige dezer gemelde Bisdommen / en 'er zyn Ampt
„oeffenen / en dat de Hooft-Bisschop geene der
„Prelaaten voor Officiaal der gezeide Kerken zou-
„de aanstellen; Dat men het by geen Goud zou
„mogen vergaderen / noch zelfs iemant in de my-
„nen zenden / die niet onder het Koninklyke rechts-
„gebied gesteld was / en aan de Opzieners zig onder-
„wierp / betaalende de zelfde rechten gelyk de Wae-
„reldlyken; Dat die geenen / die Indiaanen in de
„Mynen hadden / noch d'Indiaanen zelve niet
„konden betrokken / noch opgedaagen / geroe-
„pen / noch aangehouden worden / 't zy voor hun-
„ne eige zaaken / noch voor dezen van anderen /
„voor eenigen Rechter gedurende hun verblyf in
„de gemelde mynen; nademaal hen tyd gegeven
„was om Brood en Wyn te winnen / en de ren-
„ten des Lands te vergrooten / maar van zyde
„rechten betaalen moesten in de plaatse daar het
„Goud / na de gewoonte in Kastilje gehouden;
„dat wegens zaaken van woekering of Boo-
„zerlyke ontwoekinge / der geenen die het inkomen
„der Kroon door sluikerye verzweegen / dat dan
„d'Indiaanen hen ontnomen worden / schoon ze
„in de mynen waren / uitgezondert wegens Ker-
„kelyke zaaken; nademaal men hen deswegen
„wel dagvaarden kon / voor den Kerkelyken rech-
„ter zonder straffe.

Dit verdrag nu tusschen den Koning en de Bisschoppen gemaakt / wierd eerst op den derden Mey des Jaars 1512 bekrachtigt in 't byzyn van Franciscus de Valenzuela Dom-Heer van Balenzia en den Beampt-schryver / alhoewel in dit tegenwoordige Jaar gesloten was / waar van wy de gevorderde zaken straks hier na verhalen zullen. Ondertusschen dat nu in 't volgende Jaar / al deze instellingen en Orders ingang namen / en dat reeds zedert de tydt dat de Domicaaner Geestelyken / hunne leeringe in dierwegen begonden voort te planten / dat het Volk op hun voorbeeld ter Pree-

ke

1511.

ke quam; was 'er eenen zekeren Inwoonder van Vega, Jean Garces genoemt / eene der voornaamste en rykste dier plaatze / die zyne Vrouwe op egtbreuk betrapt hebbende / met eene pook gedood had / waar over hy uyt vreeze voor het Gerechte / naar het Gebergte ontweek / daar hy vier Jaren zyn verblyf nam. Hem eindelyk verdrietende / zig dus van alle zyne Vrienden ontslagen te zien / nam hy zyne toevlucht tot d'Ordre van St. Dominicus, om onder hen het Ampt van Geestelyke leek te aanvaarden; en de teekenen van boete / die hy wegens de Misdaad betoonde te hebben / als mede die geduurende zyn leven / waren zoo groot dat hy als zoodanig eenen ontfangen wierd. Deeze oeffende hier als Geestelyke / na d'Ordre en wyze die men in den ommegang met d'Indiaanen / in acht te neemen had / en hoe hy hen bestieren moest; maar alzoo de Geestelyke zagen / dat het van hun plicht was om in de verbeeteringe van veele zaaken te arbeiden / besloten ze bericht te geeven hoe het Volke zig al om gedraagen moest / om Godt beeter te dienen. 't Was dan Broeder Antoni Montezino die dit streng besluit in 't werk stelde / een Man / die wat te veel yver hadde / en zig naar het Oordeel van eenigen / zo wegens den Ammiraal / als de Koninglyke Amptenaaren en andere van den Gerechte / en de voornaamste onder het Volk in de Stad St. Domingo, niet en konde inschikken. Op zekeren na middag dan begaaven zig alle de Koninglyke Amptenaaren / in grammen moede by den Ammiraal / om hem te noodzaaken deezen Geestelyken te bestraffen / die met zoo veele vrymoedigheid tegen den Koning geleeraard hadde. Zy vervoegden zig mede naar 't Klooster / dat toen maar in een Huis van stroo bestond; daar hen de Klooster-voogt Broeder Pieter de Kordoua genoemt / te gemoet quam; en alzoo hy een kloekzinnig man was / verzachte hy de gramsteurigheid deezer berispers; maar zoo draa hy hen een weinig ter neer gezet hadde / zeide hy hen; „Dat het geene Broeder „Antoni Montizino gepredikt had / met hun ge-

Predikinge door Antoni Montezino baard veel onlust.

1510. „ Hoofd-Bisschop / of zyne [illegible] / der [illegible]-„ sten zoude konnen zyn / of bysonder bediende in ee-„ nige dezer gemelde Bisdommen / en 'er zyn Ampt „ oeffenen / en dat de Hoofd-Bisschop geene ander „ Prelaaten voor Officiaal der gezeide Kerken kon-„ de aanstellen ; Dat wie het zy geen Goud zou „ mogen vergaderen / noch zelfs iemant in de myn-„ nen zenden / die niet onder het Koninglyke rechts-„ gebied gesteld was / en aan d'Opperste zig onder-„ worp / betaalende de zelfde rechten gelyk de Wae-„ reldlyken ; dat die geenen / die Indiaanen in de „ Mynen hadden / noch d'Indiaanen zelve / niet „ konden betrokken / noch overgedraagen / gegre-„ pen / noch aangehouden worden / 't zy om hun-„ ne eige zaaken / noch voor dezen van anderen / „ voor eenigen Rechter ; gedurende hun verblyf in „ de gemelde Mynen ; [illegible] hen tyd gegeven „ was om Brood en Wyn te winnen ; en de vrug-„ ten des Lands te vergaderen / maar dan zy de „ rechten betaalen moesten in de plaats van het „ Goud / na de gewoonte in Kastilje gehouden ; „ dat wegens zaaken van [illegible] of Bor-„ gerlyke [illegible] / der geenen die het [illegible] „ der Kroon door Fiskaals verzwegen / dat dan „ d'Indiaanen hen ontnomen worden / schoon ze „ in de mynen waren / uitgezondert wegens Ker-„ kelyke zaaken ; naardemaal men hen deswegen „ wel dagvaarden kon / voor den Kerkelyken Rech-„ ter zonder straffe.

Dit verdrag nu tusschen den Koning en de Bisschoppen gemaakt / wierd eerst op den derden May des Jaars 1512 bekrachtigt in 't byzyn van Franciscus de Valenzuela Dom-Heer van Palenzia en den Beampt-schryver / alhoewel in dit tegenwoordige Jaar geslooten was / waar van wy de gebeurde zaken straks hier na verhaalen zullen. Ondertusschen dat nu in 't volgende Jaar / al deze instellingen en Orders ingang namen / en dat reeds zedert de tydt dat de Domicaaner Geestelyken / hunne leeringe in dier vraagen begonden voort te planten / dat het Volk op hun voorbeeld ter Pree-

ke

ke quam; was 'er eenen zekeren Inwoonder van Vega, Jean Garces genoemt / eene der voornaamste en rykste dier plaatze / die zyne Vrouwe op egtbreuk betrapt hebbende / met eene pook gedood had / waar over hy uyt vreeze voor het Gerechte / naar het Gebergte ontweek / daar hy vier Jaren zyn verblyf nam. Hem eindelyk verdrietende / zig dus van alle zyne Vrienden ontslagen te zien / nam hy zyne toevlucht tot d'Ordre van St. Dominicus, om onder hen het Ampt van Geestelyke leek te aanvaarden; en de teekenen van boete / die hy wegens de Misdaad betoonde te hebben / als mede die geduurende zyn leven / waren zoo groot dat hy als zoodanig eenen ontfangen wierd. Deeze oeffende hier als Geestelyke / na d'Ordre en wyze die men in den ommegang met d'Indiaanen / in acht te neemen had / en hoe hy hen bestieren moest; maar alzoo de Geestelyke zagen / dat het van hun plicht was om in de verbeeteringe van veele zaaken te arbeiden / besloten ze bericht te geeven hoe het Volke zig al om gedraagen moest / om Godt beeter te dienen. 't Was dan Broeder Antoni Montezino die dit streng besluit in 't werk stelde / een Man / die wat te veel yver hadde / en zig naar het Oordeel van eenigen / zo wegens den Ammiraal / als de Koninglyke Amptenaaren en andere van den Gerechte / en de voornaamste onder het Volk in de Stad St. Domingo, niet en konde inschikken. Op zekeren na middag dan begaaven zig alle de Koninglyke Amptenaaren / in grammen moede by den Ammiraal / om hem te noodzaaken deezen Geestelyken te bestraffen / die met zoo veele vrymoedigheid tegen den Koning geleeraard hadde. Zy vervoegden zig mede naar 't Klooster / dat toen maar in een Huis van stroo bestond; daar hen de Klooster-voogt Broeder Pieter de Kordoua genoemt / te gemoet quam; en alzoo hy een kloekzinnig man was / verzachte hy de gramsteurigheid deezer berispers; maar zoo draa hy hen een weinig ter neer gezet hadde / zeide hy hen; „Dat het geene Broeder „Antoni Montizino gepredikt had / met hun ge-

1511.

Predikinge door Antoni Montezino baard veel onlust.

1511. „ meene toeſtemminge over een quam / en by 't gant-
„ ſche Kloofter voor goed geacht wierd / en dat zy
„ geene andere gedachten moeſten hebben / dan /
„ dat zulks ten dienſte van Godt en den Koning
„ alzoo geſchied was.

Na veele redenen gewiſſeld te hebben / quam men tot bedzeggingen / zulks d'Amptenaaren in volharding van hun beſluit zeiden ; Dat by al indien deeze Vader niet herriep wat hy gezegt had / hy dan dulden moeſt dat deeze Oyder uit het Eiland te vertrekken hadde. De Vaders dit met veel geduld verdraagende / gaaven ten antwoord dat hunne meening was om het Volk te vergenoegen / die zig geergert hielden / en dat den Leeraar al wat hy mis-gezegt hadde verzachten zoude ; over zulks geraakte Broeder Pieter de Kordoua met hen in verdrag / dat de Vader Montezino den volgenden zondag eene andere Predikatie zoude doen / en daar in zeggen wat hy noodig oordeelde / om hen te bevredigen. d'Ure gekomen zynde om de Predik-Stoel te beklimmen / verwachte het Volk het tegendeel te hooren van 't geene hy gepredikt hadde / doch verwonderden zig eerlang / als ze verſtonden / dat hy alles verdeedigde wat hy in de voorgaande Preeke gezegt had / betuigende dat het Godt en den Koning ten dienſte was geſchied. d'Amptenaaren die niet minder dan dit verwachtende waren / en zig noch meer over deeze Predikinge dan d'eerſte verontwaardigt zagen / en dat 'er met deeze Geeſtelyken niets anders in te doen was / zoo beſlooten zy dies aangaande den Koning te berichten. De Koning dan deed de Vader Provinciaal van Kaſtilje ontbieden / en zeide hem dat hy d'ergerniſſen die de Geeſtelyken in Hiſpaniola veroorzaakt hadden / weder herſtellen moeſt / alzoo zy tegen zynen dienſt aan Predikten ; en de brieven / waar in men zig te meer over de Geeſtelyken beklaagde / en wel de meeſte klem by den Koning konden hebben / waren die van den Schatbewaarder Michiel de Paſſamonte, die veel geloof by hem hadden / van wegen dat hy by den Be-

Tweede Predikinge herneuwt het ongenoegen.

Daar over men den Koning klagtig veld.

vel-

1511.

hebbende Lopes de Conchillos zeer bemind was / gelijk ze ook beide van Arragon waren; maar hy quam dat ze daar en boven zeer bloedvoerig over deeze stoffe handelden. De Schat-bewaarder Passamonte had dan de bezorging om de gemelde brieven aan den Koning over te zenden / en deed ze door Broeder Alonzo d'Espinar van d'Order St. Franciscus afvaardigen; een Man die wel een Geestelijk Persoon was / maar die niet geleert nog gesleepen genoeg was / om zig tegens de meening en onderneemingen der Broeders Dominicaanen aan te kanten.

De Paders van St. Dominicus dan ziende / dat men zig beroemde / dat hunne wederstreevers de Geestelijken van St. Franciscus op hun zyde hadden / en dat zy aan den Geheim-schryver van 's Konings kamer / Jean Cabrero / schreeven / die 's Konings gunsteling en insgelijks van Arragon was / alwaar veele andere Staats-Dienaars / verdeelingen in d'Indien bezaten / en hun belang in deze zaaken hadden; deg beslooten zy den zelven Montezino naar Kastilje te zenden / op dat hy voor den Koning beleed / wat hy gepredikt hadde / en wat alle die van zyn Klooster waren / van deeze stoffe gevoelden / op dat de Koning daar van ter degen onderricht zynde / hy mogt doen wat hem scheen goed te zyn. Deeze twee Paders aan 't Hof gekomen / bevonden / dat door de brieven die men 'er ontfangen had / en de naarstigheid door den Provinciaal aangewend / men mede wegens den Klooster voogd Pieter de Kordoua, en andere Broeders van zyn Klooster / zoodanige klagten voor den Koning gebragt hadde; dat men agte dat de Wetinge die gedaan was / herroepinge verdiende / en dat dit geschieden moest / om d'ergernisse aan een zyde te zetten / die reeds veel geruchte aan 't Hof verweckt hadde; zig verwonderende over d'onduldelijke zaaken die zy in hunne leere geleeraard hadden. De Paders aan 't Hof gekomen / alwaar Broeder Montezino veel wederstreevinge leed om tot het Koninglijke gehoor te konnen geraaken;

Besluit om Montezino ter verantwoordinge naar Kastilje te zenden.

1511. dog na; dat hy twee of driemaal was afgewezen, verstoute hy zig ten laatsten, om, zonder iets van zyn belang aan de deur-wachter van den ingang der gehoorkamer te zeggen, de Zaal in, biddende den Koning, hem dog te willen hooren, vermits hy hem wegens eenige zaken te berichten had, die ten zynen dienst strekten. De Koning ontfing hem met groote zachtmoedigheid, en gaf hem verlof te zeggen wat hem goed dacht: „Hy daar op gaf „dan bericht van alles wat 'er in Hispaniola voor- „gevallen was, en stelde de gronden, waar op hy „zyne Predikatie gebouwd had voor; en hoedanig „die voor zynen Prelaat en alle de Godsgeleerden „van zyn Klooster onderteekend waren, als onder „wiens last hy stond die te gehoorzaamen, smee- „kende den Koning om 'er in te willen voorzien. De Koning gaf hem tot antwoord, dat hy 't niet alleen wenschte, maar dat hy ook order stellen zou, dat deeze zaak in korte wierd bygelegt. Waar in alzoo ligtelyk te zien was, hoe veel 'er aangelegen is, dat men in alle zaaken, der Vorsten ooren tot zig weet te neigen.

Die met den Koning spreekt.

Zyn verzoek bewilligt.

De Koning gelaste dan zonder vertoeven, dat de voornaamste van zynen Raad zig met eenige Godgeleerden vergaderde. Die nu van den Raad waren, de Bisschop van Palencia, die voorzitter in de Indische zaaken was; nademaal men 'er toen geene in den byzonderen Raad over d'Indien gehad hadde: verders, Ferdinand de Vega, Heere van Grajal, een man in Kastilje zeer geacht, en zulks wegens zyne groote voorzichtigheid; de Licentiaat Louis Zapata, wien wegens de gunst die hy by den Koning hadde, by eenige den kleinen Koning genoemt wierd; de Licentiaat Moxica; de Licentiaat St. Jago; de Doctor Palacios Rubios en de Licentiaat Zossa. Aan de zyde der Godsgeleerden waaren Broeder Thomas Duran, en Broeder Pieter de Covarrubias, Dominikaanen, nevens den Licentiaat Gregorio, Leeraar des Konings. Men zond nog om Broeder Mathias de Paz, Professor te Salamanca, insgelyks eenen Gre-

ste-

ſtelyken onder de Dominikaanen. Nevens alle deze bovengenoemde voegde zig 'er noch de Vader Alonzo del Eſpinar van d'Orde St. Franciſcus by/ die/ gelyk hier vooren gezegt is/ om deeze zaak voornamentlyk uit d'Indien overgekomen was. Gelyk men nu hier over te Burgos handelde (alwaar toen het Hof gehouden wierd/) quamen ook die geene die uit Hiſpaniola voor Pleit-bezorgers gekomen waren/ (om te verzoeken dat men hen voor altoos d'Indiaanen schonk/ of voor drie levens-tyden;) en verklaarden veele zaaken deezen aangaande; en onder anderen: Dat zy zig niet als redelyke menschen lieten bestieren; dat het noodig was om hen voogden te zenden; Dat men ze beter in 't geloove zou onderwyzen hoe ze meer de ondeugt verlieten; Dat zy zig alle naakt ontkleeden/ en zich als de Beesten in 't gebergte onthielden/ als mede dat ze gantsch redenloos waren/ en zoodanige ledigganger; dat ze niets dan naar ledigheid trachtende waren; zulks dat om hen tot eene gematigheid te doen overgaan/ waar mede men ze ten arbeid dreef/ men ze noodwendig in dwang moest houden. Na dat men alle deeze zaaken gehoort had/ en de redenen boven gezegt/ gaven die van de Vergadering aan den Koning bericht van hunne meeninge. Eenige dagen na dat de Koning de gedachten van andere Geleerden/ zoo Rechts als Godsgeleerden/ verstaan had/ gelaste hy dat men de zaake/ om 'er over te beraadslagen te berde bracht; en dat naar den inhoud van d'uitterste wille der overleedene Koninginne Iſabella, d'Indiaanen moesten vry gekent zyn/ en voor zodanige gehouden/ want zoo luid den inhoud van het besluit der uitterste wille: Dat zy verklaart 't gunt haar voornaamſte oogmerk en meeninge was aanbelangende, als mede van den Koning haar Gemaal, welke was om d'Indiën te Bevreedigen en te Bevolken, om d'Inwoonders deezes Lands tot den Geloove te bekeeren, om Geeſtelyken te zenden, om hen in de vreeze Gods t'onderwyzen en om hen goede gewoontens te leeren; dat zy de

1511.

Voorwaarde uit 's Koningins uitterste Wille bygebragt.

Ko-

1511. „gaf; Dat de Amptenaaren van Sevilje de Kerk-
„Cieraaden daar toe te verschaffen hadden / als
„meede de verder benoodigdzynde zaaken voor den
„Godsdienst; Dat men een Klooster bouwen zou
„ten dienste der drie-en-twintig Geestelyken van
„d'Orde van St. Franciscus, die naar d'Indien
„vertrekken zouden; Dat men groote zorge voor
„d'Indiaanen droeg / en dat men veele Kinderen
„ter onderwyzinge bragt; Dat de Kastiliaansche
„Inwoonders die Indiaanen hadden / hen niet
„verjaagen zouden / dan alleen wegens misdaa-
„den die zy begaan hadden / en voor welkers mis-
„bedryven zy het verlies hunner Goederen ver-
„dient hadden; en dat zy Sloepen en Karavellen
„konden houden om hunnen handel en gewin te
„dryven; Dat men de wooninge van Kaparra niet
„veranderen zou / zonder uitdrukkelyk bevel van
„zyne Majesteit; Dat wat d'Indianen aanbelangt /
„de Koning andermaal uitdrukkelyk gelaste / dat
„men over hen eene gantsch byzondere zorge had;
„Dat men hen alle zoorten van goed onthaal aan
„deed; Dat ze wel verzorgt wierden; Dat ze niet
„door den Arbeid overlast wierden / en aan hen de
„veelheid en de hoedanigheid van den Leestogt be-
„scheidentlyk bezorgt wierd / als meede de zoorten
„van beddens en kleedingen die men hen verschaf-
„fen zou. Het zelfde wierd insgelyks voor Hispa-
niola bezorgt „De Koning gelaste daaren boven /
„dat men hem eene optellinge van alle de Dorpen
„en Gehuchten / gelyk als die van de Steeden en
„der zelver naamen zou overzenden / op dat men
„'er Overheden en Amptenaaren heen zond / om het
„bestier te aanvaarden / en beschikten alles wat
„'er Staat-kundig en gevoegelyk zoude zyn. Op
het verzoek van Pieter Moreno, gevolmachtigden
op 't Eiland St. Jean, schonk hy aan dit Eiland
een Wapen / een Groen Schild / voerende een zil-
ver Lam / gestelt by een open Boek / over dwers
een snoer met een Kruis gestrekt / hebbende om de
rand staan Castillos, Leones en Vanderas, en
aller laast de Zin-spreuk der Wapens / met de let-
ters

Last om 'er een Klooster te stichten.

Aan d'Indianen goed onthaal te doen.

Waapens aan 't Eiland St. Juan bekend.

[illegible] F. en Y. nevens de Kroon daar boven/ en het Schild met de Pylen van den Katholyken Koning. En nadien deeze Eilanders ongemeen van de Karibanen geplaagt wierden/ en dikmaal daar over klagtig vielen; alzoo ze hen gestadig den Oorlog aan deeden en veel wreedheden pleegden/ (niet ophoudende van menschen te eeten die zy gevangen kregen/) ja daar toe alleen den Oorlog voerden om de Kastiliaanen magtig te worden en tot Slaaven te maaken; of om te slagten en te eeten/ ongemoeid men hen genoegzaam aangeboden en verzogt had/ van dit onmenschelyk bedryf afstand te doen/ benevens hunne grouwelyke Afgodery en Sodomie; maar dat ze al die aanbiedingen te gelyk met de aanneming van het Katholyk Geloove verworpen hadden; over zulks gaf dan de Koning als by wettige Represalje, volle last om de Karibanen uitgelyks op te vangen en tot Slaaven te maaken. Deeze nu waren niet alleen het Eiland St. Jean, maar ook die van St. Domingo en andere rondsom gelegen Eilanden. Men had nu ook om deeze tyd/ den Licentiaat Sanchez Velasques tot verzorger van de inkomsten der Lands-heerlykheid op Hispaniola aangesteld/ met last om het Eiland St. Jean onder weeg aan te doen/ en Jean Ponze aldaar rekening af te vorderen. Wat nu verder in dit Jaar op St. Jean voorgevallen is/ zullen wy aanstonds verhaalen.

1511.

Last om de Karibanen tot Slaaven te maken.

Onderwyl dit zig alles in Kastilje zoodanig toedroeg/ kreeg men terzelver tyd berigt dat de Portugeezen het voornemen hadden/ om de Grensscheidingen van de Kroon van Kastilje over den Oceaan te bewaaren; en verzogten deswegen met groote dring-redenen van Americus Vespucius om Zee-Kaarten te mogen hebben; doch hem wierd verboden/ om ze aan niemand/ zonder uitdrukkelyken last van de Amptenaaren van het Huis des Voorraads/ te geeven; en wel naauw agt te slaan/ dat die/ aan wien hy ze geeven zou/ vertrouwde Lieden waaren.

Aanzoek der Portugeezen om van Amerikus Kaarten magtig te worden.

Nu willen we naar 't Eiland St. Jean weder keeren/

1511. ren / en bezien wat zig opmerkelyx om deeze tyd aldaar heeft toegedragen / en hoe manhaftig gemelden Jean Ponze de Leon hem tegen der zelver baldadigen Landaard heeft aangeſteld. De Indiaanen dan van dit Eiland vernemende dat hen de Kaſtiliaanen begonden te noodzaken om van hun vry en ongebonden leven af te ſtecken; en dat daar hy ook de nieuwe Gebugten en huizen die deeze vreembelingen bouwden / niet alleen dagelyks toenamen / maar zy ook in menigte van volk aangroeiden en magtig wierden; begonden ze moeloos te worden / en als in wanhope het zoodanig bont tegens hen te maken als ze immers konden. Onder deeze onbezuisde menſchen dan / was'er eenen Kacique, Ayamon genoemd / die op 't onvoorzienſte eenen Jongeling van zeſtien Jaaren overviel / welken de Zoon was van Pieter Xuarez, geboortig van Medina del Campo; deezen Kacique gelaſte aan die van zyn huis / dat zy hem met het Bal-ſpel vermaakten / dat door hen het ſpel Del Bateo geheeten wierd; met bevel dat d'overwinnaars hem dooden zouden. Middertyd dat zy dan gingen eten / om tegen den avond te ſpeelen; was'er een kleine Jongen / die een Indiaan en Dienaar van Pieter Xuarez was / welken hen ontliep / en zig naar het Dorp begaf / alwaar hem Diego de Salazar ontmoete / aan wien hy het voorgevallene verhaalde. Deezen beſloot eerlang om den gevangenen te gaan ontzetten / en nam den jongen Indiaan met zig / alhoewel tegen zynen wille; hy quam dan ter plaatze alwaar de Zoon van Xuarez was / ontbond hem / en zeide / doed nu wat gy goed dunkt; en begaf zig ter zelver tyd in 't midden van meer dan drie honderd Indiaanen / met de Degen in de vuiſt / nevens zyn Schild / terwyl eenigen het Bal-ſpel ſpeelden / anderen aanſchouwers waren / en maakte een zoodanige ruimte onder den hoop / dat het ſcheen of hy van meer dan honderd man in de wapen verzeld wierd; zulx hy'er veel doode / en vertrok met deezen Jongeling / midden uit deeze menigte als Overwinnaar. Na dat

d'Indiaanen van St. Jean worden de Kaſtiliaanen wars.

Rooven de Zoon van Xuarez om hem te dooden.

Die door Diego de Salazar ontzet word.

hy

hy een weinig van hen geweeken was / riepen sy hem wederom; en alhoewel hem den Jongeling seide / dat het wederkeeren eene al te groote vermetelheid sou syn / en hy ligtelyk in eene hinderlaage vallen mogt! antwoordde Salazar egter / dat hy voor sig syn wil sou doen / dog dat hy voor hem zelven begeerde te vernemen wat sy hem seggen wilden / om niet te doen blyken dat hy voor hem bevreest was. Xuares niet te min wilde hem niet verlaaten / en den Kacique sig zeer gewond vindende / verzogt synen vriend te willen syn / en dat hy hem met synen naam begiftigde. Salazar wierd dan zeer verheugd / wegens dat den Kacique, alhoewel gewond / sig nog wilde vergenoegen om synen naam te voeren / sig inbeeldende dat hy met deezen naam de zelfde dapperheid verkreeg / en schonk hem daar hy nog vier Slaaven nebens eenige Juweelen. Overzulx nu was dan Diego de Salazar zederd in soodanig eene agtinge onder d'Indiaanen / dat toen eenmaals een Indiaan met eenen Kastiliaan in twist was / hy tot hem seide: *Gy zyt geenen* Salazar, *ik vreeze u niet.* 1511.

Word onder d'Indiaanen zeer berugt.

De Indiaanen van St. Jean, meer en meer met wraakzugt tegen de Kastiliaanen ingenomen / beslooten eindelyk onder zamen-zweering het jok hunner dienstbaarheid gezamentlyk af te werpen; en waren daar in met elkander eens gewordden / dat yder Kacique de Kastiliaanen / (die nu reeds al-om door 't Eiland verspreid waren /) soude doen dood slypten / soo veel hy'er van in syn Landsgebied vond. Het geene dan op zekeren bestemden Vrydag in dier voegen wierd uitgevoerd / dat'er ruim taghentig den bek gebroken wierden. Alzoo nu den Kacique Agueybana (die door een ontleende naam wierd Christoval genoemd /) magtiger als een van d'andere Kaciquen was / gaf hy aan den Kacique Guaynoex last / om met drie-duizend Indiaanen 't zaamgerukt / het vuur in 't Gebugt van Sotomajor te werpen; 't geen ook stux ondernomen wierd: en vermits het gantze veld vol van zeer dikke Bosschaadjes was / wierden ze hen niet

't Zamenzweeringe der Indiaanen tegen de Kastiliaanen.

1511. gewaar voor dat ze in 't Dorp waren. Alzoo zy nu op 't onvoorzienst een storm waagden / en alles schielyk in 't vuur deeden zetten; zouden ze heel gemakkelyk veel Kastiliaanen gekloopt hebben / zoo hen ter zelver tyd Diego de Salazar niet by geval ontmoet was; die toenmaals in dit Dorp woonde / den welken door de gedagten die men van zyne dapperheid en onverwinnelyken moed had / alles deed wat hy konde om de Kastiliaanen by een te vergaderen; en hy zelve tegen d'Indiaanen strydende / drong hy door hen heenen / en quam gelukkig zonder gewond te worden te Caparra, alwaar Jean Ponze zyn verblyf hadde; zulks dat door dit middel het gerugt van Salazars dapperheid zoodanig onder d'Indiaanen toenam / dat zelfs zynen naam alleen verschrikkelyk wierd. Midlerwyl zy dus bezig waren / nam den Kacique Agueybana voor / om Christoffel de Sotomayor om hals te brengen / die zig in het Dorp van zyn gebied bevond; en gelyk als hy het Bal-spel verzogt had / had hy 't konnen uit Yna zyne Zuster verstaan / gelyk hier vooren is gezegt; dog alzoo hy 'er geen gedagten van hadde / sloeg hy zulks in den wind. Des anderen daags s'morgens gevoelde hy egter zyn herte ontrust / zulks hy bevreest wierd / en zeide tot den Kacique, dat hy begeerig was om zig naar Jean Ponze te begeeven. De Kacique dit ziende / verzorgde hem Indiaanen om hem te verzellen / en om zyne pakkaadjes te draagen / aan wien hy last gaf om hem onderwegen te matzen. Als hy dan vertrokken was / volgden hem den Kacique, en het volk van deezen / eenen zekeren Jean Gonzales ontmoet hebbende / die d'Indiaansche taal sprak / ontnamen zy hem zynen Degen / en wilden hem dooden; dog den Kacique daar op aankomende / gelyk hy hem gesprooken had / en dat hy zig voor Slaaf aan bood / zoo rukte hy hem uit hunne handen / zynde reeds op drie plaatzen gewond. Na dat nu Sotomayor aldus getroffen was / wierden 'er nog vier andere Kastiliaanen door hunne pylen gedood. Dit verrigt hebbende / zogten ze insgelyks

Christoffel de Sotomayor gedood.

1511.

Jean Gonzales te dooden; die hier voor beducht / zig op eenen Boom had begeeven / en zag hoe zy naar hem zogten; dog vonden hem niet. De nagt aan-gekomen / begaf hy zig zoodanig gewond als hy was / naar een plaatze alwaar eenige Kastiliaanen waren / die hem van zyne wonden genazen.

De Bevelhebber Jean Ponzé middlerwyl / de ty-dinge van deezen opstand vernomen hebbende / en wat men hem berigt had / dat Jean Gonzales van Christoffel de Sotomayor gezegt hadde; zond hy terstond de Kapitein Michel de Toro nevens veer-tig mannen om hem 't ontzetten. Maar zy von-den hem niet dan de voeten onbegraaven. Jean Ponze dit verneemende / bereide zig ten Oorlog / en be-noemde drie Kapiteins / te weeten / Diego de Sa-lazar, Michel de Toro en Louis d'Annasco, aan wien hy ieder dertig mannen gaf / waar van het meerendeel hinkende en aan d'eene hand verminkt waren / en benoemde Jean Gille voor Luitenant der hooge Justitie. Hy zond ook om hulpe naar His-paniola, nademaal d'Indiaanen reeds tagtentig Kastiliaanen hadden omgebragt; zulks'er hem wei-nig meer overig waren. Hy zond insgelyks door 't gantsche Eiland verspieders uit / om de voorne-mens der Indiaanen kundig te worden / en hen te beletten de hoogtens te passeeren / nademaal zy van daar eenige gevangen genomen en verstaan hadden / dat d'Indiaanen gezamentlyk handel-den om een opstand te verwekken; dog alzoo de gemeenste gedagten onder hen waren / dat ze de Kastiliaanen voor onsterffelyk hielden / dorsten ze deezen Oorlog niet onderstaan. Maar om hier van de zekerheid te weeten / stelde eenen Kacique Brayoau genoemd / voor / om'er de proef af te nee-men. Het gebeurden nu dat eenen Jongeling Sal-cedo geheeten / door zyn land trekkende / van hem onthaald wierd; en gelaste vervolgens dat hem vyftien of twintig Indiaanen verzellen zouden om zyne pakkaadje te draagen. Aan eene kleine Ri-vier gekomen Guarabo genoemd / die in Zee uit-waterde / verzogten hem d'Indiaanen indien hy

Jean Ponze besluit deezen landaard den Oorlog aan te doen.

Gedagten der Indiaanen dat de Kastiliaanen onsterffelyk zyn.

1510. wilde / hem op hunne ſchouders daar door te toeſſen? de onnoozelen in haar toeleg onkundig zynde / hield dit voor eene groote beleefdheid / en liet zich alzoo draagen. Maar als zy halverwegen in 't water waren / lieten zy hem vallen / en wierpen zich op hem / en namen hem niet eerder op voor dat hy verdronken was; na dat ze hem dan aan den oever gebragt hadden / zeiden zy tot hem: Heer Salcedo, vergeef het ons, want wy zyn het u gevallen, hier op hielden zy zig aldaar drie daage lang / om te zien of hy weder verrysen zou / tot dat eindeling het Lyk begon te ſtinken en te verderven. Nogtans geloofden zy niet dat hy dood was / zelfs wilde den Kacique zulks geen geloove geven / voor dat hy 't in Perſoon beſchouwt had; en nog konden zy 't zig qualyk verbeelden / tot dat ze het ligchaam t'eenemaal zagen verrotten / deeze onderwindinge dan beſchouwt en te regt uitgevonden hebbende / beſlooten zy te gaan uitvoeren / wat ze gezamentlyk beraadſlaagt hadden.

En preuve daar af neemende, verdrinken Salcedo in eene Rivier.

Waar uit hunne dwaalinge bemerken.

Maar alhoewel deeze Indiaanen haarts genoeg hadden om de voorgenomen Oorlog uit te voeren / vonden ze zich boven maten benoodigt / en hy naar wanhoopende / over hun beſtand / des verzochten zy de Karibaanen der bygelegene Eilanden tot hulpe / alhoewel zy hunne Vyanden waren; zulks dat Jean Ponze zig verbeelde / hen niet te konnen overwinnen / weegens hun groot getal: hy oordeelde dan beter te zyn / zig door liſt als krachten te bedienen / zoo dat hy hen met hinderlaagen en krygs-liſten werk verſchafte / en door dat middel veele ongevallen toe bragt. Als hy nu meermaal vernomen had dat ze zig ten getalle van vyf duizend in het Land van den Kacique Agueybana vergaderden / en dat hy geenen tyd verliezen wilde / (ziende datze van dag tot dag hoognoodiger wierden / naar maate dat hunne benden aangroeiden) beſloot hy om hen naar by de Rivier Caoyrico plotzeling te overvallen. Hy taſte haar dan des morgens aan / bevogt ze / en ſloeg ze in wanorde / zulks 'er veele gedood en een groot getal gevangen wier-

Deeze Eilanders verzoeken de Karibaanen tot hulp.

Jean Ponze overvalt hen.

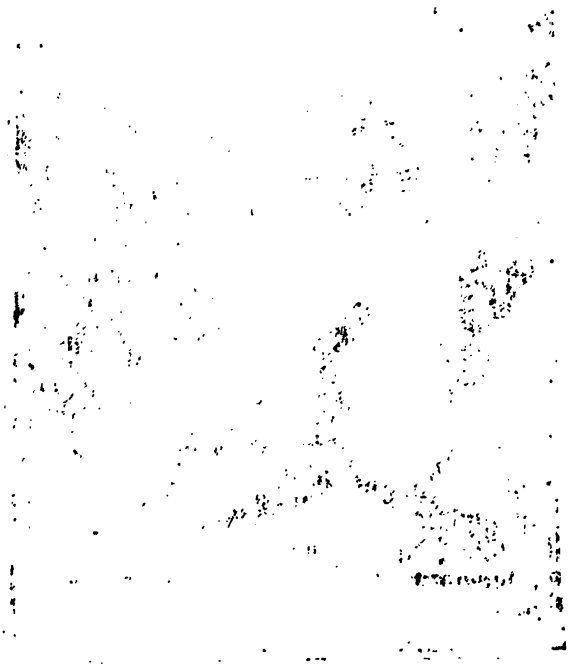

wierden ; Welke nederlaag hen weder aan de ſterf- 1511.
ſelykheid der Kaſtiliaanen / deed twyffelen zich ver-
beeldende / dat die geenen die zy te vooren gedood
hadden weder waren opgeſtaan / en zich by den
anderen gevoegt hadden. Na deeze overwinnin-
ge / (die veel gezags aan Jean Ponze gaf /) keer-
den zy zig weder naar Kaparra , en ſtelden zich in
order om met de weinige Kaſtiliaanen die daar
waren te ſlaan. Hy nam dan zynen weg ter zyde
van Aymaco : en zond de Kapiteinen Louis d'An-
naſco en Michel de Toro , met vyftig mannen
voor uyt : en vernomen hebbende dat den Kacique
Mabodamaca met zeſs honderd man verzelt was /
die hy afvaardigde om de Kaſtiliaanen te bevechten;
zond Jean Ponze den Kapitein Diego de Salazar Salazar ſlaat
met zyne Bende / die de Indiaanen deſs nachts de Indiaanen
zeer behendig overviel / en 'er honderd en vyftig van op de vlugt.
ſloeg / zonder een der zyne te verliezen / hebbende
alleen eenige gequetſten. D'Overige Indiaanen na-
men de vlucht ; maar Jean Ponze de Leon , bezig
zynde om eenen Kacique , die een goude plaat op
zynen borſt droeg / (gelyk de voornaamſte Indiaa-
nen draagen /) te vervolgen / achter haalde hem /
en moeſte meer dan een vierde van een uur daar
mede worſtelen / nademaal den Kacique en zeer forſch
en ſterk Man was ; midlerwyl zy dus met hem
te knappen doende waren / gebeurden 't dat als
'er een Indiaan zynen Kacique wilde ontzetten /
en ingelyks eenen Kaſtiliaan zig daar knaphandig
by bevond / die Jean Ponze tegens deeze twee
Indiaanen in gevegt ziende / hem te hulp quam /
en beide de Indiaanen ter neder ſtiet. Ondertuſ-
ſchen dat Jean Ponze met zyn Manſchap tot
zyn Volk weeder naderde / vond hy hen daarze
zig onder Diego de Salazar wat uit ruſten / wegens
't gevegt dat ze hadden uitgeſtaan / en zeiden Gode
gezamentlyk Dank / voor de bevochtene overwin-
ninge.

De Indiaanen wilden 't 'er niet by laaten be- Jean Ponze
ruſten / maar vergaderden zig in 't Landſchap Ya- gaat d'indiaa-
queca , waar van als Jean Ponze bericht gekree- nen opzoeken

1511. gen had / en d'Indiaanen voorgenomen hadden / of alle te ſterven / of de Kaſtiliaanen t'eenemaal uit te roepen (want ze nu reeds wiſten dat ze zo wel als zy ſterffelyk waren;) ging hy hen met ontrent tagtig Kaſtiliaanen opzoeken / waar tegen d'Indiaanen meer dan elf duizend in getal waren. d'Een den anderen onder 't gezicht gekomen / wanneer de Son ten einde van zyn loop op t'ondergaan was / gedzoegen zig de Kaſtiliaanen alleen om ligte ſchermutzelingen te willen doen / om hen op te houden en te doen vertoeven dat zy zig verſchanſten. d'Indiaanen aan hunne zyde / ziende dat de Kaſtiliaanen wel gemoet waren om zig te verdeedigen / hielden niet lange ſtil / maar beſtreeden ze met kleine troupen / doch Jean Ponze verſchoonde geduurig de zyne / en hield ze in goede order; en zoo eenigen Kaſtiliaan uit quam om zyn Schiet-geweer te loſſen / of hen met zyne Spies te beſtryden / weken ze al ſtraks weder naar hunne Bende; zulks dat zy een wyl tyd in deezen ſtand bleeven / verwachtende dat d'een den anderen ſlag zou leveren. Geduurende deeze tyd gebeurden 't dat Jean Ponze, eenig ſchiet-geweer geloſt hebbende / een Indiaan trof die men oordeelde dat eene der voornaamſte onder hen moeſt zyn / nademaal zy geene aanmaderinge meer deeden / waar uit men hunne laf hartigheid bemerkte; wykende eerlang zoo veer agterwaarts / tot het Schiet-geweer hen niet meer treffen kon. Toen het nu nacht gewoorden was / hielden ze zig alle geſlooten / midlerwyl de Bevelhebber Jean Ponze te rug trok; 't geen eenigen deed zeggen / dat / zulks uit bezwaringe van moed geſchiede; maar hy antwoorde / dat men met zoo weinig Volks als hy hadde / beter deed / die in den Oorlog te ſpaaren / dan hun aller leven nooloos te waagen. De drie Kapiteins dan gaven teekens tot de aftogt / en wierden gevolgt van Franciſcus de Barrio Nuevo, Jean de Leon, Jean Caſſado, Jean Lope d'Angulo, Bartholomeus d'Ocoa, Jean Mexia Guiluz en Jean d'Alinanza. Ondertuſſchen waren d'Indianen / over de Dood van de Kacique, die Jean Ponze

Eene der voornaamſte onder d'Indiaanen met ſchiet-geweer getroffen, wyken zy af.

ze met het Schiet-geweer getroffen hadde / zeer rouwig: want na dat men zedert vernam / was 't Agueybana geweest / zulks zy verders zig niet meer by een rotten / noch men deed zedert geenen merkwaardigen Daad / maar het Eiland bleef in ruste / behalven de onlust die 'er de Karibaanen verwekten / maar over zy altoos zeer bekommerd bleven / nademaal zy gemeenlyk ten tyde quamen / als men hem minst verwachte / en ontvoerden zoo wel hun Vee als de Menschen die zy agterhaalen konden. .1511.

Wat nu Jean Ponze verder verrigt heeft / zullen we met meer welvoegzaamheit / hier na in zyne Scheepstogt naar Florida op't Jaar 1512 verhaalen en als nu tot die van Vasco Nunes de Balboa overgaan; daar na ook die van Diego de Velasques, ter bevolking van 't Eiland Cuba, op de rye laten volgen.

REYS-TOGTEN VAN VASCO NUNEZ DE BALBOA,

te Land en te Water gedaan in de WEST-INDIEN, op 't Vaste Land van DARIEN. en aan de ZUID-ZEE, in 't Jaar 1511.

Om het nu eens weder na die van St. Maria el Antigua del Dariën te wenden en te bezien hoe 'er zig Vasco Nunez de Balboa (een man van geest / moed en dapperheid) gedragen heeft / na

1511. na dat men 'er Diego de Nicueza had uitgeboend, luſt ons van hem te zeggen / dat gelyk hy zig tot dees tyd veel agting en vrienden onder 't Volk gemaakt had / en daar by zag hoedanig hy reeds meeſter van 't Gebergte was / hy zyne Bpandſchap wederom tegen den Doctor Enciſe aanwende / hem beſchuldigende / het Regts-gebied van anderen naar zig getrokken te hebben / hem zelven tot Landvoogd maakende / zonder dooz den Koning daar toe genoemd te zyn / maar alleenlyk dooz Alonzo d'Ojeda, die reeds overleden was : derhalven deed hy hem gevangen neemen / zyn Regtgeding maaken / en alle zyne goederen verbeurt verklaaren ; dog na tuſſchen komſte eeniger zyner goede Vrienden / gaf hy ze hem weder vry / onder beding dat hy met d'eerſte gelegentheid van een Schip te hebben / weder naar Kaſtilje vertrekken zou / of zig anders naar Hiſpaniola begeeven. Midlerwyl de Kaſtiliaanen dagelyks in wantrouwen waren / wegens het miſſen van de Leeftogt en ſterk genoeg van Volk waren / om zig tegens d'Indiaanen van dit Land te verdeedigen / beſlooten ze eenen Verzorger naar den Ammiraal / en daar na ook aan den Koning te zenden / om hen van alles te berigten wat 'er zig toegedraagen had. Vaſco Nunez onderwyl meede wel in acht neemende / dat de ongelegentheden die men aan Diego de Nicueza en Enciſe had toegebragt / niet en zouden bedekt blyven / maar eerſt daags zouden te voorſchyn komen / zogt om de beſtieringe alleen magtig te worden / eene uitvinding / welke was / dat hy Zamudio zynen Mede-genoot in 't Regter Ampt / noodzaakte / om een reize naar Kaſtilje aan te nemen en aan den Koning rekeninge te gaan doen van de Bevolkinge / die zy ter deezer plaatze gedaan hadden / in hoope dat men van dit geweſt groote rykdommen trekken zou. Hy verrichte desgelyks dat men Valdivia naar Hiſpaniola zond / die een van de beſtierders en zynen goeden Vriend was / zederd dat zy gezamentlyk in de Stad Salvatierra aan de Kaap Tiburon geleeft hadden / dooz welk mis-

Vaſco Nunez verdryft Enciſe uit Darien.

En zend Gezanten naar Hiſpaniola en Kaſtilje.

middel hy heimelyk een schoon geschenk van Goud aan den Schatbewaarder Passamonte zond / die een Persoon was die veel doen kon wegens het groot vermogen dat hy by den Koning had ; en hy alzoo verbolgens eenige gunste door dit middel verwoft. 1511.

Als mede een Geschenk aan den Schatbewaarder Passamonte.

Zamudio, Valdivia en den Bakkalaurus Enciso, scheepten zig dan in eene kleine Karabel; en Vasco Nunez hadde aan Valdivia het Regtsgeding van Enciso ter hand gestelt / om dat eenige inwoonders die reeds ingescheept waren / en die mogelyk door den zelven Vasco beschikt waren / om hem te herroepen en te verzoeken goede vrienden te blyven / en dat hy hem zyn Ampt weder liet genieten ; doch den Bakkalaurus weigerde zulks te doen ; zoo dat zy hunne reize agtervolgende / te Cuba quamen / van waar zy alle drie naar Hispaniola overstaken / alwaar Valdivia bleef ; en Zamudio nevens Enciso naar Kastilje vertrokken. Enciso verzogt in Dariën te blyven, weigerd zulks te doen.

Ter zelver tyd begaven zig veele Indiaanen naar Darië om te verspieden / of de Kastiliaanen nog niet vertrokken waren / of om 't onderstaan 't geene zy hoopten door ontveinzinge te doen / brengende hen Mais en andere vrugten tot hunnen noodruft / waar door zy van de Kastiliaanen snoeren van kraalen en andere beuzelingen van Kastilje genooten : en om ze aan te moedigen om de plaats te verlaaten / zeiden zy hem / dat in het landschap Coyba, dertig mylen van daar gelegen / overvloed van Goud en leeftogt was. Vasco Nunez dit verstaan hebbende / besloot'er gelyk hy reeds gedaan had / andermaal Franciscus Pizarrus met zes man naar toe te zenden / om dit land te gaan ontdekken. Maar naauwelyks drie mylen afgelegt hebbende / quamen ze aan eene Rivier / alwaar hen vier honderd Indiaanen / nevens hunnen Kacique Cemaco, ontmoeten / die op Pizarrus en zyne medegezellen aanvallende / met pylen schooten en met steenen wierpen / zoo dat ze seelyk gewond wierden. Deezen zig dus qualyk gehandeld ziende / raakten daar op met d'Indiaanen handgemeen / en maakten met hunne Degens zooda-

Franciscus Pizarrus uitgezonden om land 't ontdekken.

Die met d'Indiaanen in gevegt geraka.

1511. nigen jagt onder honderd en vyftig / dat'er veele gewond wierden / en de overige te rug weken; waar op de Kastiliaanen weder naar hun Dorp keerden met agterlating van Franciscus Hernan, die gevangen was; waar over Nunez zoodanig verstoord wierd / dat hy aan Pizarrus, alhoewel hy gewond was / gelaste om'er met andere manschap weder heen te keeren / op dat men hem weder bragt; zeggende / Dat het eene al te grooten schande voor den Kastiliaanschen landaard was, iemand van de haare levendig onder d'Indiaanen te laaten.

Korts daar na trok Vasco Nunez te veld / verzeld met honderd man / en spoede zig eenige mylen naar 't Landschap Coyba, waar van den Kacique, Careta genoemt was / vernomen hebbende dat hy veel Gouds hadde. Hy ontmoeten'er dan geenen / 't zy gewapend of ongewapend en vreedzaame / niet uit bedugtheid die d'Indiaanen hadden om'er verspieders op af te zenden / maar wegens de vreeze die zy voor Vasco Nunez hadden; zulks dat hy van daar weder te Dariën quam. Veele geloofden / dat indien hy weder gekeerd was / hy het bestier van Nicueza bereikt zou hebben / waar mede het hem onderwerpelyk wierd. Maar anderen zeiden / dat zulks niet dan eene beleefdheid was / nademaal zyne dapperheid en welgeschiktheid zig veel verder uitstrekte. Ziende van dat Nicueza niet weder gekomen was / zond hy twee Brigantyns uit / om d'overige Kastiliaanen die te Nombre de Dios waren / op te zoeken. Deezen hier komende / hielden 't langs de kust / en zynde in eene Haven aangeland die den Kacique van Coyba toebehoorde / quamen hen twee Kastiliaanen gantsch naakt te gemoet / die hunne huid geheel rood beschilderd hadden; verzeld zynde van andere / die uit het Schip van Nicueza voor anderhalf Jaar gekomen waren toen hy ter ontdekkinge van 't landschap Veragua was uitgevaaren / en de straffe over eenige misdaaden die zy bedreeven hadden ontvlugt en zig begeven hadden onder den Kacique Careta, die hen altoos wel gehandeld had. Maar alzoo

d'Indiaanen vreezen Vasco Nunez.

Twee Kastiliaanen van den Kacique Careta komen by Nunez.

zy

zy dagelyks gezamentlyk in twist waren / (schoon ze als gevangenen gehouden wierden /) hadden ze egter eenen dag besteld om d'een tegen den anderen voor den Degen te komen; waar van d'eenen / die zig Jean Alonzo noemde / een anderen quam te quetzen; dien den Kacique (om dat hy een dapper man was /) voor Kapitein in den Oorlog tegen zyne vyanden gediend hadde / en vervolgens ook niets zonder zynen raad verrigte. Zy ontfingen deeze twee mannen in hunne Brigantyns met groot genoegen; en spraken met elkander wegens de vreemdigheden deezes lands / die zy zeiden zeer ryk te zyn / en overvloed van Goud te hebben; verzekerende dat indien Nunez'er met zynen manschap zig vervoegde / zy ze zeer ryk bevinden zouden. Zy quamen dan met hen over-een / dat eene deezer twee Kastiliaanen met hen zouden gaan / om Vasco Nunez van de byzonderheden des lands 't onderrigten / en dat d'andere blyven zou / om hen te dienen daar 't noodig was. 1510.

De twee Brigantyns dan weder te Dariën gekomen / was Nunez zeer verheugd van ze te zien / en zulks wegens de tydinge die zy van deeze tykdommen bragten / als mede om dat hy volk bequam die de taal der Inboorlingen deezes lands geleerd hadden / en die alle der zelver byzonderheden kundig waren; zoo dat hy zig van alles / wat tot zyn voorneemen strekte / onderrigt vond; dies zond hy de Brigantyns om d'overige Kastiliaanen van Nombre de Dios op te zoeken / nademaal zy in den voorigen Togt niet alle konden overgevoerd worden. Midlerwyl deed hy honderd en dertig man / alle gewapend / tegen den Kacique Careta afvaardigen; zynde alle de gezondste en welgemoedigste die hy hadde; hen verzorgende van wapenen / leeftogt en andere benoodigdheden / die ter deezer onderneeminge dienden / en ieder op zynen rug draagen moest; ook beschikte hy alles wat tot de Brigantyns van nooden weezen mogt. De Brigantyns dan ter begeerde plaatze aangeland / vertrokken de Kastiliaanen om Careta op te zoeken; hebbende dertig mylen

Vasco Nunez doed eenigen manschap naar den Kacique Careta afvaardigen.

1511. len van Dariën afgelegt / gelyk men hen gelast had / en quamen alwaar Jean Alonzo hen verwagte. De Kacique bewust zynde dat hy verwaards gegaan was / verwagte hem in zyn kamer / en Vasco Nunez 'er gekomen zynde / verzogt hy hem leeftogt ten dienste van zyn volk / als mede om naar Dariën te verzenden. Careta antwoorde / dat toen de Kastiliaanen voormaals by hem gekomen waren / hy hen mildelyk den leeftogt naar zyn vermogen verschaft hadde / maar dat hy voor't tegenwoordige hen niets te geeven wist. Waar by quam dat hy met eenen anderen Kacique zynen nagebuur / Ponca geheeten / in eenen Oorlog ingewikkeld / verooraakt hadde / dat zyn volk niet had konnen zaapen ; en dat men alles wat nog bewaard was / hy noodig tot eigen onderhoud hadde / zulks hy in zyn huis zelve om leeftogt zeer benoodigd wierd. Na dat Vasco Nunez dit antwoord ontfangen had / veinsde hy zig wegens het aanraaden van Jean Alonzo weder te keeren van waar hy gekomen was ; zulks dat Careta zig verbeeldende in zekerheid te zyn / onagtzaam leefde. Ondertusschen keerde dan Nunez ter midder-nagt weder / en het Gehugte op drie plaatzen aanvallende / deeden ze eene groote slagtinge van Indiaanen / en namen den Kacique Careta, nevens zyne Vrouwen / Kinderen en andere Perzoonen gevangen / die men te lande naar Dariën voerde / en deed al de leeftogt die'er was / in de Brigantyns laaden. Als Careta zig te Dariën zag / bad hy Vasco Nunez hem zoo veel quaads niet te willen doen / dat hy hem gevangen hield / na dat hy zulks niet verdiend hadde ; dat hy hem beloofde te doen alles wat hy konde / om hem den leeftogt te verschaffen / en altoos zynen goeden vriend te zyn ; dat hy om die te verdienen / hem eene zyner Dogters / die zeer schoon was / ten wyve gaf ; en dat / op dat zyn volk plaats hadden om te konnen zaapen / en hen den leeftogt verzorgen / hy hem eenige hulp tegens zynen vyand Ponca verstrekte / om hem den Oorlog aan te doen. Nunez nam dan te gelyk zyne aan-

Die den leeftogt weigerd.

En daar over gevangen word.

Dog ontfingen, met Nunez vriendschap maakt.

aanbiedinge en zyn Dogter aan; doch zoo / dat hy ze alleen voor zyne Vriendinne agte / alhoewel de meening van Careta was dat ze zyne egte Vrouwe wierd / en hy ze als zoodanig beminnen en daar voor erkennen zou. 1511.

Na dat Careta in vryheid was gestelt / begaf zig Vasco Nunez met taghentig mannen in zyn land / laatende den Kacique veele landen bezaapen / en zig beide toerusten om onder dien tegen Ponca op te trekken; die nu ziende dat de Kastiliaanen Careta toegevallen waren / geen stand dorst houden. Hy verliet dan zyn land en week in de Gebergtens. Wanneer nu Nunez'er geenen Kacique noch eenige van zyn volk vond / verwoeste hy alles / en nam alle den leestogt die hy'er vinden kon / nevens alle het Goud en de Juweelen die zy verborgen hadden. Het land van Ponca daar na verlaatende / besloot hy om den Oorlog tegens de Kaciquen binnens lands niet verder 't agtervolgen / tot eene betere gelegentheid / en keerde dus weder naar den Oever der Zee. De naaste aangrenzende Land-Heer van Careta, was Comagre genoemd / die zyn naam wegens des zelfs Landschap voerde. Dit Landschap dat aan den voet van eenen zeer hoogen Berg gelegen was / strekte zig tot twaalf mylen uit en was zeer aangenaam. Eenen vriend van Careta, die de voornaamste Heer des lands was / aan wien men de naam van Jura gaf / verstrekte zig als bemiddelaar om de vriendschap tussen de Kastiliaanen en Comagre te behandelen / en begeerde dat die stand gryppen zou. Deeze Comagre hadde zeven mannelyke Kinderen by verscheidene vrouwen geteeld / zeer Edel en jong / zagt en spraakzaam / byzonderlyk zynen eerstgeboornen / die de verstandigste en deugdzaamste onder al d'anderen was. Comagre kundig dat de Kastiliaanen hem bezoeken wilden / quam hen met zyne Kinderen te gemoete om ze 't ontfangen / nevens de voornaamste des Landschaps en alle zyn manschap / doende hen groot vermaak aan; hy deed hen in zyn Gehugte huisvesten / en verschafte hen alle leestogt / als

Nunez gaat den Kacique Ponca opzoeken en verwoest zyn land.

Zig naar Comagre begeevende word zeer wel van hem ontfangen.

1510. als mede mannen en vrouwen tot hunnen dienst. Hy hadde zeer koſtelyke en konſtigelyke huizen / die de welgeſchikſte waren die men nog in geene der Eilanden gezien had. Het voornaamſte van deeze was dat van den Kacique; dit was honderd en vyftig ſchreeden lang en tagthentig breet; het was op zeer groote en dikke pylaaren gebouwd / omringt met ſteene muuren / gewelft met hout in d'hoogte en tafels-gewyze gelambriſſeerd of beſchooten / en zoodanig konſtigelyk bewrogt / dat de Kaſtiliaanen alle zeer verwonderd waren / zoo een ſchoon werkſtuk te zien / en zig niet konden verbeelden / dat in deezen Landaard / een zoo groot en koſtelyk gebouw had konnen 't zamenſtellen. Veele Kamers en Vertrekken waren 'er; en onder anderen / die alleen dienden om de ſpyze die van 't veld vergaderd wierd / in de zelve te bewaaren; te weeten / van Brood, Vleeſch, van Wildbraad, Varkens en veele andere dingen; insgelyks nog een andere op de wyze van een Keuken / vol van ſwarte vaten / met veele zoorten van witte en klaare Wynen / gemaakt van Mais, wortelen der vrugten en eene zekere ſtoffe van Palm en andere dingen. Deeze Wyn door de Kaſtiliaanen gedronken / wierd zeer geprezen.

Des Kacignes Hof beſchreeven.

Doode lyken door hen in een Zaal bewaard. Daar was eene zeer groote en geheime Zaal / waar in veele doode en gedrooghde menſchè ligchaamen waren / alle aan ſtatoene touwen; deeze waren met zeer ryke gewerkte rokken van de zelfde ſtoffe gekleed en bedekt / omhangen met Goude Juweelen en zekere Geſteentens en Peerlen die zy door zeer dierbaar hielden; en deeze ligchaamen waren die geenen van hunne Vaders / Groot-vaders en Bloedvrienden / voor wien Comagre een groote agtinge had / en die hy mogelyk voor zyne Goden hield. Sy drooghden deeze ligchaamen voor 't vuur om ze onverderffelyk te maaken.

Vaſco Nunez dus met veel gejuig en genoegen onthaald geweeſt zynde / handelde met deezen Kacique als een Broeder; d'eerſt-gebooren Zoon van Comagre. (die / gelyk wy hier voor gezegt hebben een wys en voorzigtig Jongeling was /.) begeerig om dee-

Des
ques H
ſchreef

Doo
ken d
in een
bewaa

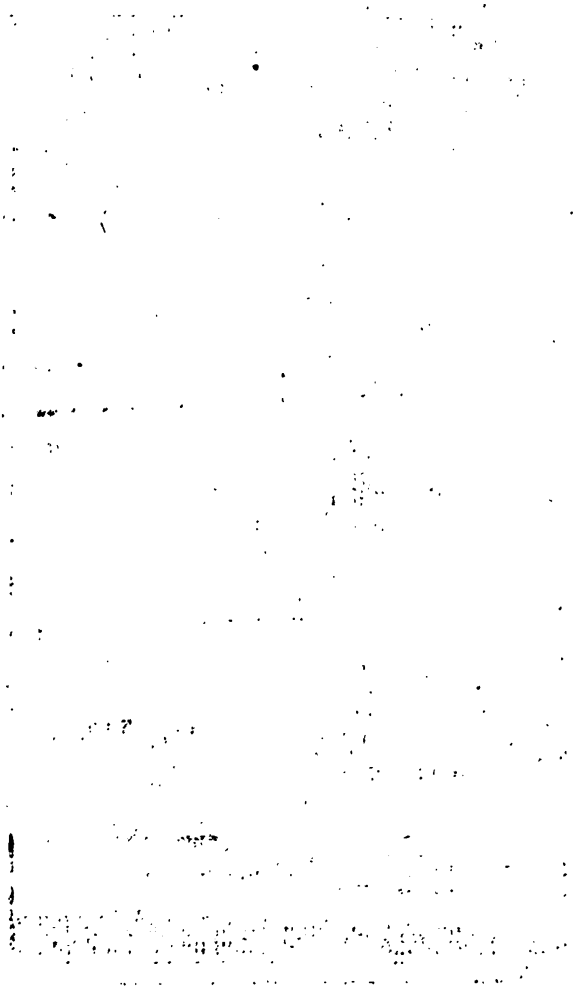

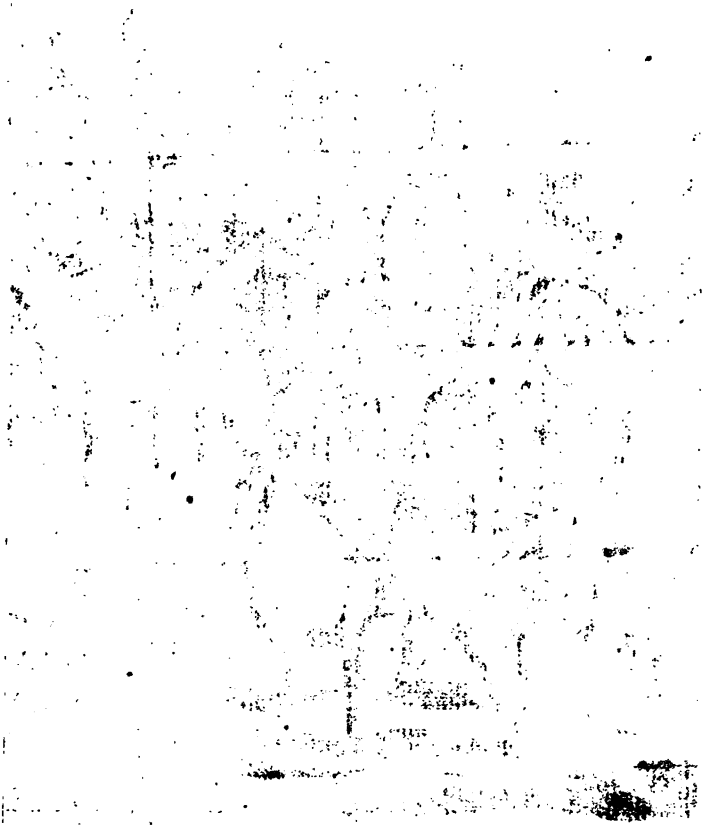

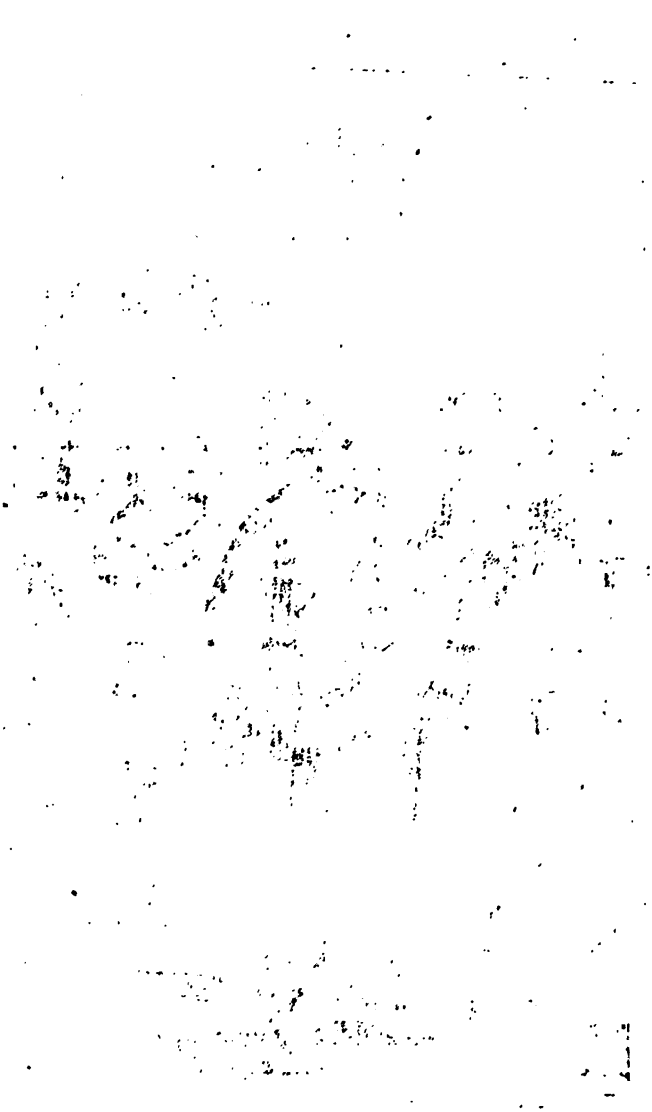

1511.

deeze gasten mildelyk in zyn Hof 't onthaalen / deed hy na de maaltyd zekere Goude vaten aanbrengen die zeer ryk en zoodanig bewerkt waren / dat de Konst de Natuur als overtrof / en wel vier duizend Pesos waardig geagt wierden / schenkende daar nevens zeventig Slaaven / alle aan Vasco Nunez en Rodrigo Enriquez de Colmenarez, als hoofden van hun Leger / als geschenken en teekenen van vriendschap. Ook genooten ze eerlang het vyfde in Goud voor den Koning / maar het overige wierd onder hen te zamen verdeeld. Onder deeze verdeelinge nu ontstond'er eenig verschil tussen hen / namelyk wie van hen de meeste en best-bewerkte stukken had. De Zoon van Comagre, die hen dit geschenk gedaan hadde / zulks ziende / deed deeze gewrogte stukken Goud tegens gewigten in de schaal leggen en wegen; maar na hy met zyne vuist / ter einde zyde den zelve slaande / waar in het Goud lag / de schaal ter aarde doen gaan / en zeide: Dat indien de Kastilianen om zoo weinige zaaken gezamentlyk twistende waren, en zoodanig eene begeerte tot Goud hadden, dat ze om 't zelve te bekomen, zoo veele vreedzaame liedens in deeze landen quamen 't ontrusten en uit hun land verdreeven, ja daar toe nog zoo veele gevaaren der Zee uitstonden, hy hen dan wel een ander Landschap aanwyzen zou, waar zy hunne begeertens vergenoegen konden. Daar hy byvoegde / Dat zy deswegen meerder manschap noodig hadden, nademaal zy tegens magtige Koningen stryden moesten, die hunne landen met de grootste dapperheid zeer wel wisten te beschermen. Dat ze eerstelyk eenen *Kacique* ontmoeten moesten, die grooten overvloed van Goud bezat, dien hy voor zynen grootsten rykdom agte, en dat zyn land zes Zonnen van daar gelegen was, waar door hy zes dagreizens verstaan wilde; en wees met zynen vuist de Zuid-Zee die zig ten Zuiden van daar strekt; dien hy zeide dat ze zien zouden, na dat ze eenige landen doorgetrokken waren; alwaar andere volkeren die bevoeren met Scheepen of Sloepen die een weinig kleinder dan die van hen wa-

Geschenken door den Zoon van Comagre gedaan.

Verschillen deswegen om de verdeelinge ontstaan.

Waar over den Zoone van Comagre een verwytinge doed.

Geeft berigt van de Zuid-Zee en Peru.

1510. waren, en beſtierden met zeilen en riemen. Als-ze dan deeze Zee bevaaren hadden, zouden ze daar eenen zoo grooten rykdom van Goud vinden, Dat 'er het gemeene Volk uit groote goude vaten at en dronk. Toen hy nu van de Kaſtiliaanen gehoort hadde / dat 'er veel Yzer in Kaſtilje te bekomen was / waar van men de Degens maakte / zeide hy / dat men 'er onvergelykelyk veel meer Goud had / dan 'er Yzer in Biſcaje te bekomen was; waar uit men nu beſloot / dat deeze Volkeren en die van Dariën eene groote weetenſchap der Volkeren en rykdommen van Peru hebben moeſten; weetende mede van Vaartuigen en Sloepen / die ze met zeilen en riemen voerden / te ſpreeken. Dit was nu d'eerſte aanwyzinge die zig wegens dit groote Land openbaarde / en de magt en rykdom der zelver Koningryken. Deezen jongeling voegde noch daar toe / dat de Kaſtiliaanen wel duizend Man noodig waren / om zulks te onderneemen / en hy bood zich aan om met hen ter hulpe derwaarts te trekken / en dat zulks ingelyks van zynen Vader met zyn Manſchap geſchieden zou. Onder heel dit gezelſchap nu / waren 'er geene dan de twee Kaſtiliaanen / die zig van Nicueza afgeſcheiden / en by Careta dus lange geleeft hadden / zulks zy hier van alle onderhandeling de verſtolkers waren. Vaſco Nunez en zyn Volk alle deeze byzonderheden verſtaan hebbende / wierden 'er zodanig van verheugt / dat ze zeiden / dat deeze zeer gelukkige uure naar hunne begeerte niet ſpoedig genoeg komen zou / om d'ontdekkinge deezer Landen te gaan doen.

Nunez vat dit bericht allenks meer verzekert.

Nunez met zyn Volk zig nu by den Cacique Komagre eenige dagen ververſcht hebbende / onderzoeg dagelyks naar de gemelde berichten / en zig verzekerende / dat 'er andere Zeen / over 't gebergte / dat zy zagen / te vinden waren / en dat men door den aankomſt der zelve / ingelyks groote rykdommen te verwachten hadde / (gelyk deezen jongen Indiaan hem verzekerde /) zoo betrachte hy byna geene andere zaaken dan deeze. Dus ſcheen hem ieder uur een Jaar te zyn / om te mogen beſchou-

ſchouwen daar hem zyne begeerte reeds door gedachten heen voerde / als die noch veel meer hoopte dan men hem 'er van gezegt had; des haaſte hy zig om weder naar Darién te keeren / in meeninge om 'er bericht van aan den Ammiraal te geeven / als mede van de Schatten die men zelde dat 'er waren / op dat hy zulks aan den Koning weeten deed / en dat hy een getal van duizend Mannen verzamelen mogt / nevens de benoodigtheden om d'andere zee na te ſpeuren. Doch voor dat hy vertrok om weder naar Darién te gaan / deed hy Komagré nevens zyne Kinderen en eenige andere Doopen / en hem de naam van Karel geeven / en alzo na den Vorſte van Spanje genoemt wierd; waar na zy zeer genoegt vertrokken / in gedachte van 'er ten ſpoedigſten als zy konden weder te keeren / en deze Zee te gaan ontdekken. 1511.

Doet Komagre nevens zyne Kinderen Doopen.

't Darién aangekomen / vonden ze de ooren van al die 'er overig waren / met zoo veel vreugde dat ze deeze goede tydinge te hooren / ſuigten van blydſchap. Valdivia quam 'er mede ter zelver tyt aan te landen / na dat hy zes Maanden was vertrokken geweeſt / meede brengende eenigen Leeftocht / in verwachtinge dat den Ammiraal in 't korte noch meer van 't ſelve nevens eenigen Manſchap zenden zou; verſchoonende zig van zoo lange daar mede vertoeft te hebben om ze te zenden / hem verbeeld hebbende / dat het Schip van Enciſo, dat daar van gants vol gelaaden was / reeds in een goede Haven was aangeland. En waarlyk / zoo hy 'er al in behouwe Haven geweeſt was / hadde den Leeftogt reeds al verteert geweeſt / nademaal 'er reeds anderhalf Jaar verloopen was / dat Enciſo uit Hiſpaniola vertrok / en dat hy hem verzekerde / dat hy met de eerſte Schepen die uit Kaſtilje zouden komen / hen daar meer van zenden kon; doch dat hy 'er voor het tegenwoordige niet meer van hadde / maar dat Valdivia 'er zoo veel van gelaaden had / als zyne Karavel voeren kon. Maar alzoo het geene deezen Valdivia bybragt / niet genoegzaam was / om hen dus langt te doen,

d'Ammiraal doet Leeftogt naar Darien zenden.

1511. beſtaan / begonnen zy weder gelyk te vooren gebeurt te lyden. Ter zelver tyt ontſtond 'er ook een zoo geweldig onweder van Donder en Bliksemen / en vervolgens een zoo groote Storm-wind / dat de Rivier opvloeyende / alle het gezaag dat zy gedaan hadden overſtroomde / en daar door wierd uitgeruit; zulks dat ze zig van hunne Ankers berooft zagen / waar in zy alle hunne Hoop voor een wyl geſteld hadden. En dewyl 'er nu in veele Landen daar omtrent geenen Leeftocht te bekomen was / (nademaal men alles verteert had) vernaadſlaagden ze die in d'afgelegenſte Landen te gaan zoeken. Aan d'andere hant beſloot Vaſco Nunez, Valdivia naar Hiſpaniola te doen wederkeeren / en bericht te doen aan den Admiraal en de Koninglyke Amptenaaren / wegens de tydinge der andere Zee / en de groote ryhdommen die men 'er van die zyde te verwagten had / gelykerwys de Zoon van Comagre hem had bekent gemaakt / en in gevolge van zyn Volk vernomen had / in vertrouwen dat alles waaragtig was; hem biddende deswegen aan den Koning te ſchryven / op dat men hem duizend Mannen zond om deeze hoers daar mede te gaan neemen / gelyk de Zoon van Comagre hem had voorgeſtelt. Nunez ſchreef dan aan den Admiraal / en deed hem weeten dat hy reeds dertig Kaciquen gedood had / en dat men 'er zoo veel van ombragt / als men 'er gebangen neemen kon / nademaal hy weinig Volks hebbende / geen beter middel vond / tot dat men hem van grooter hulp voorzag. En om hem noch ſterker aan te dringen / deed hy hem insgelyks weeten / dat hy in acht te neemen had / wat voor voordeel Gode en zyne Hoogheid / wegens deeze zaak in belang hadden / ziende dat hy hem door Valdivia dzie honderd mark Goulds zond / dat vyftien duizend Pezos waren / om aan den Koning te zenden / nademaal hem dit voor zyn recht van 't vyfde toegehoorig was; ook zonden veele Kaſtillaanen van Darien insgelyks Goud naar Hiſpaniola, op dat men 't van daar aan hunne Vrienden in Kaſtilje overmaakte. Valdivia ſcheepte zig dan in

Groot onweder te Darien gevoelt.

Nunez beſluit Valdivia weder naar Hiſpaniola te zenden.

Met dzie honderd Mark Gouds voor de Koning.

in de zelfde Karavel waar mede hy overgekomen was / en vertrok even toen als Vasco Nunez zig toerustte / om den Uytstogt in de naburige Landen te gaan opvatten. 1511.

Wyl wy beider bedryf en zeldzaam wedervaren hier daarom in de volgende togt van Diego Velazques op zyn rechte Jaar-getyde verhalen willen / dat ze beide hunne ondernemingen ten deele in 't Jaar 1512. hebben uitgevoert ; gelyk wy daar vernemen zullen.

SCHEEPS-TOGT
door
DIEGO VELAZQUES,
van Hispaniola ter Bevolking van 't
EILAND CUBA;
gedaan in 't Jaar 1511.

In dit Jaar 1511 besloot den Admiraal van 't Eiland Cuba te doen bevolken / nademaal hy van voorafs geloofd had / dat het een Eiland was / dat des zelfs Landen zeer goed / Volkryk en overvloeid van Lyftogts verschaften. Hy nam hier nu Kapitein Diego de Velazques een zyn kind / en veel geacht / Man onder de Luiden op Hispaniola was / zoo dat hy de beste Ampten bekleedde / en ook de Land-voogd Bartholomeus Kolumbus eertyds gediend hadde / wien hy de oogen op hem / om hem deeze zaak aan te bevelen ; als die over deze gewigtige onderneming geheel zeer ervaren / en magtig was / om diergelyke ondernemingen uit te voeren : en daar benevens van al de Kastiliaanen bemind was geweest / alwaar hy ook het bestier gehad hadde. Hy was van eenen zeer goeden omgang / en van eene bevallige natuur / die echter in zyne tyd / zyn gezag zeer wel

Diego Velazques ter bevolking van Cuba gezonden.

Hoedanigheden van Velazques.

1511. wel wiſt te ſtaaven. Boven dat hadde hy alle zyne goederen te Xaragua en daar omtrent / nabyy de Zee-havens / die niet verre van Cuba gelegen waren. Hy was verders van lichaam wel gemaakt / blank en roodagtig van aangezigt / en zoo een heel ſchoon man. Hy was mede voorzigtig en verſtandig / alhoewel'er waren die valſſchelyk zeiden dat hy eenen plompen geeſt hadde. Zoo draa als men te Hiſpaniola gemeen maakte / dat Diego Velazques ging om Cuba te bevolken / waren'er veelen die zig aanbooden om met hem te vertrekken; eenigen uit genegentheid 't hemwaarts / en anderen om dat ze zig niet al te wel vergenoegd en in ſchulden ingewikkeld zagen. Sy vergaderden zig allen / ten getalle van drie honderd in de Stadt Salvatierra de la Zabana, om zig in vier Schepen in te ſcheepen / nademaal deeze plaatze op 't einde van 't Eiland Hiſpaniola gelegen was.

Eer dat wy verder gaan / dient gezeid; Dat alzoo het Landſchap Guahaba zig 't naaſt aan Cuba ſtrekt / zoo dat'er niet meer dan agttien mylen Zee van d'eene ter andere kaap gevonden worden; begaven zig veele Indiaanen in Kanoös die naar Cuba overſtaken; onder deezen was'er eenen Kacique uit het Landſchap Guahaba, Hatuey genoemd / die'er ingelyks naar toe vertrokken was; een verſtandig en dapper man / die zig nederſloeg in 't naaſte land aan den Oever gelegen / door hen Mayci geheeten; en deezen zig meeſter van dit land makende / hield hy deeze volkeren als zyne Leen-lieden / doch niet als Slaaven / nademaal men nooit in d'Indiën een verſchil in vryheid gevonden had / maar zelfs aan der Slaaven kinderen vergunt wierd; hoedanig niet in Hiſpaniola was / en in andere Landſchappen / alwaar men de gewoonte had / van menſchen aan hunne Goden op te offeren / die in den Oorlog waren gevangen gewonden; 't geene in deeze Eilanden in geen gebruik was. Den Kacique Hatuey dan bedugt / dat de Kaſtilliaanen wel naar Cuba overſteeken mogten / hadde gedurigslyk verſpieders om te weeten wat zig in Hiſpaniola

Veele Indiaanen ontwyken uit Hiſpaniola naar Cuba.

niola toe droeg; en berigt gekreegen hebbende wegens het beſluit van den Ammiraal / zoo vergaderde hy zyn volk die hy oordeelde de voornaamſten te zyn; en hen vertoonende de wederwaardigheden die zy door de Kaſtiliaanen geleden hadden / zeide hy hen / dat alleſ wat zy deeden / ten dienſte van een groot Heer geſchiede / die zy na ſtreefden / en ten hoogſten beminden / gelyk hy hen die toonen wilde; en een klein kozfje van Palm-bladen voortbrengende / waar in hy eenig Goud had / zeide hy hen: Hou daar en neem wel in agt, deezen Heer, voor wien zy zoo veele moeiten doen, en na wien zy dus ſtreeven; gelyk gy 't hebt konnen verſtaan, zyn zy reeds vaardig om hier te komen, en zulks om geene andere zaak, dan om deezen Heer naar te ſpeuren; 't is derhalven waarom we hen een groot Feeſt bereiden zullen, en danſſen, op dat wanneer zy komen zullen, wy hen zullen zeggen, dat ze ons geen quaad en doen. Dan de zelve tyd begonden zy te danſſen en te zingen / tot dat zy zig byna niet meer konden ophouden; want het aldus hunne gewoonte van danſſen was / tot dat ze niet meer konden / en zulks van den avond tot aan den anderen morgen / en al hun danſſen deeden ze gelyk in Hiſpaniola al zingende; en alhoewel zy in grooten getalle zoo mannen als vrouwen waren / lieten ze niet af zulks met handen en voeten en beweging hunner gantze lichaamen te doen / zonder buiten hunnen rang te danſſen: Zoo dat die van Cuba, die van Hiſpaniola wilden overtreffen / nademaal hunne gezangen zagter en meer vlepende waren. Na dat zy dan genoegzaam / rondom het kozfje / waar in het Goud was / gedanſt en gezongen hadden / en dat ze zeer vermoeid waren; begon den Kacique Hatuey hen te zeggen / Dat zy den Heer der Kaſtiliaanen nergens verbergen zouden; nadien / indien zy dien zelfs in hun gedarmte verſtaken / zy hen om hem te hebben / den buik zouden opſnyden / en aldus tot de diepte van 't water werpen / zoo dat ze hem niet magtig zouden zyn te vinden; 't geen dan geſchiede.

1511.

Merkwaardige reden van eenen Kacique.

Wyze van danſſen deezer landaard.

1511. wel wiſt te ſtaaven. Boven dat hadde hy alle zyne goederen te Xaragua en daar omtrent / nabp de Zee-havens / die niet verre van Cuba gelegen waren. Hy was verders van lichaam wel gemaakt / blank en roodagtig van aangezigt / en zoo een heel ſchoon man. Hy was mede voorzigtig en verſtandig / alhoewel'er waren die valſſchelyk zeiden dat hy een plompen geeſt hadde. Zoo draa als men te Hiſpaniola gemeen maakte / dat Diego Velazques ging om Cuba te bevolken / waren'er veelen die zig aanbooden om met hem te vertrekken; eenigen uit genegentheid 't hemwaarts / en anderen om dat ze zig niet al te wel vergenoegd en in ſchulden ingewikkeld zagen. Zy vergaderden zig allen / ten getalle van drie honderd in de Stadt Salvatierra de la Zabana, om zig in vier Schepen in te ſcheepen / nademaal deeze plaatze op 't einde van 't Eiland Hiſpaniola gelegen was.

Veele Indiaanen ontwyken uit Hiſpaniola naar Cuba.

Eer dat wy verder gaan / dient gezeid; Dat alzoo het Landſchap Guahaba zig 't naaſt aan Cuba ſtrekt / zoo dat'er niet meer dan agttien mylen Zee van d'eene ter andere ſtaap gevonden worden; begaven zig veele Indiaanen in Kanoös die naar Cuba overſtaken; onder deezen was'er eenen Kacique uit het Landſchap Guahaba, Hatuey genoemd / die'er ingelyks naar toe vertrokken was; een verſtandig en dapper man / die zig nederſloeg in 't naaſte land aan den Oever gelegen / door hen Mayci geheeten; en deezen zig meeſter van dit land makende / hield hy deeze volkeren als zyne Leen-lieden / doch niet als Slaaven / nademaal men nooit in d'Indiën een verſchil in vryheid gevonden had / maar zelfs aan der Slaaven kinderen vergunt wierd; hoedanig niet in Hiſpaniola was / en in andere Landſchappen / alwaar men de gewoonte had / van menſchen aan hunne Goden op te offeren / die in den Oorlog waren gevangen gewonden; 't geene in deeze Eilanden in geen gebruik was. Den Kacique Hatuey dan bedugt / dat de Kaſtilliaanen wel naar Cuba overſteeken mogten / hadde geduurigelyk verſpieders om te weeten wat zig in Hiſpaniola

niola toe droeg; en berigt gekreegen hebbende wegens het beſluit van den Ammiraal / zoo vergaderde hy zyn volk die hy oordeelde de voornaamſten te zyn; en hen vertoonende de wederwaardigheden die zy door de Kaſtiliaanen geleden hadden / zeide hy hen / dat alles wat zy deeden / ten dienſte van een groot Heer geſchiede / die zy na ſtreefden / en ten hoogſten beminden / gelyk hy hen die toonen wilde; en een klein korfje van Palm-bladen voortbrengende / waar in hy eenig Goud had / zeide hy hen: Hou daar en neem wel in agt, deezen Heer, voor wien zy zoo veele moeiten doen, en na wien zy dus ſtreeven; gelyk gy 't hebt konnen verſtaan, zyn zy reeds vaardig om hier te komen, en zulks om geene andere zaak, dan om deezen Heer naar te ſpeuren; 't is derhalven waarom we hen een groot Feeſt bereiden zullen, en danſſen, op dat wanneer zy komen zullen, wy hen zullen zeggen, dat ze ons geen quaad en doen. Van de zelve tyd begonden zy te danſſen en te zingen / tot dat zy zig byna niet meer konden ophouden; want het aldus hunne gewoonte van danſſen was / tot dat ze niet meer konden / en zulks van den avond tot aan den anderen morgen / en al hun danſſen deeden ze gelyk in Hiſpaniola al zingende; en alhoewel zy in grooten getalle zoo mannen als vrouwen waren / lieten ze niet af zulks met handen en voeten en beweging hunner gantze lichaamen te doen / zonder buiten hunnen rang te danſſen: Zoo dat die van Cuba, die van Hiſpaniola wilden overtreffen / nademaal hunne gezangen zagter en meer vlepende waren. Na dat zy dan genoegzaam / rondom het Korfje / waar in het Goud was / gedanſt en gezongen hadden / en dat ze zeer vermoeid waren; begon den Kacique Hatuey hen te zeggen / Dat zy den Heer der Kaſtiliaanen nergens verbergen zouden; nadien / indien zy dien zelfs in hun gedarmte verſtaken / zy hen om hem te hebben / den buik zouden opſnyden / en aldus tot de diepte van 't water werpen / zoo dat ze hem niet magtig zouden zyn te vinden; 't geen dan geſchiede.

1511.

Merkwaardige reden van eenen Kacique.

Wyze van danſſen deezer landaard.

1511.

Uitgestrektheid des Eilands Cuba.

Om nu de Togt van Diego Velazques naar Cuba te verhalen/ zal 't niet buiten propoost zyn wat of yets van de hoedanigheden dezes Eilands en der zelver inwoonderen te melden. De lengte van dit Eiland is twee honderd-en-dertig mylen/ wanneer men het te lande bereist; afgaande van de Kaap St. Antoni tot aan deze van Mayci; dog te water rekend men het minder lengte en breette/ zoodat het van Kaap de Cruces tot aan de Haven van Manati, zig vyf-en veertig mylen strekt; dog begind van daar enger te worden, en vervolgende tot aan de laatste Kaap of Westelyken hoek/ ontmoet men meer of minder engte/ en zulks op twaalf mylen van Matamano tot aan Abana toe. Der zelver gelegentheid is omtrent de Noorder Keerkring/ op twintig of een-en twintig Graaden; 't is byna gantsch gesloten land/ en heeft alders groote Vlakten. Daar zyn veele Bergen, nevens verscheidene engtens en Bosschaadjes. Men ziet'er ook by de Kaap Mayci de allerhoogste Bergen/ nog een streek van dertig mylen gelegen/ zig strekkende ten Westen/ en na dat men twee deele van 't Eiland gepasseerd heeft/ en nog meer ten midden/ beginnen die te minderen/ waar uit aangenaame Rivieren voortkomen/ waar van eenigen ten Noorden afvloeyen/ en anderen ten Zuiden/ die alle zeer Visryk zyn/ en onder anderen heeft men'er veele Elften en Voorens, die zig tot in Zee begeeven. Byna ter midden van 't Eiland vind men'er veele kleine Eilandjes/ zeer naby elkander gelegen zig ten Zuiden strekkende/ die d'Ammiraal Christoffel Kolumbus, Jardin de la Reyna noemde. Nog zyn'er anderen dog niet in zoo grooten getalle/ die ten Noorden gelegen zyn/ en door onzen Diego Velazques, Jardin del Rey genoemd zyn geworden. Op de Zuider Kust byna ter midden des Eilands/ vloeid eene zeer groote Riviere/ die d'Indiaanen Oantô heeten/ en zeer aangenaame Oevers heeft. In deze Rivier komen veele Krokodillen voort/ die zy Caymanes noemen/ of mogelyk hebben ze hunne geboorte in Zee/ en begeeven

Heeft hooge Bergen en aangenaame Rivieren.

Rivier die veel Krokodillen heeft.

zig

1511.

zig [illegible] / daar ze zig te onthouden ; men indien zig [illegible] wel wagten / want dan komen ze op 't land om hunnen roof te zoeken ; en indien zy eenig mensch ontmoeten, of Osse vinden / overvallen zy die / rukken hem in 't water / en versleepen het tot spyze / en word alzoo in hunnen balg begraaven : zy zyn zoo happig op deezen roof / dat ze zelfs by dag / indien iemand ontrent de Rivier / 't zy te voet of te paerd passeerd / hy zig wel te wagten heeft / van niet van deeze dieren betrapt te worden. In 't gants Indien zyn'er deeze zoorten van Dieren / en byzonderlyk aan de Zuider Kust ; dog in alle d'andere Eilanden vind men'er geenen / van deeze van Cuba in de Rivier ter Zuider Kust / daar wy thans van spreeken.

Die het volk zeer schaadelyk zyn.

Dit Eiland is zeer Bergagtig / en van veele Bosschaadjes vervuld ; men kan'er onder het geboomte van veelerleye zoorten / eenen weg van twee honderd en dertig mylen afleggen ; bezet met Cederen die stinkende en rood zyn / en de [illegible] van een Os hebben / waar van d'Indiaanen lange Kanoôs maaken / die wel vyftig of zestig perzoonen voeren konnen ; zulx dit Eiland ten dien tyde zeer ryk van deeze zoorte van Boomen was. Ook zyn'er anderen van Storax, die zoo men zig op eene verheevene plaatze stelt / menigmaal [illegible] eene aangenaame reuk van [illegible] word / gelyk als of men zig onder de [illegible] der aarde / die zig uitwaassemen / bevond / wanneer de Zon / de ruigen verdroogt die d'Indiaanen des nagts smoken ; nog zyn'er anderen die vrugten draagen / Xaguas genoemd / ter groote der Peeren van eenen jongen Os / die / alhoewel ze niet ryp zyn / afgeplukt en vier dagen gelegen hebbende / van binnen als met Honing vervuld / en heel aangenaamer van smaak dan de zoetste Peeren zyn. Insgelyks zyn'er veelle wilde Wyngaarden die Druiven voortbrengen / waar van men [illegible] Wyn maakt / die een weinig zuur bevonden word. Dewyl nu allerwegen deeze Wyngaarden in 't Eiland waren / zeiden de Kastiliaanen gemeenlyk / dat ze er eenen

Bosschaadjes deezes Eilands beschreven.

En gewassen.

Wyn-

1511. Wynrank gezien hadden / die twee honderd en dertig mylen beſloeg. Daar waren Wynſtokken en eenige looten die de dikte van een mans middel hadden / die door de groote vogtigheid en vrugtbaarheid des lands vervoorzaakt wierden. 't Gantſche Eiland is zeer friſch / en gezonder als ook gematigder dan Hiſpaniola; de Havens zyn'er zeer eng wat den ingang aanbelangt / doch zeer zeker om de Schepen te bewaaren en te beſchutten / en veele daar van / als of ze door de konſt gemaakt waren; inzonderlyk die aan de Suider kuſt gelegen zyn / gelyk deeze van St. Jago, die de gedaante van een kruis maakt. Wegens die van Xagua, was'er geene diergelyke in de gantſche Weereld; de Schepen quamen'er door eene engte in / die niet wyder dan een boog-ſchoot was; doch zoo dra als ze daar ingeloopen waren / vond men'er een zoodanige wyte / dat het inwendige bak der Haven tien mylen waters in zyn omtrek begreep / waar in drie kleine Eilanden zyn / aan welker eene of twee men de Schepen aan paalwerk kan meeren / zonder dat ze door eenig quaad weder ligt van daar konden gerukt worden / of in eenig gevaar geraaken / nademaal de weinig breete die de Haven had / door Bergen beſlooten was / zulks men'er zoodanig in zekerheid lag / als of men zig in een beſlooten huis bevond. Het was ook ter deezer plaatze / daar d'Indiaanen de Zee-honden / als ingeſloorne ophielden / van wegens den grooten overvloed van Vis die men'er hadde. Aan de kuſt die ten Noorden ſtrekte / zyn'er mede goede Havens / waar van de beſte is / die zy Carenas noemden / maar nu Abana geheeten word / en zoo ſchoon / groot en gemaklyk is / dat'er geene Havens ter weereld by haalen mogen. Twintig mylen van deeze Haven / en verder ten Oosten / is die van Matazzas, doch niet al te zeker voor den ingang / nog om'er de Schepen te bewaaren. De Haven del Prinçipe is zeer goed / en byna ter helft van 't Eiland gelegen; doch ten einde des Eilands is die van Baracoa, alwaar men zeer goed Ebben-hout vind; deeze Haven is re

Havens van Cuba.

redelyk veilig. Ter midden van alle deeze Havens vind men'er ook allerwegen goede Inhammen / bequaam om Schepen te bergen / alhoewel ze niet zeer groot zyn. 1511.

Het Eiland Cuba heeft ook veel gevogelte / als Duiven / Torteldniven / en Veldhoenders / diergelyk in Kastilje zyn / doch een weinig kleinder dan die der andere Eilanden. Ook zyn 'er geene Kraanvogels / zoo'er anders geene zoorten van aan 't vaste Land gevonden worden. Daar zyn noch andere Vogels / die zig niet aan de vaste Kust laaten vinden / die de grootte van Kraan-vogels hebben; in haar begin zeer wit / en vervolgens roodagtig worden / tegenwoordig Flamincos geheeten; en indien d'Indiaanen van Nieuw Spanje diergelyke hadden / zouden ze die hoog agten / wegens de zeldzaame werken die zy van zoodanige pluimen weeten te maaken. Gelyk nu deeze Vogels by troepen van vyf honderd en zelfs tot duizend t'zamen vliegen / zonder d'eene van den anderen af te wyken / zo vergaderen ze zig by de Schaaps-kudden die rood geteekent / en men heel verre ter weiden zend / waar aan men ze kent. Gemeenelyk vliegen ze niet / maar onthouden zig aan de Zee-Oevers / en met de voeten op 't zant en de borst in 't water dzinken ze van het Zee water. Indien de Indianen ze ook vingen om zig 'er van ten onderhoud in hun Huis te bedienen / moesten zy ze in zout water zetten. Daar zyn insgelyks ontallyke Papegaapen / die zedert Mey wanneer ze jong zyn tot goede syps verstrekken. Om ze met gemak te vangen zonder dat ze ontkomen konnen / doen de Indiaanen een kind van tien of twaalf Jaaren met een leevendige Papegaap in een boom klimmen; men legt dan een weinig kruid of stroo op het hoofd van dit kind / en raakende met de hand op het hoofd van de Papegap / schreeuwt deeze eerlang als zig beklaagende; d'andere Papegaapen die 'er dan veelvuldig zyn / deeze hoorende die gebonden is om 't niet ontvliegen / komen zonder vertoeven en begeeven zig in de boom / midlerwyl hout het

Zoorten van Vogelen op dit Eiland.

Wyze hoe men 'er de Papegaayen vangt.

1511. bind een zwak teentje met een losshangende draad, gelykerwys een angelsnoer om te visschen; Hebbende aan het einde der draad een strik; daar mede van allenkskens voort-klimmende, werpt hy de strik om den hals van ieder Papegaay, die zig laat voorstaan dat het rysje, een zelvig rys met den boom is; dan de draad na zig trekkende, ruikt hy hoe langs hoe meer de Papegaay vast, en gekregen hebbende, draait hy ze de hals om, en werpt ze ter aarde, en vervolgt aldus tot men 'er eene meenigte gevangen heeft; zulks dat men 'er in deezer voegen, wel tien duizend had konnen dooden, vermits dat zo lang de Papegaay schreide, d'anderen nooit uit den Boom wegvloogen. De Kastiliaanen dit gezien hebbende, bedienden zig van deeze uitvinding, om 'er insgelyks Duiven meede op te vangen.

Noch is 'er een andere zoort van een Vogel die laag by d'aarde vliegt en door de Indiaanen Banbiayas genoemt word, om dat ze die al loopende achterhaalen, als ze deeze gekookt hebben, maaken zy 'er eene gesaffraande zoppe van, die zeer smaakelyk is, en eeten ze gelykerwys men de Fezanten eet. Men heeft 'er ook een wyze van jagt, die de Indiaanen Guaminignajes noemen, naar zekere dieren zoo groot als kleine hondjes die men onder de arm draagt, welkers vleesch zeer smaakelyk is, en 'er in overvloed gevonden worden; men dood ze met stokken; maar zedert dat men 'er de Varkens uit Kastilje overbragt, zag men ze eerlang verwoest, even gelyk de Uties in Hispaniola, dat een zoort van Konynen waren.

Dieren als kleine honde zeer smaakelyke kost.

Daar zyn ook groote Slangen ter dikte van een Menschen heupe, alle van graauw gemengelde verwen, die voortkruipende zig in veele bogten krommen, zonder dat men ze gewaar word. Zy eeten 'er Serpenten, die naar de Haagedissen eene gelykheid hebben, en zoo groot als kleine honden zyn, en veel verwig gevonden worden, waar van de Kastiliaanen zeiden dat het vleesch naar dat van Fezanten smaakte, daar ze tegenwoordig hunne

Slangen en ander ongedierte op Cuba.

beste

beste maaltyden mede doen. De Vis is 'er overvloedig aan wederzyds de kusten dezes Eilands, als Roghen en Steuren, dat eene zekere Vis is die een lange en Spitse bek heeft, en van [illegible] goeden, ook is 'er de Mojarras, en meer andere Vis van verscheidene slag. Insgelyks 'er ten zuiden veele van deeze Eilanden zyn, Jardin de la Reine genoemt, alwaar de Zee veele uitwegen maakt, worden 'er eene menigte Schildpadden voortgebragt, waar van de Visschery verwonderlyk is, en welker sommige zodanig groot zyn, dat men 'er gemeenelyk uit iedere zo wel Vet als aan Vleesch honderd ponden halen kan. Des zelfs vleesch is goed om te eten, als mede gezond, en het vet dat men 'er van geniet is geel gelyk dat van een Hoen; en als het gesmolten is, word het geneesachtig; het zelve geneest de schurftheid en Lazery, wanneer men zich daar mede smeert, nevens andere diergelyke quaalen, waar van we reeds te vooren gesprooken hebben.

1511.

Overvloed van Vis aldaar.

De Cazabi, is het brood dezes Eilands, gelyk in veele andere plaatzen, die 'er ook overvloedig gevonden word; in 't korte dit Eiland is in den Leeftogt overvloediger, dan alle d'anderen. Insgelyks is 'er in veele beeken, Goud te vinden, en in de Rivieren alwaar ze zig ontspruiten, waar van het gewigt, volgens de Goude * Caraat, de waarde had van een Kastiliaan, die 450 Maravedis doet, en anders 470. uitlevert; en dit Goud word men niet dan in 't gebergte en in de Rivieren die naar de Haven van Xagua uitwateren. Noch waren 'er anderen die niet dan eene Dukaat uitleverden, nademaal 'er Koper onder het Goud vermengt was.

Wat Brood dit Eiland verschaft.

Veel Goud op Cuba te vinden.

* Het twintigste of vier en twintigste deel van een Mark.

D'Eerste Bevolkers dezes Eilands, waren de zelfden die de Eilanden van Lucayos bevolkt hadden, dat goet Volk en van eene goede hoedanigheid waren. Zy hadden 'er hunne Kaciquen en gehuchten van twee en drie honderd Huizen, nevens veele van hun Huis-raad in ieders huis, gelyk ze in Hispaniola gebruikten. Zy hielden 'er geene

Eerste Bevolkers van Cuba.

Hun Godtsdienst.

1711. geene Godsdienſt / ook hadden ze'er geene Tempels noch Afgoden; zy beeden 'er geene offerhanden / maar hadden 'er Prieſters / die zy voor hunne Heel-meeſters of Wichchelaars hielden / en geloofden dat ze met de Demons ſpraaken; zy ſtelden hen hunne twyffelingen voor / en gaven als dan antwoord over het geen zy verzogten. Om dit Duyvels gezicht te verwaardigen / verdaardigden zy zig te vooren / en dzie of vier Maanden vaſtende / zonder eenige andere ſpyze te nuttigen dan zap van kruiden; en wanneer zy zig zeer verzwakt gevoelden / waren ze geſchikt om voor deeze onderaardſche verbeeldingen te verſchynen / zulks hen dan goed of quaad vertoont wierd / dat ze te verwagten hadden / 't zy ze ziektens te lyden of andere ongelegentheden hadden uit te ſtaan / als meede wegens kinderen / of ze ter Weereld gekomen zynde / zouden blyven leven / nevens veele andere zaaken / die zy onder hunne verzoeken voorbragten; en dit waren hunne Godſpraaken. Zy noemden deeze Wichelaars / Behiques; die veele bygeloovigheden / Waarzeggerpen en Afgoderpen onder 't Volk zaaiden; zy genazen de Ziektens al blaazende / en met andere uitwendige grillen / mompelende tuſſen hunne tanden. Deeze van Cuba hadden mede kennisſe van de Scheppinge der Hemelen / en van andere geſchapen dingen / en dat 'er dzie Perzoonen waren geweeſt / die hen geſchapen hadden / waar van d'eene van een zodanige plaatze / en d'anderen van elders anders quamen. Insgelyks waren ze wegens eenen zuntvloed bewuſt / alzoo dat de Wereld door die veelvuldige wateren is overſtroomd geworden. De Grysaards van 't zeventig jaaren zeiden: Dat een Man van hoogen Ouderdom / geweeten hebbende dat de zuntvloed komen moeſt / zig een groot Schip gebouwt hadde; Dat hy 'er zig met zyn gantſche Huisgezin in begeeven / en nevens veele Dieren had ingeſcheept; Dat hy in gevolge eene Raave / die niet weder quam uitgezonden hadde / en dat deeze zig verzaadigde in 't eeten van 't vleeſch der doode lyken; Dat hy daar na

Wichchelaars die 't Volk in bygeloovigheid houden.

d'Inwoonders op Cuba zyn de Scheppinge en Zuntvloet kundig.

na eene Duive uit zond / die wederkeerende / in zyn bek een tak met groene bladeren aanbragt ; Dat deeze Man weder uit het Schip quam / dat hy van de Bergwynpgaarden Wyn maakte / daar van hy zig dronken dronk / en hebbende twee zoonen / welker eene hem bespotte / en tot d'andere zeide : Werpen wy ons neevens hem ter aarde ; Dat d'andere hem bestrafte / en zynen Vader bedekte / die / na dat zyne dronkenschap geweeken was / de beleedinge van zynen Zoon vernam en hem vervloekte / maar d'andere zegende / en dat de Indiaanen deezes Lands van deezen snooden zoone afkomstig waren ; Dat zy om de zelvige reden geene kleederen / noch Mantels droegen ; maar dat de Kastiliaanen om dat ze van den anderen voortgesprooten waaren / dusdanig gekleed gingen en ook Heerden hadden. 1511.

Alles wat wy hier gezeid hebben / wierd verhaalt door eenen Indiaan die den Ouderdom van 't zeventig jaaren had aan Gabriel de Cabrera. Toen het nu eens gebeurde / dat hy tegens hem twiste / en hem Perro, dat is Hond noemde ; droeg hy hem : waarom hy met hem twisten wilde, en hem Hond noemde, nademaal zy alle Broeders waren. Hy zyne reden vervolgende zeide hy hem verder : Zyt gy niet onsprooten van d'eene der Zoonen, van dezen, die het groote Schip bouwde om zig voor de wateren te redden, en wy van den anderen ? En deeze zelfde Indiaan herhaalde de zelve zaaken voor veele Kastiliaanen / na dat dit door zyn Meester was verbreid geweest. Raakende de wetten en hunne gewoontens / na dat men ze bevolkt vond / hadden ze Heeren die hen bestierden ; en 't is onfeilbaar dat ze moesten geregeert worden naar het goedvinden van ieder Heer die over hen het gebied voerde. Dat zy aldus het Geregte onderworpen waren / bevestigen veelen waaragtig te zyn / en dat de Volkeren van Hispaniola, Cuba, St. Jean, en Jamaica geenzints zoo quaadaardig waren / nog in geenerlyn wyze Menschen aten. En alhoewel Oviedo agte dat ze tot de Zodomie genegen waren / loo-

Vremde redenen door eenen Indiaan met Gabriel de Kabrera gevoert.

Wetten en gewoontens deezer Landaard.

1511.

Of de omleggende Eilanden door de Floridaanen bevolkt zyn.

loochenen zullen; anderen niet min waardig te gelooven/ en bestraffen hem. Doch de waarachtigste meening is/ dat alle deeze Eilanden zyn bevolkt geweest/ door de Volkeren uit Florida overgescheept.

Nu wy kortelyk verhaalt hebben/ alles wat 'er van Cuba te zeggen viel; zal 't tyd zyn de koers van Diego Velazques 't agtervolgen. Hy vertrok dan van Salvatierra de la Zabana in November deezes Jaars/ en ontscheepte zig in eene Haven/ de Palmas genoemd/ in het land van den Kacique Hatuey gelegen/ waar wy van gesprooken hebben/ en welken van Hispaniola verwonnen was; deeze stelde zig tot tegenweer/ bedienende hem van de digte Bosschaadjes/ alwaar de Paarden der Kastiliaanen onnut waren. Na dat nu drie Maanden zonder iets te verrigten verlopen/ besloot den Kacique met zyne Indiaanen zig in de Bosschen te verbergen/ waar op de Kastiliaanen niet verzuimden ze 't agtervolgen/ en al die zy gevangen kreegen/ naar Diego Velazques bragten/ die hen verdeelde/ niet als Slaaven/ maar om 'er zig van te bedienen. De Kacique Hatuey ziende/ dat hy in hoope van tegen de Kastiliaanen te stryden/ den tyd verloor/ besloot zig in de Bosschen en het Gebergte dieper in te begeeven. Dog ten einde van eenige dagen/ en veele ongemakken die men om hem te betrappen/ leed; wierd hy eindelyk gevangen en naar Velazques gevoerd/ die hem met zoo grooten gevolg deed verbranden/ dat door zyn dood het gantsche Landschap van Mayci in der voegen beteugeld wierd/ dat niemand weder opdaagde; maar in tegendeel zig veele gewilliglyk onder het juk der Kastiliaanen quamen aanbieden. 't Geen nu hier na op Cuba voorviel en wat Diego Velazques, naar 't bevredigen deezer landaard/ in 't volgende Jaar 1512 bedreef/ zullen wy/ om de tusschen-gevalle dingen deezes tyd-zaysoens niet agteloos over te slaan/ een weinig hier na/ onder 't inlassing veler opmerkenswaardige voorvallen agtervolgen; en alleenlyk nu naar Kastilien overste-

Diego Velazques vervolgd den Kacique Hatuey.

Neemt hem gevangen en doed hem verbranden.

kende / de Koninglyke beſtellingen omtrent de Indize zaken / aan 't Spaanze Hof gaan vernemen: als mede het verder bedryf van Vaſco Nunez met veele Indiaanze Kaciquen verhaalen / by hem onder veel ſtribbelingen / manhaftig uitgevoerd; hier voozen onzen Lezer ſchuldig gebleven. 1512.

Te deezer tyd dan was den Katholyken Koning zeer verblyd over de tydingen die men aan 't Hof vernomen had / en omſtandige meldinge deeden / dat men reeds op Hiſpaniola de oeffening der Miſſe had ingevoerd / en dat het H. Sakrament was op den Altaar geſteld; vervolgens was zyn begeeren / dat men al-om deed arbeiden om den Indiaanen tot het Geloof te beheeren. Hy gelaſte dat men boven al in 't ſtigten van Kerken onophoudelyk bezig was / en dat men daar toe in Hiſpaniola Tigchelſteenen deed maaken / nademaal die uit Kaſtilje over te voeren / de Schepen te zeer belaſten / en ze te gronde verdierf / derhalven ſtelde hy dan ozder; „ Dat de Beampt-ſchryvers in Sevilje, voor der „ zelver vertreh naar d'Indien, onderzoek deeden / „ en dat men ze niet vertrekken liet ten zy ze genoegzaam beſtand waren; Dat'er den Godsdienſtelyken opbouw / geregeld en in alle eerbiedigheid agtervolgd wierd; en dat men allen mogelyken vlyt toebragt / om de kinderen der Indiaanen 't onderwyzen / gelyk hy reeds hier voozen gelaſt hadde / zonder te gedoogen dat ze elkander onderrigt gaven / ſchoon ze dies magtig waren. Niet minder zorgvuldig was hy ook wegens het Staats-beſtier; gelaſtende aan den Admiraal / dat hy zynen geeſt te werk leide / om loflyke gewoontens in 't Eiland in te voeren; „ Dat men'er geene „ laſteringen gedoogde / en dat men'er de Schouw„ ſpeelen en het ontugtig leven weerde. Hy beval „ ook dat men drie honderd Peſos aan de Vaders „ Dominikaanen verſchafte / die uit de verbeurdmaakingen zouden genomen worden / om hunne Kerken daar door aan te bouwen / nevens „ twaalf Indiaanen om'er aan 't arbeiden; Dat „ men de zelfde ozder in 't doen van Geregte in agt

Zorge des Konings voor de bekeering der Indiaanen.

En om ze onder eene geregelde beſtieringe te doen leven.

„ naam

1511. „nam / gelyk men in Kaſtilje gewoon was / en „dat men'er een lyſt van de heffing der Regten heb„ben zou / ſtrekkende voor de Amptenaaren / met „d'uitzonderinge van vyf ten honderd; Dat men „'er d'Amptenaaren ter minninge der Koningklyke „regten door alle de Landſchappen aanſtelde / en „daar van goede reſeninge hielde; Dat de Zout„pannen van 't Eiland St. Jean ten voordeele des „Konings gebruikt wierden / en dat men van te„der Gehugte honderd Indiaanen benoemde / om „de wegen op te ruimen en bruggen te maaken. „En gelyk toen de aanhoudinge der Paters Do„minikaanen nog agtervolgde / op dat d'Indiaa„nen onderworpelyk gemaakt wierden / wierd eg„ter d'ezder nog agter gehouden; waar door dan „ook verboden wierd hen met den arbeid te belaſ„ten / en in de Mynen meer te doen werken / dan „hun derdendeel; gelaſtende hen vriendelyk te han„delen en ze genoegzaam 't onderhouden. Ing„gelyks beval de Koning; Dat men te werkſtel„de om Negers uit Guinea te verhoeren / nade„maal den arbeid van eenen der Negers / nutte„lyker was / dan deeze van vier Indiaanen. En „voor zoo veel de Karibaanſche Slaaven zig ag„ter hielden / gelaſte men dat ze aan het eene been „gemerkt wierden / op dat d'andere Indiaanen / „onder voorwendzel dat ze Karibaanen waren / niet „ingelyks wierden gehandeld.

En zeer wel te doen handelen.

De Koning oeffende ook ter zelver tyd / veele mildaadigheden; beveelende aan den Ammiraal d'oudſte Kaſtillaanen / die de bevolkinge op Hiſpaniola en elders begonnen hadden / in alle voorvallende voordeelen te begunſtigen. Hy gelaſte ook / dat men aan Ferdinand de Vega, als Voorzitter in den Raad der Ozders / alle de goederen verſchafte die van Nicolaas d'Obando, toenmaals overleden zynde / in Hiſpaniola overig waren; en dat men aan Ojeda en Maldonat, Kinds-kinderen van Alonzo d'Ojeda, d'Indiaanen weder verſtrekken zou; die den zelven Ojeda in zyne verdeelinge gehad / en hen nagelaaten hadde; dat men ingelyks

s'Konings laſt om de goederen van d'Obando aan Ferdinand de Vega te geeven.

lijks d'Indiaanen van Diego de Nicueza, als mede die van Jean de la Cosa in weezen liet; en aan zyne vrouw een geschenk deed van vyf en veertig duizend Maravedis ten Jaarlijkze onderhoud / om zulks van het Huis des Voorraads van Sevilje 't ontfangen. De Koning verstrekte nog veele giften van Indiaanen aan verscheidene perzoonen; als aan eenige een en anderen twee honderd; aan anderen wederom veertig / en eenige zestig / na de hoedanigheid der diensten die zy gedaan hadden. Hy schonk ook mildelijk aan 't Eiland St. Jean alle de voorregten / die hy aan Hispaniola bewilligd had. In 't Eiland Jamaica verhandelde men de zaaken met volle genoegen / nademaal'er Jean d'Ezquebel d'Indiaanen in weinig tyds en zonder bloedstorting had onderworpelijk gemaakt. Zy wrogten ingelyx vlytig aan de Kattoene handwerken / als mede in den Akkerbouw / waar van men een groot voordeel trok; boven dat vermeerderden zig het Vee en 't Gevogelte ongemeen; zulks d'Ammiraal berigt aan den Koning gaf / hoe het by zyn van Jean d'Ezquebel veel nuts voor 't gemeen bybragt; en alhoewel hy zynen vriend was / bragt hy egter hier door te weeg / dat de Koning niet luiden vermoeden van eenige konstenarye bleef. Weshalven hy aan den Schatbewaarder Michel de Passamonte gelaste (alhoewel Jean d'Ezquebel reeds aan 't Hof geweest was / en dat Nicolaas d'Obando hem veel bewind ter bevreedigingе van 't Landschap Higuey in Hispaniola, en op 't Eiland Mona gegeeven had / hem'er genoegzaame kennisse van verleend hadde /) om hem berigt te geeven / wellken Perzoon hy was; dit nu / was niet dan om den haat die Passamonte reeds tegen den Ammiraal gevoed had / te vermeerderen en hem te lasteren. 1511.

Achterdogt des Konings op Jean d'Ezquebel.

Als middelwyl de Koning zig om reden genoodzaakt vond / den Ammiraal Diego Kolumbus voor Bevelhebber naar d'Indiën te zenden / van wegen het belang dat hy'er vermeende te hebben / aangaande d'eisschingen zyns overledenen Vaders /

1511.

Als mede op den Ammiraal in alle zyne verrigtingen.

Weshalven hy hem den Landvoogd Bartholomeus Kolumbus zynen Oom toe zend.

Des Ammiraals pligt voorgeschreven.

deed het hem in alle zaaken wantrouwen; welk wantrouwen te meer gevoed wierd / door zyne tegenpartyen / waar van Passamonte het hoofd was; die met zyne aanhangers / zeer dikmaals brieven tegens hem geschreeven hadden; zulks de Koning den Landvoogd Bartholomeus Kolumbus zynen Oom / tot zig riep / om hem te spreeken wegens eenige zaaken dien hy noodig vond hem te verklaaren / op dat hy'er in voorzien mogt. Hem dan met het Stedehouderschap van 't Eiland Mona begunstigd hebbende / nevens twee honderd Indiaanen op Hispaniola, zoo gelaste hy hem om'er met eene Geloofs-brief voor den Ammiraal weder heen te keeren; met bevel aan den zelven / zynent 't wegen te zeggen: „ Dat hy geene reden van klag-
„ ten had dien hy deed / en daar door aan de Ko-
„ ninglyke Amptenaaren plaats inruimde / van
„ te willen regeeren gelyk men in de Koningryken
„ van Napels en Cicilien deed / hebbende hem ge-
„ schreeven gelyk hy aan den Onder-Koning en
„ alle zyne Amptenaaren door gemeene brieven ge-
„ daan hadde; Dat hy hem voor een goed en ge-
„ trouw Dienaar hield / en dat hy hem als een
„ zoodanigen bevolen had / agt te slaan op alles
„ wat'er voorviel / raakende zynen dienst tot dus-
„ verre / en gelyk hy hem nog hier na bevelen zou;
„ Dat om hem in zynen pligt te doen volharden /
„ hy hem niets meer konde bevelen / dan zig ge-
„ duuriglyk in de zaaken toegedaan te zyn / die zynen
„ dienst behelsden; en dat om het te doen gelyk het
„ oorbaar was / hy zulks eerstelyk moest met zyn
„ Hoogheid overleggen / waar in hy overtreeden
„ had, zoo een gemeen gerugt hem zulks te last
„ ley; Dat alle zaaken van huwelyken en andere
„ diergelyken / die te vooren beraadslaagd moesten
„ zyn / men dies aangaande eerst het antwoord had
„ moeten afwagten / eer'er zoo merklyke ongeval-
„ len door ontstaan waren; en vervolgens niet even
„ zoo te doen / wat hy in de verdeeling der Indiaa-
„ nen gedaan had / ongemoeid de ongelegentheden
„ die'er uit ontstonden / zynde uitgevoerd eer men

„ des

,, beschuldigingen eens antwoords / en bevelen met goede- 1511.
,, orders aan de Amptenaaren bevonden / veel min-
,, die zelfde zonder middel had aangezogt uit Kastilje
,, te erlangen. Dat hy voor de rest / goed onthaal
,, aan alle de Koninglyke Amptenaaren / die daar
,, hun verblyf hadden / moeste doen / zoo wel aan
,, de geheime als aan de openbaare / dog voorna-
,, mentlyk aan die der openbaare ; en dat / in-
,, dien het gebeurde / dat iemand van hen zig in
,, zyne pligt niet wel queet / hy die met zagtigheid
,, in 't geheim bestraffen zou / dog niet dan naar
,, verdiensten; Dat hy insgelyks zynen Regter te
,, berispen had / en Carrillo te bestraffen / wegens
,, de wanorder die hy veroorzaakt had / geevende
,, bevelen / den Schatbewaarder Passamonte, het
,, Goud waar van hy den oplegger was / te doen
,, overbrengen / hem doende weten / dat indien het
,, niet wegens zyne agtinge geschiede / hy hem zou
,, voort afzetten ; Dat hy insgelyks Marcus d'A-
,, guilar te berispen had / van wegen dat hy zig in
,, zaaken van s'Konings belang had ingestoken /
,, en de Amptenaaren wilde vernederen / dat eene
,, zaake was van geen gebruik / en waar van niet
,, dan quaad ontstaan konde / nademaal men kun-
,, dig genoeg was / wat quaade genegentheid het
,, gemeene volk omtrent s'Konings inkomsten had-
,, de / en in te betaalen als men te doen schuldig
,, was ; en dat zoo het Geregte / wegens d'Amp-
,, tenaaren die agt op s'Konings goederen gaven /
,, niet gunstig was / zy dan veele schaaden te ly-
,, den hadden. Weshalven hy zorge hebben moest
,, van hen te begunstigen / en hen alle zoorten van
,, hulpe te verschaffen / of dat by nalatigheid van
,, dien / men'er in voorzien zou / zoo als men ge-
,, raaden vond.

,, Dat hy hier en boven gehoort hadde / hoe Mar-
,, cus d'Aguilar oproerig was / in 't geene zyn Ampt
,, was raakende / en zig ondervond niet bevlytigde
,, wat hem te doen stond ; daar en boven dat hy
,, meenigmaal een weinig te vry in woorden was /
,, die hy veel liever had mogen zwygen ; Dat hy

1511. „hem berigte / een brief geſchreeven te hebben / om
„hem te doen weeten / dat hy beſlooten had den
„Landvooght zynen Oom te zenden / om het ge-
„heim der Mynen van Cuba te gaan na ſpeuren /
„en dat zoo wanneer hy het voornemen van hem
„te ſchryven had / hy het afzonderlyker doen zou /
„op dat men zyn wederbaaren verſchoonen kon.
„En wanneer dat hy geneegen was ietz dienge-
„lyks te doen / hy dies afzonderlyk ſchryven moeſt /
„op dat zyne Hoogheid / hem naar zyn eigen wel-
„gevallen deed antwoorden ; Dat hy hem alduz
„voortaan voor alles was gelaſtende / nademaal
„het eene zaake van groot gevolg voor deeze Ge-
„weſten was. Te meer / dat zyne Hoogheid be-
„geerde te weeten / welker onderhandelinge men
„over den aanbouw der Sterkte van 't Eiland Cu-
„bagua gehouden had / die zy Las Perlas noemden /
„op dat hy zulks weetende / hy'er het noodige toe
„verſchafte ; en dat men in diergelyke zaaken / hem
„daar af berigt verſchuldigd was / op dat men hem
„deed weeten wat voor den dienſt des Konings
„dienſtig was / en dat hy eerlang dies aangaan-
„de openinge aan d'andere Amptenaaren gaf / op
„dat zyne Hoogheid het behagtigde / voor dat
„zulks wierd uitgevoerd ; en dat men de zelfde or-
„der in alle andere handelingen in agt te neemen
„had / nademaal het d'order was / aan alle die
„geenen die de beſtieringen van zyn Hoogheid wa-
„ren aanvertrouwt / en anderzins veele ongelegent-
„heden ontſtaan konden ; Dat hy hem ook wee-
„ten deed dat'er geene reden was / om aan hem
„alleen het bevel der Schepen die naar Kaſtilje ver-
„trokken / te laaten aanbevolen zyn ; nademaal
„zulks den Groot-Bevelhebber niet dan met me-
„beweeten der Amptenaaren gedaan hadde ; nog
„dat het niet redelyk was / dat hy 't doen zoude /
„om dat zulks voornamentlyk van den Koning
„afhing ; en dat tot dus verre d'Ammiraals van
„Kaſtilje meds niet bevoegd waren / om Kapiteins
„op de Schepen uit Kaſtilje naar d'Indiën vertrek-
„kende / te ſtellen ; Want gelyk het eene zaake is

„die

„die van het gezag des Konings afhangt / zoo 1511.
„hadde de Koning bevolen zekere Kapiteins aan
„te ſtellen en te benoemen / aan wien men hunne
„wedde in 't Huis des Voorraads van Sevilje be-
„taalen zou.

„Nog berigte hy hem / Dat hy byzondere zorge te
„draagen hadde / van ieder in 't byzonder wel te
„handelen / als mede in 't algemeen / en dat hy
„geene byandſchap nog wederwille deed ontſtaan /
„'t zy in woorden of in werken : en byzonderlyk
„niet met Chriſtoffel de Cuellar, nog met Jean
„Ponze de Leon, nog zelf aan d'anderen / die den
„voorledenen opſtand van Franciſcus Roldan ge-
„volgd waren / nademaal het tegendeel te doen /
„hem onaangenaam zou zyn ; Dat men ingelyks
„gezegt had / dat den Ammiraal veel volks tot
„zig trok / en dat hy die geenen die weigerig wa-
„ren by hem te blyven / bedreigde en qualyk deed
„handelen / 't zy met woorden of daadelykheden /
„en wel byzonderlyk d'Indiaanen. Dat zyne
„Hoogheid zig wegens hem verwonderde / te moe-
„ten ſpeden / dat de Bevelhebbers en de perzoonen
„die het Geregte oeffenden / het tegendeel deeden
„van 't geen ze verpligt waren te doen ; en dat daar
„en boven het onregt / dat dit aan het Koningly-
„ke gezag toebragt / ingelyks veele onluſten kon-
„de verooraaken / aan die'er zig onthielden. Op
„dat men zig dan niet verbeelde / dat d'Ammiraal
„in zaaken van deeze geſtaltheid niet voorzien had-
„de / moeſt men'er voor-al in het toekomende te-
„gen waken. Dat het hem ook toeſcheen / dat
„hy zyn huis in order moeſt ſchikken / en geene
„by hem houden dan die hem noodig tot zynen
„dienſt waren / en wel meeſt wegens den Akker-
„bouw ; Dat hy hem reeds door andere Brieven
„geſchreeven had / waar in hy hem gelaſte raa-
„kende de zaaken van den Schatbewaarder Paſſa-
„monte, dat hy met hem over de zaaken zynen
„dienſt betreffende / goede gemeenſchap houden
„zou / en dat het hem zeer aangenaam zoude zyn /
„hem te houden voor eene zyner voornaamſte Be-

1511. „dienden / als dien hy wegens zyn groote getrou-
„heid hadde willen met dit Ampt begiftigen / en
„dies waardig agte / als een man aan wien niet
„noodig was te belasten / nog te beveelen om hem
„in zynen pligt te houden. Nog begeerde hy van
„den Ammiraal / zulks alles na te komen / ver-
„mits hy hem geene grooter dienst bewyzen kon;
„en dat hy aldus doende / bevinden zou / veel ver-
„ligtinge in zyn bestier te genieten.

Deezen last was niet dan op de lasteringen van Passamonte gegrond.

Aldus luide nu den last die Bartholomeus Kolumbus aan den Ammiraal zyn Neef hadde bekend te maaken; en die niet dan uit de lasteringen van Passamonte ontstaan was / wegens den weerzin die hy tegens hem hadde opgevat / om dat men hem naar zyne begeerte / het getal der Indiaanen niet verschafte / nog dat deel / dat zyne eerzugt in 't bestier steeds aanzogt. Dit alles deed hy / en hoven dat het zyn ampt niet betrof nog aanging / gaf hy berigt van alles wat'er voorviel / en meest van zaaken die hy geloofde genoegzaam te zyn / om den Ammiraal uit zyn ampt te zetten / op dat hy'er dan alleen volstrekt meester bleef.

Last en Order voor d'Amptenaaren van 't Huis des Voorraads van Sevilje.

Maar niet tegenstaande een Regter van Staatzaaken binnen Sevilje zig gemeenlyk niet wilde mengen dan in zaaken van openlyke gehoorgeevinge der Stadt; was te deezer tyd den Licentiaat Ybarra, die'er Regter van was / welken zig bemoeide om de zaaken van 't Huis des Voorraads zoo in Burgerlyke als in Strafwaardige zaaken / nevens d'andere Amptenaaren van het Geregte te hooren; aan wien gelast wierd / dat ze geene brieven uit Indiën komende / zouden overleveren / voor dat die aan den Koning gehoorden / eerst waren afgegeeven; dat de zaaken die in het huis verhandeld wierden / geheim moesten gehouden worden / tot dat men ze alle ten einde hadde gebragt; dat ze een Register hebben zouden / waar in men alle deeze zaaken schreef / en wegens alles wat'er zoude beslooten zyn / en dat d'ouwdste Amptenaaren den voorrang in het teekenen en stemmen zouden hebben; dat'er een Doublet of tweede afschrift der

ver-

verhandelingen in de Kamer des Voor-raads blyven zou / als mede van de Lastbrieven die d'Amptenaaren ter uitgaaf overleverden ; Dat de Lastbrieven / Vergeldings-brieven en Schuld-brieven van het Huis in 't byzyn der Amptenaaren overgeleverd ; en dat den Ontfanger daar van een onslaginge doen zou ; dat de Lieden van 't Geregte wegens het Huis alle Donderdagen en zulks weekelyks na den middag vergaderen zouden / om 'er de gewysdens uit te spreeken ; en men gelaste ten dien einde aan d'Amptenaaren / dat ze met d'inscheepinge van Bartholomeus Columbus honderd Borst-Rokjes met Kattoen digt gevoerd verzenden zouden / die 'er uit Engeland waren overgebragt / en die zeer bequaam waren om de vergiftige Pylen der Karibaanen te weederstaan ; insgelyk honderd kleine stukjes Kanon / schietende omtrent een pond yzer ; Dat men 'er al de Bouw-lieden die zig aanbooden om naar Indiën te vertrekken / liet inscheepen / en dat men om hen nog meer aan te moedigen / rugtbaar maakte wat groote rykdommen in d'ontdekte Mynen te bekomen waren / als meede dat men 'er altoos in het Magazyns-Huis drie duizend Dukaaten in voorraad hadde / om 't geene in d'Indiën noodig was / te konnen verschaffen : waar van dan nu genoeg. 1511.

Om dan weder de verrichtinge van Vasco Nunez de Balboa te achtervolgen / zo was nu Valdivia midlerwyl op 't einde des voorlede Jaars afgevaardigt / om naar Hispaniola te gaan / nevens de Bakkalaurus Encise , die hem derwaards verzelde. Nunez dan besloot in den beginne des tegenwoordigen Jaars 1512. verder Landewaarts in te gaan / om Leeftogt en Goud te zoeken. Eenige Indiaanen van die by de Kastiliaanen waren / hem gezegt hebbende / dat 'er eenen Kacique in 't Landschap Dabayba was / die eenen Tempel vol Goud hadde / en die het hen getoont had ; over zulks besloot hy / 'er zig met twee Brigantyns naar toe te begeeven / nevens eenige Kanoôs om Dabayba op te zoeken. Hy vertrok dan met honderd en zestig wakkere 1512.

Vasco Nunez doet eenen togt om de Kacique Dabayba op te zoeken.

1512. Mannen/die zeer wel geoeffend en gewapendwaren. Hy gelaste aan Rodrigo Henriquez de Kolmenares, om het derde deel deezer Manſchap te neemen; en 'er de groote Rivier opwaarts mede te vaaren / die tweemaal grooter dan die van Dariën is / en zich 'er negen Mylen naar 't Ooſten van af ſtrekt; begevende zig middelwyl op d'andere Riviere. Dooz zoo veel zig nu de Kacique Cemaco van Dariën, met Dabayba ontweeken hadden / en dat hunne verſpieders hem bericht gaven van alles wat 'er onder de Kaſtiliaanen vooziel / (want hy vernomen had / dat Nunez hen ging zoeken) zoo verliet hy zyn Land. Als nu de Kaſtiliaanen zich Landewaarts in begaven / vonden zy 'er veele Netten om wildt te vangen / als mede Varkens die de Navel op de rug hadden / waar dooz ze haar water maakten / ingelyks andere Dieren kleinder dan Varkens / waar van het Hooft zwaarder dan 't gantſche Ligchaam was / maar geen gal hadden. En zig hier verbeeldende dat deeze Netten om te Viſſchen dienden / zo noemde Vaſco Nunez, deze Rivier Rio de las Redes. Zy namen 'er twee groote Kanoos neffens anderen die kleinder waren / honderd Boogen / en veele bundels met Pylen / geſteentens en ſtukken Goudts / ter waarde van zeeven Duizend Kaſtillanos. Nunez zig met deezen buit genoegende / begaf zig Zee-waarts daar de Golf van Uraba was / alwaar deeze twee groote Rivieren zig uitwateren. Aldaar onthief zich zoo een geweldig onweder / dat zy alle dachten verlooren te zyn; en nochtans waren 'er geenen dan die in de Kanoos waren / die het Goud voerden / welke vergingen. Na dat ze weder gekomen waren / aan den ingang der groote Rivier / landen ze aan een Land / waar van den Kacique Furiu geheeten was / alwaar zy Kolmenares vonden / die 'er zig van Loef-togt voozzag.

De Kaſtiliaanen vinden veele Netten en Varkens met de Navel op den rug.

Groot onweder doet Nunez uitgeſtaan.

Een Eiland door hem Cana fiſtula geheeten.

Na dat ze de Rivier twaalf Mylen opwaarts gekomen waren / quamen ze aan een Eiland / dat zy Cana Fiſtula noemden / nademaal 'er veel van dit gewas gevonden wierd / en zy aten 'er zoo veel af/

af / dat ze gedachten daar van te ſterven. Na dat ze hier van verloſt waren / namen ze hunnen weg recht van 't Eiland af / en zagen dat in deeze Rivier noch een andere afvloeide / waar van het Water zeer zwart was. En niet tegenſtaande zy 'er de reden niet af en wiſten / lieten ze echter niet na van die Rio Negro te noemen. Zy voeren deeze Rivier omtrent vyf of zeſs mylen opwaarts / en quamen te Lande by eenen Heere Abenamechey geheeten / alwaar zy een gehuchte zagen / dat wel vyf honderd Huizen begreep : zynde d'eene van den anderen afgelegen / waar af d'Inwooners de vlucht namen zo dra als zy hen gewaar wierden ; maar toen zy zig vervolgt zagen / ſtelden zy zig met hunne Mankanes ter weer / dat zekere zwaare Degens van Palmen-hout zyn ; van gelyken met ſtokken waar van de eindens aan brand waren ; Doch zy den hevigen aanval der Caſtiliaanen niet konnende uitſtaan / wierden genoodzaakt om te vluchten. Abenamechey en eenige anderen zyner voornaamſten / niet komnen / of niet willende vluchten als d'anderen / wierden gevangen ; eenen Kaſtiliaan was 'er die de Kacique gewond had / geevende hem eenen ſlag die hy na zyn gantſche arm afhieuw / waar over Vaſco Nunez zeer vertoorend wierd. Hy Kolmenares met de helfte van zyn Volk verlaatende / om aan weder zyde zig te verdeedigen / vervolgde d'andere zyde der Rivier / en quam by eene andere die tot deeze invloeide / en zyn oorſpronk twintig mylen van 't Eiland Cana Fiſtula nam / alwaar hy naarby deſs zelfs invloed / de Heerſchapp van den Kacique Abibeyba vernam. Gelyk nu dit Geweſt vol van Meeren en Moeraszig was / die by na het gantſche Land bedekten / zoo woonden deeze Volkeren op zeer hooge en ſterke Boomen / dat eene zaake is / die noch nooit gehoord noch gezien was : op deeze Boomen bouwden ze hunne Huizen zeer vaſt en ſterk / met verſcheidene Kamers voorzien / alwaar de Vaders / Moeders en Kinderen van ieder Huisgezin d'eene van den anderen

1512.

Eene Riviet Rio Negro genoemt.

De Kacique Abenamechey gevangen.

Landaard die, hun wooninge op Boomen houden.

1512.

afgezonderd leefden / gelykerwys anderen op 't Vaste-Land doen. *Ieder Huis hadde twee ladders / welker eene ter helfte van de Boom ſtrekte / en d'andere van deeze helfte tot aan de deur van den boven ingang. Deeze Ladders waren van geſpleeten Rieten gemaakt / in 't midden door geſpannen / nademaal de Rieten ter deezer plaatze / eene dikte van een 's Mans middel hadden / en zy trokken deeze des nachts naar hen om hoog / zulks dat zy 'er leefde en ſliepen in zekerheid zyn van alle ſoorten van Dieren / alhoewel 'er veele Tygers gevonden wierden. Wat hunne Leeftogt aanbelangt deeze draagten ze boven by hen / behalven de Wynen die zy in de Vaartuigen te lande hielden; om dat indien ze deeze opwaarts gevoert hadden / de Winden die deeze Boomen bewoogen en de Huizen deeden ſchudden / zoude zulks hunnen dranк troebel gemaakt hebben; nogtans hadden de Huizen geen nood van vallen. Wanneer nu de Heeren hunne Maaltyd houden wilden / waaren de Dienaars zoo behendig om deeze ladders op en af te klimmen / dat ze des weegen niet langer vertoefden als of ze hen eſſens waers aan de Tafel dienden.

* Ziet van deeze wooninge op de boomen, d'afbeelding agter deſcheepstogten van Franciſcus Pizarrus naar Peru, Anno. 1526. Pag. 57. ingelaſt.

Den Kacique Abibeyba in zyn Huis zynde toen 'er de Kaſtiliaanen aanquamen / deed eerlang zyne Ladders ophaalen: De Kaſtiliaanen riepen hem toe / dat hy zonder te vreezen af komen hon / alzoo zy hem geen ongemak doen zouden. Hy gaf tot antwoord, dat ze hem in ruſt zouden laaten / vermids hy zig niet tegens hen aankante. Waar op zy verbolgden / dat indien hy niet wilde af komen / zyn de Boomen met bylen omhouwen / of ze met vuur verbranden zou / dat hen alle verteeren kon. De Kacique verzogt andermaal hem niet te willen moeyen / maar dat zy uit zyn Land vertrekken zouden / alzoo zyne Onderdaanen hem niet aanrieden af te komen / en dat ze zig de Kaſtiliaanen niet en vertrouwden. Toen deeze dit zagen / begonnen ze de Bylen aan de Boomen te

Welker Kacique genoodzaakt word zig den Kaſtiliaanen over te geeven.

ſlaan /

staan/ 't welk/ als de Kacique, dit van om hoog vernam/ en de Spaanders zag die men 'er afhaalde/ daalde hy met zyn Vrouwe en zyne twee Zoonen af/ tegens het goedvinden zyner onderzaaten. By de Kastiliaanen gekomen zynde/ vroegen zy hem of hy Goud hadde; waar op hy antwoorde daar van niets te hebben/ en derhalven niet noodig was dit by hem te zoeken. Toen hy zig daar egter zeer om aangedrongen zag/ zeide hy hen/ dat indien zy 'er zoo veel begeerte toe hadden; dat hy hen dan 't zelve zoude gaan zoeken in zekere Gebergtens/ achter eene streek gelegen die hy hen aantoonde/ en dat zoo draa hy iets gevonden had/ hy 't hen brengen zoude. De Kastiliaanen waren hem dagelyks verwachtende/ doch hy quam niet weder; zulks dat zy hunnen koers vervolgende/ de Rivier verder opwaarts vaarden/ nadien de Leeftogt die zy 'er gevonden hadden/ genoegzaam voor hun onderhoud was. Alle de Gehuchtens die zy aan de Oevers vonden waren van Inwoonders verlaten; weshalven Vasco Nunez het niet noodig vond hooger te vaaren/ maar keerde weder de Riviere af/ om zig by Kolmenares aan de zwarte Rivier te vervoegen. Zoo draa als hy 'er gekomen was/ bevond hy dat 'er eenige van zyn Volk gedood waren/ voornaamentlyk eenen Raya genoemt/ nevens nog negen anderen die hen in het Gehugte van den Kacique, Abrayba geheeten/ zoo digt aanviel/ dat Raya nevens twee andere gedood wierden/ de rest zich in haast met de vlucht moesten redden.

1513.

Ondertussen de Kacique Abenamechey zig met zynen afgehouwen arm/ Bosch-waarts in begaf uit vreeze van andermaal door de Kastiliaanen mishandelt te worden/ ontmoette hy by geval/ die de Huizen op Boomen gebouwt bewoonden/ daar van wy reeds gesprooken hebben; zy besloten dan gezamentlyk/ om by de Kacique Abrayba hunnen nagebuur te gaan/ om zig gezamentlyker hand te wreeken/ en om de Kastiliaanen aan te vallen voor dat ze zig by een konden voegen. Zy vergaderden

Eenige Kaciquen besluiten de Kastilianen te bevegten.

1512. den dus tot ses honderd Indiaanen by een; en toen sy slag leveren souden / maakten sy soodanig een geweldig geschreeuw / dat 'er de Kastiliaanen / die op de swarte Rivier waren / van verbaast wierden. Maar alsoo d'Indiaanen niet en wisten dat Vasco Nunez 'er te vooren dertig anderen gesonden had / die sig by deezen aan de swarte Rivier voegden; deeden ze hen niet veel quaads: want na dat de Kastiliaanen hun schiet-geweer gelost hadden / en dat sy de Indiaanen met hunne Spiessen en Degens genaderd waren / deeden ze eene soodanige slagtinge onder hen / dat ze byna alle in stukken gehouwen wierden / behalven die geenen die sy voor slaaven gevangen namen / als mede de Kaciquen. Deeze slaaven wierden dan naar Dariën gesonden / om 'er het Land te bouwen / en om der Kastiliaanen pakkaadje te draagen / wanneer sy elders vertrekken wilden. Vasco Nunez dan wedergekeert / besloot om sig weder naar Dariën te begeeven / laatende in het Gebugte van Abenamechey en aan de swarte Rivier dertig Soldaaten tot bewaaringe des Lands / en om te verhinderen / dat 'er sig d'Indiaanen niet vergaderden / stellende Bartholomeus Hurtado, tot opper-hoofd over hen; en namen telkens wanneer sy hunne wooningen gingen bezoeken eenige Indiaanen gevangen / die hen in de Bosschen ontweeken. Van deeze zonden ze tagtig naar Dariën, nevens een-en-twintig Kastiliaanen die ziek waren / zulks dat 'er alleen geene dan Hurtado met tien synen Landaard overig waren. De Gevangene Indiaanen nevens deeze zieke Kastiliaanen wierden dan in eene groote Kanoa ingescheept / op wien vier andere Kanoas met Indiaanen van den Kacique Cemaco wierden afgezonden / met hunne werpspiessen welkers einde bzandende waren / als mede met hunne houte zwaarden op hen aanvielen. Eenigen wierden 'er gedood / anderen verdzonken in de Rivier / behalven twee; die 't op twee stukken houts van boomen de Rivier afkomende / ontquamen; d'Indiaanen zulks niet merkende terwyl sy met d'an-

Die door Nunez gelagen word.

de-

deren dood te kloppen bezig waren / beelden zig in dat het eenige vuiligheid was die de Stroom deß Waters afdreef. Zy dan ten besten zy konden te Lande gekomen zynde / bragten deeze tydinge aan Bartholomeus Hurtado, die met zyne Mede-genooten zig deß bedroefden / herdenkende in welken gevaar zy zig bevonden; en gelyk hen deeze zwarte Rivier dus ten noodlot was / zoo beslooten ze om weder naar Dariën te keeren; doch kundig worden de wat meeninge de Indiaanen hadden / zoo verstonden zy / dat de vyf Kaciquen, als Abibeyba, op de Boomen woonende / Cemaco van Dariën, Abrayba, by wien de Kastiliaanen nog niet gekomen waren / met Abenamechey, Heere van de zwarte Rivier / wiens arm afgehouwen was / en Dabayba, die gevlugt zynde / niet weder keeren dorst / beslooten hadden / om op zekeren dagh eene zamenzweering te maaken / zulks zy gezamentlyk met alle hunne onderdaanen / de Kastiliaanen van Dariën zouden aanvallen. 1512.

Zamenzweeringe door vyf Kacique tegens de Kastiliaanen.

Na dat men hier af berigt was / begaf zig Hurtado met de zynen niet zonder gevaar naar Dariën, alwaar zy bericht van deezen opzet bragten / dat de Kastilianen niet weinig verbaasd maakte / alhoewel zy de grootste verzekeringe daar af niet hadden / gelyk men hen nogtans berichte / 't geene hen dan ook deed gelooven / zulks onwaarachtig te zyn; want daar was niemand / die hen deß konde verzekeren. Eindelyk hadden zy 'er niet lange aan te twyffelen / nademaal 'er onder de Vrouwen die Vasco Nunez uit dit Land gevoert hadde / eene in zyn Huis gevonden wierd / waar van hy veel Werks maakte: Deeze nu hadde eene Zuster die een Dienaar van Cemaco was / en die haar boven alles wenschte in Vryheid te zien; Hy dan dikmaals om haar te zien gekomen zynde / veinsde zig onder voorwendinge dat hy eene der andere Indiaanen was / aldaar te komen handelen. Hy nu zeide haar op eene nagt / dat ze wel in agt zou neemen wat hy haar verhaalde / en dat ze zulks geheim moest houden; nademaal het hunner aller Vryheid en Leven betrof /

1512. trof / zoo dat Indien zy het wel zyn van haare Landaard begeerde / dat ze dit by haar hield en 'er zig naar te schikken had. Hy zeide haar dan hoe de Kaciquen deezer landen besloten hadden de Kastiliaanen niet langer te dulden; Dat ze met elkander in verdrag waren / om hen zoo te Water als te lande aan te vallen; en dat ze ten dien einde met honderd Kanoôs vaardig waren / ne vens veele leestogt die zy in het gehugte van Tichiri vergaderd hadden / en dat deeze Heeren tot besluit gekomen en onderlinge verdragen waren / wie zy dooden moesten / en wie zy gevangen neemen zouden / neffens al de Pakkaadjes die zy vervoeren konden. Doch hier moet men in acht neemen / hoe d'Indiaanen zig altoos vergist vonden in hun zoo grooten getalle / om tegens zoo weinig Kastiliaanen te doen te hebben. Eindelyk besloot deezen Indiaan gesprek met zyne Zuster te houden / en gelaste haar zig wel op haar hoede te zyn om haar te versteeken / en acht te neemen / dat ze zig niet vermengde onder d'anderen / nog onder de bezigheden der Krygs-lieden / op dat ze gekent wordende / niet gedood of in het woeden van den aanval mishandeld wierd.

Die door eene Indiaaninnen aan Vasco Nunez ontdekt wort.

Na dat deeze Indiaan van zyne Suster gescheiden was / ontdekte zy 't gantsche geheim aan Nunez, 't zy door vreeze / of dat ze eenige genegentheid voor hem hadde; en hy verzogt haar eerlang haaren Broeder weder om te roepen / onder voorwendinge om wegens haare vryheid te handelen / dat zy deede; en toen hy gekomen was / verzeekerde Nunez zig van zyn Perzoon / en deed hem door pyningen belyden wat hy tegens zyn Zuster gezegt hadde. Hy dan verklaarde noch boven dat / hoe zynen Heer Cemaco, die hem veertig Indiaanen gezonden had / om zyne landen te bouwen / zich onder voorwendzel van zynen Vriend te willen zyn / veinsde / dog hen bevoolen had; dat zoo wanneer zy hem zagen / als hy hunnen arbeid quam zien / zy zouden toeleggen om hem te dooden; 't geen hy eensmaals te Peerde met de lansje uitgereden zynde /

1512.

de, zy zulks zonder anderen [illegible] hebben / zoo niet de vreeze wegens zyn Peetje hem verhindert had / 't zelve te bestaan; zulks dat Cemaco ziende dat zyn list om zig naar zynen wensch tegens hem te wreeken / niet gelukken wilde hy besloten had om alle de Kaciquen zyne nagebuuren te beweegen / als mede zyne Vrienden / om eenen Oorlog t'ondernemen / en haar met gevaar van hun leeven / gezamentlyk te verdeedigen. Op deeze Belydenisse / begaf zig Vasco Nunez met zeventig uitgeleezene Mannen / ter uit-togt / zonder aan iemand iets te zeggen / behalven aan Rodrigo de Kolmenares, aan wien hy gelaste met zestig anderen zig in vier Kanoôs te begeeven; en dat hy de Broeder van d'Indiaanze Vrouwe voor Leidsman met zich voeren zou / en zig naar het Dorp Tichiri te begeeven had / alwaar al de Leef-togt was; hy zelve vervoegde zig drie mylen van daar / in gedagten dat hy 'er Cemaco vinden zou. Doch 'er niemand van eene zyner Vrienden gevonden hebbende / nam hy hem met eenige Mannen en Vrouwen gevangen. Maar Kolmenares verrichte grooter zaaken / want den Algemeenen Kapitein ontmoetende / die het Heir bestieren zou / nevens andere der voornaamste Heeren / en veel Volks / die zig niet verbeelden dat de Kastiliaanen hun voorneemen en toeleg verstendigt waren; nam hy 'er het meerendeel van gevangen / en vond het Gehuchte vol van allerley Leeftogt / doende daar op den Bevelhebber door Pyl-schieten sterven / en de voornaamsten / in 't byzyn der andere gevangenen / ophangen; waar meede hy d'andere Indiaanen slaauwhartig maakte / en eene vreeze aan joeg. En waarlyk / deeze voorkominge gaf aan alle de Landschappen eene groote verbaastheid / ziende dat hun geheim aldus ontdekt / en alle hunne voorneemens verydelt waren; 't geene hen alle hoope deed verliezen / om zig de slaaverny t'onttrekken. Dezen zegen zonder veele moeiten of gevaar verkreegen hebbende / deed Vasco Nunez die een verstandig en zeer wel beraden Bevelhebber was / eerlang eene

Een Bevelhebber der Indiaanen gevangen en gedood.

En de voornaamsten opgehangen.

1512. eene Veſting van goed en ſterck houtwerck maaken/ waar mede hy den aanval der Indiaanen konde wederſtaan/ in gevalle zy eenige diergelyke onderneeminge wilden onderſtaan. Voorwaar de waare en regtſchape ſtrydbaare wysheid/ die eenen Bevelhebber bezitten moet/ beſtaat in Vier voornaame regels: Als eerſtelyk/ om de tyd der gevaaren der onderneemingen te kennen/ waar mede hy ze te voorzien komen kan. Ten tweeden/ om zig van gelegentheden te bedienen/ op dat zyne vyanden miſleid worden. Ten derden/ om uitwegen te konnen vinden/ wanneer men in gevalle van toevalligheden en onverhoopte ontmoetingen/ zig de gevaaren onttrekken moet. En ten vierden/ als men zig de gevaaren niet weet't ontworſtelen/ dat men dan egter nog het quaade in een goede uitſlag verwiſſelen kan. Dat nu Vaſco Nunez zig in alle deeze deelen zeer wel wiſt te gedraagen/ is hier in gebleken/ dat hy altoos met veel meerder bedagtheid en goede beſtieringe ten ſtryde trok/ dan met de kragt der wapenen.

Vier regels in een Bevelhebber vereiſcht die Vaſco Nunez werkſtellig maakte.

Dit Landſchap nu aldus onderworpelyk gemaakt/ begon men van andere zaaken te handelen; en men vond goed om Afgezondenen naar Kaſtilje te zenden/ op dat aan den Koning berigt van deeze Landen gegeeven wierd/ als mede van 't geene de Zoon van Comagre, wegens eene andere Zee verklaard hadde; insgelyks van der zelver rykdommen/ en om duizend mannen te bezoeken/ die men zeide tot deeze onderneeminge noodig te zyn. Dat men ook onderweege van alles aan den Ammiraal rekeninge doen zou/ en hem om hulpe aanzoeken/ die men was verwagtende: nademaal'er Valdivia mogelyk niet aangekomen/ of dat hy ligtelyk op Zee mogt vergaan weezen/ gelyk hy ook waarlyk was. Vaſco Nunez hadde het voorneemen om met deeze Afgezanten te gaan/ ten einde hy eenige gunſt by den Koning verkrygen mogt/ of uit bedugtheid die hy wegens beſtraffinge over de zaaken van Nicueza en Enciſe had. Maar/ nog zyne vrienden/ nog zyne vyanden/

Nunez tragt weder naar Kaſtilje te keeren en word door zyn volk weerhouden.

den / wilden hem nooit toeſtaan dat hy hen verlaaten zoude / voor reedenen geevende / dat zoo hy voor d'Indiaanen niet bevreeſt was / en zyne Soldaaten hartelyk beminde / hy hen niet verlaaten moeſt / of dat zy anders het tegendeel verzeekerd waren. Hoog zoo hy zig dies onttrekken wilde / zouden zy zig van alle hulpe en raad ontſlagen zien. Eenigen oordeelden ook / dat dit hier uit ontſtond / dat indien'er eenige order van den Koning / om hem te ſtraffen quam / men hem'er dan niet vinden zou; en anderen zeide wederom / dat hy zulks voornam / om van zoo veele ongemakken / die hy in dus te leeven lyden moeſt / ontheeven te wezen / hebbende genoegzaame en middelmaatige goederen / om 'er het overige zyner dagen van te konnen in ruſte leeven ; als mede bedugt zynde dat Zamudio en Valdivia elders met het Goud en de Geſteentens ontweeken waren / 't geen hen gelaſt was naar Hiſpaniola over te voeren / overmits'er reeds een Jaar verloopen was / dat zy vertrokken waren / zonder van hen eenige tydinge te hooren. Vaſco Nunez dan van zyn volk niet konnende verkrygen wat zyne begeerte was / zoo verkozen ze na veele wederwaardigheden die zy dus onder elkanderen hadden / Jean de Caycedo, die Regiſter-meeſter van de Vloot van Nicueza geweeſt hadde / om deezen Togt te doen / zynde een man van goed verſtand / en die zyne vrouw by zig had / welken hy uit Kaſtilje had mede gevoerd / van welkers getrouwheid en zagtmoedigheid hen deed oordeelen / dat hy de zaaken in gevoegelyker wyze behandelen zou. Waar by quam / dat ze van zyne wederkomſte niet te twyffelen hadden / nademaal hy hen zyne vrouwe als te pand agter liet. Sy verwekten nog andermaal twiſt / om hem eenen medegezel toe te voegen / niet om dat zy van hem miſtrouwen hadden / maar alleen om dat hy van 't eene in 't ander Lugtgeweſt vertrekken zou / en de lugt van Kaſtilje zeer verſchillig met d'andere was / hy ligt in gevaar van zyn gezondheid / ja zelfs van zyn leven geraaken kon ; zoo dat ze zig van alle hunne hoope

1512.

Jean de Caycedo naar Kaſtilje afgezonden.

1512. zouden versteken zien; en om dat ze zig over de benoeming van deezen Medegezel niet verstaan konden / zoo wierpen ze het lot onder de voornaamste perzoonen / 't welk op Rodrigo Henriquez de Colmenares viel / dat aan hen allen / of ten minsten het meerendeel groot genoegen gaf / nademaal hy een edelmoedig man was / van groote ervarendheid in Vreede en Oorlog / hebbende reeds in den Italiaanschen kryg tegens de Franzen gediend; en die ook veele goederen en erfschappen in Dariën hadde.

Wien Rodrigo de Colmenares word toegevoegd.

Deeze Afgezanten genoemd zynde / besloten ze een Geschenk door hen aan den Koning te doen / en elk bragt naar zyn vermoogen een vrywillige gifte by / nevens het vyfde Deel dat ze zederd het vertrek van Valdivia vergaderd hadden / 't geen alles aan deeze Bezendelingen behandigd wierd. d'Indiaanen spraaken reeds niet dan van Goud; wel weetende dat'er niets was dat den Kastiliaanen meer verheugen kon / als van dit Metaal te hooren spreeken. Zy weezen hen dan de plaatzen aan waar zy geloofden dat het te vinden was / hen meer beloovende dan'er van te bekomen was. En alzoo'er waren die alleen by wyze van bespottinge zeiden / dat men'er eene Riviere had / waar in men 't Goud met netten vischte / zoo wierd egter zulks naar Kastilje voor waarheid overgebragt / op dat men 't voor den Koning betuigde; en midlerwyl verspreide zig het gerugt zoodanig door 't gantsche Koningryk / dat ieder begeerig was naar deeze Visscherye te gaan / zig willig aanbiedende om deezen Togt te doen; weshalven de naam van Andalusie, die aan dit Landschap gegeeven was / in die van Castilla del Oro veranderd wierd.

Veel Gouds ten geschenk en voor s'Konings Vyfdedeel by-een gebragt.

d'Afgezanten eindelyk vertrokken op 't einde van October deezes Jaars van Dariën, en leeden zeer groote ongemakken en oneindige gevaaren / met eene Brigantyn die zeeker klein genoeg was / zulks ze zig dikmaals aan 't einde van hun leven zagen. Zy quamen dan ten einde van drie Maanden te Cuba, alwaar hen d'Indiaanen zeer mildelyk ontfin-

d'Afgezanten vertrekken.

singen / geevende hen den leeftogt voor schellen en andere diergelyke dingen. Agt dagen van Cuba vertrokken zynde / bereikten ze in gevolge Hispaniola, met zeer goed weder / en verbleeven'er maar weinige dagen / nademaal zy'er Schepen vonden die gereed lagen om naar Kastilje te vertrekken / waar in zy zig overscheepten / en quamen in Mey des volgende Jaars 1513 aan 't Hof / alwaar zy Encise vonden; waar van strax nader. 1512.

Aan 't Hof komende, vinden'er Encise aangeland.

Deezen Encise hadde zeer groote wederwaardigheden ter Zee uitgestaan voor dat hy in Hispaniola quam / alzoo deeze Scheepvaard toenmaals nog zoo wel niet verstaan wierd / als tegenwoordig. En 't was eene groote gunste die Godt aan de Kastiliaanen verleende / dat die van Cuba zoo vreedzaam waren / nadien'er anderzins veele volkeren zouden verlooren zyn gegaan; 't geen zig eerstmaal liet blyken in het goed onthaal dat zy aan den eersten Ammiraal deeden / toen hy'er d'ontdekkinge van deed / en verbolgens aan den Kapitein Sebastiaan d'Ocampo, als hy door last van den Groot Bevelhebber / de Kusten omzeilde; insgelyks het onthaal dat ze aan Ojeda en zyne medegenooten deeden / toen zy deeze groote Zee bevoeren; gelykerwys mede aan Zamudio en Valdivia wedervoer / insgelyks aan Encise, aan wien eenen Kacique van het Landschap / of het Gehugte Macaca genoemd / dat aan de Zuid-zyde gelegen is / en eene Haven heeft twintig mylen van St. Jago gelegen / Comendador geheeten. Deezen Kacique, zeggen we / vond Encise, die'er met eenige Kastiliaanen aanquam; welke na dat ze'er wel onthaald geweest / en hy'er eene der Scheepslieden gelaaten hadde / die in eene ziekte gevallen zynde / d'andere niet hadde konnen volgen. Deeze nu iets wegens de pligten des Kristendoms bewust zynde / en eenigzins de Taale des Lands geleerd hebbende / onderwees den Kacique en de zynen in de verborgentheden des Geloofs; hen byzonderlyk indrukkende eene Godsdienstigheid voor de Moeder-maagd van Godt, zeggende van Maria, dat ze een Koninginne

De Indiaanen van Cuba gepreezen.

1512. des Hemels was, als mede gelukzalig en heilig. Hy vertoonde hen daar van een afbeeldzel / zoo hy op papier gedrukt zynde / by zig droeg / hen dikmaals herhaalende met Ave Maria te zeggen. Hy prente hen ook in om haar eene Kerke te bouwen / die hy de naam van Nuestra Senora toe wyde / en deed'er een Autaar maaken. Deeze Kerke vaardig zynde / verzierden ze d'Indiaanen op 't beste dat zy konden; zy bragten'er vaten vol met spyze en water / zeggende zoo wanneer ze des daags of s'nagts honger hadden / zy'er genoeg te eeten mogten vinden. Hy onderrigte hen dan / dat ze des morgens en s'avonds / de Moeder Gods moesten komen groeten / alwaar hy haar de groetenisse der Engelen voorzeide. Wanneer de Kacique die het gebied in dit Landschap had / met zyn volk in deeze Kerk quam / knielden zy alle neder / en strekten d'armen uit / en het hoofd nederbuigende / zeiden zy zeer ootmoedigsyk / Ave Maria, Ave Maria, en zulks alleenlyk / nademaal zoo men hen meer gezegt had / dit volk niet magtig was zulks 't onthouden; zulkerwyze dat ze dagelyks deeze gewoonte in agt namen / niet tegenstaande deezen Scheepsgezel weder naar Hispaniola geheerd was; want geenen dag ging'er voorby / dat'er deezen Kacique met zyne Indiaanen niet te Kerke quamen. Toen'er nu den Bakhalaurus Enciso aanquam / nam hem deezen Kacique by de hand / en voerde hem met alle zyn volk / tot teeken van genegentheid / naar deeze Kerke; toonende hem dit afbeeldzel / en zeide dat hy 't als iets van grooter waarde hield / nademaal het de Moeder Gods was. En waarlyk de groote Godsdienstigheid die deezen Kacique en alle zyne Indiaanen / voor deeze Maagd hadden / kon men niet genoeg aanmerken; want zy stelden haar ter eere gezangen 't zamen / die zy zelfs in 't danssen zongen / en telkens de woorden Sancta Maria herhaalden; en deeze Godsdienstigheid verbreide zig verder naar andere Gehugtens. Als deezen Kacique van de Kastiliaanen die aldaar aanquamen / gehoord hadde / dat het beter was

dat

dat hy een Chriſten wierd / verzogt hy om gedoopt te worden : toen men nu vroeg welker naam men hem geven zou / vroeg hy / hoe den Groot Bevelhebber der Chriſtenen / die Hiſpaniola beſtierde / genoemd wierd ; waar op zy hem zeiden dat hy Komendador Mayor geheeten wierd ; zulks hy antwoorde / dat hy ingelyks begeerig was deezen naam te voeren. Waar uit men beſluiten kan / dat zedert den tyd van Nicolaas d'Obando, deezen Kacique was Chriſten geweeſt / zoo dat het niet dan in de Jaare 1508. heeft konnen zyn / en dat het door Sebaſtiaan d'Ocampo geſchied was / die door zynen Ordre het Eiland omzeilde ; nademaal 'er voor dit Jaar niemand geweeſt was / dan den Admiraal Chriſtoffel Kolumbus, welk in den Jaare 1504. geſchiede / en hy 't ingelyks had konnen doen / dat hy gedoopt wierd / vermits hy eenen Prieſter met zig voerde / en dat hy hem eenen anderen naam gegeeven hadde ; maar dat deezen Kacique zedert deeze van Comendador Mayor d'Alcantara aannam ; behalven nog dat den Groot-Bevelhebber reedts na 't Jaar 1508. niet meer in het Eiland was : Doch dat 'er iemand van zyne waardigſte Vrienden aldaar wel had konnen aangeweeſt zyn / die hem deezen naam gegeeven had.

1512.

Eenen Kacique van Cuba doet zig Comendador Mayor noemen.

Om nu verder tot de zaaken van Cuba en Diego Velazques te keeren ; het Landſchap Mayci was tot op 't einde van 't verledene Jaar / door de Gevankeniſſe en de Dood van den Kacique Hatuey vreedig gebleeven / in welkers voorzigtigheid en dapperheid zyn Volk al hun vertrouwen geſtelt had / en dat men in 't Eiland Jamaica bericht hadde / dat Kapitein Diego Velazques in Cuba was / verzogten hem veelen der geenen die by den Kapitein Jean d'Esquibel waren / verlof / om ter hulpe van Velazques te mogen gaan. Daar gingen dan dertig Kaſtiliaanſche Boog-ſchutters / heen die beeter in deeze behandelinge dan de Indiaanen waren afgericht. Deezen hadden Panfilo de Narvaez, in voorling van het Land van Cuellar tot een hooft over haar / om Velazques t'ondersteunen / vermits die mede van Cuellar was ; alhoewel andere Pamfilio

Narvaez geboorte en hoedanigheid

1512. filio te ontvangt van Valladolid hielden te zyn. Hy was een Man deftig van Gelaat / groot van geſtalte / van huyd Kaſtanje bruin naar den rooden trekkende / zeer eerlyk en van eenen goeden ommegang / doch die de voorzigtigheid ontbrak / maar ſterk in de handen was; en wierd ook van Velazques met zyne Boog-ſchutters zeer wel ontfangen. Hy maakte hem zynen eerſte Kapitein / en bereerde hem zoodanig / dat hy na hem / d'eerſte plaatze des Eilands behielt. Na dat ze nu de ſchyn en weeze in het gemoet der Indiaanen van 't Landſchap Mayci gebragt hadden / begon Diego Velazques te denken om eene verdeeling der Indiaanen te maaken / gelyk d'Obando met die van Hiſpaniola gedaan hadde. Hy dan / die reeds van dry Steden onder-Bevelhebber geweeſt hadde / ſtichte eene Stadt aan de Zee Haven ter Noord-zyde / welker Landſtreeke d'Indiaanen Baracoa noemden / zynde dit d'eerſte deezes Eilands. Van daar zond hy Panfilo de Narvaez met dertig Mannen / naar 't Landſchap Bayamo, dat van Baracoa, veertig of vyftig mylen in affſtand lag / welker geweſt van Bergen ontbloot / zeer aangenaam bevonden wierd. Narvaez hadde niet dan een Peerd waar op hy zig begaf / terwyl d'anderen te voet gingen. Den Landaard trok hen te gemoete om ze met Leef-togt t'onthaalen / want Goud wierd hy hen niet gevonden; Doch zy waren zeer verbaaſt van een zoo groot Beeſt te zien / als die nooit diergelyke beſchouwt hadden / nog verſtonden hoe een Menſchen daar op gezeeten zynde zoo veele beweeginge met het zelve konde maaken; waar by quam dat dit Peerd ruſtig en ſnel was / want het ſprong ginds en herwaarts / en het bewoog de voeten zoodanigert wyze / als ſcheen het telkens te willen agter-uit ſlaan. De Kaſtillianen zig dan in een gehugte der Indiaanen onthoudende / welke hem maar als weinig in getal aanmerkten / beſlooten zig het juk t'ontrukken. En alhoewel men zeide dat Narvaez niet zeer zorgvuldig was / hield hy echter altoos zyne Wapenen in

Diego Velazques doet Baracoa Bevollen, en eene Stad ſtigten.

d'Indiaanen over Narvaez Peerd verwonderd.

1512.

uit de Hutte of het stroope Huis / waar in hy zyn verblijf had / en hield 'er geduurig de nagt-wagt om heenen. Middelwyl vergaderden d'Indiaanen van 't gantsche Landschap / ten getalle van meer dan zeven duizend sterk / gewapend met hunne Pylen / en waren voor de rest gantsch naakt gelyk als ze van 's Moeders buik gekomen waren. Deeze nu stemden gezamentlyke over een om Narvaez en synne Manschap des middernagts aan te vallen / alhoewel het tegens hunne gewoonte was / by de nagt te strijden. Sy verdeelden zig in twee benden om hen afgezonderd van twee zyden aan te tasten; sy overcompelden eerst de slaapende schild-wachten; maar 't geen den Kastiliaanen zeer haast begunstigde / was / dat d'Indiaanen al te greetig in 't rooven hunner Kleederen waren / dan maar ietz anders / nademaal ze van toen af als ze hen gezien hadden / zeer begeerig waerden om zig te kleeden; het geene dan veroorzaakte dat eenige geen gedult hadden de bestemde uure af te wagten / gelyk sy voorgenomen hadden / om de Kastiliaanen te gelyk aan te vallen; zulks ze hen niet dan uit eene zyde bestreden / d'een zig meer verhaastende dan d'andere. Sy quamen dan naar hunne gewoonte in het gehuchte / maakende een groot geschreeuw / zonder en eer de Kastiliaanen hen verwachten. Door dit geruigte ontwaakte Narvaez heel verbaast / want hy gemeenlyk zeer vast sliep; en zoo deed zyn Volk insgelyks. d'Indiaanen tot deeze Stroo Huizen in gekomen / vonden de Kastiliaanen gantsch verbaast en als noch by naar slaapende; zulks sy hen verzuimende te dooden of te quetsten / eerst al hunne kleederen roofden / die sy konden. De Kastiliaanen zig dus onverwacht ziende overvallen / wisten niet hoe zig te redden / en of ze alle Dood dan Levende waren. d'Indiaanen die Narvaez uit Jamaica gevoerd en by zig hadde / ontstaakten de brandhouten. Als nu d'Indiaanen aan dit Vuur wel merkten / dat Narvaez zig herstelde / was 'er eene van hen / die hem met eenen steen zoodanig op de borst wierp / dat hy plotz ter aarde viel; en 'er

Besluiten de Kastiliaanen aan te vallen.

Verbaastheid der Kastiliaanen op den aanval der Indiaanen waar in Narvaez gewond word.

1512. maar al te wel door ontwaakte; alhoewel hy tot eenen Franciskaaner Geestelyke / die hy by zich hadde / zeide plings te moeten sterven. Doch deezen hem aanmoedigende / en weder tot zig zelven brengende / deed hy zyn Peerd zadelen. Narvaez dan sprong by na gantsch naakt in zyn Hemde / en niet dan zig een kattoene kleedje omhangende / te Peerde; en een borsttuig van schellen en 't zadeltuig vaardig hebbende / deed hy eene renloop door de plaats / zonder eenigen Indiaan aan te doen / dewyl zy zulks aanziende zig alle Bosch-waarts in begaven / dat 'er naby gelegen was / dewyl zy in een zoodanige bevreestheid wegens het Peerd en het geluid deezer schellen waren / dat zy geloofden / ieder schelle meer dan duizend Man verjaagen zou. Invoegen 'er noch Mannen / nog Vrouwen / nog Kinderen meer overig waren / maar alle naar een ander Landschap weeken Camaguey genoemt / vyftig mylen van daar gelegen / en alzoo zy dus hun Land verlieten / en gants onbevolkt bleef / gaf men 'er eerlang aan Diego Velazques berigt van / die besluit nam om 'er te gaan / maar vond 'er niemand dan eenige grysaards en wat zieken.

d'Indiaanen vlugtig voor zyn Peerd.

Zoo dra Narvaez wist / dat deeze vlugtende Indiaanen hunnen koers naar Camaguey genoomen hadden / vervolgde hy hen; doch toen zy reeds verre gevorderd waren / oordeelde hy beter te weezen niet verder te trekken / voor dat Velazques verstendigt was / wat hem wedervaaren was / en dat hy van Barocoa vertrokken was. Het gebeurde dan dat 'er onder hen waren / die met Velazques wilden twisten / nademaal hy hen zoodanig een goed onthaal niet deed / als zy wel wenschten; en boven alle / Franciscus de Morales, inboorling van Sevilje, en een Man van eere en gezag / die d'Ammiraal gezonden had om Kapitein onder Velazques te zyn; met bedreiging van hem uit zyn Ampt te zetten / ingevalle hy zig qualyk daar in gedroeg; zoo dat 'er reeds verdeeldheden onder hen ontstonden. Diego Velazques dan ziende dat zulks onlust verwekken zou / bestond een rechts-geding tegens den

Verschil der Kastiliaanen te Kuba gereezen.

den Kapitein Morales aan te gaan / en zond hem gebangen naar den Ammiraal / waar uit het gebeurde dat men dagelyks niet dan klagten van Velazques hoorde. Ter zelver tyd / verstond men te Cuba dat 'er Regters van Appél of beroepinge / op Hispaniola gekomen waren; weshalven / alle de klaagers beslooten / hunne geheime nastreevingen / des wegen op te stellen / en voegden 'er hunne onderteekeningen / en zegels by / om toevlucht tot deze nieuwe Regters te neemen. En voor zoo veel men 'er iemand zende wilde / vonden ze niemand die gemoedigd noch stout genoeg was om welker onderneeminge het ook wezen mogt / werkstellig te maaken (nademaal men in eene Kanoô naar Hispaniola, agtien mylen van daar gelegen / oversteeken moest / en zulks in eene zoo hevige Zee als deeze was) dan alleen Ferdinand Cortes, die Velazques om zynen Geheim-schryver te zyn / uit Hispaniola mede gevoert had; waar by zig voegde / Andries de Duero, een vreedzaam en zeer ingetoogen Man / en die niet minder dan Cortes in achtinge was / uitgezonderd dat hy de Latynsche taalen onkundig zynde / Cortes hem daar in te boven streefde; voor 't overige was hy zeer bequaam en was meermaals verkoozen geweest / om met anderen de zaaken te bemiddelen; Hoog niet tegenstaande dit alles / zoo was Cortes bequamer dit te verrigten / dan d'andere / alhoewel hy zich zeer verstandig en ingetoogen hield. Daar en boven liet hy niet blyken / al wat in zyn vermogen was / gelyk hy 't wel in andere ontmoetingen getoont hadde. Ferdinand Cortes dan geered om zig in de Kanoô in te scheepen / deed Velazques hem gebangen neemen / en wilde hem doen hangen. Hoog als veele voor hem spraken / gelaste hy / dat men hem in een Schip zou brengen om naar Hispaniola te voeren. Gelyk hy nu een kloekmoedig Man was / en hem gesterkt vond zig zyne gevangenisse t'onttrekken / (alhoewel hy geenen zwemmer was) nam hy de tyd waar dat die van 't Schip sliepen / en maakte uit zyne Kamer te komen / en wierp

1512.

Ferdinand Cortes is te Hispaniola klagtig.

Word van Velazques gevangen.

Cortes ontkomt zyne gevangenisse.

1512. maar al te wel dooz ontwaakte; alhoewel hy tot eenen Franciskaaner Geestelyke / die hy by zich hadde / zeide plings te moeten sterven. Doch beezen hem aanmoedigende / en weder tot zig zelven bzengende / deed hy zyn Peerd zadelen. Narvaez dan sprong by na gantsch naakt in zyn Hemde / en niet dan zig een kattoene kleedje omhangende / te Peerde; en een borstruig van schellen en 't zadelruig vaardig hebbende / deed hy eene renloop dooz de plaats / zonder eenigen Indiaan aan te doen / dewyl zy zulks aanziende zig alle Bosch-waarts in begaven / dat 'er naby gelegen was / dewyl zy in een zoodanige bevzeestheid wegens het Peerd en het geluid deezer schellen waren / dat zy geloofden / ieder schelle meer dan duizend Man verjaagen zou. Invoegen 'er noch Mannen / noch Vzouwen / noch Kinderen meer oberig waren / maar alle naar een ander Landschap weeken Camaguey genoemt / vyftig mylen van daar gelegen / en alzoo zy dus hun Land verlieten / en gants onbevolkt bleef / gaf men 'er eerlang aan Diego Velazques berigt van / die besluit nam om 'er te gaan / maar vond 'er niemand dan eenige grysaards en wat zieken.

d'Indiaanen vlugtig voor zyn Peerd.

Doo dza Narvaez wist / dat deeze vlugtende Indiaanen hunnen koers naar Camaguey genoomen hadden / vervolgde hy hen; doch toen zy reeds verre gevorderd waren / oozdeelde hy beter te weezen niet verder te trekken / vooz dat Velazques verstendigt was / wat hem wedervaaren was / en dat hy van Barocoa vertrokken was. Het gebeurde dan dat 'er onder hen waren / die met Velazques wilden twisten / nademaal hy hen zoodanig een goed onthaal niet deed / als zy wel wenschten; en boven alle / Franciscus de Morales, inboozling van Sevilje, en een Man van eere en gezag / die d'Ammiraal gezonden had om Kapitein onder Velazques te zyn; met bedzeiging van hem uit zyn Ampt te zetten / ingevalle hy zig qualyk daar in gedzoeg; zoo dat 'er reeds verdeeldheden onder hen ontstonden. Diego Velazques dan ziende dat zulks onlust verwekken zou / bestond een rechts-geding tegens

Verschil der Kastillianen te Kuba gereezen.

den

den Kapitein Morales aan te gaan / en zond hem gevangen naar den Admiraal / waar uit het gebeurde dat men dagelyks niet dan klagten van Velazques hoorde. Ter zelver tyd / verstond men te Cuba dat 'er Regters van Appél of beroepinge / op Hispaniola gekomen waren; weshalven / alle de klaagers beslooten / hunne geheime nastreevingen / des wegen op te stellen / en voegden 'er hunne onderteekeningen / en zegels by / om toevlucht tot deze nieuwe Regters te neemen. En hoor zoo veel men 'er iemand zende wilde / vonden ze niemand die gemoedigd noch stout genoeg was om welker onderneeminge het ook wezen mogt / werkstellig te maaken (nademaal men in eene Kanoô naar Hispaniola, agtien mylen van daar gelegen / oversteeken moest / en zulks in eene zoo hevige Zee als deeze was) dan alleen Ferdinand Cortes, die Velazques om zynen Geheim-schryver te zyn / uit Hispaniola mede gevoert had; waar by zig voegde / Andries de Duero, een vreedzaam en zeer ingetoogen Man / en die niet minder dan Cortes in achtinge was / uitgezonderd dat hy de Latynsche taalen onkundig zynde / Cortes hem daar in te boven streefde; voor 't overige was hy zeer bequaam en was meermaals verkoozen geweest / om met anderen de zaaken te bemiddelen; Hoog niet tegenstaande dit alles / zoo was Cortes bequamer dit te verrigten / dan d'andere / alhoewel hy zich zeer verstandig en ingetoogen hield. Daar en boven liet hy niet blyken / al wat in zyn vermogen was / gelyk hy 't wel in andere ontmoetingen getoont hadde. Ferdinand Cortes dan geered om zig in de Kanoô in te scheepen / deed Velazques hem gevangen neemen / en wilde hem doen hangen. Hoog als veele voor hem spraken / gelaste hy / dat men hem in een Schip zou brengen om naar Hispaniola te voeren. Gelyk hy nu een kloekmoedig Man was / en hem gesterkt vond zig zyne gevankenisse t'ontrekken / (alhoewel hy geenen zwemmer was) nam hy de tyd waar dat die van 't Schip sliepen / en maakte uit zyne Kamer te komen / en wierp

1512.

Ferdinand Cortes is te Hispaniola klagtig.

Word van Velazques gevangen.

Cortes ontkomt zyne gevankenisse.

1512. kleeden / en die zyne Dogter Maria de Cuellar hy zig hadde / gekomen zynde als Staat-Juffer van Maria de Toledo, Vrouwe van den Ammiraal / en om zig met Diego Velazques te Huwelyken. Christoffel de Cuellar die een begaaft Man was / en niet min van waarde / hebbende altoos een voornaam Dienaar van den Koning geweest; zo zeer bequaam zynde in het bestier der Koninglyke schatten / dat men gemeenelyk zeide / dat hy wel ten dienste des Konings / twee of drie keeren gewilliglyk naar de Helle doen zoude. Diego Velazques verwaardigde zig ook eerlang om weder te vertrekken / van waar hy gekomen was / laatende opvtig Mannen onder Jean de Gryalva, eenen jongeling die nog geen baard hadde / maar van eene goede hoedanigheid / zeer voorzigtig en Edel was; deeze was van Cuellar geboortig / wien Diego Velazques als eenen Bloed-vriend handelde / alhoewel hy 't niet en was / en betrouwde hem het bestier / tot dat Narvaez weder quam van zyne togten dien hy naar d'Indiaanen van 't Landschap Bayamo, tot aan deeze van Komaguey was gaan doen. Hy liet neevens Gryalva, ook Bartholomeus de las Casas, een Priester van Sevilje geboortig / om hem met zynen raad te dienen / en Gryalva droeg hem altoos alle bedenkelyke agtinge met veel onderdaanigheid toe. Zoo draa als Diego Velazques te Barocoa gekomen was / huwelykte hy 'er / waar van dat de plegtigheden op eenen Zondag verrigt wierden / waar toe groote vreugde bedreeven en toebereidzelen vervaardigt waren. Maar deeze vreugde wierd eerlang in droefheid verandert; want des Saturdags daar aan volgende / wierd hy door de Dood deezer Vrouwe / die zeer deugdzaam was / Weduwenaar gemaakt / waar over hy een groot leedwezen droeg.

Christoffel de Cuellar tot de Haven van Barocoa ingevallen.

Met wiens dochter Velazques een Huwelyk aangaat.

De zaaken van Velazques in deeze staat zynde / was Narvaez reeds zonder iets te verrigten wedergekeert; en eenige dagen daar na d'Indiaanen ingelyks wederkeerende / weenden en baden om vergeevinge / van 't geene ze tegens Narvaez bedree-

ven

ben hadden. Zy gaven vooz niet wel bedagt te zyn geweeſt / en dat ze zig qualyk beraad vonden / desswegen zy leedwezen droegen : dog dat ze van nu voortaan de Kaſtilliaanen wilden dienen. Zy namen vooz hunnen tuſſenſpreeker Bartholomeus de las Caſas, vooz wien ze altoos groote agtinge hadden / en deeden hem een Geſchenk van een Prebelſnoer / dat uit groote beduzben tanden ſcheen te beſtaan / alhoewel dit onder hen in hooge waarde gehouden wierd / en vooz een ryk Geſchenk geagt was. Eindelyk dan verkreegen ze alle vergeevinge / zulks ieder weder naar zyn Gehugte keerde. 't Geen hen nu byzonder reden gaf van aldus onder het beſtier der Kaſtiliaanen te bukken / was / dat d'Inwoonders van 't Landſchap Comaguey hen niet ontfangen wilden / wegens dat zy in te grooten getalle waren / en dat ze niet genoeg hadden waar van te konnen beſtaan ; want alhoewel ze alle in gants Indiën gemeenelyk ſpraaken om eenen overvloed van leeftogt te verzozgen / zoo hadden egter d'Indiaanen nooit zig genoeg'er van voozzien / en dus hadden ze'er niet meer dan vooz hen noodig was ; zulks dat ze wegens 't weinige dat men'er verzozgde / de geſteldheid des lugts en 't goed weder hier'er genoegzaam van verzozgde / waar mede die niet zeer waardig wierd / en ze zig met een weinig vergenoegen lieten. 't Was derhalven dat de Kaſtiliaanen in eenige Sterkte dooz d'Indiaanen belegerd zynde / zy ten einde van agt dagen genoodzaakt wierden / dooz gebrek van leeftogt / de belegeringe op te breeken / die hen in alle de Landſchappen ontbrak / om redenen gelyk wy gezegt hebben / nademaal men in agt neemen moet / dat ze die ook op hunnen rug draagen moeſten / zulks zy'er dan niet veel van voozzien konden zyn ; en na dat alle deeze menſchen die den leeftogt draagen konden / zelfs zoo veel ze ten onderhoud noodig hadden / vooz zig als vooz anderen verſchaffen moeſten. Dog hier van zullen we 't vervolg allervoegzaamſt in de Scheeps-togt afdoen / die gemelden Pamfilio de Narvaez , uit bevel van Die-

1512.

d'Indiaanen onderwerpelyk door bemiddelinge van Bartholomeus de las Caſas gemaakt.

go

1512. go Velazques in 't Jaar 1513 / agter die van Jean Ponze de Leon naar Florida ondernam; en nu voor-af nog inlassen wat zig in dit Jaar-zayzoen omtrent het Kerkbestuur in d'Indiën toedroeg.

Alonzo Manso tot eerste Bisschop van St. Jean ingewyd.

Wat dan de intreede der Bisschoppen belangd; zoo was den Licentiaat Alonzo Manso, Domheer van Salamanca, d'eerste die zyn pligt wilde volvoeren: hy was wel een goed Godgeleerde en eerlyk man / begaaft met veel yver en zagtmoedigheid / zoo dat de Koning zelf veel agting voor hem had; maar was weinig ervaren in Weereldze zaken. Voor dat hy na d'Indiën vertrok / beval hem de Koning de Hooge School van Salamanca te bezoeken; en alzoo de Doctoren en bestuurders der zelve / op zekeren dag voor den Prince Don Jean, of ook voor den Koning moesten verschynen / met zyde Tabbaard-rokken / en die op de gemeene lasten der Hooge School komen ontfangen; zoo wees hy ze van de hand / om zulx uit hun eigen goederen te willen goed doen. Hy gewyd zynde / en in zyn Bisdom aangekomen / nam hy 'er bezittinge af; dog men wist al reede in Kastilje dat het grootste gewin dat 'er gevorderd wierd / bestond in rykdommen in 't Eiland St. Jean en anderen te verkeygen / en dat men daar toe eene aanbedeelinge van Indiaanen noodig had / die men verzoeken moest onder zig te mogen hebben; dog dat ze egter nu niet verstrekt wierden. Weinig Maanden daar na / wilde deezen Bisschop perzoonelyke Tiendens heffen / dat de Kastiliaanen niet dulden wilden / waar over hy tegens hen een Geding van Tugt aandrong / gelyk als tegens halsterrige en ongehoorzaamen; weshalven zy hem deeze beledigingе deeden / dat ze zulks gezamentlyk met veragting in de wind sloegen. Dog dit van hen niet komende dulden / besloot hy weder naar Kastilje te vertrekken / en zig deswegen te beklaagen / of weder naar Salamanca te keeren / om 'er zyn Domheerschap te bezitten. Vertrokken zynde / ontbraken 'er geene beschuldigers / die hem bevlekten met zaaken tegens zyn gemoed verrigt te hebben; dat hem

Die eerlang weder naar Kastilje keert.

oorzaak gaf om weder naar St. Jean te keeren/ voorzien met den Tytel van Inquisiteur der Indiën. Maar eerstelyk te Hispaniola geweest hebbende/ alwaar hy zig eenige t. d onthield/ keerde hy vervolgens weder naar zyn Bisdom; om zig alzoo van alle laster te zuiveren/ en men niet meer van de Persoonelyke Tiendens spreeken mogt.

1512.

En den togt wederom naar St. Jean hervat.

De Bisschop van Conception de la Vega, vertrok naar zyn Bisdom eenige Jaaren daar na/ en zond'er midlerwyl ten verzorger Karel d'Arragon, Docter in de Godsgeleerdheid aan d'Hoogeschoole van Parys, een groot Leeraar/ die van den Schatbewaarder Passamonte en den Factoor van Hispaniola, begunstigd wierd; zulks hy ieder-een tot zig trok/ en geagt wierd met den Koning vermaagdschapt te zyn. En gelyk men tot dus verre nog geene andere Leeraars in deeze Gewesten gehad hadde dan de Dominikaanen/ alzoo maakten die wegens hunne armoede/ en de gedagten die men'er van had/ dat ze d'Indiaanen geneegen waren/ weinig gerugt. Alle deeze begunstigers dan verhieven het harte van deezen Verzorger zoodanig/ dat hy volmondig op den Predikstoel zeide/ Dat hy zyn s'Moeders kleederen verkogt hadde, om zig in geleerdheid te oeffenen, en andere diergelyke redenen dien hy voerde. En verder voort varende/ om zig mogelyk by den geenen die voor de geleerdheid der Dominikaanen weinig agting hadden/ aangenaam te maaken/ zeide hy dikmaals: Ik vergeeve het aan den Heere St. Thomas, die niet bewust is geweest wat hy hier af gezeid heeft. Als zig ondertussen veelen hier over geëegerd vonden/ begaven ze zig naar de Dominikaanen/ verhaalende hen nog meer andere zaaken/ die ze oordeelden niet gevoegelyk te zeggen waren/ agtende dat deezen Leeraar hen eene ongeregelde leere predikte. Om hier in te voorzien/ zonden ze Broeder Bernard van St. Domingo, om zeker besluit ter Predikstoel hunner Kerke aan te slaan/ wegens de leere die Karel d'Arragon op eenen Feestdag geleeraard hadde/ wanneer de Kerke op 't volste was.

Karel d'Arragon een berugt Leeraar op Hispaniola.

Verwekt eenige ergernissen onder hen.

De

1512. De Schatbewaarder Paſſamonte om zulks te verhinderen / of om voor te komen dat d'agtinge die Karel d'Arragon verkreegen had / niet verzwakt wierd / liet met hulpe van anderen deezen Dominikaan ter neder zetten / en dit opſtel niet werkſtellig maaken; deezen dan te kennen geevende / wat 'er aan 't wel of qualyk zyn van deeze zaaken gelegen was / en van een groot gevolg konde zyn; zoo beſloot hy 't na te laaten. Ondertuſſen nam Karel d'Arragon eenige dagen daar na beſluit / om weder naar Kaſtilje te keeren / en de verwe van zyn kleed veranderende / bekleede hy zig met laken van eene gemeene graauwe verwe / en was zeer eenvoudig. In Kaſtilje gekomen / begon hy 'er te prediken / en wierd gevolgd van eenen grooten toeloop door gantſch Kaſtilje tot in Burgos; doch alzoo God niet gehengen wilde / iets dat zyne eere wederſtreefde / zoo wierd hy door d'Inquiſitie gevangen en genoodzaakt te herroepen / zoo dat hy over vyf-en twintig valſche ſtellingen / in de groote Kerk te Burgos, verdoemde deed / en zulks in 't hy-zyn van alle het volk / ſtaande op den Predikſtoel. Ingevolge wierd hem het prediken voor altoos verbooden / en gelaſt zig in een Kloofter te begeeven om boete te doen. Ter zelver tyd bragt men de zaaken die de vryheid der Indiaanen raakten / op 't Cappt; waar over verſcheidene vergaderingen aan 't Hof gehouden wierden. Nademaal nu Franciſcus de Garay, verzeld van eenige anderen die van groot gezag waren / zig dies wederſtreefden / voorſtellende hunne onbequaamheid / om voor zig zelven beſchaafdelyk te konnen leeven; en deed verzekering dat het onmogelyk was / om ze in hunne quaade gewoontens / en in hunne ergerlyke bedryven / te konnen ter beetering beſtraffen / veel min zoo men ze de voorgewende vryheid zoo ruim gaf.

Word aldaar wegens zyn preeken door d'Inquiſitie gevangen en wederroept alles.

RE-

REGISTER.

A.

Abibeyba een Kacique der Indiaanen die op de Boomen woonen. 122

Alonzo Alvares zoekt de Kaſtiliaanze Stuurluiden uit s'Konings dienſt na Portugaal te lokken. 6

Alonzo Manſo tot eerſte Biſſchop op 't Eiland St. Jean ingewyd. 142

Alonzo d'Ojeda met Franciſcus Pizarrus ingeſcheept, komen te Cartagena 7. Steld den Indiaanen op Cartagena des Konings bevel voor om ze tot onderdanigheid te brengen 8. Dreigd d'Indiaanen van Cartagena te verderven, zoo ze niet onder gehoorzaamheid des Konings van Kaſtilje komen 10. Veragt de raad van Jean de la Coſa en komd met d'Indiaanen van Cartagena in hevig gevegt en daar na in gevaar 11-15. In gevegt met de Indiaanen geraakt, doed eenige gevangene na de Schepen voeren 11, 12. Uit den ſlag gevlugt en afgedwaald, word elders verhongerd en afgemat gevonden 14. Van Diego de Nicueza in de haven van Cartagena opgeſtikt, verzoent met hem over den ouden haat, ziende Ojeda ellendig geſteld 15. Met Diego de Nicueza aangeſpannen, wreken zig over Ojedaas neerlaag op d'Indiaanen 16. Te Uraba gekomen, ſtigt aldaar de Stadt St. Sebaſtiaan 17. Bouwd een Veſting te St. Sebaſtiaan in de Golf van Uraba en heeft veel tegenſtand met d'Indiaanen 35. Word van de Indiaanen in verlegentheid overvallen 37. Met een vergiftige pyl gewond, en door 't middel van gloeyende platen genezen 38. Beſluit na Hiſpaniola over te ſteeken, en laat Pizarrus in zyn plaatze 39. Heeft met Talavera geſchil over 't beſtuur van 't ſchip dat hen na Hiſpaniola brengd 39. Doed met zyn volk een Togt van 30 dagen door een moeras en verlieſt veel volk 40. Zyn aardig antwoord aan Pamfilio Narvaes 42. In zyn verlaten ſtaat door d'Ezquebel opgezogt, verzoenen te zamen 42. Gaat als op den hals, wegens zyne vyanden en ſterft in een armelyke ſtaat 43.

d'Ammiraal Diego Kolumbus nalatigheid omtrent Ojeda en Nicueza, aan 't Hof van Kaſtilje breed uitgemeten 61. Schryft aan den Koning aangaande de bekeering der Indiaanen 63. Doed eenige leeftogt naar Darien zenden. 97

Amptenaren in Indiën omtrent hun inkomen en bedeeling van Indiaanen verhoogd. 64

Antoni Montezino verwekt door zyn prediken veel onluſt onder de Amptenaren van Indiën 71. Daar veel klagten over aan den Koning over komen 72. Die deswegen ter verantwoording naar Kaſtilje gezonden word 73. Zyn verzoek ingewilligd. 74

Appelen by de Kaſtiliaanen op d' aankomſt te Cartagena gegeten daar ze van ſtierven. 21

Arke van Noach, hoe bedommeld

tot de kennis der Indiaanen op Cuba bewaard. 108

B.

Bartholomeus Kolumbus van de Koning aan den Ammiraal Diego Kolumbus met nieuwe bevelen afgezonden. 114
Bedenking over de betuiging van Alonzo d'Ojeda op Cartagena gedaan. 10
Bernard de Talavera rooft een ſchip met montkoſt uit nood. 36
Bevelhebber, van hoedanige bequaamheden hy moet voorzien wezen. 128
Bewindhebbers van 't Huis des Voorraads van Sevilje, hun order van den Koning wegens de Weſt-Indiën voorgeſchreeven. 118
Bisdommen hoe door den Koning van Kaſtiljen in de Weſt-Indiën verdeeld. 67
Biſſchoppen om naar de Weſt-Indiën te gaan, benoemd. 66
Biſſchoppelyke voorwaarden in de Weſt-Indiën door den Koning hen toegeſtaan. 69, 70
Boomwoonders hoedanig aldaar huishouden. 121
Borſt-wapenen hoe met kattoen te voederen tegen de vergiftige pylen. 18

C.

Cana Fiſtula, een Eiland zoodanig in deſſelfs ontdekking genoemd. 120
Careta, de Kacique van 't landſchap Coyba, door Vaſco Nunez opgezogt 91. Die over weigering van leeftogt gevangen word en zyn Dogter om vriendſchap te maken aan Vaſco Nunes tot zyn Vrouw geeft. 92
Caribanen, ziet letter K.
Cartagena in zyn landaard en gelegentheid beſchreven. 7
Cazabi, 't gewoone brood der inwoonderen van Cuba. 107
Chriſtoffel Cuellar, in de haven van Barocoa gekomen, trouwd zyn Dogter aldaar aan Diego Velazques uit. 140
Comagra, de Kacique van dat landſchap, gaat Vaſco Nunez met zyn zeven Zoonen ontmoeten en doed hem loflyk onthaalen 94. Zyn Hof en hofhouding beſchreven 94. Zyn zoon doed groote geſchenken aan Nunez en zyn makker-amptenaren die daar over in geſchil raaken 95. Word met zyne kinderen gedoopt. 97
Cuba in zyn grootte en gelegentheid van landaard en vrugtbaarheid beſchreven 102--107. Van wat landaard eerſt bevolkt. 107

D.

Danſſeryen der Indiaanen van zekeren Kacique, waar toe aangeregt. 101
Diego Kolumbus door den Koning zyn pligt voorgeſchreven als Ammiraal in de Indiën 114--118. Is doorgaans in den haat des Schat-bewaarders Paſſamonte 118.
Diego de Nicueza komd met zyn Vloot in de Haven van Cartagena en verzoend met Alonzo d'Ojeda wegens d'ouwde vyandſchap

ſchap 14, 15. Betoond zig op Cartagena zeer edelmoedig tegen den rampſpoedigen Ojeda 15. Begeeft zig met zyn Vloot naar Veragua 22. Over 't verlaten van Lope d'Olano in groote verlegentheid, en hoe gered 25, 26. Andermaal door 't verlaten van zyn volk en ſloep in 't uiterſte gevaar gebragt 27. Lyd in zyn volk groot hongersnoot 31. Vertrekt van daar en komd te Porto Belo, daar harde tegenſtand van d'Indiaanen vind en vertrekken moet 32. Komd in de haven van Nombre de Dios en bouwd'er onder des volx ongemak en hongersnood een Sterkte 33. Zend Gonzales de Badajos uit om Indiaanen op te vangen 34. In d'uitterſte verlegentheid te Nombre de Dios gevonden 53. In zyn ſtrengheid als onvoorzigtig aangemerkt, die van zeer quaad gevolg was 54-56. Komd in groote moeyte en ongunſt met de Kaſtiliaanen en andere Bevelhebbers om 't beſtuur 58. Word gevangen genomen en in een ſlegt vaartuig naar Kaſtilje gezonden, verdrinkt op weg na vermoeden 59.

Diego de Salazar draagd zig mannelyk in 't ontzetten van Xuarez geroofde Zoon 80. en word daar door zeer ontzien. 81

Diego Velazques ter bevolking van Cuba gegaan 99. Den zelven in zyn perzoon en hoedanigheden beſchreven 100. Speurt den Kacique Hatuey op, neemd hem gevangen en geeft hem aan 't vuur over 110. Doed Barocoa bevolken en een Stadt bouwen 134. Doed Ferdinand Cortes gevangen nemen, die zeldzaam ontſnapt 197. Trouwd met Cuellars dogter te Barocoa. 140

Dooden hoe by d'Indiaanen van Uraba begraven. 19

Doode lyken aan de Zand-oevers der Rivier Belen in agt dagen gants verteerd 24. Die der Voorouderen by den Kacique Comagre pragtig bewaard. 94

Dooden Indiaan die ſtinkend en half verrot was, uit hongersnood by de Kaſtiliaanen gegeten. 31

E.

Edelmoedigheid van Diego de Nicuesa aan den rampſpoedigen Alonzo Ojeda betoond. 15

Eiland Cuba, ziet Cuba letter C.

Enciſe verlieſt zyn Schip op 't inkomen van de Haven van Uraba 47. Word door liſt van Vaſco Nunez in zyn beſtier gedwarsboomd. 50.

Ezquebel, ziet Jean d'Ezquebel letter J.

F.

Ferdinand Cortes van D. Velazques gevangen genomen, werpt zig in Zee 137. Op een plank aan land gekomen, verhouwelykt hem op een toevallige wys 138. En geraakt weder in de gunſt van D. Velazques. 139

Flamincos hoedanigen vogel op 't Eiland Cuba. 105

Floridanen voor de bevolkers der Eilanden, Hiſpaniola, Cuba, St. Jean en Jamaica gehouden. 110

Franciſcus Pizarrus ſchip door een grooten vis, het roer aanſtukken geſlagen, en ontmoet Enciſe met een ſchip met leeftogt in zyn uiterſte nood 44. Word door Vaſco Nunez ter ontdekking van nieuwe landen uitgezonden. 89

G.

Goud, veel op 't Eiland Cuba te vinden. 107
Goude Kokertjes en Rinkel-tuigen by d'Indiaanen van Uraba aan de ſchamelheid gedragen. 20
Guaminigniajes hoedanige dieren als kleene hondjes op Cuba die ſmakelyk te eeten zyn. 106

H.

Haven Nombre de Dios, waar van genoemd en vermaard gebleven. 33
Hongersnood by 't volk van Nicueza geleden, dringd haar van een dooden Indiaan te eten. 31
Insgelyx in de haven van Nombre de Dios geleden. 33

I.

Jamaica in zyn landshoedanigheden en vrugtbaarheid van kattoen beſchreeven. 3, 4
Jean Ceron en Michiel Diaz in Kaſtiljen weder in hunne ampten herſteld; die Jean Ponze gevangen had derwaards gezonden. 77
Jean de la Coſa in gevegt onder d'Ojeda van de Indiaanen ſwaar gewond, ſneuveld met 70 Kaſtiliaanen 14. Word met veel pylen doorſchoten, dood gevonden. 17
Jean Ponze in oorlog met de Kaciquen en Indiaanen, die der Kaſtiliaanen ondergang gezogt hadden door moord 83-85. Doed met Salazar verſcheide gevegten tegen d'Indiaanen. 86
Jean d'Ezquebel ter bevolking op Jamaica aangekomen 3. Doed Alonzo Ojeda met een Karavel opzoeken, die gevonden, met hem verzoend over d'ouden haat 42. Raakt by den Koning van Kaſtilje verdagt. 113
St. Jean brengd wegens zyn Goudmyn groot voordeel by 63. Word met een wapenſchild beſchonken. 78
Indiaanen van Cartagena vegtagtig en van groote geſtalte bevonden 7. Gedreigd tot Slaven te verkoopen, zoo ze den Koning van Kaſtiljen weigeren te gehoorzamen 10. Eenigen uit den ſtryd in een huis gevlugt, verbranden met huis en al 12. Die van Uraba hoedanig in man en vrouw hunne lichamen pikkeeren en beſchilderen 20. Die van 't Gebugte Cuyba redden veel agtergebleven Kaſtiliaanen uit de moeras en ongelegentheid 41. Haar Beeſtig en ongeteugeld leven den Koning voorgedragen 75. Die op 't Eiland St. Jean worden de Kaſtiliaanen wars en bedryven veel ſchelmſtukken 80. Hunne zamenſweering om al de Kaſtiliaanen van kant te helpen 81. En wat daar op tot hun nadeel volgd 82. Hunne gedagten van der Kaſtiliaanen on-

ſterffelykheid, van hen ſchelms onderzogt 83. Hoe en waarom van Hiſpaniola na Cuba vertrekken 100. En waarom na hun zeggen naakt gaan, en de Kaſtiliaanen kleederen dragen 109. De zelve door den Koning van Kaſtiljen belaſt onder regelen van Godsdienſt en Burger-wetten te brengen. 111
Indiaanen die hunne huizen en wooningen op de Boomen hebben 121, 122. Die van Cuba zederd wanneer pryzenswaardig geworden 131. Die van den Kacique van Macaca bewyzen Maria veel dienſt als de Moeder Gods 132. Overvallen de Kaſtiliaanen in den ſlaap, en nemen hunne kleederen weg 136. Door bewerking van Bartholomeus de las Caſas onderwerpelyk gemaakt. 141
Indiaan van ymand een HOND genoemd, voerd een vreemde reden daar over met een Kaſtiliaan. 109
Indiaans Bevelhebber met Vaſco Nunez in gevegt, gevangen en gehangen. 127

K.

Kacique Cemaco ſteld zig ſchrap om de Kaſtiliaanen met de wapenen te ontfangen 48. Bekommerd de Kaſtiliaanen wegens der Indiaanen vergiftige pylen, doen een geloſte zoo ze overwinninge behalen. 49
Kacique Ponca verlaat zyn land op d'aankomſt van Vaſco Nunez die zyn land verwoeſt, daar na vrede met hem maakt. 93
Kacique Comagre met zyne kinderen gedoopt. 97
Kacique Hatuey voor de Kaſtiliaanen de vlugt nemende, komd hen onder een Dans-feeſt weder weder by 101. Word gevangen en verbrand. 110
Kacique Abenamechay gevangen genomen. 121
Kacique die met zyn Indiaanen dagelyks veel eerdienſt aan Maria bewyſt. 132
Kacique op Cuba neemd de naam van Komendador Mayor aan. 133
Kaciquen of Heeren in 't landſchap Uraba zeer beſcheiden van omgang. 19
Kaciquen beſluit om al de Kaſtiliaanen elk in zyn gebied omhals te brengen, hoe verre gelukt en mislukt 81-83. Hun ander beſluit om de Kaſtiliaanen gezamentlyk te bevegten 123. En onder zamenſweering van kant te helpen. 125
Karel d'Arragon verwekt met zyn moedig en ſwetsagtig prediken veel opſchudding op Hiſpaniola 143. Word afgezet en moet zyn voorige leere herroepen en vervloeken. 144
Karibanen uit s'Konings bevel belaſt tot Slaven te maken. 79
Kaſtiliaanen in Weſt-Indiën door den Koning verboden pragtig in kleedingen te zyn, en geene met Goud te boorden 4. Onder Ojeda na een gevegt van een geſcheiden, van de Indiaanen met veel verlies overvallen 13. Wreken zig over de Indiaanen van Cartagena met een groote ſlagtinge 16. Zyn wel gewa-

pend genoeg om met XII man tegen 200 Indiaanen te vegten en 't overwinnen 18. Sneuvelen aan de Golf van Uraba door gebrek aan leeftogt en ongemak 36. Worden van Alonzo Ojeda tot onderling gevegt uitgedaagt 39, 40. Bekomen in 't Gehugt van den Kacique Cemaco veel buit, Goud en kattoen 49. Doen een Gelofte aan Maria van bevaard te doen, en *St. Maria del Antigua* te noemen 49. Aan land gegaan om water in te nemen van de Indiaanen met verlies van 47 man overvallen; de reft liftig ontkomen 51. Die van Darien in opftand tegen Diego de Nicueza, en wat'er op volgde 56. Twee van haar by den Kacique Careta lang verblyf gehouden hebbende, komen by Vafco Nunez met een zeldzaam verhaal 90. Worden onder Pamfilio de Narvaes in flaap by nagt overvallen. 135

Kattoen op Jamaica zeer veel en goed gevonden. 3

Kazabi, ziet letter C.

Kerken en Bisdommen hoe en te wat tyd in Hifpaniola geftigt. 66

Kleederen door den Koning van Kaftiljen in de Weft-Indiën verbooden met Goud te boorden. 4

Komagre met zyne kinderen gedoopt 97. ziet letter C.

Koning van Kaftiljen ftelt order tegen den overdaad in Kleederen in de Weft-Indiën 4. Word door A. d'Ojeda als een Heer over de Indize landen, aan die van Cartagena voorgedraagen 9. Geeft laft om Slaven uit Kaftilje te zenden die in de Mynen zouden werken 61. Volmagtigd het Huis des Voorraads van Sevilje aangaande d'afcheping op d'Indiën 64. Begiftigd de zelve met veele Voorregten 65. Maakt een verdrag met de nieuw-ingeftelde Biffchoppen der Weft-Indiën 68. Herfteld Jean Ceron en Michiel Diaz in hunne ampten 77. beyverd d'opbouw van Kerken, Kloofters en Gafthuizen op 't Eiland St. Jean 77. Geeft laft om de Caribanen tot Slaven te maken 79. Is bezorgd omtrent de bekeeringe der Indiaanen. 111

Koning van Portugaal jaloers over der Kaftiliaanen gelukkige fcheepvaard op d'Indiën, doed zyn beklag aangaande eenige ontdekkingen. 6

Krokodil uit de Rivier opkomende fleept een Peerd van den oever onder water. 17

L.

Landvoogd Kolumbus, ziet Bartholomeus Kolumbus letter B.

Lyk van Jean de la Cofa met veel pylen doorfchooten gevonden. 17

Lope d'Olano zoekt zig tegen Nicueza aan te kanten onder bedekt voorwendzel 22. Verlieft zyn Sloep met veertien man en red zig zelf ter nauwernood 23. Lyd by ongeval groot gevaar op de Riviere Belen 24. Onderneemd uit de vergane fchepen een nieuwe Karavel te maken, en eten Peerde vlees by gebrek 25. Zend een Brigantyn uit om Die-

Diego de Nicueza op te zoeken, die van hen gevonden word 28, 29. Word van Nicuezagevangen genomen en beſchuldigd van verraad 29. Door voorbidding van zyn volk den hals verbeden, komd'er met een ballingſchap af. 30

M.

Magazyn van Seviljen met veele voorregten der Bewindhebberen voorzien. 65
St. Maria del Antigua del Darien, een Stadt van die naam door de Kaſtiliaanen aan de Rivier Darie gebouwd. 50
Maria, by eenige Indiaanen op Cuba zederd wanneer beginnen te eeren. 131
Mynen van St. Jean wat voordeel na d'ontdekking aanbragten. 63
Moeras vân dertig dagreyzen van de Kaſtiliaanen doorgewaad met verlies van veel volk. 40

N.

Nicueza betoond zyn edelmoedigheid in 't verzoenen met Alonzo d'Ojeda aan Cartagena en heeft medelyden over zyn rampſpoed. 15
Nombre de Dios, ziet Haven van Nombre de Dios, letter H.

O.

Ojeda, ziet Alonzo Ojeda letter A.
Olano, ziet Lope d'Olano letter L.
Onſterflykheid der Kaſtiliaanen, by de Indiaanen onderzogt en op een ſchelmze wys vals bevonden. 83, 84.
Onweder te Darien vernomen. 98
Oomen trouwen haare Nigten by d'Indiaanen van Uraba. 19
Orders aan den Ammiraal gezonden tot beſtier der Indiën. 62

P.

Padden, Kikvorſſen en Hagediſſen by de Kaſtiliaanen in hongersnood gegeten. 34
Palmſtruiken tot bereiding van Broot, hoe in nood uitgevonden. 34
Pamfilio de Narvaes vervaard de Indiaanen door zyn Peerd en Peerdryden 134. Met d'Indiaanen in gevegt, en gewond. 135
Papegayen hoe te mets d'Indiaanen d'aankomſt van vreemde Volken verſtendigen 16. Hoe en door welke liſt in menigte op 't Eiland Cuba gevangen. 105
Paſſamonte is den Ammiraal Diego Kolumbus alzinds hatig. 118
Paus van Roome, den Indiaanen op Cartagena door Ojeda aangeprezen 9. Word aangezogt om twee Hooſt-kerken in Weſt-Indiën te benoemen. 67
Peerd omtrent den Oever eenes Riviere van een Krokodil weggeſleept. 17
Peerd by de Indiaanen van Barocoa een vervaarlyk beeſt en onbekend 134. Met ſchellen omhangen verbaaſt de Indiaanen en brengt ze op de vlugt. 136
Peerden te Uraba uit nood geſlagt en ingezouten om 't ſcheep mede te nemen. 44
Peerde-Veulens by gebrek van ſpys ge-

geſlagt en gegeten. 25
Peru en Zuid Zee, door de Zoon van Comagra aan Vaſco Nunez ontdekt. 95
Petrus als d'eerſte Paus, den Indiaanen op Cartagena aangeprezen met al zyne navolgers. 8
Pieter Xuarez Zoon, door d'Indiaanen van St. Jean ſchelmagtig ontdieft, en raar ontzet. 80
Pikkeeren en beſchilderen der ligbamen hoe by d'Indiaanen van Uraba in gebruik. 20
Pylen der Indiaanen met hoedanige quaadaardige mengzels die weten te vergiſten. 21
Piraguas, hoedanigen zoort van Vaartuigen op Jamaica in gebruik. 4
Portugys gevangen genomen, die de Stuurluiden des Konings uit zynen dienſt zogt te troonen. 6.
Portugyzen doen aan Americus Veſputius groot aanzoek om Zee-Kaarten magtig te worden. 79
Prieſters onder d'Indiaanen op Cuba hoe voorgeven met zekeren DEMON te ſpreeken. 108
PROTEST van Alonzo d'Ojeda tegen d'Indiaanen van Cartagena gedaan. 7-11

R.

Regters van APPEL of Beroeping waar toe naar Hiſpaniola gezonden. 76
Riviere daar men Goud met Netten viſt, hoedanigen verzierd uitſtrooizel. 130
Rio Negro, hoe gevonden en waarom zoo genoemd. 121
Rodrigo Henriquez de Colmenares met andere uitgezonden om Nicueza te zoeken, vinden hem in zoberen ſtaat 53. Word met veel Goud voor den Koning naar Kaſtilje gezonden om berigt van de Zuid-Zee en Peru te geven. 130

S.

Samenſweering der Kaciquen aan de Kaſtiliaanen ontdekt. 126.
Schatbewaarders en Factoors naar Hiſpaniola gezonden. 76
Scheepstogt van Diego Velazques ter bevolking van Cuba gezonden. 99
Schepping der Weereld en Zondvloed, hoe verre by d'Indiaanen op Cuba bekend. 108
Schilpadden op 't Eiland Cuba, die wel honderd ponden vlees en vet uitleveren. 107
St. Sebaſtiaan een Stadt door Alonzo d'Ojeda te Uraba gebouwd. 17
Slangen en ondieren op Cuba beſchreven. 106
Slaven die het vergiſtig mengzel by die van Uraba maken, ſterven gemeenelyk 21. Eenigen uit Kaſtiljen naar Indiën gezonden om in de Mynen te arbeiden. 61
Sloep van Lope d'Olano gaat met veertien man te grond. 23
Sterrewighelaar die Diego de Nicueza zyn rampzalig einde zou voorſpeld hebben. 60
Steur en Rogchen op 't Eiland Cuba veel gevangen. 107

T.

Tempel-huizen by die van Uraba om met den DEMON te raad-

raadplegen. 18
Tygers door beloſte van ſtrykgeld in 't landſchap Uraba zeer verminderd. 19, 20
Treſorier, ziet Schatbewaarder letter S.

V.

Varkens met de navel op den rug. 120
Vaſco Nunez verſteekt zig op 't ſchip van Enciſe in een Vat, daar hy ter nauwer noot met den hals afkomd 45. Wind de gunſt der Soldaten over een goede uitkomſt zyner onderneming tegen d'Indiaanen 50. Weet door liſt en gunſt des volks, Enciſe uit zyn beſtier te ligten 50. Kant zig geveinsdelyk tegen Nicueza en belet hem 't landen 57. Zoekt den Kacique Ponca, en verwoeſt zyn land dat hy verlaten had 83. Zyn Reistogten te water en te land gedaan op 't vaſte land van Darien en aan de Zuid Zee 87-110. Verdryft Enciſe uit Darien en zend Gezanten naar Hiſpaniola en Kaſtiljen af 88. Is zeer gevreeſt onder d'Indiaanen 90. Word van twee naakte Kaſtiliaanen bezogt, die lang by den Kacique CARETA hadden gevangen geweeſt 90, 91. Laat door zyn manſchap den Kacique CARETA opzoeken 91. En hem gevangen nemen, en maken vriendſchap 92. Krygd berigt van de Zuid Zee en Peru door de Zoon van den Kacique COMAGRE 95. Word van Comagrâs zoon zeer ryk beſchonken en geſchil daar over ontſtaan 95. Laat den Kacique Comagre met zyn kinderen doopen 97. Beroemd zig aan den Ammiraal, wel dertig Kaciquen om hals gebragt te hebben 98. Zend Valdivia met dry honderd mark Goud naar Kaſtilje 98. Doed een Togt om den Kacique Daybaba op te zoeken 119. Vind den Kacique der Indiaanen die op de Boomen woonen 122. Raakt in gevegt met verſcheide Kaciquen 124. En ontdekt de zamenſweering der Kaſciquen 126. Hoedanigen regtſchapen Bevelhebber hy was 128. Word van zyn volk wederhouden niet naar Kaſtiljen te gaan. 128
Velazques, ziet Diego Velazques letter D.
Vergiftige Pylen, hoe beſt door digt gevoerde borſtwapenen wederſtaan. 18
Vergiftige mengzels, hoe by d'Indiaanen van Uraba gemaakt om hunne pylen te beſmetten. 21
Veulen, ziet Peerde-veulen &c. letter P.
Vis die in overvloed op 't Eiland Cuba te vinden is. 107
Uiterſte-wille van Koninginne Iſabella ter behandeling der Indiaanen bygebragt. 75
Uraba in zyn inwoonderen, zeden en gewoontens beſchreven. 19, 20
Vuur het regte geneeſmiddel tegen vergiftige pylen. 38

W.

Weſt-Indize landſchappen hoe door den Paus van Roome aan

aan de Kaſtiliaanze Kroon geſchonken. 9
Wichelaars op 't Eiland Cuba hoedanig de inwoonderen misleiden. 108
Wonden door vergiftige pylen bekomen, hoe door Vuur te genezen. 38
Wooningen van Indiaanen op de boomen, hoedanig geſteld 121 122
Zand der Zee omtrent de Rivier Belen verteerd de doode lyken in agt dagen zoo veel als in 50 Jaar. 24
Zee-honden waarom in zekere Havens op Cuba ingeſloten gehouden. 104
Zuid-Zee en Peru door de Zoon van Comagra aan VASCO NUNEZ bekend gemaakt. 95
Zundvloed hoe verre by de Indiaanen op Cuba bekend. 108

Z 2

Berigt voor den Boekbinder om de Figuren te plaatzen.

Figuur	I. 1.	tegen Pagina	16.
	I. 2.		20.
	I. 3.		25.
	I. 4.		84.
	I. 5.		94.
	I. 6.		95.

TWEE BYSONDERE SCHEEPS-TOGTEN NA OOST-INDIEN,

VAN

GONSALO DE SEQUEIRA

In het Jaar 1510.

EN

GARCIA DE NORONHA

In het Jaar 1511.

Beyde in het *Portugys* beſchreeven uyt de eygen hand-ſchriften der Reyſigers op ordre des Konings van *Portugaal*, door JOAN DE BARROS Raads-Heer en Hiſtory-Schrijver van die Majeſteyt.

Nu alder-eerſt uyt die Taal overgeſet.

Met noodig *Regiſter* en *Konſt-Printen* verrijkt.

TE LEYDEN,
By PIETER VANDER Aa, Boekverkoper, 1706.

Met Privilegie.

(4)

SCHEEPS-TOGT
VAN
GONSALO DE SEQUEIRA
NA
OOST-INDIEN,
Met een Vloot Scheepen in het
Jaar 1510.

1510.

DOn Manuel Koning van Portugaal ſond in het jaar 1510 een Vloot ſcheepen naar Indiën, die in tween verdeeld was / de eerſte was van 7 ſcheepen / daar Opper-hoofd van was Gonſalo de Sequeira, Groot Schat-meeſter van het Huys van Ceuta, en Soon van Ruy de Sequeira, zynde alle laſt-ſcheepen / om in het volgende jaar met Specerpen weder te keeren; daar Kapiteynen op waren Manuel d'Acunha, Soon van Triſtano d'Acunha; Diego Lobo d'Alvalade, Jorge Nunez de Lion, Soon van Nuno Gonſalvez de Lion, Canceller van het Huys van 't Civiel, Lourenzo Lopez, Neef van Thomas Lopez, Factoor van het Huys van Indiën, Lourenzo Moreno, dewelke voor Factoor na Cochin ging / en Joan d'Aveiro, dewelke / vermits ſyne ervarenthepd in de Zee-ſaken / mede voor ſtuur-man diende.

2 Vlooten naar *Indiën* geſonden.

Eerſte Vloot hoe ſterk.

Kapiteynen daar van.

Deſe Vloot vertrok van Liſſebon den 17 Maart, en d'ander / die van 4 ſcheepen was / en daar Diego Mendez de Vaſconcellos, Soon van Martin Mendez de Vaſconcellos, woonende binnen de Stad van Pinhel, als Opper-hoofd op gebood / vertrok 4 dagen voor die van Gonſalo de Sequeira. De Kapiteynen van d'andere 3 waren Balthaſar da Sylva, Soon van den Commandeur Gomez

Vertrek van *Liſſebon* van geſeyde Vloot, En van een kleynder. Kapiteynen van deſe.

1510. Teixeira, Pero Quaresma, dewelke naderhand Opsiender van des Konings ovens was / en Dinis Cerniche, Reeder van het schip daar hy self op was.

Waar dese laatste Vloot na toe gaat.

Desen Diego Mendez sond de Koning na Malacca, om den handel / die door het toeval / dat aan Diego Lopez de Sequeira (gelijk in de Scheeps-Togt van Jorge d'Aguiar, in het jaar 1508 uytgevaren / te sien is /) overgekoomen was / schoon den Koning daar nog niet van en wist / geweldig vervallen was / aldaar te herstellen. Na dat dese 2 Vlooten vertrokken waren / deede Joan Serrano, een Edelman van het Huys des Konings / van gelijken met 3 scheepen in de maand van Augustus naar het Eyland van St. Laurens, om met de Inwoonders van Matatana over de Gengber te handelen. De Kapiteynen van de 2 andere scheepen waren Payo de Sousa en een ander Cavalier van het huys des Konings; dog van desen Joan Serrano sullen wy hier na spreeken.

3 Scheepen onder *Joan Serrano* naderhand na *Madagascar* gesonden. Tot wat eynde. Namen der 2 andere Kapiteynen.

Nu sullen wy die van Diego Mendez verhandelen / also hy de eerste was / die in Indiën quam. So seer als Alfonso d'Albuquerque over sijn komst bekommert was / so blijde was hy ook doen hy sig met hem sag / en de tijding van d'andere Vloot onder Gonsalo de Sequeira vernam. Desen van Cochin vertrokken zijnde / quam tot Cananor, na dat Alfonso d'Albuquerque met de sieken / die hy na Anchediva gesonden had / en die daar weder gesond geworden waren / aldaar was aangeland / en had het ongeluk van het schip / daar Manuel d'Acunha Kapiteyn op was / by Mozambique te verliesen / dog het volk wierd geborgen.

d'Albuquerque's blijdschap over de komst van *Diego Mendez* in *Indiën*, en het verneemen van d'andere Vloot onder *Gonsalo de Sequeira*. Schip van *Manuel d'Acunha* by *Mozambique* verongelukt.

Alfonso d'Albuquerque ondertussen 10 scheepen / die van alle het noodige en vers volk wel voorsien waren / siende; en een langen tijd verlangt hebbende / om sig weder meester van Goa te maken / schoon dese Kapiteynen na Malacca geschikt waren / en een ander / om met Specerijen na Portugaal weder te keeren / afgesonden hadden / so is 't / dat hy d'Albuquerque ten eersten daar van met de ge-

gemelde Kapiteynen tot Cananor ſpraak / tragten- 1510.
de haar het ſelve / als des Konings dienſt ten hoog-
ſten betreffende / ſmakelijk te maken. Want vol-
gens de brieven / die ſijn Majeſteyt hem geſchree-
ven had ; namentlijk / Dat hy naar het *Nauw* van
de *Roode-Zee* ſoude gaan om een Fortres aldaar te
maken, en de ſaken van *Ormuz* vaſt te ſtellen, ſo
konde hy geen van alle ten eynde brengen, voor
dat hy die van *Goa* afgedaan had, en ſo hy die Stad
met ſulk braaf volk, als ſy mede gebragt hadden,
niet en konde meeſter worden, dan ſoude hy ten
minſten de ſcheepen, die hy onvolmaakt op de hel-
ling gelaten hadde, in de brand ſteeken; waar aan
hy ſig al ſo veel als aan het neemen der Stad liet
geleegen zijn; alſo hy niet raadſaam oordeelde,
dat Roof-neſt met de *Mooren*, die daar in waren,
aldus te verlaten, en ondertuſſen na de *Roode-Zee*
en *Ormuz* te gaan; wijl het te vreeſen ſtond, dat
deſelve *Mooren* ſig ondertuſſen meeſter van die ge-
heele kuſt ſouden maken: Dat wijders den Ko-
ning van *Calicut* en alle de *Mooren* aldaar zijnde,
niet anders wenſten, als yemand te vinden, die
haar een goed getal ſcheepen ſoude byſetten, om
de *Portugyſen* alle bedenkelijke afbreuk aan te
doen.

d'Albuquer-
que houd
met de Ka-
piteynen
tot *Cana-*
nor Raad
over het
weder in-
neemen van
Goa.
Redenen
van die
Raad-hou-
ding.

Eyndelijk na dat hy d'Albuquerque deſe en dier-
gelijke redenen aan Gonſalo de Sequeira en Diego
Mendez voorgehouden had / om haar te beweegen /
datſe hem behulpſaam hier in ſouden zijn / ſo be-
loofde hem Diego Mendez: dat hy ſulks ſoude
doen, om de reedenen, die hy *Alfonſo d'Albuquer-*
que hem, doen hy op ſijn vertrek van *Malacca*
ſtond, gegeeven had, van hem niet te dienen voor
dat dit werk van *Goa*, op wat wijſe het God ook
believen mogt, afgedaan ſoude zijn. Wat Gonſalo
de Sequeira aangaat / nademaal ſijn tijd korter was
om ſijne lading van Specerijen in te neemen / en
daar mede na Portugaal te rug te koomen / die be-
loofde hem ſulks niet voor vaſt; tot ſijne voor-
naamſte redenen bybrengende / dat de meeſte ſchee-
pen byſondere Reeders toequamen, en dat men de

Beloften
hem door
Diego Men-
dez daar op
gedaan.

Wat *Gonſalo*
de Sequeira
aangaat.

Redenen
die hy van
ſijn uytſtel
van beſluyt
bybrengt.

1510. ſelve tegen haar wil en tot haar nadeel niet konde ophouden. *Ten anderen*, dat, gelijk hy tot *Cochim*, daar hy van daan quam, geſien had, hy oordeelde, dat hy *Alfonſo d'Albuquerque* yets van meerder gewigt, en het welk hy eerder als het vermeeſteren van *Goa* moeſt onderneemen, tot dienſt van den Koning voor hadde; namentlijk, den Oorlog, die de Koning van *Cochim* tegen ſijn Neef, die hem met hulp van den *Samorin* van *Calicut* uyt ſijn Rijk wilde ſtooten, aangevangen had, voort te ſetten, ſeggende / dat het ſelve hem door het afſterven van den ouden Koning ſijnen Oom, van regts-wegen toequam. Welke verſchillen ſulk een ontſteltenis door het gantſe Land veroorſaakt hadden, dat men geen Peper, als met den degen in de hand konde meeſter worden, gelijk hy *Alfonſo d'Albuquerque* uyt *Nuno Vaz de Caſtelbranco* en *Baſtiaan de Miranda*, die hy tot dien eynde derwaarts geſonden had, verſtaan had, ſchoon ſy eenige reyſen, dat ſy met den vyand hand-gemeen geweeſt hadden, de overhand hadden bekoomen.

d'Albuquerque wil over dit werk van *Goa* met *Gonſalo de Sequeira* niet meer ſpreeken.

Alfonſo d'Albuquerque dan ſiende / dat hy met Gonſalo de Sequeira aangaande het werk van Goa niet konde opdoen / wilde hem daar niet meer van ſpreeken / om dat hy ſag / dat hy gelijk had; inſonderheyd vermits de onluſten / die den Koning van Cochin met deſen ſijnen Neef en Mede-ſtaander naar het Rijk / die de geene was / die uyt haat tegens de Portugyſen ſig in de voorleede Oorloogen met den Samorin gevoegt had / en ſijn eygen Oom beoorloogde / was hebbende.

Beſluyt van *d'Albuquerque* om na *Cochin* te gaan.

En alſo deſe meer-gemelde Alfonſo d'Albuquerque niet alleen uyt de redenen van Gonſalo de Sequeira, maar ook uyt de tijdingen / die hy alle dagen van Cochin kreeg / wiſt / hoe noodig dat ſijn tegenwoordigheyd aldaar was / ſo beſloot hy / derwaarts te gaan / en liet de geheele Vloot tot Cananor. Alleen nam hy 1 Galey, 2 Caraveelen en 7 Parans van het Land mede / daar hy het meeſte volk van Jorge da Sylveira en Franciſco Serrano, dewelke met hem van Cochin tot Cananor voor-

Wat hy mede neemt.

voornoemd gekoomen waren / en aldaar met de 1510.
ſcheepen met Specerpen geladen / die ſy tot Batticala ingenoomen hadden / overwinterden / op ſettede.

Dog eer hy d'Albuquerque vertrok / liet hy den Koning van Cochin weeten / dat hy ſtilletjes van *Cochin* by hem ſoude koomen, als of hy daar een ſchuyl-plaats ſogt, alwaar hy hem geheymelijk wilde ſpreeken, eer men in 't Land wiſt, dat hy aldaar aangekoomen was. Dit wierd dan alſo beſchikt / en ſo als deſe by-een-komſt geſchiet was / begaf ſig Alfonſo d'Albuquerque, eer den dag aangekoomen was / en eer men de minſte kennis van ſijn komſt had / gelijk als ter ſluyk by het Eyland Vaypy, daar hy wiſt / dat des Konings vpand ſoude koomen / die hy met ſijn geſchut / pijlen en vuur-werken ſodanig begroette / dat hy ſeer veel volk liet ſitten / ſo dat hy hulp by den Koning van Calicut, onſen vpand / in die tijd door de dood van den Maarſchalk, daar nog geen wraak van genoomen was / ſeer dertel en baldadig geworden was / moeſt gaan ſoeken.

Wat hy voor ſijn vertrek aan den Koning van *Cochin* laat weeten.

Sijn vertrek na ſijn afſpraak met den Koning van *Cochin*.

En komt by het Eyland *Vaypy*.

Wat den vyand van den Koning van *Cochin* moet doen.

Na dat Alfonſo d'Albuquerque deſe overwinning bevogten had / keerde hy weder na Cochin, alwaar hy de ruſt door het geheele Land herſtelde / waar door de Peper tot het afladen der ſcheepen van alle kanten begon te koomen / ſo dat Gonſalo de Sequeira in 't kort afgevaardigt wierd / hoewel hy egter voor het voltrekken van het werk van Goa, waar toe Alfonſo d'Albuquerque hem noodigde / daar hy nogtans niet toe en holp / om dat hy op het afladen der ſcheepen met Peper moeſt paſſen / en andere redenen / die hy bybragt / waarom hy ſulks niet konde doen / niet vertrok.

Wat *d'Albuquerque* na deſe overwinning doet, waar door *Gonſalo de Sequeira* in 't kort met Peper afgevaardigt word.

En alſo Manuel d'Acunha, Soon van Triſtano d'Acunha, geen ſchip had om met deſelve Eer als hy van hier vertrokken was / namentlijk als Kapiteyn van een ſchip / het welk hy verlooren had / na 't Koningrijk weder te keeren / ſo bleef hy by Alfonſo d'Albuquerque, dewelke hem ſo om ſijns ſelfs als om ſijns Vaders wille / in plaats

Manuel d'Acunha heeft geen ſchip om als Kapiteyn na *Portugaal* weder te keeren.

1510. van ſijn Neef Don Antonio de Noronha, met het Kapiteynſchap van het Rumes ſchip / daar Jorge da Sylveira het gebied op had / dog met Gonſalo de Sequeira weg moeſt / begunſtigde.

Dog wierd een door *d'Albuquerque* gegeeven.

In dat jaar quam mede Duarte de Lemos, de welke voor het vertrek van hem Gonſalo de Sequeira van Socotora geland was / van waar hy was vertrokken / aan wie Alfonſo d'Albuquerque, doen hy na Portugaal vertrok / het Opper-Kapiteynſchap van 4 ſcheepen gegeeven had / om dat hy ſijne dingen op de kuſt van Arabien, ſo wel gedaan had. Alle de gemelde ſcheepen / als ook die van Gonſalo de Sequeira, quamen na Portugaal in 't jaar 1511, dog hy Gonſalo de Sequeira ſelf / dewelke tot Mozambique overwinterde / volgde eerſt het jaar daar aan.

Duarte de Lemos komt mede in *Indiën.*

Alle die ſcheepen koomen in *Portugaal* behouden aan.

Dog ondertuſſen Alfonſo d'Albuquerque niet komende vergeeten / dat hy Goa had moeten ruymen / en ten hoogſten verlangende om weder in 't beſit van die Stad te moogen koomen / ſo is 't / dat wijl hy ſulks voor die tijd nog ſelfs niet konde doen / aan Gaſpar de Payva, Edelman van het Huys des Konings / en Soon van Gileanes, voor name Inwoonder van Liſſebon, beval / met 3 ſcheepen na de Baar van *Goa* te gaan, en geen vaar-tuygen altoos daar uyt of in te laten koomen.

Wat *d'Albuquerque* van ſpijt dat hy *Goa* had moeten ruymen, doet.

En na de kuſt van Malabar ſond hy van d'eene ſijde Garcia de Souſa en Simon Martinz, en van d'andere Diego Mendez de Vaſconcellos, met de ſcheepen die onder haar hoorden; na dat ſy hem egter alvoorens belooft hadden / in het inneemen van *Goa* behulpſaam te zijn; hoewel Diego Mendez ſig beſwaarlijk daar toe liet geſeggen / om dat hy vreesde / dat hem het ſelve ſo veel volk ſoude koſten / dat hy ſijn Reys naderhand niet ſonde konnen vervoorderen. Dit dan met de Kapiteynen van haar Vloot overleyd zijnde / beſlooten ſy dat niet tegenſtaande de belofte / die hy Diego Mendez aan Alfonſo d'Albuquerque gedaan had / ſy egter ſo haaſt als weer en wind haar maar diende, aanſtonts ſouden t'ſeyl gaan, ingevalle *Alfonſo d'Albuquerque*

En wie hy na de kuſt van *Malabar* ſend.

Hare belofte van hem in het inneemen van *Goa* behulpſaam te zijn,

Raads-pleeging der Kapiteynen wat ſy met haar Vloot ſullen doen.

haar

haar langer wilde ophouden, om dat hare ſchee- 1510.
pen door byſondere Reeders uytgeruſt zijnde, ſy
onder hem niet ſtonden, ſo dat hy niet bevoegt
was, haar, om wat oorſaak het ook ſoude moo-
gen weeſen, ſelf niet die den dienſt des Konings
betrof, op te houden, wijl ſy oordeelden, dat haar
aan het uytvoeren van haren laſt en het belang van
hare Heeren en Meeſters meerder geleegen was.

Alfonſo d'Albuquerque van dit beſluyt verwit- Wat d'Al-
tigt zijnde / liet Diego Mendez en d'andere Kapi- buquerque
teynen ſonder veel gerugt te maken / aanſtonts in hier op
verſeekering neemen / en de Schippers en Stuur- doet.
lieden op groote ſtraffen aanſeggen / dat ſy ſonder
ſijn verlof niet ſouden hebben te vertrekken.

Diego Mendez ſiende / op wat wijſe Alfonſo Moeyelijk-
d'Albuquerque ſijn vertrek tragtede te verhinde- heyd van
ren / was daar over ſeer gevoelig / doch hy leed ge- Diego Men-
ter alles / op hoop / dat als het Mouſon ſoude ge- dez over dit
koomen zijn / hy daar van ſoude afſtaan. ophouden.

Doch het liep niet lang aan / of d'Albuquerque Vertrek van
vertrok met 23 ſcheepen van Cananor na Goa, d'Albuquer-
waar onder Diego Mendez met ſijne 3 Kapitey- que na Goa.
nen was / en alſo hy ſijn reys vervolgde / quam
hy te Onor, alwaar Timoja hem quam ſpreeken / Onor.
ſeggende; dat de *Mooren* de Stad geweldig verſterkt
hadden: en nadien het weer hem niet begunſtigde /
moeſt hy aldaar blijven / want het onweerde ſoda- Onweer.
nig dat ſijne ſcheepen gevaar liepen om te blijven /
hier bleeven 30 man in een groote Chaloup, waar
onder verſchepde van aanſien waren: Het weer
wat bedaart zijnde nam d'Albuquerque afſcheyd
van Timoja vervolgde ſijn reys en quam op het Anchediva.
Eyland Anchediva, eyndelijk quam hy op de rivier
van Goa op den 20 November 1510 daar hy ſijn Goa.
volk dapper aanmoedigde / om weder in het beſit
van Goa te koomen.

Diego Mendez dan met ſijn 150 man ſijn poſt Begierig-
aangeweeſen zijnde / tragtede peder eer in te leg- heyd der
gen / want elk ſogt den vpand een voordeel af te Portugeſen.
ſien / invoegen het aldaar ſo heet op een begten Gevegt.
ging / dat veele het leven daar lieten ſitten / want

1510. daar wierd in het overweldigen van de Stad ſo veel bloed geſtort / dat de Portugyſen gevaar liepen / van alle te ſullen ſneuvelen: doch Diego Mendez quam met ſijn volk ter regter tijd / dewelke hen-lieden niet alleen ontſettede / maar ook met het roepen van Sant Jago een nieuwe moed inſprak.

Komſt van *Diego Mendez.*

Mooren geſlagen.

En waarlijk de kragt / die hy tegen de Mooren gebruikte / was ſo groot / dat hy haar eyndelijk na een ſeer ſcherp gevegt in de vlugt ſloeg / ſo dat ſommige ſig na het huys van den Sabayo begaven / en die geene / die te paard waren / liepen in een volle ren door alle de ſtraten van de Stad / alſ offe uytſinnig waren.

Fortres gemaakt.

Na dat de Stad t'ondergebragt was / ſo liet d'Albuquerque, om de Mooren in te trugelen / aldaar een Fortres maken: van welke overwinningen wijd-loopig is te ſien in de Scheeps-Togt van Alfonſo d'Albuquerque door hem gedaan in het jaar 1506.

Voorval van *Diego Mendez*,

Terwijl d'Albuquerque doende was met de Fortres te maken / viel der pets voor met Diego Mendez de Vaſconcellos, dewelke groote eer in het inneemen van Goa ingelegt had / daar d'Albuquerque een groot gevoelen over had / want / niet tegenſtaande Diego Mendez belaſt was / Sonder order van *d'Albuquerque* niet te vertrekken: ſo had hy egter beſlooten met ſijne Kapiteynen / ſulks te doen / om dat ſy hare beloften nagekoomen hadden / namentlijk / Dat ſy ſo lang ſouden wagten, tot dat de Stad ingenoomen was, waar toe ſy het hare mede gedaan, en den Koning gediend hadden, en wijl *d'Albuquerque* haar nu langer ophield, dat hy daar door te weeg bragt, dat ſy niet konden gaan, waar haar de Koning bevoolen had, te meer, alſo hare ſcheepen maar laſt-ſcheepen waren, om lading in te neemen, en met dien Oorlog niet te doen hadden.

Deſſelfs voorneemen.

Vlugt van *Diego Mendez.*

Eyndelijk Diego Mendez met ſijne Kapiteynen zeyl-vaardig zijnde / ging op een nagt heymelijk heen / 't welk d'Albuquerque aangedient zijnde / ſo

ſo ſommige ſeggen door Pero Quareſma, ſond hy haar aanſtonds een ſchupt na met Baſtiaan Rodriguez met een brief / en Duarte da Sylva en Jemes Teixeira met 2 Galeyen, die in de Baar lagen / met bevel / om op ſware ſtraf aanſtonds te rug te keeren. 1510.

Baſtiaan Rodriguez by Diego Mendez gekoomen ſynde ſepde tot hem / dat *d'Albuquerque* in een van die 3 *Galeyen* was: welke eene Galey eenige ſchooten op Diego Mendez deede / waar door 2 man ſneuvelden / en een flee onklaar raakte / dit deede Diego Mendez beſlupten / dat *d'Albuquerque* waarlijk in de *Galey* moeſt weeſen. En dewijl het een groote mis-ſlag ſoude weeſen hem vpandijk te handelen / ſo gaf hy ſig aan Manuel de la Cerda, Rodrigo Rabello en Simon d'Andrade over. Liſt van *Baſtiaan Rodriguez.*

In dier voegen wierden Diego Mendez, Dinis Cerniche en Pero Quareſma gevangen genoomen / en veroordeelt / om met de aanraders van hare miſdaden na *Portugaal* te werden geſonden, om aldaar rekenſchap van haar doen aan den Koning te geeven; dog een van de Schippers en de Stuur-lieden / die het meeſte quaad gedaan hadden / wierden aan de nok van de flee opgehangen / en de andere 2 / die ſo veel ſchuld niet hadden / wierden op voorſpreeken der Geſanten van den Koning van Narſinga vry geſprooken. *Diego Mendez* en andere gevangen genoomen. 2 Opgehangen. 2 Vry-geſprooken.

Eenige wilden dit doen van Alfonſo d'Albuquerque, na dat hy na Malacca vertrokken was / al wat te ſtreng oordeelen / ſeggende / dat de Reden, waarom hy *Diego Mendez* dus lang na het inneemen van *Goa* opgehouden had, meer was, op dat *d'Albuquerque* het werk van *Malacca* liever ſelfs had willen uytvoeren, als om dat hy het volk en de ſcheepen van *Diego Mendez* ſo ſeer van nooden hed. Gevoelen van eenige hier over.

Onderwijlen ſtelde d'Albuquerque goede order op de Stad Goa en deſſelfs Forteres / want in de Stad wierd Rodrigo Rabello voor Kapiteyn aangeſtelt / voor Opper-Alcaide Franciſco Pantoja, en voor Factoor Franciſco Corvinel met nog eenige ande- Vertrek van *d'Albuquer-*

1511. re Bedientens; en vertrok met 19 scheepen na Malacca op den 2 Mey 1511.

que na Malacca.

Ontrouw der Inwoonders van *Goa* ontrent de *Portugysen.*

Nademaal veele vaste Landen van Goa niet t'eenemaal onder de gehoorsaamheyd der onse gebragt/ ende vermits derselver Inwoonders ons niet al te getrouw waren / so is 't / dat so haast als sy sagen / dat Alfonso d'Albuquerque na Malacca, een plaats so ver van Indiën ; en een Land dat d'onse tot die tijd toe niet bevaren hadden / en dat daar en boven seer hacchelijk wegens het geen Diego Lopez de Sequeira aldaar overgekoomen was / de Reys aangenoomen had / sy-lieden als menschen / die voor sijn weder-komst niet beschroomd waren / tegen hem begonden oproerig te worden / ende niet begeerden de beveelen / die hy aangaande d'inkomsten der Tanadarias aan den Kapiteyn Melrao gegeeven had / te gehoorsamen.

Hun Oproer.

Brengen met groote moeyte hunne schattingen op.

Schoon ondertussen Alfonso d'Albuquerque met het krijgs-volk / het welk hy tot de bescherming der gemelde Tanadaryen bestelt had / de Inkomsten derselve somwijlen met groote moeyten inkreeg / so ver-ergerde het selve naderhand nog veel meer / so dra als seekeren Kapiteyn van den Hidalcan, genaamd Pulate Can hem een Slag zijnde gekoomen te leeveren / Melrao op hem inviel / en hem met 4000 voet-knegten en 40 man te paard / die hy by sig had / versloeg / daar hy Pulate Can egter veel grooter getal van volk by sig had.

Overwinning van *Melrao.*

Welken volgende een Kapiteyn van hem Melrao, genaamd Izarao, voornam de vyanden so ver te vervolgen / dat sy byna aan haar behoudenis / terwijl sy sig in een smalle plaats bevonden / wan-hoopig geworden zijnde / schielijk te rugge keerden / waar door gedagten Izarao met sijn meeste volk dood op de plaats bleef leggen. Met welke overwinning sy tegen den Melrao, dewelke sig van dat werk / na sijn verslaning wat uytrustede / quamen invallen.

Dood van *Izarao.*

De vyanden vallen op *Melrao* aan, Die hier over in benauwtheyd komt.

En also sy hem de weg na Goa afgesneeden hadden / hy een man van eer was / en wel wist / dat het by ons voor een groote schande opgenoomen wierd /

wierd / het veld te verlaten, ſo is 't / dat hy door den Kapiteyn Rodrigo Rabello in dien ſtaat van overwonnene niet en derfde koomen; invoegen hy de vlugt na den Koning van Narſinga koos / den Timoja met hem neemende; dewelke hy over het berooven der ſcheepen met hem mede gebragt had: welke ſchade / ſo hy die met ſijne goederen niet en betaalde / door ſijn dood eenige weynige dagen na ſijn komſt aldaar tot Narſinga, afgelepd wierd. 1511.

En vlugt na den Koning van *Narſinga* met den *Timoja*.

So haaſt ondertuſſen als ſijn vrouw en kinderen deſe tijding tot Onor, daar ſy haar onthielden / gekreegen hadden / namen ſy de vlugt na Goa, daar ſy onſe beſcherminge ſogten. Waar op Alfonſo d'Albuquerque na ſijn komſt tot Malacca, ſchoon den Timoja hem afgevallen was / ſo is 't egter / dat vermits en ter gedagteniſſe van de dienſten / die hy hem in het inneemen van Goa beweeſen had / en om tot een voorbeeld aan de Heydenen van dat Land te verſtrekken / dat de vrouwen en kinderen van de geene / dewelke door ons in den Oorlog quamen te ſneuvelen / alſints beſchermt ende beſchut wierden / haar ſo veel toeleyde / als ſe daar van behoorlijk konden leven.

Wiens vrouw en kinderen de toevlugt tot de *Portugyſen* neemen.

Welken de Onder-koning een geſchenk om van te leven toeleyde.

Ondertuſſen ſo is 't / dat ſo haaſt als Melrao tot Narſinga gekoomen was / het niet lang aanliep / of hy wierd / vermits de dood van ſijn Broeder / waar mede hy in Oorlog over de navolging van 't Koningrijk was / door het volk van Onor tot de Regeeringe geroepen. En wijl hy door die menſchen bemind was / ſo is 't / dat ſo haaſt als hy verſtond / dat Alfonſo d'Albuquerque tot Malacca gekoomen was / hy hem eenige treffelijke vereeringen liet toekoomen; waar onder een kleed met goude ſtof gevoert was / het welk hy van den Koning van Narſinga gekreegen had / doen hy van hem ſchepdde om ſijn erffenis te gaan aanvaarden / waar na hy ſijn leven lang een vriend van de Portugyſen bleef.

Melrao tot Koning van *Onor* verklaart,

Send eenige vereeringen aan d' *Albuquerque*.

De Landen van Goa ondertuſſen door deſen Slag / waar in Melrao verſlagen wierd / ſonder dat Rodrigo Rabello hem, vermits het wepnig volk

Oproer van een manke *Moor*.

1511. volk / dat hy by hem had / te hulp konde koomen / ſo is 't / dat 'er by die gelegenthejd een manks Moor opſtond / dewelke veele Mooren van de geene / die wp upt het Epland Goa, en andere daar aan palende / dewelke daar op ſouden koomen / met gebeeden by wijſe van Gods-dienſtighejd begon te miſleyden / haar het wederkrijgen der gemelde Landen met ſijne Dupvelſe Predicatien beloovende: ſo dat met het volk / dat den gemelden Moor by malkander kreeg / en eenig ander dat Pulate Can by hem had / men een lichaam van over de 8000 man uptmaakte; waar mede hy Pulate Can ſomwijlen agter het Epland eerſt quam omhijken / en daar op by ſig ſelven overdagt / hoe hy beſt een voet daar in ſoude krijgen: het welk hy egter ſig wel gewagt ſoude hebben / ſo Rodrigo Rabello den Cooren en het Bolwerk / het welk Alfonſo d'Albuquerque hem belaſt had aan de Pas Beneſtary, na de kant van 't Epland te maken / daar een oude lange en ſterke muur / met een Poozt / gelijk men in oude tijden tot het weeren van den ingang van 't Epland op de ſtivier aldaar gemaakt had / tot hare volmaakthejd hadde konnen bzengen.

Die een groote aanhang kreeg.

Onmagt van *Rabello* omtrent ſeekere verſterking.

Sterkte van het Eyland door een Rivier.

Want nademaal het ſelve Epland dooz een bzede ſtivier t'eenemaal omcingelt was / ſo was 't dat dooz deſe Pas, vermits deſelve de beſte dooztogt naar het vaſte Land gaf / het gemelde Epland met weynig volk konde wozden bewaart. En ſo men al dooz een ander kant daar aan had konnen koomen / ſo ſoude om daar upt in tijd van nood te konnen raken / geen ander uptkomſt als deſe zijn geweeſt; welke plaats ingenoomen zijnde / ſo was het volk van deſe intreede verlooren / het welk het geene was / dat Alfonſo d'Albuquerque ſedert ſijne komſt het meeſt beklaagde.

Groote beſigheyd van *Rabello*.

Dit werk weeg Rodrigo Rabello doen ter tijd van de hand / om dat hy andere van de Stad hadde / daar hy oppaſſen moeſt: te meer wijl hy ſag / dat Melrao de vaſte Landen met een deel krijgsvolk upttrok / en dat daar in geen Mooren wa-

ren /

ren / die hem den ingang van 't Epland konden beletten / t'ſedert dat Melique Agry de gemelde vaſte Landen verlooren had / en dat den Hidalcan, vermits de beſigheeden / die hem de ſaken van den Oorlog in het midden van het Land aanbragten / deſelve tot hulp niet konde koomen. Dog na dat hy Rodrigo Rabello ſag / dat Melrao door de komſt van Pulate Can verſlagen was / en dat de Mooren van d'andere ſijde ſig met hem vervoegden / waar door hy haar van agter quam invallen / en / gelijk de voorgaande reys / met Jangades daar in konde koomen / ſo is 't / dat hy eenige ſcheepen op de wagt ſtelde / om dat het bewaren der Paſſen tot die tijd toe aan den Tanadar Cogequy, een goede Krijgs-man en ſeer trouwe Soldaat aanbevoolen was geweeſt. Dewelke beneffens ſeekere Naques, het welk Kapiteyns te voet / volgens het gebruik van 't Land zijn / op de gevaarlijkſte poſten van het Land paſte. Om dat wijl deſelve onder den Heydenſen Canaryn ſtonden / en hare vrouwen en kinderen op het Epland hadden / ſo was aan het beſchermen van 't gemelde Epland ſo veel gelegen / op datſe het arme Dorp / daar ſe haar wooning hielden / niet ſouden verlieſen / gelijk aan de onſe met de Stad daar ſy haar het ſeekerſte hielden geſchiet was / en voornamentlijk den Adail Diego Fernandez alle de poſten met het volk te voet en te paard / hem aanbetrouwt / rondom beſigtigde. 1511.

Rabello ſtelt eenige ſcheepen op de wagt.

Naiques Kapiteynen te voet.

En alſo die van Beneſtary en Agacy de gevaarlijkſte waren / ſo is 't / dat ſo haaſt als Pulate Can ſig in 't geſigt vertoonde / Rodrigo Rabello aan eenen Pero Preto, Inwoonder van de Stad aſſond / met laſt / om hem te gebieden, dat hy met een groote ſchuyt, daar op eenig volk en 2 ſtukken geſchut in de gemelde Poſt van *Beneſtary* ſoude gaan leggen, en in die van *Agacy* met 2 andere ſchuyten, in welker een ſoude weeſen *Aires Diaz*, en in d'ander *Aires da Sylva*, als Kapiteyn van alle 3, om het opſigt daar op te hebben.

Order van *Rabello* aan verſcheyde Kapiteynen.

Wat Rodrigo Rabello aanging / die deed dik-wils Wakker-

1711. wijs de ronde met 40 ſo paarden als mannen te boet: om de wooningen der Heydenen te beſchutten.

heyd van *Rabello.* Ook liet hy ſig ſomwijl aan Pulate Can, dewelke aan de over-ſijde van de Rivier lag / ſien.

Het bewaren van dat Eyland nu alſo eenige dagen op die manier geduurt hebbende / ſo is 't / dat Pulate Can een krijgs-man en een wakker Held zijnde / eenige Jangades door eenige Esteiros binnen de Rivier Antrux, dewelke op de Pas Agacy aanquamen ſond; tooneinde dat ſy aan die kant wilden inballen / tot welken eynde ſy hare verſtanden met eenige Heydenen, die op het Eyland woonden / waren hebbende; en dat ſo haaſt als hy daar in ſoude weeſen / hy de onſe ſoude verlaten / en ſig met hem vervoegen.

Krijgs-kunde van *Pulate Can.*

Laat van de Inwoonders roepen haar te ſullen by koomen. Sedert dien aanval tegen den Heyden van 't Land Criſna deede / ontdekte een Kapitein van haar Rodrigo Rabello: en na dat Pulate Can over eenige dagen met haar in dat Landſchap geweeſt had / alles opſetteliik / op dat gedagten Rabello kennis daar van ſoude krijgen / ſo liet hy tegen die voornaamſte / die hy tot dien eynde by een had laten roepen / ſeggen / datſe op ſeekere nagt by hem aan de *Pas Agacy* ſouden koomen.

Voorſorg van *Rabello* hier tegen. Rodrigo Rabello ondertuſſen ſijn aanval op die nagt van die kant verſtaan hebbende / liet Pero Preto, die binnen Beneſtary lag / weeten / dat hy ſig met *Aires da Sylva* ſoude koomen vervoegen; doch wijl Pulate Can niet anders te gemoed geſien had / ſo had hy eenig volk in de Pas van Beneſtary gereed / waar op ontrent 300 op hare ſchilden en eenige hoyden naar het Eyland over ſwommen / dewelke aanſtonts langs de Rivier tot aan de Pas Agacy quamen / om het Land-volk dat de gemelde Pas bewaarde van daar te halen.

Liſtigheyd van *Pulate Can.*

Eenige van de ſijne koomen op het Eyland. Het welk ſo als ſy de oogen na de See gewent hadden / en om het Land niet eens dagten / ſo is 't / dat ſo dra als ſy de vpanden op haar ſagen inballen / ſy wel haaſt ſagen / dat het Eyland van verſcheyde hauten ingenoomen was / en dat dat volk van die geene niet waren / die ſy tot haar

hulp

hulp geroepen hadden / maar wel van die geene / die haar het leven wilden beneemen / ſo dat yeder van haar de vlugt na ſijn Dorp begon te neemen / om hare vrouwen en kinderen te beſchermen. 1511.

Aires da Sylva ondertuſſen / dewelke tegen over het vaſte Land lag / wagtende na de uytkomſt der Jangades, ſo is 't / dat doen hy het geſchreeuw der Mooren hoorde / en het Dorp der Heydenen, die de Pas bewaarden / ſag branden / en hem dunkende dat eenige Jangades van de geene / daar hy na wagtede / na d'over-ſijde waren gegaan / ſo begaf hy ſig na 't Eyland / om te ſien / of hy ſe ergens ſoude ontdekken ; doch deſelve / als ook de Naique, die tot het beſchermen van de Pas geſtelt was / niet vindende / ſo keerde hy ter plaats / daar hy eerſt geleegen had / zijnde de geene daar hy meende / dat de Jangades, volgens het berigt van Rodrigo Rabello, ſouden voorby komen / alſo hy vermoedde / dat het geſchreeuw en het branden van het Dorp / een krijgs-liſt van de Heydenen van het Land / door Pulate Can aangeſtelt / was / op dat ſo haaſt / als hy aldaar met de ſchupten ſoude komen / hy met ſijne Jangades ſoude uytloopen. *Aires da Sylva* begeeft ſig na het Eyland om te verneemen wat'er geburt was. Keert in ſijn oude Poſt.

En dit wierd ook in der daad ſo bevonden / want Aires da Sylva vond niet geraden weder na die plaats te keeren / doen hy het geſtommel van het volk / dat met de Jangades quam / met ſijn ooren hoorde. En alſo de duyſterheyd van de nagt / die 'er op quam / oorſaak was / dat hy deſelve niet konde ſien om aan te taſten / ſo belaſte hy : dat men met het geſchut ſoude ſchieten na de plaats, daar men het gedruys hoorde. het welk oorſaak was / dat de Mooren haar ſtil hielden / en dus doende het gevaar al ſijntjes ontquamen. Geeft orders om met grof geſchut te ſchieten.

Want doen hy den volgenden dag met laag water quam / en de See / als ontſtelt zijnde / dry wat hol ging / ſo raakten ſe meeſt op droog op Zant-platen / en andere in de modder vaſt / ſo dat onſe ſchupten by haar niet en konden komen / en ſy haar Scheepen der *Portugeſen* raken op eenige Sand-plaaten.

1511. haar oberſulks wat aan een kant hielden om haar met haar geſchut te groeten.

Aires da Sylva beſiet de Poſten van het Eyland en bevind 't geen hy gehoord hadde.

Aires da Sylva ondertuſſen haar alſo vaſt hebbende / tot dat het getp quam / ſo ging hp de Paſſen van 't Eyland een wepnig beſigtigen / en bevond in der daad / dat het geſchreeuw / dat hp gehoord / en den brand / die hp geſien had / in der daad van de Mooren waren / en datſe waarlijk tot in Beneſtary waren doorgedrongen / alwaar hp na de kant van 't vaſte land reeds veel volk ſag / dat door een kleyne Jangade, daar ſp mede doende waren / wilde doortrekken / het welk oorſaak was / dat hp niet verder konde koomen.

Woede der *Mooren* aan de Inwoonders.

Dog ſulks konde wepnig helpen / want door ſijn komſt waren al verſcheyde Mooren te paard / met eenig voet-volk daar al door geraakt / dewelke ſig hp de voet-knegten / die hp nagt doorgetrokken waren / verboegt hadden : welke laatſte geen wederſtand op het land vindende / in die Dorpen als raſende vielen / en d'Inwoonders doód ſloegen en quetſten / veele van dewelke / die deſe eerſte woede konden ontvlugten / haar hepl ſo hart als ſp loopen konden / in de Stad ſogten.

Diego Fernandez, uytgeſonden om te onderkennen.

Rodrigo Rabello hier op haar geheel bebloed van hare wonden / en de vrouwen / kinderen en dienſtmeyden geheel bekreeten en ten uytterſten verbaaſt / ſiende aankoomen / ſo ſond hp den Adail Diego Fernandez in alle haaſt daar na toe / om te ſien of'er veel volk ingekoomen was. Dewelke niet ſo haaſt upt de Stad gekoomen was / of hp vond veel van die vlugtende arme menſchen / dewelke tegen hem ſeyden / dat de *Mooren* ontrent 500 in 't getal waren.

Daar hy eenige vlugtende menſchen ontmoet.

Hier op quam den Tanadar Cogequy, die hp na den Kapiteyn ſond / om hem het geen hp verſtaan had / te laten weeten / terwijl hp Adail wat verder ſoude trekken / om / ſo het moogelijk was / nog al meer van het geen daar omging / te verneemen.

Rabello krijgt tijdinge

Deſen Cogequy bp Rodrigo Rabello gekoomen zijnde / vertelde hem / hoe den Naique, die men tot be-

bewaringe van de Pas gesteld had / verslagen was / en dat hem dagt / (voor so veel als men by nagt konde gissen) dat de Mooren ontrent 200 sterk waren / dog dat volgens het verslag der vlugtelingen / daar veel Roovers door het land liepen / om het selve te berooven / en niet om de Stad aan te tasten. 1511.

door Cogequy. Hoe de Mooren waren doorgedrongen.

Rodrigo Rabello dit verstaande / nam 36 paarden en 60 voet-knegten / die aldaar met den Tanadar gekoomen waren / by hem / dog in het trekken uyt de Stad / vergaderde hy alle de vlugtelingen by malkander / tot dat den Adail by hem quam / dewelke hem deselve tijding als den Cogequy bragt.

Waar op Rabello met eenig krijgs-volk uyt de Stad trok.

Dese Adail sond den Kapiteyn aanstonds met 4 man te paard uyt om het Land te ontdekken / en te verneemen / Werwaarts de *Mooren* sig begeeven hadden. Den Adail vertrokken zijnde / quamen by den Kapiteyn 2 Land-bouwers / dewelke tegen hem seyden / Datse verstaan hadden, dat'er in die nagt 200 *Mooren* door de *Pas Agacy* getrokken waren, dewelke het Land daar ontrent over al uytplonderden, en de Inwoonders dood sloegen; en dat de *Ganzares* van het Land by een gekoomen waren, en haar in een *Covano* tot *Oud Goa* belegert hadden, in meening deselve alle gevangen te neemen, en aan sijn Edelheyd te leveren.

Send een Kapiteyn om het land te ontdekken.

Krijgt onderregting van 2 Land-bouwers.

Den Kapiteyn meenende dat dese opschudding van het Land de waarheyd was / en om die gelegentheyd niet te verliesen / begaf sig op weg op een kleyn galop / en by een seeker huysje gekoomen zijnde / daar den Adail, die het Land vast ging besigtigen / by hem quam / vertoonden sig de Mooren beneden in het Dal 1500 man sterk / so haast als sy de onse gewaar wierden / en met het inneemen van een Teso doende waren. Doen gedagten Kapiteyn sag / dat de Mooren veel grooter in getal waren als de Land-bouwers hem geseyd hadden / seyde hy tegen die geene / die by hem stonden: My dunkt, dat die geene, die ons alhier heeft doen koomen, niet al te wel tellen kan. Wat dunkt u, *Heeren*, wat staat ons nu te doen? Hier

Begeeft sig met een galop na de *Mooren*,

Dien hy tot 1500 aantrof.

Sijn spotterny hier over.

1511. op gaf Pero Quareſma tot antwoord: De Stad is hier verre van ons, ſo dat'er weynig kans is om daar weder na toe te gaan.

Stoutmoedigheyd van *Rabello*.

So haaſt alſ dit woord geſpooken was / wierd 'er niet een oogenblik langer beraadſlaagt / om geen trotsheyd in de Mooren daar door te verwekken / ſo dat den Kapitepn niet anders tegen ſijn volk ſepde / alſ / In Gods naam, St. Jago: het welk het gewoonelijk geroep der Portugyſen is / alſ ſy haar in d'uptterſte verlegentheyd ſien / en haar moedig daar upt tragten te redden.

Edellieden die by *Rabello* waren.

Op den gemelden Kapitepn Rodrigo Rabello bevonden ſig doen ter tijd de volgende Edellieden / namentlijk / Manuel d'Acunha, Soon van Triſtano d'Acunha, Duarte de Mello, dewelke ſiek bleeven / doen Alfonſo d'Albuquerque na Malacca vertrok / Pero Quareſma, dewelke naderhand tot Opſiender van des Konings Bak-Ovens aangeſtelt wierd / Fernando Correa en Balthazar da Sylva, beyde Gebroeders / Mem d'Alfonſo, een bpſonder Cavalier van Tanger; Bras Bocarro, Almoxarife van de Stad / den Adail Diego Fernandez; Baſtiaan Roiz, dewelke naderhand Opſiender van de Waag der Munte van Liſſebon wierd / Fernando Chanoca, Lopo d'Abreu, Almoxarife der levens-middelen / Franciſco de Madureira, Soon van Antona Diz, van de Chafariz van Arroyos, Gonſalo Rabello, Fernando Caldeira, Antonio Correa, Meeſter Alfonſo, Wond-heelder en andere / welker namen tot onſe kenniſſe niet gekoomen zijn / dewelke ontrent 40 man te paard en 130 voet-knegten uptmaakten / ende ſig bp den Tanadar vervoegden.

Beſchrijving der *Mooren* en deſſelfs Opperhooſd.

Wat de Mooren aangaat / die waren alle te voet / en haar Kapitepn was een dappere Turk, dewelke door 4 mannen op een groote ſchild gedragen wierd / van waar hp ſijne bevelen / alſ of hp op een goed paard geſeten had / van alle kanten gaf. Deſen onder dit klepn vertoeven / dat de onſe beeden om ſig ontrent het geen ſy bp der hand ſouden nemen / te beraden / en om dat een klepn ge-

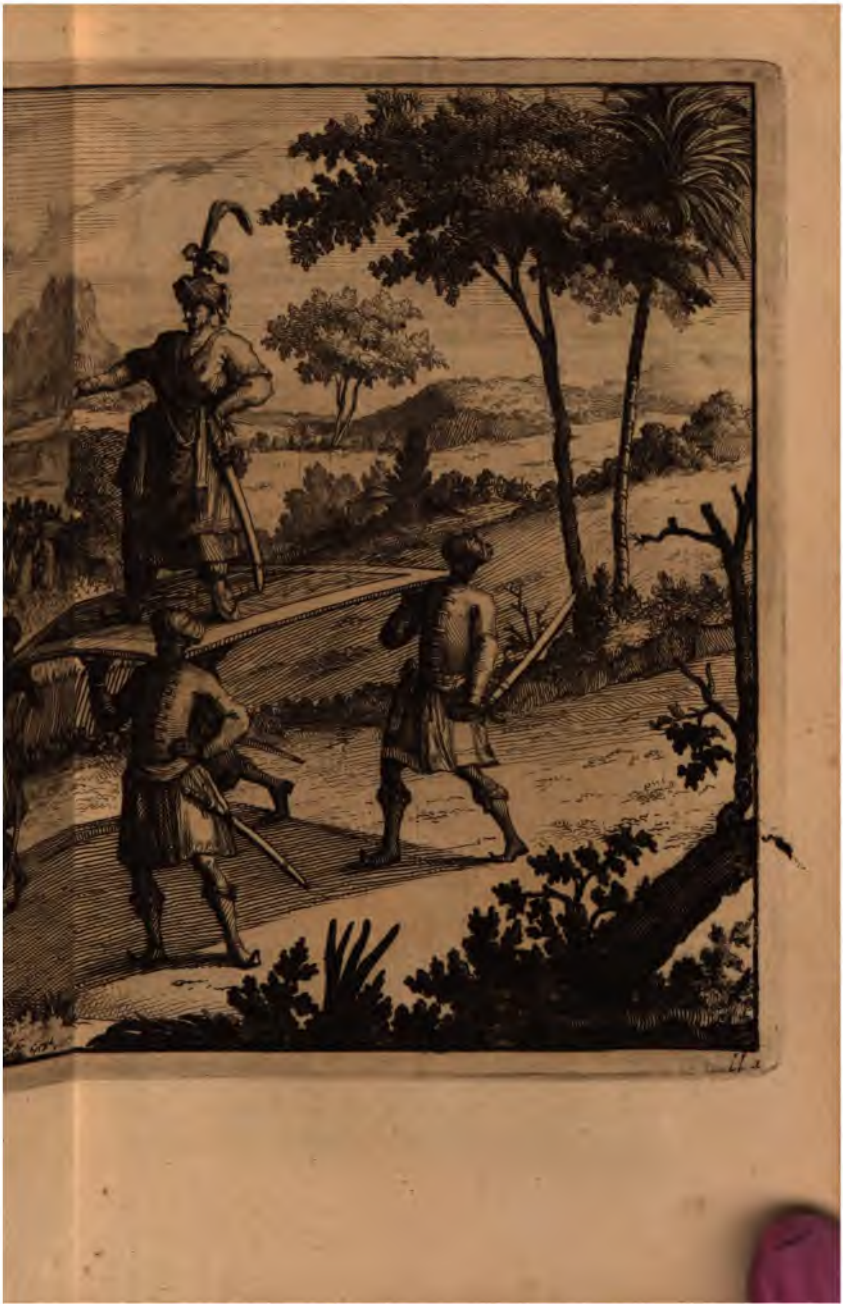

getal van d'onſe hem niet derfde aandoen / ſo verſtoute hy ſig / dat / doen den Kapitepn het wooꝛd van St. Jago riep / hy hem met de ſijne met een groote woede op het lijf viel. Dog het ſelve geſchiede op ſulk een onoꝛdenteliike wijſe / en God begunſtigde de poogingen der onſe in ſulker woegen / dat de Mooren het ten eerſten op een loopen na de Zee-kant ſetteden / alwaar ſy meenden / dat ſy eenige heul aan hare makkers ſouden vinden: dog de mooꝛd / die de onſe onder dat vlugten van deſelve deeden / was ſo groot / dat ſo'er eenige van ontquamen / ſulks by haar groot getal toequam / en om dat d'onſe ſo wepnig waren / dat terwijl ſy met eenige van haar doende waren / d'andere de gelegenthepd van vlugten wel ſeer ſijntjes waarnamen. 1511.

Begin van de ſtrijd.

Groote nederlaag der *Mooren*.

De geene / die ſig hier het dapperſte in doegen / waren de Kapitepn Manuel d'Acunha, Fernando Correa, Pero Quareſma en Bras Bocarro, dog ſy wierden ook het eerſte vermoept. De Kapitepn hier op van deſe overwinning weder keerende / quam hy hem een Inwoonder van 't Land / die hem een ſeekere plaats aantoonde / waar dooꝛ de Mooren inquamen; het welk hy dooꝛ den Adail aanſtonds liet beſigtigen. Hier op quam'er ten eerſten weder een ander / dewelke tegen hem ſepde: Dat hy op een ander plaats wat digter by, eenig volk ſoude ſien, die aan een *Teſo*, ſtaande naaſt aan 't water, by een quamen, dog van daar niet derfden vertrekken, hoewel ſy na ſijn meening van d'aanſienelijkſte onder de *Mooren* waren, die men ſeer ligt ſoude konnen meeſter worden.

Namen van die geene, die in dapperheyd uytſtaken.

De Kapiteyn krijgt kennis waar de vlugtende *Mooren* ſig onthielden.

De Kapitepn ondertuſſen dit gelukkig vooꝛval gehad hebbende / ſo ig 't / dat het zp hy dien dag ſijnen laatſten noemde / ſonder eenige agt te ſlaan op de geene / welker paarden ſo vermoept niet waren als het ſijne / hy ſig ſelve in de vooꝛtogt ſtelde. En wijl hy een dapper en een eergierig man was / ſo ig 't / dat hy dooꝛ alle d'andere dooꝛ den ingang / waar in de Mooren haar ſchaap tot tegen-weer geſtelt hadden / wellende dringen / het

Onverſaagtheyd van den Kapiteyn.

1511. welk een plaats was met muuren van gebouwen/ die aldaar geſtaan hadden / omringt / ſo wierd hem ſijn paard met een Sarguncho van naby dood geſchooten / en hy ſelf dood / eer hy uyt de belemmering konde koomen / daar hy in geraakt was / als ook Manuel d'Acunha, die digt aan ſijne ſijde was. Want van binnen waren meer als 70 Mooren te voet / altemaal deftig volk / met haren Kapitein Pulate Can, dewelke getragt had naar het vaſte Land over te gaan / doch ſig aldaar verſchoolen / om dat hy de nederlaag van ſijn volk verſtaan had; waar op hy op deſe wederkeering van Rodrigo Rabello ſo gelukkig was / dat / daar hy te vooren t'eenemaal verſlagen / en byna in handen der onſe gekreegen was / hy overwinnaar wierd van een / die hem maar een half uur te vooren 1500 man afgeſlagen had.

Dog wiert met ſijn paard dood geſchooten. En *Manuel d'Acunha.*

Wiſſelvalligheyd van den Oorlog.

Dit gebaar van de dood ſouden d'andere / die deſe 2 ſulke vooznaame Heeren volgden / mede hebben ondergaan / doch doen ſy haar in dien ingang ſo deerlijk geſteld ſagen / en ſagen wie dat daar in ging / ſo keerden ſy aanſtons weder te rug / om dat het geen plaats was / daar ſy de dood harer Makkers konden wreeken / en ſulke paarden hadden / dat / ſo ſe dat wreeken harer Makkers ondernoomen hadden / het haar naar allen ſchijn ſeer ſlegt ſoude hebben vergaan: en ſo Pulate Can ſo bevreeſt niet hadde geweeſt / alſo hy meende / dat 'er veel van d'onſe in 't veld waren / ſo ſou hy ſe altemaal een vooz een met gemak om het leven hebben konnen brengen.

De Makkers van *Rabello* zijn afgeſchrikt door deſſelfs dood.

Schrik van *Pulate Can.*

Deſe dzievige tijding ondertuſſen van de dood van ſulke vooznaame perſoonen binnen de Stad gekoomen zijnde / verooꝛſaakte aldaar een groote verſlagenheyd / want ſchoon men d'overwinning / die d'onſe te vooren op de Mooren verkreegen hadden / verſtaan had / ſo verdween het ſelve egter met deſe laatſte tijding; te meer / alſo men ſag dat de Heydenen van 't Land een groot getal van deſelve by een gebzagt hebbende / begonden te roepen / dat het Eyland door een groote meenigte van *Moo-*

Groote verſlagentheyd in de Stad over de dood deſer Helden.

ren

ren al ingenoomen was. En ſchoon d'Opper-Alcaides volgens d'order des Konings de Kapitepnen in hare Ampten moeten navolgen / ſo is 't / dat vermits de Stad in groot gevaar ſtond / en men een perſoon van rijpe jaren en groote ervarentheyd in de ſaken van den Oorlog tot deſſelfs beſcherminge van nooden had / ſo waren de meeſte van 't volk egter van gevoelen / Dat het Oppergebied van deſelve aan *Diego Mendez de Vaſconcellos*, waar in alle de hoedanigheeden, die tot het ſelve van nooden waren, in grooten overvloed waren geplant, ſoude worden opgedragen; te meer, alſo *Franciſco Pantoja*, Opper-*Alcaide*, dat regt van navolging ſo goed als afgeſtaan had. 1511.

Gevoelen van het Opper-gebied der Stad aan *Vaſconcellos* op te dragen.

En alſo gedagten Diego Mendez door het geen hier vooren is verhaald / in 't Kaſteel gevangen geſat / ſo is 't dat Franciſco Corvinel, Factoor / en de Beamptens van de Kamer van de Stad / beneffens eenige andere van de voornaamſte hem aanſtonds gingen los maken / en het Kapitepnſchap van de Stad met groote blijdſchap opdroegen.

Die daarom uyt ſiin gevankenis verloſt wierd.

Aires da Sylva ondertuſſen die na de Pas van Beneſtary afgeſonden was / om te ſien wat aldaar voorviel, van dit alles niet weetende / liep vaſt hier en daar heen / om te verneemen / Of'er eenig volk in 't Eyland doorgedrongen was, en ſig na de Pas van Agacy gewend hebbende / daar hy de Mooren vaſt op droog gelaten had / vond hy dat door het waſſen van 't water de meeſte van haar al verdronken waren / en dat d'andere ſodanige plaatſen geſogt hadden / dat hy haar niet veel afbreuk konde aandoen.

Verlegentheyd van *Aires da Sylva*.

Terwijl hy ſig aldus repte / verſtond hy van het volk van het Land / het welk de Rivier afquam / om de Dorpen / dewelke groote nood van de vyanden leeden / upt het gevaar te redden / Dat het Lend vol van de *Mooren* van *Pulate Can* was, dewelke by nagt en op den morgen-ſtond door de *Pas Beneſtary* ingedrongen waren.

Krijgt tijding dat het Land vol *Mooren* was.

Hy dit hoorende / het welk hy vermits de groo-

1511. te meenigte der Mooren, die in groote meenigte na de Haven van Agacy quamen toeloopen / om te ſien of ſy met eenige Jangades konden overkoomen / ſelf naderhand veel beter ſag / ſo dagt hy wel / dat hem de Mooren niet veel ſouden ſoeken / nademaal de Mooren ſo veel plaatſen hadden / daar ſe konden inkoomen / want hy kreeg geen ander beſchepd als upt de Stad / alſo die doen ter tijd in een ſware nood ſtak.

Oordeelt dat hem de *Mooren* niet veel quaad konden doen.

Hier op begaf hy ſig dan derwaards / daar hy het ſodanig geſteld ſag / als wy geſegt hebben; waar op de geene / die by hem waren / ſo veel te weeg bragten / dat het volk van Pulate Can ſo veel te eerder / volgens ſijn weng / vertrok / om dat den dooz-togt hem niet verhindert was.

Pulate Can werpt hier en daar eenige werken op om ſig te beſchermen.

Deſe Pulate Can ondertuſſen ſtaat makende de Stad in 't kozt te belegeren / wilde de in- en uptgang op het Eyland verſeekeren / tot welken eynde hy een deel gragten en wallen liet maken / om een Fozтres / als de nood ſulks verepſte / aldaar op te regten / tot welk een eynde hy een gedeelte van een Altaar, dat hem in de weeg was / wegnam / konnende hy het vaſte Land / daar hy ſijn grooſte voozdeel meende upt te werken / met wenig geſchut beſchermen.

Pulate Can verdagt by den *Hidalcan*,

De Hidalcan dit inneemen van 't Eyland / ſonder eenige bzieven van Pulate Can dien aangaande / mitsgaders van de Fozтres / die hy al had aangevangen te maken / en andere ſaken / verſtaan hebbende / ſo begon hy als een ſchzander en wantrouwend menſch / een ſterk vermoeden te krijgen / dat deſen Pulate Can hem niet getrouw was / te meer / alſo hy hem al over een gerupmen tijd geen rekenſchap van d'inkomſten der vaſte Landen gedaan had / ſig hier mede verontſchuldigende / dat hy het volk daar mede af betaalde.

Die daarom afgeſet en een ander in ſijn plaats geſtelt wierd.

Dit vermoeden was oozſaak / dat eer hy Pulate Can magtiger ſoude wozden / hy een ander Kapitepn in ſijn plaats ſtelde / namentlijk ſijn Swager genaamd Roztomocan, die wy Ruzzalcan noemen. Om dat hy ſulk een vooznaam Heer zijnde /

en

en daar en boven magtig genoeg om over de 7000 man op ſijn beurs te ligten / daar onder veele blanke Mooren van allerhande Natien / hy niet en twijffelde of Pulate Can ſoude ſig gaarne onder hem ſtellen. 1511.

Dog dit viel geheel anders uyt. Want Pulate Can toonde ſig daar en tegen ten hoogſten gebelgt / ſeggende: Dat den *Hidalcan* hem ſijn eer met het affenden van deſen *Roztomocan* ontnam, nademaal hy dat Eyland met het ſtorten van ſo veel bloed ingenoomen had, daar hy nu tot belooning van ſijne dienſten hem ſogt uyt te trekken, ſchoon hy nogtans geen ander hulp tot het uytvoeren van ſulk een heerlijk ſtuk werks, als eenige weynige menſchen, die hy door ſijn laſt in 't begin van dien Oorlog ten eerſten mede genoomen had, gekreegen hadde, ſo dat alle het verdere tot die tijd toe aan de behendigheyd en goede oppaſſing van hem *Pulate Can* te danken was. Toornigheyd van *Pulate Can* hier over met eenige Redenen beantwoort.

Roztomocan al dit mozten baſt hoorende / ſo beveſtigde het ſelve / het geen / dat van deſen Pulate Can al over een tijd geſepd was / namentlijk / Dat hy een halve wederſpanneling was, waar op deſen Roztomocan als een voorſigtig en behendig menſch / dit werk 2 aangeſigten gaf / die hem ſeer voordeelig waren / op dat alles in ſijne handen ſoude blijven. Voorſigtigheyd van *Roztomocan*.

Het eerſte was ontrent Pulate Can ſelf / tegen wie hy ſepde / Dat men niet konde ontkennen of hy had dat werk als een dappere Cavalier, als hy was, uytgevoert, waarom hy een treffelijke belooning daar voor van den *Hidalcan* verdiend hadde, en dat hy hem ſoude ſchrijven, dat de ſaken in een beter ſtaat waren, als men hem geſegt had, maar dat ſijn ſchuld daar uyt geſprooten was, om dat den gemelden *Pulate Can* het geen hy uytgewrogt had, aan den *Hidalcan* niet geſchreeven had, en dat hy hem van nooden had om dit werk in 't geheel uyt te voeren. Dat ſy ondertuſſen als medemakkers ſouden doen het geen tot dienſt van haren Heer behoorde, en, dat ſy die Fortres, die hy Met eenig genoegen te geeven aan *Pulate Can*.

... Land, waar door hy de Vreede ...
... Eyland fonder ver-
... Vreede met onsen Kapiteyn aan te doen, te verdelgen; en
... Hidalcan verstaan / dat Pu- ... te gaan.
... en dat sijne ernsti-
... Oorlog voort te varen /
... en van een yeder ge-
... beginnen had. En
... gesschapentheyd der saken in
waar-

waarheyd te ontdekken / hy waarlijk bevond / dat hy Pulate Can ongehoorsaam en wederspannig tegen de bevelen van den Hidalcan was / het welk hy door de vingeren gesien had / tot dat hy van hem Diego Mendez verstaan had / wat hy van meening was ontrent dese Vreede, die den *Hidalcan* hem liet voorstellen, te besluyten. Want so hy genieegen was om de ooren daar toe te leenen, dat hy hem voor eerst seekere hulp, die hy van nooden had om *Pulate Can* en alle sijn aanhangers, die sig tegen dese Vreede kantten, uyt die Fortres te verdrijven, diende by te setten. 1511.

Dese hulp was eenige schupten met geschut / om na de Pas van Benestary tot voortsetting van deg Roztomocans voornemen te senden. Diego Mendez dit gehoord hebbende / hield raad met de voornaamste van de Stad / en met denselven Duarte Tavarez, dewelke door den Roztomocan bedroogen zijnde / de vryheyd der andere gevangens niet alleen beloofde / maar ook groote hoop gaf van dat den Hidalcan de vaste Landen in 't geheel soude ontrumen / wijl alle die van de Stad om sijne levens-middelen / mitsgaders om het geen tot desselfs beschermínge behoorde / ten hoogsten verleegen waren / so dagt hem dat dit versoek van Roztomocan aldus van God bestiert was. Waar op sy alle eenparig beslooten: Dat men hem de hulp, die hy eyste, aanstonds soude laten volgen, eer sy beyde malkander verstonden en dat men de Vreede met hem *Roztomocan* tot aan de komst van *Alfonso d'Albuquerque*, die deselve soude bevestigen, en meer, also deselve met het geen hy reeds te voorschijn gebragt had, over een quam.

Roztomocan versoekt eenige hulp van de *Portugesen*.

Dat hem word toegestaan.

Eyndelijk begunstigde hem Diego Mendez ter Zee / sonder meerder omsien / volgens sijn versoek / waar door hy Pulate Can uyt de Fortres verdreef; dewelke tegen den Hidalcan over dit geweld zijnde gaan klagen / daar hy hem so veel diensten gedaan had / gaf men hem aldaar vergif in / waar door hy sijn leven eyndigde.

Pulate Can word uyt de Fortres gedreeven.

En met vergif omgebragt.

Roztomocan in dier voegen van hem ontslagen

1511. aangevangen had op te maken, wel ſouden verſterken, tot dat'er nader laſt van den *Hidalcan* gekoomen was, en dat hy vertrouwde, dat het ſelve ſodanig in ſijn werk ſoude gaan, als ſijn eer en aanſien eenigſints betrof.

Staatkundig voorneemen van *Roztomocan.*

De andere weg / die deſen Roztomocan inſloeg / om dat hy deſen Moor ſo moedig en ſo verheeven ſag / was / dat hy hem hield / als of hy van ſijne ſaken niet wilde weeten / op datſe tot de kenniſſe van alle niet ſouden koomen / ſo dat hy een Kapitepn van de Stad / zijnde een Portugys genaamd Duarte Tavarez, dewelke al in de voorgaande beleegering aldaar gevangen genoomen was / en met andere / die met Fernando Jacome gekreegen waren / aldaar verheerde / in 't ſtille aan Diego Mendez de Vaſconcellos, Kapitepn van de Stad / ſond / en hem liet ſeggen / Dat den *Hidalcan* geneegen was liever vreede en vriendſchap met den Koning van *Portugaal* te houden, als met ſijne Kapiteynen geſtadig te oorloogen, en dat wijl hy in dat voorneemen was, hy geen meer volk na die Stad ſoude ſenden, ſchoon het een van d'aangelegenſte ſaken van ſijn Staat was, om dat hy de vriendſchap van den Koning van *Portugaal* hooger als de gemelde Stad agtede, mits dat hy de inkomſten der vaſte Landen op de manier als tuſſen hem en *Alfonſo d'Albuquerque* over een gekoomen was, ſoude trekken. En alſo hy Roztomocan ſig voor die tijd tot Malacca bevond / ſo belaſte hem den Hidalcan, ſijnen Heer / 2 dingen; namentlijk / de eerſte, *Pulate Can*, als verſtoorder van die Vreede, en een olijke Roover van het Land, waar door hy ſig onderſtaan had het gemelde Eyland ſonder verlof van den *Hidalcan* aan te doen, te verdelgen; en *de tweede*, Vreede met onſen Kapiteyn aan te gaan.

Ordre van *Hidalcan* aan *Roztomocan* ontrent *Pulate Can* en de *Portugyſen.*

Pulate Can geweldig hier tegen.

Dit laatſte had den Hidalcan verſtaan / dat Pulate Can geweldig tegen was / en dat ſijne ernſtige meening was met den Oorlog voort te varen / alſo hy ſig rijk / weerderig en van een pedet geeert ſag / ſedert dat hy deſelve begonnen had. En dat om hem de regte geſchapenthey̆d der ſaken in waar-

waarheyd te ontdekken / hy waarlijk bevond / dat hy Pulate Can ongehoorsaam en wederspannig tegen de bevelen van den Hidalcan was / het welk hy door de vingeren gesien had / tot dat hy van hem Diego Mendez verstaan had / wat hy van meening was ontrent dese Vreede, die den *Hidalcan* hem liet voorstellen, te besluyten. Want so hy geneegen was om de ooren daar toe te leenen, dat hy hem voor eerst seekere hulp, die hy van nooden had om *Pulate Can* en alle sijn aanhangers, die sig tegen dese Vreede kantten, uyt die Fortres te verdrijven, diende by te setten. 1511.

Roztomocan verſoekt eenige hulp van de *Portugesen.*

Dese hulp was eenige schupten met geschut / om na de Pas van Benestary tot voortsetting van des Roztomocans voornemen te senden. Diego Mendez dit gehoord hebbende / hield raad met de voornaamste van de Stad / en met denselven Duarte Tavarez, dewelke door den Roztomocan bedroogen zijnde / de verplegd der andere gevangens niet alleen beloofde / maar ook groote hoop gaf van dat den Hidalcan de vaste Landen in 't geheel soude ontrumen / wijl alle die van de Stad om sijne leveng-middelen / mitsgaders om het geen tot desselfs beschermnge behoorde / ten hoogsten verleegen waren / so dagt hem dat dit versoek van Roztomocan aldus van God bestiert was. Waar op sy alle eenparig beslooten: Dat men hem de hulp, die hy eyste, aanstonds soude laten volgen, eer sy beyde malkander verstonden en dat men de Vreede met hem *Roztomocan* tot aan de komst van *Alfonso d'Albuquerque*, die deselve soude bevestigen, en meer, also deselve met het geen hy reeds te voorschijn gebragt had, over een quam.

Dat hem word toegestaan.

Eyndelijk begunstigde hem Diego Mendez ter Zee / sonder meerder omsien / volgens sijn versoek / waar door hy Pulate Can uyt de Fortres verdreef; dewelke tegen den Hidalcan over dit geweld zijnde gaan klagen / daar hy hem so veel diensten gedaan had / gaf men hem aldaar vergif in / waar door hy sijn leven eyndigde.

Pulate Can word uyt de Fortres gedreeven.

En met vergif omgebragt.

Roztomocan in dier voegen van hem ontslagen

1511. zijnde / ſo is 't / dat in plaats van de Fortres onder de voet te ſmijten / hy ſig begon met 16000 man / die hy by ſig had / namentlijk / van de geene / die hy ſelf mede genoomen had / als van de geene / die hy van Pulate Can gehouden had / dewelke ſig aanſtonds aan hem onderwierpen / om dat hy ſulk een aanſienelijk perſoon was / tot welken eynde de groote magt / die hy van den Hidalcan, ſijn Swager / mede genoomen had / te vertoonen.

Roxtomocan maakt ſig vaſt in de Veſting.

En 16000 man onderwerpen ſig aan hem.

Voorgewende oorſaak van *Roxtomocan* ontrent de *Portugyſen.*

Sijn Leger dan in Weede geſteld zijnde / ſo was de eerſte ſaak / waar in hy aan Diego Mendez toonde / Dat hy ter quader trouwe met hem gehandeld had, dat hy hem liet weeten, dat hy de Fortres van dien verrader *Pulate Can* al verloſt had, en dat wat hem *Diego Mendez* aanging, hy voortaan niet anders te doen had, als dat hy denſelven *Pulate Can* uyt *Goa* de Hoofd-ſtad en voornaamſte Regeerings-plaats van ſijn Heer *Hidalcan*, dewelke ſulks vriendelijk op hem verſogt, ſoude verſtooten, en dat hy hem als een vriend ried, dat hy het ſelve ten eerſten ſoude doen, of dat hy *Roxtomocan* anders ſelf hand aan werk ſoude ſlaan.

Manſchap binnen *Goa* van alderhande ſoort.

Ondertuſſen waren op die tijd binnen Goa ontrent 1250 weerbare mannen / beneffens de 450 Portugyſen, waar in quamen de 30 / die Diego Correa, Kapitein van Cananor, vermits de nieuwe beleegering van Pulate Can, onder den Kapitein Franciſco Pereira de Berredo tot hulp geſonden had / en alle d'andere waren Canarijnen van 't Land; dewelke in den inval / die de Mooren op het Eyland deeden / ſig met hare vrouwen en kinderen in de Stad verſchoolen / en veel voordeel aan deſelve door verloop van tijd aanbragten. Want alſo de beleegering van de Stad lang duurde / en men dikwils weder-ſijds hand-gemeen wierd / ſo is 't / dat de vrouwen neffens de mannen mede luſtig poot aan ſpeelden / ſo dat de hoven / waar mede ſy aarde aandroegen / om de gaten en andere breuken / die de Mooren in de muuren van de Stad en elders ſchooten / te ſtoppen / by

Vrouwen mede gebruykt om te Oorloogen.

by na nagt nog dag van hare hoofden gingen / so datse ten naasten by al so veel diensten als de Portugysen self deeden. 1511.

Ook waren dese / namentlijk de Portugysen, siende den toeloop van dese vrouwen na dese Stad / die sy niet al te getrouw oordeelden / als mede wegens de kleyne voorraad van levens-middelen / die sy binnen de Stad hadden / voor sware ongelukken ten hoogsten bedugt. Dog dit viel geheel anders uyt als sy haar ingebeelt hadden / en in tegendeel dese vrouwen pasten so naarstig op / dat se self in de winter voorraad van eetwaren wisten te krijgen. Want also de Inwoonders van d'Eylanden Divar en Choran aan haar vermaagschapt / en veele van haar door middel van hare dogters met de Portugysen verheylikt waren / so bragten de gemelde Inwoonders so veel eet-waren binnen de Stad / hoewel niet sonder groot gevaar van hare persoonen / dat dit een van de grootste hulpen was / die d'onse doen ter tijd binnen de Stad kreegen.

Gedagten der *Portugysen* ontrent de vrouwen.

Naarstigheyd der vrouwen,

Voornamentlijk ontrent de levens-middelen.

Diego Mendez ondertussen sig door Roztomocan bedroogen siende / trooste sig een weynig / om dat sulks door den gemeenen raad van alle bygekoomen was; en nademaal hy by dese gelegentheyd van saken op sijn sneedigste niet geweest hadde / so sag hy naderhand so veel te beter uyt sijn oogen / om het een door het ander te verbeteren / so dat hy louter op de Stad liet passen. En schoon de Mooren deselve in de eerste dagen wat van naby / niet sonder hand-gemeen met die van binnen te worden / quamen besigtigen / so schooten sy egter t'elkens te kort / om datse tussen de wallen van de Voor-steeden quamen / die Alfonso d'Albuquerque hadde laten om ver smijten / om de Stad te versterken. Dog doen Roztomocan onse manier van vegten begon te begrijpen / so begeerde hy de onse door schermutselen niet langer uyt te lokken / gelijk sijn meening in 't eerst geweest hadde / want hy quam naderhand met een groot getal volk te gelijk om de muuren van de Stad

Diego Mendez voorsigtig geworden door het bedrog van *Roztomocan.*

Voorsigtigheyd van *Roztomocan* door het vegten der *Portugysen* geworden.

met

1511. met ladders te beklimmen / het welk hy / vermits hy so sterk was / seer dikwils herhaalde. Waar op hy boven de nieuwe muur / die Alfonso d'Albuquerque had laten maken / willende indringen / so namen sy eenige lancien / die d'onse daar langs heen geplant hadden / en begonden de Hooft-pooze lustig te bestormen / waar onder eenen Franciſco de Madureira, die binnen de Stad getrouwt was / sig seer vroom en dapper queet.

Dapperheyd van eenen *Franciſco de Madureira.*

Winter oorsaak dat de Bomben geen quaad konden doen.

In dese 3 gevegten wierden d'onse en de vyanden niet alleen hand-gemeen / maar de laatste souden ook groot quaad met hare bomben gedaan hebben / so het selve in de winter niet geweest hadde / het welk oorsaak was / dat de strooy-hutten der Inwoonders geen vyand wilden vatten / en so het selve al quam te geschieden / wierd deselve vyand al sonder veel moeyten uytgeblust / waar mede het Land-volk te doen hadde. Want also dit hare woon-plaats was / so haddense geen andere beschutting als het wepnig riet daar hare hupsen mede bedekt waren / het welk haar vooz de Son en vooz de regen beschutte / om dat dese 2 dingen dit arme Land-volk geweldig quelden.

Groot ongemak door een metale geschut en bomben.

Behalven dese 2 dingen / die haar de hyyd wat te veel verwarmden / warender nog 2 andere dingen / die haar ten uytterſten dzukten / namentlijk de bomben / en een groot metaal geschut van de onse / dat de Mooren haar in de voorgaande beleegering afgenoomen hadden / en Roztomocan op een hoogte / die over de Stad heerste / en so na aan de muuren was / dat men de weg sonder het gevaar des doods niet en konde betreeden / so dat hy haar tot in hare hupsen ging vermoozden.

Groot gebrek aan levens-middelen.

Dog behalven dit ongemak en andere / die wy om haar groote menigte koztelijk voozby gaan / was het grootste / dat haar het meeste ongeval aanbzagt / het groot gebzek / datse aan levens-middelen leeden / het welk so ver ging / dat een Fardeel rijs / die ontrent 2 van onse Alqueires uytmaakte / 20 goude Pardans moest gelden / het welk 7000 Realen van onse munt uytbzengt / so dat

dat alle de dingen tot 's menschen onderhoud noodig / op het leven van het arme Land-volk / mitsgaders van eenige van de onse / aan wie het onmoogelijk was sulk een somme gelds voor een Fardeel Rijs te geeven / het welk de gemeene kost was / daar een yeder sig doen ter tijd mede onderhield / want tegenwoordig gebruyken de meeste van de onse gereesen brood / gelijk in dit Koningrijk Tarwe / dat haar van buyten ingebragt word. 1511.

Rijs gemeene kost aldaar.

Eyndelijk de honger wierd so groot / dat men veel Land-volk langs de straten dood vond / en eenige geringe menschen van d'onse tussen de honger en de wanhoop / so dat sy door de vrees van 't inneemen van de Stad door de Mooren, dikwils de gedagten kreegen om sig met haar te vervoegen. Want behalven het ontwijken van dese ongemakken van de beleegering / honger en vrees / die haar het meeste quelde / wierden sy door het volk van Roztomocan opgerupt / en wisten sy / dat sy door de Mooren hoog geagt wierden / en dat haar goed krijgs-loon gegeeven wierd / sonder dat men na eenige gesintheyd omsag / als men maar wakker wilde vegten.

Veele Landlieden gestorven door den honger.

Waarom veele *Portugysen* tot de *Mooren* wilden overloopen.

Dit is oorsaak / dat men allerhande volk / so Christenen, Joden, Heydenen of Mooren in hare Legers vind / en also se wel aan de man willen / so begeeren sy geen meer van deselve / en so sy verseekeren / datse Mooren zijn / so worden sy grootelijks gevordert / en men geeft haar de beste Ampten over de gemeene Soldaten.

Hoe allerley slag van menschen in een Leger gevonden worden.

Dog het geen ons wan-hoopig volk / behalven dat sy de manier van vegten der Mooren wisten / om haar in de vlugt te slaan / het meest aanmoedigde / was / dat sy verstaan hadden / Dat seekere *Portugys*, genaamd *Joan Machado*, dewelke lang onder haar verkeerd had, en die *Roztomocan* met hem genoomen had, om dat hy hoog onder haar geagt wierd, en die den *Hidalcan* het gebied van seeker volk als van alle onse Lanciers gegeeven had. Hier door raakte hy in sulk een agting, dat 18 geringe persoonen sig aldaar bevindende, hy

Joan Machado leerde eenige *Mooren* strijden.

1511. hy deſelve in de ſaken van Oorlog ſo wel wiſt te onderregten, datſe in 't kort bequaam waren om goede dienſten te konnen doen.

Eyndelijk na dat'er eenig verſtand tuſſen deſe van de Stad / en de geene / dewelke vertrokken waren / ontſtaan was / om eenige van haar binnen de Stad te krijgen / om dat den Kapiteyn Diego Mendez daar wakker op paſte / ſo hoofden die van de Stad een van haar / die Pero Bacias genaamd was / een wakker karel van ſijn perſoon / doch ſwak in 't geloof / dewelke reeds binnen Goa getrouwt was / en die ſig in de beleegering van die Stad wel gequeeten had. Dewelke op een witten Donderdag te paard geſeeten zijnde / met een volle toom in peders geſigt upt de Stad reed / om ſig by de Mooren te vervoegen / ende dat / na dat hy met de geene / die binnen de Stad gebleeven waren / over een gekoomen was / Dat daags daar aan, zijnde *Vrydag*, en de tijd dat d'afloſſing van de wagt en de dienſt van de Stad aan de eerſte aanvoerders van dit hels werk te beurt viel, *Rozemocan* eenig volk ſoude affenden, om haar ten tijde van haar uyttogt waar te neemen, om dat het Paarde-volk van de Stad haar ten eerſten ſoude navolgen.

Pero Bacias een wakker karel word een verrader en ſoekt de Stad in de handen der Mooren te geeven.

Pero Bacias op die wijſe vertrokken zijnde / wijl hy een goed paard had / hoewel'er egter eenige hapering op ſijn upttogt voorgevallen was / en de Dupbel beter voeten op die weg geeft / om het lichaam te helpen / terwijl de ziel verlooren gaat / ſo wierd hy ten eerſten door d'onſe agterhaald / en onder de Mooren geſtelt.

Word agterhaald.

Joan Machado ondertuſſen / die ſig aldaar bevond als een menſch / die by ſig ſelven overdagt / het geen hy daar na in 't werk ſtelde / ende ſag dat de onſe haar bewoogen / ſo is 't / dat wijl hem het gebied over deſelve gegeeven was / als ook om haar te laten weeten / dat ſy van de ongemakken, die'er in de Stad omgingen, niet en ſouden melden, ſo ging hy Pero Bacias aanſtonds ontfangen. Waar op hy met hem aan een kant gegaan zijn-

Gedagten van Joan Machado.

Ontfangt Pero Bacias.

zijnde / vraagde hy hem : Wat'er gaans was, en of het quaad ſo groot in de Stad was, dat het paarde-volk daar uyt moeſt ? *Mijn Heer*, antwoordde *Pero Bacias*, de honger en d'ongemakken, met de wanhoop van genees-middelen, zijn oorſaak, dat men ſulke dingen begint, ſo dat het voornaamſte betrouwen op U de komſt alhier is. Daar na begon hy de reden van ſijn komſt voor te ſtellen / waar over Joan Machado, als een goed Catholijk en Cavalier hem ten hoogſten beriſpte / hem ſodanige woorden rakende het Chriſtelijk Geloof / en den dag daar ſy doen in waren / voorhoudende / dat hy Pero Bacias over dit ſijn voorgenoomen werk als een kind begon te krijten. 1512. Hun onderling geſpreck. *Machado* beſpt *Bacias*.

En alſo in de loffelijke daad / die Joan Machado den volgenden dag / zijnde den ſo genaamden Goeden Vrydag van onſe verloſſinge / uptvoerde / behield hy de Stad Goa tegen de booſe aanſlagen van eenige quaad-aardige Chriſtenen, gelijk wy ter eeren en ter eeuwige gedagtenis van ſulk een voornaam Cavalier als hy ſig dien dag toonde te zijn / reeds gemeld hebben / ſchoon hy door ongeluk na die geweſten afgeſonden was / het welk oorſaak was dat hy ſo lang onder de Mooren verkeerde. Trouwe daat van *Machado*.

„ Deſen Joan Machado was gebooren tot Bra- Sijn Af-
„ ga van eerlijke ouders / en woonde in ſijn jonge komſt.
„ jaren in het huys van een Abt ſijnen Oom / daar
„ hy op een Wigt van deſen Abt, die hem geen-
„ ſints in den bloede beſtond / verliefde / en alſo hy
„ haar beſwangerde / ſo was 't / dat deſen Macha-
„ do de gramſchap van ſijn Oom ontſtende / met
„ haar op ſeekere nagt weg liep / en d'Abdy ſo ver Loopt met een vrouwmenſch door.
„ als hy kon met den alder-eerſten verliet / tot dat
„ de Jonge Dogter / als niet gewent zijnde te voet
„ te gaan / niet een tree méer konde doen. So als
„ ſy in deſen ſtaat aan een Boeren-huys gekoomen
„ waren / was de Boer ſo onbeleeft / dat hy haar Onbeleeftheyd van een Boer.
„ niet eens wilde huys-veſten / ſelf niet een van ſijn
„ beeſten verhuuren. Joan Machado ondertuſſen
„ ſoctende over al / waar hy die nagt ſoude blij-
„ ven / alſo hy tegen de nagt aldaar aanquam / ſo

merk-

1511. „merkte hy wel haast / dat den Boer van mee-
„ning was sijn beest in de wep te brengen / het
Machado neemt een beest van den Boer waar mede hy met sijn Liefste ontvlugt. „welk hy op allerhande manieren tragtede voor
„te koomen / waar op hy daar agter gekoomen
„zijnde / ging hy met sijn Liefste daar op sitten.
„De Boer ondertussen daags daar aan wakker
„gewoorden zijnde / en sijn beest niet vindende /
„volgde dese 2 Geliefjes te voet agter na / tot dat
Worden van den Boer agterhaald. „hy haar aan den ingang van de Stad Coimbra
„vond. Onderwijlen betaalde hem Joan Machado
„het gebruyk van sijn beest tijdelijk / hem om ver-
„giffenis biddende, dat hy het hem aldus afhandig
„gemaakt had, dog dat de nood hem daar toe ge-
Ontrouw van den Boer. „dwongen had. De Boer dit hoorende / nam het
„geld wel sijntjes aan / en stak het in sijn sak / dog
„daar mede niet te vreeden zijnde / ging hy dit
„werk aan 't Geregt aangeeven / desen armen
„Joan Machado van Dief-stal en Vrouwen-scha-
„king beschuldigende / so dat dese onnoosele man-
Joan Machado in ballingschap gesonden. Gaat met *Cabral* na *Indiën* en komt te *Melinde*, „noor alle sijn leven op St. Tomé in ballingschap
„verweesen wierd.
„Ondertussen gebeurde het / dat den Koning
„Don Manuel, Pedralvarez Cabral naar Indiën
„verzendende / hy hem desen en andere Ballingen
„schonk om door het Land tot het ontdekken van
„'t selve te verdeelen. Hier op viel Melinde aan
„Joan Machado te beurt: En also hy geen kans
„sag om over land naar het Land van Priester
„Jan te gaan / so besogt hy die geheele kust / tot
„dat hy met een schip na Cambaya ging / na dat
„een van sijne makkers / die met hem naar het
„Land van gedagten Priester Jan soude gaan /
„overleeden was.
Verkeert een tijd lang in *Cambaya*. „Hy was een tijd lang in 't gemelde Koning-
„rijk Cambaya, van waar hy na dat van Decan
„ging / om dat hy had hooren seggen / Dat hy
„van daar met gemak by onse Vlooten, die die
„kust doorkruysten, soude konnen koomen, en
„ingevalle hy sulks niet konde uytvoeren, dat hy
„Soldy van de Heeren van 't Koningrijk *Decan*,
„daar veel volk uyt het *Christenrijk* na toe vloey-
„de, soude trekken. On-

„ Ondertuſſen wierd hy ſo vermaard in den Oor- 1512.
„ log / die den Sabayo, Heer van Goa, tegen ſij-
„ ne Dabuuren voerde / dat hy hem tot Kapitepn Word van den *Sabayo* tot Kapiteyn aangeſield.
„ over eenig volk aanſtelde / welke Poſt den Hi-
„ dalcan hem na ſijn Vaders dood liet behouden /
„ waar na hy hem als een man / die hem groote
„ dienſten in het geen / waarom Koztomocan ge-
„ koomen was / konde doen / met hem verſond.
„ Dog ſchoon het voorneemen van gedagten Joan
„ Machado altoos geweeſt had tot ons over te koo-
„ men / ſo ſchijnd het / dat God de ſaken alſo be- Sijn genegentheyd tot de *Portugyſen.*
„ ſchikte / dat het ſelve eerſt in deſe dagen geſchie-
„ de / ende dat om 2 dingen aan de oogen der men-
„ ſchen te vertoonen / namentlijk / *d'eene*, Dat dien
„ ſelven God hem in den ſtaat daar de Stad in was,
„ als een Beſcherm-Engel affond; en *d'andere*, Dat
„ de volſtandigheyd in het Geloof en de ſtantvaſtig-
„ heyd van hem *Joan Machado*, dewelke tot ons
„ overquam, ſig daar in, niet in tijd van voorſpoed,
„ maar als veele wanhoopige om 2 oorſaken, die
„ ſy hem ſouden gaan verhalen; daar uyt trokken,
„ ſig daar in ſouden openbaren, die hy op een veel
„ erger manier ſoude vertellen als ſe in der daad
„ waren, om het quaad, dat ſy bedreeven hadden,
„ daar door kleynder te maken.

Eyndelijk hy quam den volgenden dag / zijnde Ontvlugt te paard van de *Mooren.*
Goede Vrydag, met eenige Portugyſen „ die hy
op ſijn ſijde had weeten te krijgen / om een goed
heen koomen / ſo veel als ſijn paard loopen kon-
de / ſiende / alſo de Mooren hem agter na qua-
men; met welkers komſt eenige van die geene /
die met Pero Bacias beraadſlaagt hadden / den
Kapitepn het gerugt doende loopen / dat het van
wat anders was / om de Stad door het getal
van ſo veele en diergelijke menſchen / als 'er aan
dit quaad voorneemen hand-dadig waren / niet te
ontſtellen.

Met de komſt van Joan Machado, en van die Groote vreugde hier over in de Stad.
geene / die met hem gekoomen waren / zijnde 9
perſoonen / waar onder waren een gedeelte van de
gevangens / die men met Fernando Jacome ge-

1511. noomen had / was 'er groote verwonderinge in de Stad / om dat men de noot / die aldaar in swang ging / voelende / en siende dat een man / die by de Mooren so lange jaren in groot-agting geweest had en begunstigt was / in de Stad quam in een tijd / dat 'er veele uytliepen: moedigde niet alleen degeene aan / de welke van voorneemen waren tot de Mooren over te gaan / maar ook al het ander volk. Want wijl hy een voorsigtig man was / en de saken een schoone glimp wist te geven / so spraak hy met de Mooren, mits-gaders van de siegte manier / die d'onse in 't Oosloogen tegen haar volgens haar gewoonte hadden / so dat een yeder sig inbeelde / dat dese man so door dese sijne komst / als om de redenen / die hy van sig gaf / door God tot het behoeden van dit sijn werk afgesonden was.

Daar het volk nieuwe moed over krijgt.

De *Mooren* het krijgs-gebruyk geleerd van *Machado*.

Het welk sy in 't kort veel klaarder sagen; want doen de Mooren na de Stad begonden te loopen / vermits den uyt-togt / die de onse daar uyt deeden / so namen sy ten eersten het beste daar uyt / volgens de leer van Joan Machado, so dat sy na die tijd niet meer by de Mooren quamen / gelijk sy te voren gedaan hadden. Want nadermaal sy pijlen en schiet-geweer te paard gebruykten / en d'onse haar met lancien sogten te wederstaan / so is 't / dat eer sy by gedagte Mooren konden koomen / dese alle al gebogen waren / en daar tegen hadden het d'onse al weg van hare pijlen ende buur-roers / al het welk door de komst van Machado een andere keer kreeg.

Gevaar der *Portugysen* op *St. Jans dag*.

Hinderlaag van *Roztomocan*.

Dog dit alles niet staande liepen de onse groot gevaar van een swaar ongemak te weder-baren / want met dat sy het al eenige reysen op St. Jans dag in 't gevegt tegen de Mooren te goed kreegen / so is 't / dat sy op dien dag om de eerbiedigheyd / die sy dien Heyligen toedroegen / als ook om datse / volgens het gebruyk van Spanjen, gewoon waren te paard te rijden en te schermut-seeren / Roztomocan met omtrent 200 man te paard by haar koomende / gingen sy naar hem toe / na dat hy sig in seeker huys verschoolen had / waar-ag-

agter hy ontrent 700 man te voet in een hinder-laag leyde. Dit werk koste so aan de Mooren als aan de onse veel bloed / namentlijk / aan de onse 17 / en van d'andere bleevender veele op de velden dood / so met lancien / als door het geschut / dat de onse op haar losten / doen sy weder by malkander vergaderden. 1511.

Veel bloed hier over vergooten.

En dit was het laatste voorval van de strijders / die het 3 maanden lang in de winter hielden. Dog de honger plaagde haar het meest van allen / so dat men genootsaakt was in Juny en July, dat de winter-maanden aldaar zijn / beurt om beurt / namentlijk / Francisco Pereira de Berredo met een Fust na Baticala te gaan / om levens-middelen op te soeken / die hy met deselve beladen / met veel Parans medebragt / en naderhand in een andere Fust, Bastiaan Roiz. En also hy met deselve met vlaggen en wimpels wakker opgeciert weder keerde / en groote vreugde bedreef / so meenden de Mooren, dat sulks om geen levens-middelen geschiedde / maar dat hy de tijding bragt / Dat'er eenige scheepen aan d'een of d'andere Haven van de kust uyt het Rijk gekoomen waren, het welk haar geweldig verstelde / wijl sy sagen / dat de geheele winter over was / sonder dat men meester van de Stad geworden was / gelijk sy in 't eerst in 't inneemen van 't Eyland gemeend hadden. Dog schoon dat'er geen scheepen uyt het Rijk gekoomen waren / so quam aldaar binnen weynig dagen de Vloot van Manuel de la Cerda, dewelke Kapiteyn van de Zee aangebleeven was / en tot Cochin overwintert had / door welke sijne komst hy het leven aan alle de sijne weder gaf / om dat hy haar niet alleen levens-middelen aanbragt / dat het geene was / dat sijn volk op die tijd het meeste van nooden had; maar daar en boven nam hy en d'andere Kapiteynen / met het volk dat sy mede gebragt hadden / het welk sig in hare overwintering mooytjes uytgerust had / de bescherming van de Stad aanstonds tot haren laste.

Groote hongers-nood.

Waarom de *Portugysen* voorraad van *Baticala* moesten halen.

Manuel de la Cerda komt met een Vloot aldaar aan.

Die aldaar groote dienst deed.

Op die selve tijd quam mede Diego Fernandez

1511. de Beja, dewelke dooꝛ Alfonſo d'Albuquerque afgeſonden was / om de Foꝛtreſs van Socotora onder de voet te ſmijten / en van daar de ſchattingen / dooꝛ de Mooren belooft / tot Ormuz te gaan afhalen / het welk hy ſeer wel uytvoerde.

Komſt van *Diego Fernandez de Beja* aldaar.

Koning van *Ormuz* met een groote Vloot tegen *Baharem*.

Ondertuſſen was de Koning ten tijde / als hy tot Ormuz aanquam / met een groote Vloot tegen het Eyland Baharem opgetrokken / en met heꝛn ſijnen Gouveꝛneuꝛ Coge Atar, waaꝛ dooꝛ de Stad ſodanig van volk ontbloot was / dat Diego Fernandez deſelve ſonder veel moepte ſoude hebben konnen inneemen / dog hy begeerde deſelve niet als de ſchattingen / die Raez Nordim, Guazil des Konings / die in ſijn plaatſ bleef / hem wilde teꝛ hand ſtellen.

Eenige *Moorſe* ſchoepen van *Fernandez* genoomen.

Onderwijlen nam de gemelde Diego Fernandez op ſijn weg na Goa eenige Moorſe ſcheepen / waaꝛ dooꝛ hy en de ſijne ſig van de moepte van de weg wel betaald maakten / en veele leveng-middelen / waaꝛ van de Stad ſeeꝛ onvooꝛſien was / aanbꝛagt / ſo dat de onſe met de komſt van deſe 2 Kapiteynen eenige moed begonden te ſcheppen / en ettelijke uytvallen tegen de Mooren deeden / in een deꝛ welke onſe waahꝛer gehavent wieꝛden / want

2 *Portugyſe* Kapiteynen in een uytval gedood.

ſy verlooꝛen Don Antonio de Lima, Soon van Don Rodrigo de Lima, en Antonio de Saa Kapitepn van 't ſchip Rozario, gebooꝛen tot Albandra, met nog 2 andeꝛe / en Manuel de Souſa Tavarez, Diego Fernandez de Beja en andeꝛe gequetſt kꝛeegen / ſo dat Diego Mendez vooꝛtaan dooꝛ den raad / die hy kꝛeeg / met d'andeꝛe Kapiteynen oveꝛ een quam / ſodanige uytvallen niet meeꝛ aan te vangen, wijl ſy daaꝛ dooꝛ by gebꝛek van paaꝛden ſulk een ſchade leden / hebbende daaꝛ en boven geen volk om Roztomocan upt de Foꝛtreſs / daaꝛ hy in lag / te veꝛdꝛijven / en dat hy maaꝛ op de beſcheꝛming van de Stad / en het vooꝛſien deꝛ ſelve met mond-koſt / het welk dat geene was / daaꝛ deſelve op die tijd het meeſte gebꝛek aan leed / te paſſen.

Waaꝛ oveꝛ ſy beſluyten geen uytvallen meeꝛ te doen.

Hier op wieꝛden ſy upt alle de Havens / daaꝛ

ſy

ſe na toe ſonden / namentlijk / Mergeu, Onor en Baticala, altoos wel voorſien / om welke oorſaak de Inwoonders van die plaatſen het voorregt behouden hebben / Van geene regten wegens de levens-middelen, die ſy aldaar te koop brengen, te betalen. 1511.

Worden uyt cenige plaatſen van levens-middelen voorſien.

Onbertuſſen was het niet lang geleeden / dat deſe Kapitepnen tot Goa aangekoomen waren / of Joan Serrano en Payo de Souſa beeden van gelijken / dewelke in 't jaar 1510 op den 8 Auguſti uyt het rijk vertrokken waren / om het Eyland St. Laurentius in een Haven genaamd Antepara, in 't koningrijk van Turubaya, ſtaande op de Weſtelijke punt van dit Eyland aan de buyten-kant / zijnde de Zuydelijke aan geene ſijde de Caap, die de ponſe St. Juſta noemen. Dewelke (om rekenſchap te geeven van het geen ſy uytgetegen) hare Kepſe met tegen-winden vervolgende / aan het Eyland van St. Tomé aanquamen / daar ſy ſig van eenige maſten / die ſy door den ſtorm verloren hadden / voorſagen / van waar ſy vertrokken zijnde / tot Antepara quamen te landen / daar ſy met ververſſingen / die die van 't Land haar aanbragten / beneffens een weynig Gengber / wel ontfangen wierden / om dat daar weynig aftrek van zijnde / de Caffers ſig niet eens de moeyten wilden geeven van deſelve te planten.

Caap St. Juſta.

St. Tomé.

Alwaar eenige maſten krijgen.

Antepara.

De kuſt van daar buyten 't Eyland voortloopende / quamen ſy aan d'Eylandjes / die wy tegenwoordig van St. Clara noemen / zijnde ontrent 12 mijlen voorby deſe Haven Antepara, daar ſy etteliſke dagen / vermits de Ooſte winden / moeſten blijven leggen / tot dat ſy / vermits de tijding / die ſy kreegen / Dat 'er Gengber op die Rivier te vinden was, quamen aan een Haven genaamd Maneibo, zijnde ontrent 30 mijlen van 't Eyland / daar ſy van daan vertrokken waren. Dit gedaan zijnde / ſonden ſy de ſchupt aan land / doch kreegen ſodanig in de wind / dat ſy na d'Eylandjes van St. Clara weder moeſten keeren / maar de ſchupt wierd ſo ſlegt gehavent / dat 4 man die daar van

Eylandjes van St. Clara.

Haven Maneibo.

1511. quamen / aan land in handen der Mooren vervielen. Welke tijding den Kapiteyn naderhand door een ander van sijne schuyten / dewelke weder na haar keerende / sy in een Rivier genaamt Manatapa, leggende by d'andere / voerende de naam van Maneibo, wisten te krijgen / die aldaar met een ander onweder mede quam te blijven / so datse so doende niet een schuyt en behielden.

4 Man vervallen onder de *Mooren*.

Rivier *Manatapa*.

Koomen weder tot *St. Clara*, Alwaar eenen *André Velho* vinden met 1 *Almadia*.

Hier op vermits de Ooste winden aan d'Eylanden van St. Clara weder gekeert zijnde / daar sy 20 dagen lang lagen / quam aldaar een Almadia genaamd André Velho, die met de geene / dewelke in de schuyt van het schip van Joan Gomez d'Abreu, die een van die geene was / die in 't jaar van 1506 in de Vloot van Tristano d'Acunha was koomen te verongelukken. Dog eyndelijk desen Joan Serrano wist voortaan in de Havens niet anders uyt te regten / als dat hy d'een en d'ander der selve agter malkander innam / waar mede hy de geheele winter doorbragt / sonder dat hy eenige Gengber / (daar hy nogtans sterk na sogt) konde vinden.

Gaan na *Indiën*.

Hier op ging hy t'seyl naar Indiën, en door een onweder daar Payo de Sousa mede aangetast wierd / koos hy de weg na Mozambique, van waar hy met de Vloot / die in dat jaar uyt Portugaal vertrokken was / in Indiën quam / dog wat Joan Serrano aangaat / die maakte sig meester van Goa. Dog hy hield sig niet lang in de Stad op / om dat door Diego Mendez en d'andere Kapiteynen goed gevonden wierd: Dat hy na *Cochin* soude gaan, om sijn lading van Peper aldaar in te noemen, en van daar na *Dio*, met brieven aan *Melique Az*, dewelke veele aanbiedingen door Cyde Alie, den gebogchelden / en Frey Antonio de Laureiro, dewelke gevangen met de geene / die hare levens uyt het schip van Don Alfonso de Noronha bergden / geweest hadde.

Joan Serrano maakt sig meester van *Goa*.

Geordonneert om na *Cochin* te gaan.

Ondertussen quam Joan Serrano, die als de voornaamste Bestierder na Dio ging / en aldaar levensmiddelen voor Specerijen ging soeken / die hy in had-

hadde / in 't hout met deselve weder / en vond onderweegen Christoffel de Brito, Soon van Joan de Brito, dewelke in 't jaar van 1511 benefſens Don Aires da Gamma, Broeder van den Admirant, Don Vasco da Gamma, vertrocken was. Dit geschiedde op den 20 April, 8 dagen na dat Don Garcia de Noronha, Soon van Don Fernando de Noronha, onder de vlagge daar sy mede gingen / vertrocken was / en hadden beyde sulk een voorspoedige reys / dat sy in dat jaar in Indiën quamen / daar Don Garcia voor quade stuur-manschap met noch 4 scheepen / die hy op sig hadde / tot Mozambique overwinterde. 1511.

Joan Serrano vint Christoffel de Brito.

Don Garcia overwinterd te Mozambique.

Die van Christoffel de Brito, schoon tot aen de Caap van St. Augustijn, zijnde in de Provintie van St. Cruz, geschiedde in 't gesellschap van Don Aires, bog wierd door een onweder van hem geschepden / waar op hy tot Mozambique gekoomen zijnde / vond hy daar Gonsalo de Sequeira, Opper-hoofd van de Vloot van 't jaar van 1510 / die aldaar na sijn komst van Indiën overwinterd hadde.

Caap van St. Augustijn.

Dese eenige levens-middelen en andere saken / die hy van noden hadde / van Christoffel de Brito gekreegen hebbende / vertrok een peder sijns weegs / namentlijk Gonsalo de Sequeira na Portugal, daar hy behouden aenquam / en de ander naar Indiën, alwaar het eerste Land / daar hy aenquam / was Cabanor, op den dag van Onse Lieve Vrouw van September, alwaar hy van Diego Correa, Kapitein van de Fortres / de ongemakken / die de Stad Goa duldten / verstond.

Een peder vertrekt sijns weegs.

Christoffel de Brito hier op 400 man in 't schip Bellem hebbende / alle braaf volk en van die koste steys wepnig vernoegd / en wel van levensmiddelen voorsien / nam noch eenige Edellieden / die aldaar waren / op sig / als namentlijk Bernaldim Freire, Soon van Nuno Fernandez Freire, en Ruy Galvano, Soon van Duarte Galvano, en andere aensienelijke luyden / met noch 4 scheepen van het Land met mond-kost geladen / benefſens

Christoffel de Brito verſien met veel braaf volk.

1511. 35 paarden / die eenige hooplieden toequamen / om binnen Goa te verkoopen. Dog om dat het paarden waren / die ten Oorlog dienden / so sond men deselve na Cananor; met welk onderstand hy tot Goa gekoomen zijnde / wierd hy aldaar seer wel onthaald. Waar op om de Mooren wat te tergen / uitsgaders ter eeren van sijn persoon / schoon men met malkander over een gekoomen was / Dat men haar voor de komst van *Alfonso d'Albuquerque* niet vyandlijk soude aandoen, so deeden sy egter een uitval met 1000 man te voet / en 60 te paard. Diego Mendez gaf de voor-togt aan Christoffel de Brito, in welke uptval de Mooren sig tegen de onse willende schrap stellen / sy sodanig gehavent wierden / dat'er veele van haar op de plaats bleeven / so dat het lang aanliep / eer sy eens na de Stad omsagen / gelijk sy te vooren waren gewent te doen.

Komt tot *Goa.*

Doen een uytval uyt *Goa.*

Nederlaag der *Mooren.*

Brito vertrekt na *Cochin.*

Christoffel de Brito ondertussen het volk / dat hy mede gebragt had om naar Indiën over te senden / met het noodige tot sijne Reys aldaar gelaten hebbende / so vertrok hy na Cochin om sijne ladinge Specerijen in November in te neemen / waar op hy Don Aires da Gamma op de hoogte van Baticalá vond / dewelke / vermits de tijding / die hy van den toestand van Goa had / sig mede tot hulp van die Stad spoedde; dog van Christoffel de Brito verstaande / hoe de gemelde Stad van alles voorsien geworden was, so vervolgden sy hare Reyse om haar lading Specerijen in te neemen / waar mede sy sig na Portugaal begaven / alwaar sy op den 26 Juny des jaars 1512 aanquamen.

Vind *Don Aires da Gamma.*

Komen t'samen in *Portugaal.*

Onderweegen voorby de water-plaats van Saldanha, daar het gebeente van dien grooten Hapiteyn Francisco d'Almeida en van d'anders / die met hem gesneuvelt waren / van haare vrienden afgeschepden / en so slegt van de wereld gelaten zijnde / elendig lagen / trekkende / so is 't / dat Christoffel de Brito de gemelde plaats om de groote eerbiedigheyd / die hy haar toedroeg / wilde sien / om dat hy als Schipper op sijn schip had Diego d'Un-

Water-plaats van *Saldanha.*

Christoffel de Brito begeerig om die te sien.

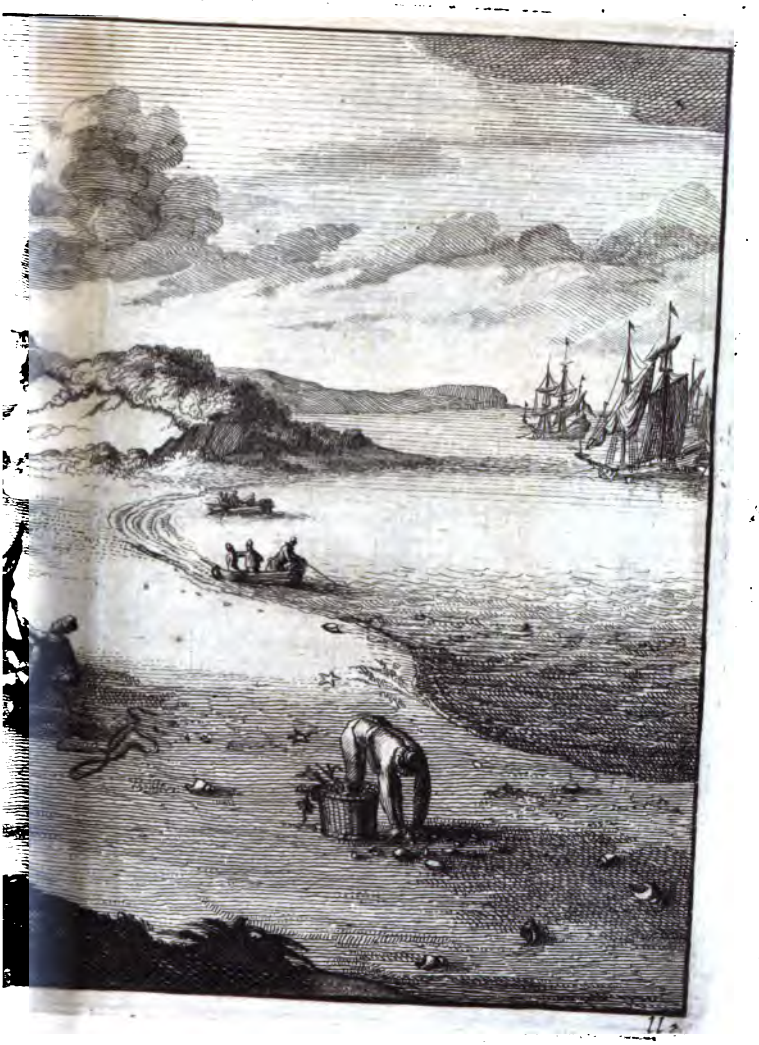

d'Unhos, die het ſelve Ampt op dat van den Onder-koning bekleed had / ende wiſt / waar ſijn lichaam en dat van Lourenzo de Brito begraven waren. Chriſtoffel de Brito aldaar gekoomen zijnde / en geen teekenen ter wereld / dat ſulke doorlugtige Mannen aldaar begraven lagen / ſiende / deede een ſeer droevig beklag / de plaats vervloekende / daar het ongeluk ſulk een hooge Standsperſoon en ſodanig met deugden en krijgs-moed begaaft / toegebragt had / alſo dit alles hem nu niets ter wereld konde baten / ſo deede hy een gebed voor ſijn ziel en voor die van Lourenzo de Brito, bedekte ſijn gebeente met wat ruygte van de ſtrand / en ſette een Kruys daar boven op. 1512.

Vervloekt deſelve plaats.

En doet een gebed voor de geſtorvene.

En ſchoon ſulke en diergelijke teekenen / volgens derſelver gemeen gebruyk / meer dienen om de Reyſigers de weg te wijſen / als tot een gedenkteken van d'een of d'ander perſoon van aanſien / ſo kan ons egter deſe ſtrand-ruygte en Kruys eenigſints lepden tot de gedagten / waarom wy geſchapen zijn / nademaal ſo de geene / die na dat Land van Indiën gaan / als de geene / die ſulks niet en doen / alle in een droevig graf koomen te ſpndigen.

Gedagten over de gedenk-teekenen.

En gave God ! dat als men ten ſijnen opſigte voor ſijne glorie wat meerder gedaan / en ten opſigte van de menſchen voor een ydele roem wat meerder uytgewerkt ſal hebben / men ſo veel geheugenis daar van in ſijn gemoed moogte behouden / als die van die verlatene lichamen onder die Barbaren is / gelijk reeds door ons in diergelijk een beklag te kennen gegeeven is. Oog het ſchijnd / dat God ſodanig een afſcheydinge van alle de hate van ſulke aanſienelijke perſoonen tot derſelver des te grooter verheventheyd toegelaten heeft / op dat hare vergeetenheyd onder de Portugyſen oorſaak van deſe onſe herhalinge tot haar lof alhier ſoude weeſen.

En nog over eenige byſondere ſaken.

EYNDE.

SCHEEPS-TOGT
VAN
GARCIA DE NORONHA
NA
OOST-INDIEN,
Met een Vloot van 6 Scheepen in het Jaar 1511.

1511. Vertrek van *Don Garcia de Noronha.*

DOn Garcia de Noronha, Soon van Fernando de Noronha vertrok uyt Portugaal als Kapiteyn van 6 scheepen in het jaar 1511. Twee/ die 12 dagen naar hem verzeylden / waren de Kapiteynen Christoffel de Brito en Don Aires da Gamma, de welke in dat jaar naar Indiën gingen / en het volgende met haar lading van Specerijen weder quamen.

Namen der Kapiteynen.

De Kapiteynen van d'andere 4 scheepen / waren Pero Mascarenhas, Jorge de Brito, Soon van Joan de Brito, en Manuel de Castro Alcoforado.

Garcia kan de *Caap St. Augustijn* niet aandoen.

Dese Garcia sijn Reyse vervolgende / en de Caap van St. Augustijn, zijnde in 't Land van St. Cruz, gemeenlijk genaamd Brazil, niet konnende te booven koomen / wilde sijn Stuur-man de streek na Guiné setten / om een die ruymer was / op de gemelde Caap te neemen; op welke Reys sy seekerlijk op een klip / die sy in 't midden van die Golf vonden / souden zijn verongelukt / waar op het schip Sant Pedro, Kapiteyn Jorge de Brito, by nagt stiet / het welk oorsaak was / dat d'andere sig daar voor hoedden / waar door dese klip de naam van Sant Pedro kreeg / en ook tot op heeden desen dag behouden heeft.

Klip *Sant Pedro* genoemd.

Eyland *St. Tomé.*

Hier op hare Reyse nog verder na Guiné vervolgende / quamen sy aan 't Eyland St. Tomé, daar Fernando de Mello, Kapiteyn van 't selve / haar van het geen hy aan land had / voorsag / en aan den Koning Don Manuel den quaden uytslag van

daar

daar liet weeten / het welk oorsaak was / dat sijn Majesteyt het volgende jaar nog 12 scheepen daar na toe sond. 1571.

De Stuur-man ondertussen meenende dese misslag / van dat hy de Caap van St. Augustijn niet hadde konnen te booven koomen / te verbeeteren / verviel nog tot een grooter ongeluk / namentlijk / dat hy het Eyland van St. Laurens of Madagascar van buyten sullende voorby zeylen / welke vaart men doen ter tijd niet gewent was / gelijk eenige Stuur-lieden heedens-daags doen / als sy laat uyt Portugaal vertrekken. Want de koude was aldaar so groot / dat men het schip niet konde regeeren / en de dagen so kort / dat den ontbijt haar in plaats van het avond-maal diende / tot dat sy na 3 maanden tijds / datse van 't Eyland St. Tomé vertrokken waren / eenig Land ontdekten / en den Stuurman sig inbeeldende / dat sy de Caap van Goede Hoop te booven waren / verviel digt by deselve in een Inham / of Inwijk / daar sy door den stroom nog wonderlijk uytraakten / also se anders groot gevaar souden geloopen hebben / dog na datse anderhalve maand langs de kust gezeylt hadden / quamen sy egter eyndelijk de gemelde Caap te booven / als wanneer sijn volk ziek quam te worden / in sulker voegen / dat men veel dagen lang / 4 of 5 van deselve in Zee moest smijten.

Dwaling van den Stuur-man.

Koude ontrent het Eyland St. Laurens.

Vervallen in een Inham.

Ziekte en sterfte op de scheepen.

En schoon na dese ongemakken / die hem in sulk een staat stelden / dat hy niemand meer had / die sijn schip konde regeeren / so raakte hy tussen de Eylanden van Sofala en St. Laurens half verlooren; waar op met het eerste Land / dat sy ontdekten / zijnde ontrent 30. mijlen van Mozambique, vermits de twijffel daar se in waren / op wat hoogte datse mogten zijn, so begaf sig Pero Mascarenhas met een schuyt aan land / en nam een balling met hem / om door hem na den toestand van 't Land te verneemen; dog also hy niet konde swemmen / en de Zee geweldig ontsteld was / so wist Mascarenhas een Matroos en een Neger nog so ver met beloften te krijgen / datse hem behulpsaam in

Zijn in groot gevaar ontrent Sofala.

Pero Mascarenhas gaat met een schuyt aan land.

1512. in ſijn voornemen waren. Deſe Matroos dan met het volk van 't Land redelijk wel bekend ſijnde / ſo quamen ſy eyndelijk te weeten / in wat Landſtreek datſe waren / doch ſo als ſe doende waaren met na Pero Maſcarenhas weder te keeren / maar de Zee ſodanig ontſtelt / dat hy haar geen hulp konde toereyken / om aan land te koomen / ook ter naauwer nood hooren / het geen ſy hem toeriepen / ſo dat hy haar belaſte / Datſe wat lager ſouden koomen, daar een punt was, daar hy haar ſcheen te ſullen konnen inneemen; doch ſe quamen haar leven niet weder te voorſchijn / ſo dat het vermoeden was / dat de Caffers of de wilde dieren haar om 't leven moeſten hebben gebragt / hoewel men naderhand ſeekerder tijding kreeg / dat het de eerſte gedaan hadden.

Groote onſtuymigheyd der Zee.

Verlieſt eenig volk aan land.

Garcia komt by *Antonio de Saldanha.*

Don Garcia hier op met deſe tijding na Mozambique vertrokken zijnde / quam Antonio de Saldanha, die van daar met 2 ſcheepen na Sofala, daar hy voor Kapitein diende / meende te gaan / niet verre van daar tegen / dewelke met hem weder keerde om hem wel te onthalen / alwaar hy meende in een Aards-Paradijs te zijn / ſo vreemd quam hem die plaats voor / alſo hy al over de 7 maanden en 11 dagen van 't Eyland St. Tomé vertrokken was / want hy quam tot Mozambique den 11 Maart des jaars 1512 / en vertrok van 't Eyland den 1 Auguſti des jaars 1511.

Koomen t'ſamen tot *Mozambique.*

Garcia vind aldaar een *Portugys*, waar van hy de gelegentheyd van *Indiën* verſtond.

Alhaar tot Mozambique vond hy een Dienaar van Don Aires da Gamma, dewelke op ſijn te rug reyſe uyt Indiën ziek wierd / waar door hy alle de tijdingen uyt Indiën vernam / ſo raakende de belegering van Goa, als van 't vertrek van Alfonſo d'Albuquerque na Malacca, en het quaad gerugt / dat'er liep / dat hy geſneuvelt was / alle welke tijdingen Don Garcia geweldig verſtelt maakten. Om welke reden / ſchoon het weder ſeer gevaarlijk om te varen / en het volk de Zee ſeer waars / en het ander ſiekelijk was / ſo is 't egter / dat hy ſig ten beſten moogelijk van alle noodige dingen voorſien hebbende / Pero Maſcarenhas aſſond / om d'een of

ſend *Maſca-*

d'an-

d'ander Haven van onse Fortressen tot het by een brengen van volk aan te doen, weetende dat hy in 't leven was / want volgens de tijdingen / die Don Aires en Christoffel de Brito aldaar gebragt hadden / meenden sy mede dat hy gebleeven was. 1512.

renhas af met eenige beveelen.

Pero Mascarenhas dan vertrokken zijnde / bleef Don Garcia met de 3 andere scheepen / en nademaal hy het Land tegen ons oproerig geworden vond / so dat het geene / dat hy in 't besit had / in een andere gestaltenisse was / soude hy de Mooren van de Eylanden van Angoxa, die dat quaad gerokkent hadden / strengelijk gestraft hebben / en was het begin daar van aldus.

Garcia blijft te *Mozambique*.

„Terwijl Duarte de Mello Kapiteyn en Opper-„Alcaide van die Fortres van Mozambique was / „so is 't / dat hy met een schip / dat hy aldaar tot „den handel van Sofala hadde / somwijlen om ee-„nige levens-middelen na de gemelde Eylanden „van Angoxa sond / dog also de Inwoonders „Mooren zijn / so sloegen sy eenige van de onse „dood / en quetsten andere / die uyt de schuyt na „land gingen. En also Duarte de Mello dese scha-„de sonder verlof van Alfonso d'Albuquerque niet „en konde herstellen / so schreef hy hem daar over / „welk antwoord Antonio de Saldanha in de Vloot „van Gonsalo de Sequeira kreeg / hem latende „weeten / Dat hy tot *Mozambique* soude koomen, „en met het volk en scheepen, die hy by sig sou-„de moogen hebben, na de gemelde Eylanden „gaan, en deselve verwoesten.

Verhaal van de boosheyd der *Mooren* van *Angoxa*.

Brief hier over aan *Alfonso* geschreeven.

„Van die Reys quam Antonio de Saldanha, „doen Don Garcia hem tegen quam / en sijn Reys „viel so wel niet uyt / als hy die voor ligt hield / „om dat Duarte de Mello nevens andere en ver-„scheyde gequetste het leven daar by in schoot / so „dat geen meerder schade aan de Mooren geschie-„de / als dat men haar plaats in de brand stak / „beneffens 2 of 3 Zambuchen, die in de Haven „lagen. Ook bragt hy een Xeque uyt het Land „gevangen / dewelke / also de Mooren veel van hem „om sijn gewaand Heylig leven hielden / oorsaak

Dood van *Duarte de Mello*.

Plaats der *Mooren* in de brand gestooken.

Xeque gevangen.

„wa-

1512. „waren / dat alle de Mooren van die gewesten tegen ons opstonden.

Waak der *Mooren* aan 2 mannen.

„Dit was oorsaak / dat de 2 mannen / die „wy gesegt hebben / dat aan Land geset waren / „door de Mooren, gelijk men naderhand verstond / „dood geslagen waerden / hoy wat dese Xeque aan- „gaat / die wierd tegen Francisco Nogueira en 2 „van sijne Soons / die in het schip St. Antonio, „daar hy Kapiteyn op was / in de ondieptens van „Angoxa verongelukten / uytgewisselt.

De *Xeque* gewisselt tegen een Vader en 2 Soonen.

Schip-breuk van *Nogueira*.

In die schip-breuk verging byna al het volk / en alsoo hy niet swemmen kon / so bleef hy in het geen men van het schip konde sien / met sijne Soons / waar op het gemelde schip / vermits het laag water geheel ontdekt zijnde / so deede hy so veel weer / dat hy eyndelijk droogs voets aan een van d'Eylanden van Angoxa quam / daar de Mooren hem namen / en naderhand / als gesegt / tegen haren Xeque uytwisselden.

Waarom *Don Manuel* so veel volk na *Indiën* sond.

Dese Francisco Nogueira was in dat jaar van 1512 met een groote Vloot van 12 Zeylen / 2000 man op hebbende / uyt Portugaal vertrokken / en om dat in dat jaar so veel volk de Reys aannam / so was sulks om de tijding / die de Koning van den toestand van Indiën kreeg / waar door men meende / dat Alfonso d'Albuquerque verlooren was; en insonderheyd volgens de brieven / van den 1 Augusti, die hy van Don Garcia de Noronha van 't Eyland St. Tomé op sijn vertrek kreeg / zijnde seeker / dat God hem een groote genade in het overwinteren tot Mozambique bewees.

Noronha na *Cochin* gesonden.

Naderhand wierd Garcia de Noronha door d'Albuquerque na Cochin gesonden met volle magt om aldaar te gebieden: want de Koning Don Manuel had hem een brief mede gegeeven / waar in hy belaste / Dat *Alfonso d'Albuquerque* hem, overmits sijne goede begaaftheeden, en de groote ongemakken, die hy in de Regeering van *Indiën*, als sijn Neef zijnde uytgestaan had, hy oversulks begeerde, dat hy daar als Opper-kapiteyn van de Zee soude blijven, gelijk ook geschiedde / dus besette

hy

hy de Haven van Calicut met sijn Vloot / om geen Mooren uyt of in te laten. 1512.

Dit besetten der Haven van Calicut was van sulken kragt / dat / so haast als Don Garcia te Cochin aangekoomen was / hy aanstonds van Naubeadary, den Prins van Calicut, een brief kreeg / om de Vreede met elkanderen te sluyten / die op dese voorwaarden wierd bevestigt / namentlijk. *Naubeadary* verzoekt Vreede.

Voorwaarden van de Vreede.

Dat de Koning van *Calicut* sodanigen plaats, als *Alfonso d'Albuquerque* soude begeeren, soude aanwijsen, om een Fortres te maken, waar in een Kapiteyn met eenig volk in besetting soude leggen, om deselve te bewaren, en een Comptoir, om de koop-handel te drijven, soude weesen, en dat de gemelde *Alfonso d'Albuquerque* 2 sodanige persoonen, als hem goed dagt, so tot het verkiesen van de plaats, als om dat werk te maken, na *Calicut* soude moogen senden, 't welk niet sonder groote strijdbeling na de dood van den Samorin nagekoomen wierd. Van al het welke en wat Don Garcia de Noronha meerder uytgevoert heeft in de Archipel-Togt van Alfonso d'Albuquerque, in het jaar 1506 uytgevaren / te sien is. Hebbende aldaar veele treffelijke daden uytgevoert / wierd hy in het jaar 1515 in het laast van Augusti met de Specery-Vloot door d'Albuquerque na Portugaal gesonden. *Noronha* gaat na Portugaal.

EYNDE.

RE-

REGISTER;

Der voornaamſte Saken vervat in de 2 *Scheeps-Togten* van *Gonſalo de Sequeira* en *Garcia de Noronha*.

A.

Aires da Gamma Scheeps-Kapiteyn, 42
Aires da Sylva doet het geſchut op de *Mooren* los branden, 15
—— beſiet de Poſten van het Eyland *Goa*, 16
—— in groot gevaar op ſijn Poſt, 21
Alfonſo d'Albuquerque verſoekt de ſcheepen van *Diego Mendez* tot het inneemen van *Goa*, 3
—— 't welk hem van eenige wierd beloofd en van andere geweygert, ibid.
—— verſlaat de vyand van den Koning van *Cochin*, 5
—— ſend *Gaſpar de Payva* met 3 ſcheepen na de Baar van *Goa*, 6
—— doet *Diego Mendez* met eenige Kapiteynen in verſeekering neemen, 7
—— vertrekt met 23 ſcheepen na *Goa*, ibid.
Altaar door *Pulate Can* onder de voet geſmeeten, 22
Antepara een Haven op *St. Laurentius*, 37

B.

Balthaſar da Sylva Scheeps-Kapiteyn, 1
Boosheyd der *Mooren* van *Angoxa*, 45
Brazil hoe gemeenlijk genoemd, 42

C.

Caap van *St. Auguſtijn* waar geleegen, 39
Cogequy onderrigt *Rabello*, 16, 17
Chriſtoffel de Brito vertrekt uyt *Portugaal*, 39
—— komt aan de *Caap St. Auguſtijn*, en *Cananor*, ibid.
—— komt tot *Goa*, en word wel onthaald, 40
—— doet een uytval en verſlaat veele *Mooren*, ibid.
—— vertrekt na *Cochin*, ibid.
—— krijgt luſt om het graf van d'*Almeida* aan de Water plaats van *Saldanha* te ſien, ibid.
—— verſoekt de Plaats, en doet een gebed voor de overleedene, 41
Chriſtoffel de Brito Scheeps-Kapiteyn, 42

D.

Diego Fernandez op Kondſchap uytgeſonden, 16
Diego Fernandez de Beja komt te *Goa*, 36
—— neemt eenige *Mooriſe* ſcheepen, ibid.
Diego Lobo d'Alvalade Scheeps-Kapiteyn, 1
Diego Mendez de Vaſconcellos Scheeps-Kapiteyn, ibid.
—— van den Koning na *Malacca* geſonden om de Handel aldaar te herſtellen, 2
—— komt tot *Cananor*, ibid.
—— word door d'*Albuquerque* met eenige Kapiteynen in verſeekering genoomen, 7
—— komt te regter tijd de *Portugeſen* te hulp, 8
—— verſlaat de *Mooren*, ibid.
—— gaat met ſijne Kapiteynen heymelijk weg, ibid.

— word

—— word agterhaald en geeft sig gevangen, 9
—— uyt sijn gevangenis verlost en tot Opper-hoofd van *Goa* aangesteld, 21
—— houd raad over het versoek van *Roztomocan*, 25
Dinis Cerniche Scheeps-Kapiteyn, 1
Duarte de Lemos komt in *Indiën*, 6
Duarte de Mello schrijft een brief aan *Alfonso d'Albuquerque*, 45
—— desselfs dood, ibid.

E.

EDellieden die by *Rahella* waren als 1500 *Mooren* hem benaauwden, 18

F.

FErnando de *Mello* Kapiteyn van het Eyland *St. Tomé*, 42
Fortres te Goa gemaakt, 8
Francisco Corvinel voor Factoor op *Goa* aangestelt, 9
Francisco de Madureira toont sig dapper tegen de *Mooren*, 28
Francisco Negueira lijd schipbreuk, 46
—— wordt gevangen en met 2 Soonen tegen een *Xeque* uytgewisseld, 46
Francisco Pantoja voor Opper-*Alcaide* van *Goa* aangestelt, 9

G.

GArcia de *Noronha* vertrekt uyt *Portugaal*, 42
—— kan de *Caap* van *St. Augustijn* niet te hooren koomen, ib.
—— komt aan 't Eyland *St. Tomé*, ibid.
—— vervalt in een Inham, 43
—— is in groot gevaar ontrent *Sofala*, ibid.
—— komt by *Antonio de Saldanha*, 44
—— komt te *Mozambique*, ib.
—— krijgt aldaar kennis van den toestand in *Indiën*, ibid.
—— werd door *d'Albuquerque* na *Cochin* gesonden, 46
—— beset met sijn Vloot de Havens van *Calicut*, 47
—— sluyt de Vreede met *Naubeadary*, 47
—— gaat met de Specery-Vloot na *Portugaal*, ibid.
Gevegt seer heevig te *Goa*, 7
Goa met een breede Rivier omcingelt, 12
Gonsalo de Sequeira Opper-hoofd over een Vloot scheepen, 1
—— vertrekt van *Lissebon*, ib.
—— word van *d'Albuquerque* versogt om *Goa* te helpen winnen, 3
—— dat hy hem weygert, ib. 4
—— komt behouden in *Portugaal*, 39

H.

HIdalcan krijgt een quaad vermoeden van *Pulate Can*, 22
—— stelt daarom een ander in sijn plaats, 22
—— geneegen om Vreede met de *Portugysen* te maken, 24
Hinderlaag van *Roztomocan* tegen de *Portugysen*, 34
—— waar door veel bloed wierd vergooten, 35
Hongers nood seer groot onder de *Portugysen*, 28, 29

I.

St. JAgo een gewoon teeken der *Portugysen* in tijd van nood, 18.

Joan d'Aveiro Scheeps-Kapiteyn, 1
Joan Machado in groot-agting by de *Mooren*, 29
——— vraagt *Pero Bacias* over eenige ſaken van *Goa*, 31
——— beriſpt *Pero Bacias* over ſijn ontrouw, ibid.
——— deſſelfs trouwe daad tegen de *Portugyſen*, 31
——— ſijn afkomſt, ibid.
——— ſchaakt een vrouwmenſch, ibid.
——— vlugt met het Paard van een Boer, 32
——— wort agterhaald en in Ballingſchap na *Indiën* geſonden, ibid.
——— ſijn wedervaren aldaar, ib.
——— word van den *Sabayo* tot Kapiteyn aangeſtelt, 33
——— vlugt van de *Mooren* na de *Portugyſen*, 33
——— moedigt aldaar het volk hier door geweldig aan, 34
——— heeft de *Mooren* het krijgs gebruyk geleert, ibid.
Joan Serrano Scheeps-Kapiteyn, 2
——— vertrekt uyt *Portugaal* en komt te *St. Tomé*, *Antepara* en *St. Clara*, 37
——— neemt eenige Havens in aan de Eylanden van *St. Clara*, 38
——— maakt ſig meeſter van *Goa*, ibid.
——— gelaſt om na *Cochin* te gaan, ibid.
——— vind *Chriſtoffel de Brito*, 39
Jorge de Brito Scheeps-Kapiteyn, 42
Jorge Nunez de Lion Scheeps Kapiteyn, 1
Izarao met ſijn volk verſlagen, 10

K.

Kapiteynen (2) der *Portugyſen* in een uytval gedood, 36
Kip-waarom de naam van *St. Pedro* gegeeven, 42
Koning van *Ormuz* komt met een groote Vloot tegen het Eyland *Baharem*, 36
Koude groot by *St. Laurentius*, 43
Kruys door *Chriſtoffel de Brito* op de graf-plaats van d'*Almeida* opgerigt, 41

L.

Lourenzo Lopez Scheeps Kapiteyn, 1
Lourenzo Moreno Scheeps-Kapiteyn en Factoor, ibid.

M.

Maneibo een Haven waar geleegen, 37
Manke Moor maakt een Oproer te *Goa* en krijgt grooten aanhang, 12
Mannen (4) vervallen in handen der *Mooren*, 37, 38
Manuel d'Acunha Scheeps Kapiteyn, 1
——— verlieſt ſijn ſchip by *Mozambique*, 2
——— word weder Kapiteyn op een *Rumes* ſchip, 6
——— word dood geſchooten, 20
Manuel de Caſtro d'Alcoforado Scheeps Kapiteyn, 42
Manuel de la Cerda komt met een Vloot te *Goa*, 35
——— die aldaar groote dienſt deed, ibid.
Melique Az doet groote aanbiedingen van Vreede, 38
Melrao verſlaat *Putaje Can*, 10
——— tot Koning van *Onor* verklaart, 11

——— ſend een geſchenk aan d'*Albuquerque*, ibid.
Metaal-geſchut doet groot quaad aan de Inwoonders van *Goa*, 28
Mooren ſlaan veele menſchen dood op het Eyland *Goa*, 16
Mooren hebben het krijgs-gebruyk van *Machado* geleert, 24
Mooren (1500) koomen af op de *Portugyſen*, 17
——— ſetten het op de eerſte aanval op een loopen, 19
Mooren van *Chriſtoffel de Brito* verſlagen, 40
Mooren van *Pulate Can* dringen door de *Pas Beneſtary*, 21

N.

Naiques Kapiteynen te voet, 13
Naubeadary fluyt de Vreede met *Don Garcia de Noronha*, 47

O.

Onbeleefdheyd van een Boer aan *Joan Machado*, 32
Onweer waar door 30 *Portugyſen* van aanſien bleeven, 7
Oorſaak waarom allerley menſchen in een Leger gevonden worden, 29
Oproer voorgevallen binnen *Goa*, 10
Ordre van *Hidalcan* aan *Rextomocan* omtrent *Pulate Can*, 24

P.

Payo de Souſa Scheeps-kapiteyn, 2
——— wort van een onweder overvallen, 38
Pero Bugius wort een verrader en vlugt uyt de Stad, 30
——— word van *Joan Machado* ontfangen, 30
Pero Maſcarenhas Scheeps-Kapiteyn, 42
——— gaat met een ſchuyt by *Sofala* aan land, 43
——— verlieſt eenig volk aldaar, 44
——— wort van *Noronha* afgeſonden om eenige dingen te verrigten, 44, 45
Pero Preto op ſeekere aanſlag uytgeſonden, 13
Pero Quareſma Scheeps-Kapiteyn, 1
Portugyſen willen tot de *Mooren* uyt hongers-nood overloopen, 29
——— wierden van de *Mooren* hoog geagt, ibid.
Pulate Can van *Melrao* verſlagen, 10
——— een dapper krijgs-man, 14
——— weet eenige van ſijn volk over de Rivier te doen koomen, ibid.
——— maakt ſig vaſt op het Eyland *Goa*, 22
——— is verdagt by den *Hidalcan*, ibid.
——— ſeer vertoornt op den *Hidalcan*, 24
——— wil liever Oorlog als vreede hebben, 24
——— wort uyt de Fortres gedreeven en met vergif omgebragt, 25

R.

Raad-houding van *Diego Mendez* met ſijne Kapiteynen, 6, 7
Rodrigo Rabello voor Kapiteyn van de Stad *Goa* aangeſtelt, 9
——— is in groote verlegenheyd om *Goa* te beſchermen, 12
——— ſtelt eenige ſcheepen op de

wagt, 13
—— doet ronde rontom her Eyland, 14
—— ſijn voorſorg tegen de *Mooren*, ibid.
—— trekt met eenig Paarde- en Voet-volk uyt de Stad, 17
—— wort van 2 Land-bouwers onderrigt, 17
—— drijft de *Mooren* op de vlugt, 19
—— deſſelfs onvertſaagtheyd, ibid.
—— wort met ſijn Paard doodgeſchooten, 20
Rijs gemeene koſt op Goa, 29
Rontomocan in plaats van *Pulate Can* geſtelt, 22
—— kan 7000 man op ſijn beurs in het veld brengen, 23
—— deſſelfs ſtaat kundig voorneemen, 24
—— verſoekt hulp van de *Portugyſen*, 25
—— maakt ſig vaſt in de Fortres van *Pulate Can*, 26
—— ſijn voorſtel aan *Diego Mendez*, ibid.
—— voorſigtig door het vegten der *Portugyſen* geworden, 27
—— onderneemt de Stad met ladders te beklimmen, 28
—— dog word dapper ontfangen, ibid.
—— legt een hinder-laag tegen de *Portugyſen*, 34, 35

S.

Scheepen der *Portugyſen* raken op Sand-platen, 15
Schip-breuk van *Franciſco Nogueira*, 46
Schipper aan de Nok van de Ree opgehangen, 9
Schrikken Pulate Can voor de *Portugyſen*, 20
Spotterny van *Rabella*, 17
Stuur-man aan de Nok van de Ree opgehangen, 9

T.

Timoja gedood, 21
Turkſe Kapiteyn op een ſchild in plaats van een Paard gedragen, 18
—— valt verwoed met de ſijne op de *Portugyſen* aan, 19

V.

Vreede op wat voorwaarden tuſſen *Don Garcia de Noronha* en *Nauh...daxy* geſlooten, 47
Voorraad waar in van *Baticala* gehaalt, 35
Uytvallen der *Portugyſen* tegen de *Mooren* uyt Goa, 36
Vrouw en kinderen van *Timoja* neemen haan toevlugt tot de *Portugyſen*, 15
—— die wel wierden ontfangen, ibid.
Vrouwen dragen ſig dapper in de beleegering van *Goa*, 26
—— weeſen bequaam levensmiddelen aan de *Portugyſen* te beſchikken, 27

W.

Weder oorſaak dat de Bomben geen quaad deeden, 28
Wiſſelvalligheyd van den Oorlog, 29
Woede der *Mooren* op het Eyland *Goa*, 16

X.

Xeque door de *Portugyſen* gevangen, 45
—— wort tegen *Franciſco Nagueira* uytgewiſſelt, 46

Z.

ZEe ſeer onſtuymig by *Sofala*, 44

Ziekte op het ſchip van *Garcia de Noronha*, 34

EYNDE.

Berigt voor den Boekbinder waar de Figuuren moet ſtellen.

ll 1 op pagina 18
ll 2 —— 41

VERSCHEIDE
ZEE EN LAND-TOGTEN
gedaan in de
VEST-INDIEN:
d'Eerſte door den beroemden
AN PONZE DE LEON,
een en andermaal ondernomen naar
LORIDA,
in 't Jaar 1512.
de andere gedaan door
MPHILIO DE NARVAES,
bevel van DIEGO DE VELAZQUES, op 't Eiland
UBA naar 't Landſchap CUMAGUYEA en elders,
in 't Jaar 1513.

rhalende, behalven veel zeldzame ontmoe-
en met d'Indiaanen; d'eerſte kundſchap van 't Goudryk Pe-
; de vrugtbaarheid veeler Landſchappen en levenswys der In-
oonderen. Beneffens eenige natuurkundige aanmerkingen
over de Vloed-en Hervloed der Atlantize en andere Zeën.

t d'oorſpronkelyke berigten en Koninglyk bevel in
't Spaans beſchreven door ANTONIUS DE HERRERA; en
nu aller-eerſt in 't Nederduyts vertaald, met Print-
verbeeldingen en noodig Regiſter voorzien.

TE LEYDEN,
by PIETER VAN DER AA, Boekverkooper 1706.

Met Previlegie.

(5)

Uitvoerlyke

SCHEEPS-TOGT

1512.

door den Dapperen

JEAN PONZE de LEON,

Gedaan naar

FLORIDA;

in 't Jaar 1512.

ALs het in 't begin van dit Jaar-zaizoen / Jean Ponze de Leon aan bezigheid ontbrak / van wegen dat nu Jean Ceron en Michiel Diaz, op 't Eiland St. Jean, om haare ampten te bedienen / herſteld waren / geluſt hy elders te voozen verhaalt hebben: en zig alzinds met de goederen van 't geval beſtommeld vonden; beſloot Jean Ponze, iets aan te vangen / waar dooz hy eer en aanzien verkrygen en te gelyk zynen Rykdom vermeerderen mogt. Gelyk hy nu reeds genoeg vernomen hadde / dat 'er Nieuwe Landen ten Noozden t'ontdekken waren / kreeg hy begeerte om deeze koers te nemen / op dat hy dezelve ontdekken mogt. Over zulks liet Jean Ponze dan drie Schepen toetakelen / die hy van Krygs-volk verzorgde / als meede van Matroozen die wel erbaaren waren / nevens de leeftocht / en alles wat daar toe het noodigſte was. Hy vertrok van 't Eiland den eerſten Meert / uit de Haven van St. German, en zeilde naar Aguada, om van daar zyne koers te ſtellen. De volgenden nacht wende men 't Noozd-Oost ten Noozden / en de Schepen vorderden met volle zeilen eene ruimte van agt mylen / tot dat de Son te vooꝛſchyn quam. Na dat ze dus tot den agtſte deezer Maand vooꝛtzeilden / quamen ze by de banken van Babueca, aan een Eiland dat ze Viejo noemden / op twee-

Jean Ponze de Leon met drie Schepen ter ontdekkinge uitgevaren.

1512. en-twintig en een halve graad geleegen. Den volgenden dag bereikten zy een Eilandje dat onder de Lucajos behoorden / anderzins Caycos geheeten. Des anderendaags quamen ze wederom aan een ander Eiland / dat Yaguna genoemt wierd / en op vier en twintig graaden geleegen was. Den elfden deezer Maand / noch aan een ander Eiland Amaguayo geheeten gekomen / ververschten ze zich aldaar. Vervolgens passeerden ze het Eiland Manegua, op vier en twintig en een halve graad geleegen. Den veertienden quamen ze aan Guanahani, leggende op vyf en twintig graaden en veertig minuten / alwaar zy eene der Scheepen kalefaaten moesten / om de Golf van Barlovente der Eilanden van Lucayos over te steeken. Dit Eiland Guanahani was 't eerste dat de Admiraal Christoffel Kolumbus ontdekte / en alwaar hy in zynen eersten togt quam aan te landen / waarom hy het zelve St. Salvador noemde. Van daar namen ze hunne koers ten Noord-Oosten / en in gevolge des Sondags den zeven en twintigsten (Palm-Sondag zynde) beschouwden ze een Eiland zonder het te konnen bekennen. Des Maandags den agt en twintigsten / zeilden ze de zelve koers volgende / vyftien mylen en des Woensdags vervolgden ze noch al de zelve streek; doch het quaad weder hen overvallende / duurde zulks tot op den tweeden van April / en hielden 't Oost Noord-oost / zynde aldaar grond op negen Vademen / een myl van Land af / op dartig graaden agt minuten. Zy stevenden dan langs de Kust om eene Haven te zoeken / en des nachts zeilden ze nabp Land / op agt vademen Waters; en gelyk zy zig verbeelden dat het een Eiland was; noemden zy 't Florida, wegens het overschoon gezicht waar meede het zig vertoonde / door der zelver Boomgaarden / Planten / effene Landerpen en diergelyken; en nademaal het Jean Ponze nu ook ten tyde van Palm-Sondag ontdekte / wilde hy 't om de twee gezeide redenen deeze naam toe-eigenen. Hy begaf 'er zig te Lande om 'er de Taal te erkennen en 'er aanstonds bezittinge van te neemen. Des Hy-

Het Eiland Guanahani, St. Salvador genoemt.

Vermeent een Eiland 't ontdekken dat hy Florida noemd.

Vrydags den agtſten gingen ze 't zeil / en vervolg- 1512.
den gedurig de zelfde koers / en des Saturdags
wenden zy 't Zuid-Zuid-Oost; en dus altoos de
koers tot den twintigſten vervolgende / ontdekten
zy eenige Hutten der Indiaanen / daar zy aan lie-
pen. Den volgenden dag / als deeze drie Schepen Ontmoet
langs den Oever ſtevenden / quamen ze in eene zeer hevige
ſtroom die hen verhinderde hooger op te loopen / ſtroomen.
alhoewel ze de wind voordeelig hadden / dog eer-
lang hen tegen liep / en egter gelooſden ze die goed
te hebben / tot ze eindelyk bemerkten dat de ſtroom
kragtiger dan de wind was. De twee Schepen
die zig na-by land vonden / quamen'er aan te loo-
pen; dog de ſtroom was'er zoo ſnel / dat ze de ka-
bels aanſtukken rukte; en het derde Schip dat maar
een Brigantyn was / en zig verder in Zee bevond /
konde geenen grond peilen; maar die van binnen
bemerkten niet dat de ſtroom / hen zoodanig van
land voerde / dat d'anderen hen uit hun gezigt ver-
loozen / alhoewel het helder weder en een ſtille Zee
maakte.

Jean Ponze de Leon, begaf zig hier ter beede der Een Sloep
Indiaanen te Lande; daar hem eerlang zyne ſloep / door d'In-
met ſtiemen en Wapenen overmand wierden / doch diaanen ont-
om met hen in geen gevecht te geraaken / en ver- weldigd.
volgens de gantze Landaard te ontruſten / liet men
zulks als ongemerkt paſſeeren; maar na dat zy ee-
ne der Scheeps-lieden zeer qualyk gehandeld en een
ſlag op 't Hooft gegeeven hadden / wierd hy daar
over gantſch verſtoord / en wilde zig tegens hen ver-
deedigen. Deeze Landaard nu was met Pylen en
ſtokken gewapent / die aan d'eindens met zeer ſcher-
pe vis-beenen voorzien waaren. Twee Kaſtiliaanen
wierden'er gewond / zonder dat d'Indiaanen 'er
eenige ſchaaden leeden / want de nacht hen van een
ſcheidende / was alles wat Jean Ponze doen konde /
om zyn volk weder by-een te vergaderen. Zy ver-
trokken van daar om naar eene Rivière te vaaren
die na-by gelegen was / om hout en water in te
nemen / en byzonderlyk ook om'er de Brigantyn in
te wagten dog daar beeden zig eerlang zeſtig In-

1512. en-twintig en een halve graad geleegen. Den volgenden dag bereikten zy een Eilandje dat onder de Lucajos behoorden / anderzins Caycos geheeten. Des anderendaags quamen ze wederom aan een ander Eiland / dat Yaguna genoemt wierd / en op vier en twintig graaden geleegen was. Den elfden deezer Maand / noch aan een ander Eiland Amaguayo geheeten gekomen / ververſchten ze zich aldaar. Vervolgens paſſeerden ze het Eiland Manegua, op vier en twintig en een halve graad geleegen. Den veertienden quamen ze aan Guanahani, leggende op vyf en twintig graaden en veertig minuten / alwaar zy eene der Scheepen kalefaaten moeſten / om de Golf van Barlovente der Eilanden van Lucayos over te ſteeken. Dit Eiland Guanahani was 't eerſte dat de Admiraal Chriſtoffel Kolumbus ontdekte / en alwaar hy in zynen eerſten togt quam aan te landen / waarom hy het zelve St. Salvador noemde. Van daar namen ze hunne koers ten Noord-Ooſten / en in gevolge des Zondags den zeven en twintigſten (Palm-Zondag zynde) beſchouwden ze een Eiland zonder het te konnen bekennen. Des Maandags den agt en twintigſten / zeilden ze de zelve koers volgende / vyftien mylen en des Woensdags vervolgden ze noch al de zelve ſtreek; Doch het quaad weder hen overvallende / duurde zulks tot op den tweeden van April / en hielden 't Oost Noord-oost / zynde aldaar grond op negen Vademen / een myl van Land af / op dartig graaden agt minuten. Op ſtevenden dan langs de Kuſt om eene Haven te zoeken / en des nachts zeilden ze nabv Land / op agt vademen Waters; en gelyk zy zig verbeelden dat het een Eiland was; noemden zy 't Florida, wegens het overſchoon gezicht waar meede het zig vertoonde / door der zelver Boomgaarden / Planten / effene Landerpen en diergelyken; en nademaal het Jean Ponze nu ook ten tyde van Palm-Zondag ontdekte / wilde hy 't om de twee gezeide redenen deeze naam toe-eigenen. Hy begaf 'er zig te Lande om 'er de Taal te erkennen en 'er aanſtonds bezittinge van te neemen. Des Hy-

Het Eiland Guanahani, St. Salvador genoemt.

Vermeent een Eiland 't ontdekken dat hy Florida noemd.

Vrydags den agtſten gingen ze 't zeil / en vervolg- 1512.
den gedurig de zelfde koers / en des Saturdags
woenden zy 't Suid-Suid-Oost; en dus altoos de
koers tot den twintigſten vervolgende / ontdekten
zy eenige Hutten der Indiaanen / daar zy aan lie-
pen. Den volgenden dag / als deeze drie Schepen Ontmoet
langgs den Oever ſtevenden / quamen ze in eene zeer hevige
ſtroom die hen verhinderde hooger op te loopen / ſtroomen.
alhoewel ze de wind voordeelig hadden / dog eer-
lang hen tegen liep / en egter geloofden ze die goed
te hebben / tot ze eindelyk bemerkten dat de ſtroom
kragtiger dan de wind was. De twee Schepen
die zig na-by land vonden / quamen'er aan te loo-
pen; dog de ſtroom was'er zoo ſnel / dat ze de ka-
bels aanſtukken rukte; en het derde Schip dat maar
een Brigantyn was / en zig verder in Zee bevond /
konde geenen grond peilen; maar die van binnen
bemerkten niet dat de ſtroom / hen zoodanig van
land voerde / dat d'anderen hen uit hun gezigt ver-
loozen / alhoewel het helder weder en een ſtille Zee
maakte.

Jean Ponze de Leon, begaf zig hier ter beede der Een Sloep
Indiaanen te Lande; daar hem eerlang zyne ſloep / door d'In-
met Riemen en Wapenen overmand wierden / doch diaanen ont-
om met hen in geen gevecht te geraaken / en ver- weldigd.
volgens de gantze Landaard te ontruſten / liet men
zulks als ongemerkt paſſeeren; maar na dat zy ee-
ne der Scheeps-lieden zeer qualyk gehandeld en een
ſlag op 't Hooft gegeeven hadden / wierd hy daar
over gantſch verſtoord / en wilde zig tegens hen ver-
deedigen. Deeze Landaard nu was met Pylen en
ſtokken gewapent / die aan d'eindens met zeer ſcher-
pe vis-beenen voorzien waaren. Twee Kaſtiliaanen
wierden 'er gewond / zonder dat d'Indiaanen 'er
eenige ſchaaden leeden / want de nacht hen van een
ſcheidende / was alles wat Jean Ponze doen konde /
om zyn volk weder by-een te vergaderen. Zy ver-
trokken van daar om naar eene Rivière te vaaren
die na-by gelegen was / om hout en water in te
nemen / en byzonderlyk ook om'er de Brigantyn in
te wagten dog daar deeden zig eerlang zeſtig In-

1712. diaanen op om hen zulks te verhinderen. De Kastilliaanen vingen'er eene van om hen voor Piloot te dienen / en om hunne Taale te komen leeren. Jean Ponze noemde deeze Rivier met de naam van la Cruz, en deed een steen verwaardigen / die hy'er liet opregten; doch zy namen'er geen water in / om dat het te bitter was. Des Zondags den twintigsten van May / passeerden ze de Kaap van Florida, die zy de Kaap Corrientes noemden / nademaal'er de stroom aan deeze plaatze zoo heftig was / dat ze meender kragt dan de wind hadde en alzoo de Schepen den voortgang verhinderde / alhoewel men alle zeilen byzette; dus quamen ze agter eene andere Kaap aan te loopen / na-by een Geburgte Abaioa genoemd. Deeze gantsche kust van den hoek der Arrazifes of Steenklippen / tot aan de Kaap Corrientes strekt zig Noord en Zuid-Oost / en deeze koers houdende vind men'er op zes vademen grond; en de Kaap zelfs is op agt-en twintig graaden vyftien minuten gelegen. Zy zeilden toen tot dat ze twee Eilanden ten Zuiden op zeven-en twintig graaden vonden; aan welker eene / die een myl begreep / zy de naam van St. Maria gaven / en namen water aan 't zelve Eiland in. Den dertienden van May maakten ze zeil / en voeren langs de kust en eene Bank nevens eenige Rotzen / tot aan den Oever van een Eiland / dat ze Pola noemden / leggende op zes-en twintig en een halve graad / en tussen de Bank en het verwoig deezer Eilanden en 't vaste Land / vloeiden'er de Zee op de wyze van een afwatering. Den vyftienden van May hielden zy 't langs de Oevers deezer Eilanden tien mylen / tot aan twee die hen byzonderlyk wit scheenen te zyn; en aan alle deeze Eilanden en Eilandjes gaven ze de naam van Los Martyres; nademaal ze van verre beschouwd wozdende / de punten der hooge Rotzen aan hen vertoonden / als gedaantens van menschen die gemarteld wierden; en deeze naam is'er ook eigen aan gewozden / door het verlies dat'er veelen zeherd geleeden hebben; zynde op zes-en twintig graaden

Passeert de Kaap Corrientes.

Ponze geeft aan eenige Eilandjes de naam van Los Martyres.

den en twintig minuten gelegen. Van daar zeilden ze dikmaals ten Noorden / en meenigmaals den Noord-Oosten tot den drie-en twintigsten der zelver Maand; en liepen den vier-en twintigsten langs de kust ten Zuiden / zonder nog eens te merken dat het vast land was / tot aan zekere Eilandjes die'er de Zee maakte. Voor zoo veel het nu schoen dat'er eenen dooztogt was / en dat de kust de Schepen genoegzaam van water en hout voorzien hou / zoo verwoefden zy'er tot den derden van Jump / en deeden'er eene van de Schepen / St. Christoval genoemd / kielhaalen. Ter zelver tyd quamen'er eenige Indiaanen in Kanoôs aan om de Kastiliaanen te zien; en d'eerstemaal vernemende / dat als zy de Kastiliaanen verzogten om te lande te komen / ze zulks niet doen wilden / en hen daar by zagen een anker ligten om het slegts te verleggen / dagten d'Indiaanen strax dat ze vertrekken wilden; dies begaven ze zig in hunne Kanoôs op Zee / en sloegen de handen aan de kabel / om 't Schip vast te houden; zoo dat de Sloep op hen afquam; en eenige Soldaaten te lande komende / namen'er vier vrouwen gevangen / en braken twee hunner ouwde Kanoôs. Wanneer zy'er nu andermaal wederkeerden / deeden ze elkander geen ongelyk / nademaal d'Indiaanen zig bevreedigd hadden; en mangelden in tegendeel koper en andere beuzelingen van haar in.

1512.

Neemen vier Indiaansche Vrouwen gevangen.

Des Vrydags omtrent vier uuren / eene gunstige wind verwagtende / om den Kacique Carlos op te zoeken / die d'Indiaanen zeiden rykin Goud te zyn; quam'er eene Kanoô aan de Schepen / nevens eenen Indiaan / die de Kastiliaanen geloofden van Hispaniola te moeten zyn / of van eenig ander Eiland / dat de Kastiliaanen bezaten; deezen zeide / dat ze hen verwagtende waren / en dat den Kacique hen Goud om te vermangelen aanbrengen zou. Als zy hen dan wilden afwagten / quámen'er twintig Kanoôs, van welker waren die twee aan-een gebonden zynde / op hen af quamen; eenigen naderden de ankers / en d'anderen de Schepen / beginnende uit hunne Kanoôs eenen strydaan te vaan-

d'Indiaanen tragten hen met eenige Kanoôs 't overvallen.

1512. den; en als zy de ankers niet ligten konden / wo-den ze de kabels kappen; zulks'er eene Sloep op hen afgezonden wierd / die ze op de vlugt dreef / en verlieten al vlugtende hunne Kanoôs, van welker vyf genomen wierden. Men doode eenige deezer Indiaanen / en nam vier anderen gevangen / waar van Jean Ponze'er twee naar den Kacique zond / om hem te zeggen; Dat nademaal zynen landaard eenen Kastiliaan gedood hadden / hy egter niet nalaaten moest met hem eenen Vreede aan te gaan. Den volgenden dag zond men eene Sloep uit / om de Haven te peilen / en de Kastiliaanen te lande gestapt / wierden van eenige Indiaanen bezogt / zeggende hen dat den Kacique des anderen daags komen zou / om met hen mangeling te doen; en onderwylen vergaderden zy hun volk en hunne Kanoôs, en zuimden niet om des anderen daags het Schip / dat het naaste aan land gelegen was / met eene Kanoô aan te tasten / waar in taghentig Indiaanen met schilden en werpspiessen gewapent waren. Sy bestreeden hen van s'morgens tot in de nagt / zonder eenen Kastiliaan te quetzen / nademaal hunne spiessen niet toedraagen konden / om dat het Geschut en 't verder schietgeweer hen verhinderde te naderen; en zoo genoodzaakt wierden af te wenden. De Kastiliaanen aldaar negen dagen vertoeft hebbende / beslooten den veertienden der zelver Maand weder naar Hispaniola en St. Jean te keeren / met gedagten om eenige Eilanden 't ontdekken / die d'Indiaanen welke by hen waren / hen aanweezen dat ze onder wege lagen. Sy keerden dan weder naar 't Eiland / alwaar ze water in gelaaden hadden / Matanca geheeten / van wegens dat zy'er Indiaanen gedood hadden. Des Woensdags wenden zy't / om d'elf Eilandjes die zy ten Oosten gelaaten hadden / weder op te zoeken. Des Donderdags en Vrydags hielden ze geduurig de zelfde koers / tot des Dingsdags den een-en twintigsten / als wanneer ze aan deeze Eilandjes quamen / die zy Las Tortugas noemden / nademaal zy'er in weinig tyds des nagts by eene

Jean Ponze last den Indiaanen den Vreede aanbieden.

Die de zyden bestryden en door het Geschut afgewezen worden.

deezer Eilandjes honderd-en't zeventig Schilpadden 1512.
viſchten / en'er nog wel een veel grooter getal konden
gehad hebben / zoo ze gewild hadden. Insgelyks
vingen zy'er veertien Zee-wolven / veele Alcatrazes
en andere Vogels / ten getalle wel van meer als vyf
duizend. Des Vrydags den vier-en twintigſten /
zeilden ze Suid-Oost ten Ooſten. Des Zondags
vernamen ze land / en des Maandags liepen ze om
't zelve te gaan bezigtigen. Des Woensdags daar
aan volgende / quamen zy'er aan / en herſtelden
de ſtengen en zeilen / alhoewel ze niet wiſten waar
ze waren ; het meerendeel geloofde dat het Cuba
was / nademaal dat zy'er Kanoös en Honden von- Twyffelinge
den / insgelyks dingen die door meſſen en andere waar ze zyn.
yzere werktuigen geſneeden waren. Niemand nu
konde weeten of het Cuba was / dewyl ze niet wiſ-
ten dat het in deeze koers gelegen was / vermits
zy Oostelyk aan zeilden ; behalven dat ze zig agt-
tien groote mylen bevonden van de koers op Cuba
afgelegen te wezen. Des Vrydags vertrokken ze
van daar om de Los Martyres te zoeken. Des Zon-
dags quamen ze aan 't Eiland Achecambey en St.
Pola nevens St. Marta paſſeerende / quamen ze aan
Chegueſcha, en voeren tot aan zekere Eilandjes
die by de Banken der Lucajos Oostelyker gelegen
zyn / en liepen'er den agttienden van July aan /
alwaar zy zig van water voorzagen / en ze Las Vie-
jas noemden / wegens eene ouwde Indiaaninne /
die zy'er alleen vonden ; en voor de reſt op agt-en
twintig graaden gelegen zyn.

In den beginne kon men de naam van Florida
naar de meeninge der geenen die'er d'ontdekkinge
af deeden / niet kundig worden ; want nademaal
ze zagen dat deezen hoek lands zig verre in Zee Zyn in on-
ſtrekte / zoo agte men't een Eiland te weezen / niet zekerheid of
tegenſtaande d'Indiaanen berigt gaven dat het Florida een
vaſt land was / en noemden de naamen van ieder Eiland of vaſt
Landſchap ; doch de Kaſtiliaanen verbeelden zig dat land zyn
ze bedroogen waren. Eindelyk na veele tegenſtrib-
belingen hier over / zeiden d'Indiaanen dat het
Cantio genoemd was / gelyk d'Indiaanen van

1512. af zelden / namentlijk; Dat wien zig in die Fonteine / of in deeze Floridaanſche vloed baade / de Grijzaards weder Jongelingen wierden. Ondertuſſen is het waar / dat veele Indiaanen van Cuba, voor zeeker houden dat'er deeze vloed is / en dat ze'er een weinig tijds voor dat de Kaſtilliaanen dit Eiland en het land van Florida ontdekten / henen gingen / om zulx te onderſtaan; zoo dat ze'er verblijf namen en een Gehugte bouwden / waar van de meeſte nakomelingſchap zig nog op Cuba onthoud.

Wat d'Indiaanen wegens de Fontein van Bimini gevoelen.

Het gerugte dan van deeze vermaarde wateren / gaf oorzaak aan deezen landaard om zig naar Florida te begeeven / en moedigden eerlang hunne Koningen en Kaciquen deezer geweſten aan / om het te verneemen / op dat ze kenniſſe van deezen vloed kreegen / door deſ zelfs zeldzaamheden te beproeven. Alle dan die'er zig naar toe begaven / bezogten alle de Rivieren / Fonteinen en Meeiren / tot zelfs de minſte Poelen / daar ze zig in baadende / bezogten of ze ook verjongden. En daar worden 'er nog heden gevonden / die om dit geheim te zoeken zig nog vermoepen / maar zig zulx te vergeefs inbeelden / nadien deeze vloed de zelfde is / die men tegenwoordig de Jordane noemd / aan den hoek van St. Helena gelegen / zonder wel in agt te neemen dat het de Kaſtilliaanen zijn geweeſt / die'er deezen naam aan gaven / toen men het land van Chicora ontdekte. Nogtans is het geen fabel dat d'inwoonders van Florida een zekere andere bijgeloovige gewoonte in 't geneezen van haare kranken hebben / waar door zij meenen dat de jeugdelijke levenskragten des zieken / door het indrinken van der zelver uitgezogen vloed / overgaan tot de gezonde en die geern in kragten zouden toenemen / of dies noodig hebben; waar toe zij in zonderheid met hun ziek manvolk alduſ te werk gaan; zij maken een lange en breede bank van hout / bijna in fatzoen als een Bierſtelling of plompe wijs van een Kuſt-bank; over de zelve ſpreiden zij een mat / of kattoene deken / dan leggen zij den kranken daar

Raare maniere van zieken te geneezen by d'Inwoonders van Florida.

op

ze hunne Schepen wat vermaakt hadden / en Jean Ponze dagt dat men nu al genoeg gearbeid had / besloot / alhoewel tegens zyne gedagten / om een Schip af te zenden / op dat men het Eiland Bimini kundig wierd / nademaal men zulks reeds wenschten / wegens den rykdom die men in dit Eiland had / na dat zy 't hoofden uitmeeten / en wel byzonderlyk wegens eene beruchte Fontein / daar van d'Indiaanen zeiden / dat ze de menschen deed verjongen / doch die zy niet vinden konden / alhoewel ze de zelve al-om in weerwil der Wanken / stroomen en tegenwinden zogten. Jean Ponze stelde dan Jean Perez d'Ortubia als Bevelhebber van dit Schip / en Antoni d'Alaminos voor Stuurman aan. Zy voerden ook met zig twee Indiaanen die voor aanwyzers der Wanken dienden / nademaal 'er zoo grooten getal waren / dat ze zeer bezwaarlyk konden mis gezeild worden. Dit Schip vertrok den zeven-en twintigsten van September / en Jean Ponze agtervolgde den volgenden dag zynen togt / en quam ten einde van een-en twintig dagen aan 't Eiland St. Jean, dat hy liende / en havende in de Baay van Puerto Rico, alwaar hy 't vermeende Bimini, maar niet deeze beruchte Fonteine vond. 't Andere Schip quam 'er insgelyks eerlang aan te landen / dat berigt van de grootte des Eilands bragt / als mede van der zelver gematigdheid / en den overvloed der Beeken en geboomtens / waar van het wel voorzien was. Dus eindigde nu d' ontdekkingen van Florida door Jean Ponze de Leon verrigt / zonder dat hy te zeggen wist / of het een Eiland of vast Land mogt zyn; en men was nog veele Jaaren zonder het regt te weeten.

1512.

Om welke reden Ponze naar 't Eiland Bimini zoekt.

Hy komt weder aan 't Eiland St. Jean.

Twyfeling over Florida.

Het voornaamste oogmerk / dat Jean Ponze in deezen Scheeps-togt had / was niet anders dan om nieuwe Landen 't ontdekken / en 't was het eenig doelwit daar de Kastiliaanen ten dien tyde op toeleiden / en wel voornamentlyk wegens de gezeide Fontein van Bimini, benevens eene vloed in Florida gelegen; steunende alleen op 't geenen 'er d'Indiaanen van Cuba, en anderen van Hispaniola

af

1512. af zelden / namentlijk; Dat wien zig in die Fonteine / of in deeze Floridaanſche vloed baade / de Grijzaards weder Jongelingen wierden. Ondertuſſen is het waar / dat veele Indiaanen van Cuba, dooz zeker houden dat'er deeze vloed is / en dat ze'er een weinig tijds dooz dat de Kaſtilliaanen dit Eiland en het land van Florida ontdekten / henen gingen / om zulx te onderſtaan; zoo dat ze'er verdijpf namen en een Gebugte bouwden / waar van de meeſte nakomelingſchap zig nog op Cuba onthoud.

Wat d'Indianen wegens de Fontein van Bimini gevoelen.

Het gerugte dan van deeze vermaarde wateren / gaf oorzaak aan deezen landaard om zig naar Florida te begeeven / en moedigden eerlang hunne Koningen en Kaciquen deezer geweſten aan / om het te vernemen / op dat ze kenniſſe van deezen vloed kreegen / dooz deſ zelfs zeldzaamheden te beproeven. Alle dan die'er zig naar toe begaven / bezogten alle de Rivieren / Fonteinen en Meeren / tot zelfs de minſte Poelen / daar ze zig in baadende / bezogten of ze ook verjongden. En daar worden 'er nog heden gevonden / die om dit geheim te zoeken zig nog vermoepen / maar zig zulx te vergeefs inbeelden / nadien deeze vloed de zelfde is / die men tegenwoordig de Jordane noemd / aan den hoek van St. Helena gelegen / zonder wel in agt te neemen dat het de Kaſtilliaanen zijn geweeſt / die'er deezen naam aan gaven / toen men het land van Chicora ontdekte. Mogtang is het geen fabel dat d'inwoonders van Florida een zekere andere bijgeloovige gewoonte in 't geneezen van haare kranken hebben / waar dooz zij meenen dat de jeugdelijke levenskragten deſ zieken / dooz het indrinken van der zelver uitgezogen vloed / overgaan tot de gezonde en die geern in kragten zouden toenemen / of dieſ noodig hebben; waar toe zij in zonderheid met hun ziek manvolk aldus te werk gaan; zij maken een lange en breede bank van hout / bij-na in fatzoen alſ een Bierſtelling of plompe wijs van een Ruſt-bank; over de zelve ſpreiden zij een mat / of kattoene deken / dan leggen zij den kranken daar

Raare maniere van zieken te geneezen by d'Inwoonders van Florida.

op

K 1

op veel uitgeſtrekt / het zy op den rug of op den buik / na dat hunne ziekte vereiſt / waar in zy veel onderſcheid meenen te weeten. Die op den rugge moeten liggen / openen zy het voorhoofd boven de oogen met een ſcherp meſje / zuigen hem met de mond het bloed uit / en werpen dat in zeker vat of ſchotel-bak; dan komen de vrouwen / die zogende kinderen hebben / en ook de kinderen zelfs; (voornamelyk de ſwangere vrouwen /) en drinken dat bloed in / en zulks wel aller graagſt / by-aldien den zieken een jeugdig / ſterk en hubs gemaakt kerel is; want dan gelooven zy / dat haare melk aller meeſt verbeterd word / en hunne jonge knaapjes daar door beter opgroeyen en ſterker worden / ja al de kloeke hoedanigheden van den kranken (ſchoon hy ook ſterft /) over-erven / en zy maar des te langer zullen in 't leven blyven. 1512.

Andere Patienten nu / die op den buik moeten leggen / *verooken zy het aangezigt / (dat daar toe van de ziek-bank door-uit leid /) met eenige geurige kruyden die zy in 't vuur werpen / en laten den rook tot de mond en neuze intrekken of ook opſnuiven; van waar zig die dan het gantze ligchaam door verſpreid; als dan verwekt het zomtyds braken; of ten minſten verſtroolt het de oorzaake der ziekte zoodanig / dat den lyder betering gevoeld en allengskens daar na genezen word. Zy doen ingelyx door het rooken van Tabak / de vogtige humeuren uit het lyf verhuizen en opdroogen / ofte neus en mond opkomen; en men twyffelt niet of de Haſtiliaanen hebben zulx van deezen landaard geleerd; waar van meer te zeggen / hier buiten ons beſtek zou loopen / om dat we elders beter gelegentheid zullen vinden / van der zelver levenswyze en gewoonten te handelen.

*Zie tot bey deeze wyzen de bygevoegde afbeelding.

Alhoewel nu heel deezen Togt aan Jean Ponze niet zeer voordeelig was / egter noopte hem die meenigmaal aan / om zig naar 't Hof te begeeven / op dat hy deswegen eenige vergeldinge genoot / alzoo hy wegens deeze ontdekte landen / zig verbeelde Eilanden te zyn / en geen vaſt land; gelyk men

Jean Ponze beſluit om wegens zyne gedaane ontdekkinge naar 't Hof te gaan.

1512. zy; en alsdan in 't tweede vierde deel ingaande/ vlieten de wateren weder in zes uuren tot haaren voorigen ſtand. Na dat de vloed dan weder als van nieuws aanvangt/ wanneer de Maan onder den Zigt-einder paſſeerd/ dat ingelyks zes uuren duurd/ aan 't einde van welke uuren/ zy in 't Noorden of middernagts-ſtip gekomen zynde/ haar gang in 't laatſte vierde deel maakt/ keerd ze gedurende zes uuren/ tot dat ze weder den Zigt-einder bereikt. Invoegen de Maan deeze beweegingen door vier deelen hebbende/ geeft ze ingelyks door vier deelen de beweegingen aan de Zee.

Alhoewel men nu gemeenelyk zegt/ dat'er twee vloeden en twee hervloeden in vier-en twintig uuren zyn/ zoo is zulks egter beſtiptelyk niet zeker/ nademaal de vloeden en hervloeden ten aller minſten vyf-en twintig uuren toe brengen; en indien de Maan geene andere beweeginge dan even deeze van vier en twintig uuren had/ zoude de Zee haare beweeginge twee maal 's daags bewerken/ en aldus de vloed en hervloed ieder dag in haare geregelde en vaſtgeſtelde uuren komen moeten. Maar gelyk ze haare eigene beweeginge heeft/ door welkers middel zy agterwaards gaat/ zoo ontſtaat daar uit/ dat ze meer dan vier-en twintig uuren/ bezig is in twee vloeden en hervloeden te verrichten. Dus beſchouwd men heden/ dat haare vloed vyf vierde deelen van een uur vertagterd/ meer dan die van giſteren deed. Dit nu oorzeelen eenigen dat zulks van wegen de Zon ontſtaat/ van wien de Maan deeze eigenſchap geniet/ en haaren loop in twaalf graaden/ een-en twintig minuten doed afwyken.

't Is ook niet even zeker/ dat de vloed niet meer dan zes uuren duurd/ en ingelyks de hervloed/ nademaal ze uit de verſcheidene ordening der geſteldheden/ die veranderlyk zyn/ ontſtaan; als by voorbeeld: aan de Oevers van Guinea vloeid den Oceaan vier uuren/ en brengt agt der zelver in 't afneemen toe. Te Bordeaux vloeid ze zeven/ en neemt af in vyf uuren; en deeze veranderingen komen

tyres en Abana, d'Eilanden van Lucayos, en den hoek van Canaveral geschiede. Zie daar dan alles wat'er van gezegt kan worden / om'er zig niet verder mede op te houden; alhoewel eenigen gezegt hebben / dat men om de snelte deezer stroomen te vermyden / zig in 't midden van Florida door de groote Rivier Jocobaga in deeze van St. Matheo, van 't Westen naar 't Oosten / te lande en te water / ontgaan kan; zig bedienende van Schepen / om van d'eene ter andere kust in Kastilje te komen. En alhoewel we ter deezer plaatze wel yts meer van de gewoontens / de spyze en de zeden der Floridaanen konden spreken / zullen wy'er liever elders van handelen; en nu om reden / dat we thans van de stroomen hebben beginnen te spreken / den rigtdraad der zelver niet te klakkeloos afbreeken / nadien we voorgenomen hebben yts wegens de beweegingen der Zeen voor te stellen / dat'er ons van in den zin gevallen is. 1512.

Wat de beweegingen der Zeen aanbelangt / zoo zyn eenigen algemeen en anderen als byzondere aan te merken. d'Algemeenen zyn twee / als Vloed en Hervloed of d'Ebbe / die aan een ieder bekend zyn. Dog d'andere / is de beweeginge van 't Oost naar 't Westen / en aldus niet te regt bekent / alhoewel die zeker zy. Waar uit nu de vloed en hervloed ontstaat / is de zekerste meening dat die uit de Maan veroorzaakt word; nademaal de Zee tussen dag en nagt / toeneemd en verminderd / en zulks dagelyks twee maal / volgende daar in de beweeginge der Maan. Om dit dan beter te verstaan / moet men den Hemel of het Lugt-gewest door verbeeldinge in vier deelen / ter midden door den Zigt-einder verdeelen / als mede door de Middagslyn. De Maan dan deeze vier deelen in vier en twintig uuren door loopende / brengd zes uuren toe / met ieder vierde deel af te leggen; en zig heffende boven den Zigt-einder / begint ze haar eerste vierde deel door te loopen; geduurende welke de Zee zig beweegt en opsweld; zes andere uuren / tot dat de Maan in 't Zuiden of Middags-stip gekomen zy;

Aanmerkingen over de Beweeginge der Zeen.

Waar uit de vloed en hervloed ontstaat.

1512. zyn; en alsdan in 't tweede vierde deel ingaande/ vlieten de wateren weder in zes uuren tot haaren voorigen stand. Na dat de vloed dan weder als van nieuws aanvangt/ wanneer de Maan onder den Zigt-einder passeerd/ dat ingelyks zes uuren duurd/ aan 't einde van welke uuren/ zy in 't Noorden of middernagts-stip gekomen zynde/ haar gang in 't laatste vierde deel maakt/ keerd ze geduurende zes uuren/ tot dat ze weder den Zigt-einder bereikt. Invoegen de Maan deeze beweegingen door vier deelen hebbende/ geeft ze ingelyks door vier deelen de beweegingen aan de Zee.

Alhoewel men nu gemeenelyk zegt/ dat'er twee vloeden en twee hervloeden in vier-en twintig uuren zyn/ zoo is zulks egter bestiptelyk niet zeker/ nademaal de vloeden en hervloeden ten aller minsten vyf-en twintig uuren toe brengen; en indien de Maan geene andere beweeginge dan eben deeze van vier en twintig uuren had/ zoude de Zee haare beweeginge twee maal 's daags bewerken/ en alduys de vloed en hervloed ieder dag in haare geregelde en vastgestelde uuren komen moeten. Maar gelyk ze haare eigene beweeginge heeft/ door welkers middel zy agterwaards gaat/ zoo ontstaat daar uit/ dat ze meer dan vier-en twintig uuren/ bezig is in twee vloeden en hervloeden te verrichtzaaken. Dus beschouwd men heden/ dat haare vloed vyf vierde deelen van een uur vertagterd/ meer dan die van gisteren deed. Dit nu oorzeelen eenigen dat zulks van wegen de Zon ontstaat/ van wien de Maan deeze eigenschap geniet/ en haaren loop in twaalf graaden/ een-en twintig minuten doed afwyken.

't Is ook niet eben zeker/ dat de vloed niet meer dan zes uuren duurd/ en ingelyks de hervloed/ nademaal ze uit de verscheidene ordening der gestaltheden/ die veranderlyk zyn/ ontstaan; als by voorbeeld: aan de Oevers van Guinea vloeid den Oceaan vier uuren/ en brengt agt der zelver in 't afneemen toe. Te Bordeaux vloeid ze zeven/ en neemt af in vyf uuren; en deeze veranderingen ko-

men

men uit verſcheidene onderwerpen 't ontſtaan. Als 1512.
eerſtelyk / nademaal de Maan niet altoos in eene zelve plaatze verſchynd; ten tweeden / vermits de Zeen niet evenmaatig diep zyn; en ten derden / nademaal ze in zekere plaatzen / meer geprangt en by-een geperſt worden dan in anderen / en wederom in anderen meerder geſtrekt en uitgebreid zyn; vindende gints verhinderingen en elders niet. De Zwarte-en Oost-Zee / hebben geene vloeden noch hervloeden. De enge en ingeſlootene Zeen / als de Roode en Adriattiſche / ingelyks niet. De Middelandſche Zee heeft eene beweeging en vloed / alhoewel ongevoelig / zoo 't niet in de engte van Meſſina en in de Golf van Venetië zy. In de Negropontiſche is 'er eene verſchillende vloed / nademaal die de zelve bevaaren / zeggen dat ze ter deezer plaatze zevenmaal daags vloeid. Zulkerwyze dan de beweegingen der Zeen / zig meerder in bogten en engtens / dan in den openen Oçeaan laaten zien / gelyk in de bogt van Briſtol in Engeland, die meerder dan aan de kuſt van Spanje en Noorwegen beſpeurd worden.

Hoe meer nu de Maan geduuriglyk de Zee beweegd / (nademaal ze de grootſte kragt van ze op te heven heeft / wanneer ze boven den Zigt-einder klimt / als dat ze in 't overige van haaren loop daalende is /) zoo bewerkt ze die nog te meer in de nieuwe en in de volle Maan; en zulks gelykzaam eenen dag voor / en twee na de volle Maan; als wanneer de wateren / naar 't zeggen der Zeeluiden levendig zyn; en in tegendeel in der zelver vierde deelen / vinden ze de Zeen gemeenlyk eenen dag voor en twee daagen na / minder hevig te wezen; en de Zeelieden als dan zeggen / dat de wateren dood zyn. Men heeft ingelyks in agt genomen / dat de vloed en hervloed eene werkelyke beweeginge van zeven tot zeven dagen ontfangt. d Eerſte en derde zevendaagze zyn hevig / en de tweede en vierde vreedzaamer. De Zeen beweegen zig nog met groote hevigheid ten tyde der Evennagten / en voornamentlyk in deeze van de Herfſt / en zyn

1512. weediger in die der Zonneſtilſtanden / als in deeze van de Zomer. Eenigen hebben merkt / dat van agt tot agt Jaaren / de der in den zelven ſtaat van vloed en volheid En vooronderſteld zynde / dat de wateren een hebiger en ſterker waren / en andermaals ni traager / om dat de vloeden en hetvloed maals niet meer dan anders duuren ; nad de geſwindheid der Zee-lugt zig niet in lengte / in hoogte uitſtrekt ; weshalven d'aanwas de teren / niet zoo dra vooz den tijd der leven als doode wateren / gaande wozden / alhoew levendige zig meer opheffen. En niet tegenſta de de beheerſchinge die de Maan over de wat heeft / en dat in ze op te heffen / tot haar tre gelijk de Magneet-ſteen het yzer doed ; zoo is 't ter eene zaake de verwondering waardig / dat hebbende die in zes uuren opgeheven / zy ze gedu rende zes uuren ter ruſte doed weder keeren. Een gen zullen mogelyk zeggen / dat men mist / met d de Maan de kragt te ſtellen van de vloeden te tr geeren / en ze in eenen zelvigen ſtaat te onderhou den ; of dat de natuur der wateren en haare gene gentheid om naar hunne geboozte plaatz weder te keeren / zelfs meerder kragt dan de Maan heeft / om dat d'algemeene meerder is dan de bizondere Natuur ; of dat het eenige hoozt ze der Zee is / die in zes uuren haaren arbeid doed / en d'andere zes uuren zig ter ruſte begeeft ; 't geen men mag be benklyk houden.

Andere beweeginge in de Zuid Zee aangemerkt.

Eene andere beweeginge is 'er in den Oceaan, als vooznamentlyk in de Zuider / die uit het eerſte beweeglyke ontſtaat / welker met d'ongeſtuimigheid van haaren loop / niet alleenlyk den Hemelſchen omtrek en vuur en lugtkringen van 't Ooſt naar 't Weſten met zig voerd ; maar die ook nog me dedeeld / dooz der zelver beweeginge aan de Zee / dooz 't middel van de lugt ; en alhoewel dit zig niet zoo openlyk in de Middelandſche Zee toedraagt / wegens der zelver kleine uitgeſtrektheid / en de veel heid der Uithoeken / Eilanden / Haaven en han gen-

doen / en zulks in eenige plaatzen ſnelder / en in anderen traager / gelyk men in de Straat of engte van Meſſina wedervaard / en in die van den Negropont, die / gelyk'er reeds van gezegt is / zevenmaal s'daags wast en vermindert / alhoewel anderen niet dan van viermaal verhaalen. Deeze oorzaaken nu zyn van buiten / en die aan de beweeginge der Zee helpen / zyn de Rivieren en winden / nademaal onder anderen de Tanais, Donouw en anderen die in de Meotis en Swarte Zee uitwateren / altoos haare ſtroomen ten Weſten doen vloeyen / en die van de Swarte Zee naar d'Archipel, 't geene zig openlyk in den Boſphorus van Cimerië, en die van Tracië, als mede in de ſtraat van Galipoli, alzoo laat zien. Dat nu de winden de Zeen ontroeren en die meenigmaal zeer hoog opheffen / en weder zeer laag neder drukken / met vertooning van duizenderleye geſteldheden / is eene genoegzaam kennelyke zaake dooz die'er zig meenigmaal hebben ingewikkeld gevonden. En men moet in agt neemen dat weliker groote kalmte het zy / die egter nooit zonder beweeginge is / ten minſten die langs de Oevers vernomen wozd; dat ontſtaat / of uit de vloeibaare gewigtigheid des waters / die zig niet beſtieren kan / nog zig in der zelver volheid onderhouden / dat dan verooraakt dat deeze opgehevene golven / vallen en overbuitelen / naar de boozdens die ze ontmoeten / en keeren eerlang weder dooz der zelver kragt en levendigheid; of nademaal de Zeen nooit in eene algemeene kalmte gevonden wozd; en alzoo de beweeginge zig van d'eene ter andere Kuſt overbrengd. En alhoewel de winden die ze beweegen en werkende van boven perſſen / zoo laaten de onderaardſche dampheffingen niet af die genoegzaam gaande te maaken / gelyk Vaſco de Gama in de Golf van Cambaya wedervoer / alwaar hy zig zonder eenige wind / dooz 't aller hevigſte onweder in 't grootſte gevaar zag. 1512.

Geene kalmte doed de beweeginge der Zee aflaaten.

Waar toe zelfs de dampheffingen werkzaam zyn.

Beſtendige en onbeſtendige winden.

Aangaande de winden / daar van zyn eenigen zeker en beſtendig / en anderen onbeſtendig en ver-

1512. deeze groote uitgeſtrektheid der Zeen / zeilen alſ of ze in eene engte of Kanaal waren / of in eenige Rivier die zeer breedzaam is. En het is om deeze reden geweeſt dat Ferdinand Magellanes deeze de Vreedzaame Zee noemde. Dat nu deeze beweeginge van den Oceaan, uit den loop van 't eerſte beweeglyke ontſtaat / wordt ervaaren door der zelver eerſte altoosduurendheid die onveranderlyk is; en dat ook den wasdom van der zelver hevigheid vernomen wordt / naar ze den Evennagts-lyn het meeſte naderd. Ook is het om de zelve reden dat eenige meenen / dat indien het zig dus komt te gedraagen / zulks niet eene dampheffinge / maar eene ongeſtuimigheid der lugt is / die d'opper ligchaamen haar in d'eerſte Lugt-geweſten medegedeeld zynde / ontfangd. Dit was mede de reden / waarom zig d'eerſtelingen / die van Nieuw-Spanje naar de Philippines overſtaken / zig verlegen vonden / nademaal zy den weg om weder te keeren / van waar ze vertrokken waren / niet en konden vinden / van wegen dat de zelfde wind die'er hen gevoerd hadde / altoos heerſchte / en die hen by gevolge om weder te keeren / regt tegen was; waar door zy begreepen / dat men 't naar Cabo de Bonna Eſperance, en van daar naar Weſt-Indiën wenden moeſt.

Waarom de Zuid Zee door Magellan de Vreedzaame Zee genoemd is.

Aanwyzing om de Zuid Zee van en naar de Philippines te bevaaren.

Maar Broeder Martin de Rada, die van St. Auguſtinus Order was / ontdeed hen uit deeze verlegentheid / en zeide dat het niet mogelyk was om weder naar Nieuw-Spanje te keeren / wanneer men den zelven weg die men gekomen was / wilde houden / maar raade hen buiten de Heer-kringen te loopen / tot dat ze aldaar land-winden zouden vinden / door welkers middel zy dus konden wederkeeren / gelyk geſchiede; en alzoo kundig wierden / dat het deeze wind eigen was / om alle anderen af te weeren / en geene haar konde wederſtaan.

Aanmerkingen over de byzondere beweeginge der Zeen.

D'Andere beweegingen der Zeen / komen met regt Byzondere genoemd worden; en deezen neemen hun oorzaak ten deele uit de zelve Zeen / en ten deele buiten de zelve / waar van de eerſte zoorten zyn / de ſtroomen die zig in 't midden der Zeen op-

doen

doen / en zulks in eenige plaatzen ſnelder / en in anderen traager / gelyk men in de Straat of engte van Meſſina wedervaard / en in die van den Negropont, die / gelyk'er reeds van gezegt is / zevenmaal ſ'daags wast en vermindert / alhoewel anderen niet dan van viermaal verhaalen. Deeze oorzaaken nu zyn van buiten / en die aan de beweeginge der Zee helpen / zyn de Rivieren en winden / nademaal onder anderen de Tanais, Donouw en anderen die in de Meotis en Swarte Zee uitwateren / altoos haare ſtroomen ten Weſten doen vloeyen / en die van de Swarte Zee naar d'Archipel, 't geene zig openlyk in den Boſphorus van Cimerië, en die van Tracië, als mede in de ſtraat van Galipoli, alzoo laat zien. Dat nu de winden de Zeen ontroeren en die meenigmaal zeer hoog opheffen / en weder zeer laag neder drukken / met vertooning van duizenderleye geſteldheden / is eene genoegzaam kennelyke zaake dooz die'er zig meenigmaal hebben ingewikkeld gevonden. En men moet in agt neemen dat wellker groote kalmte het zy / die egter nooit zonder beweeginge is / ten minſten die langs de Oevers vernomen wozd; dat ontſtaat / of uit de vloeibaare gewigtigheid des waters / die zig niet beſtieren kan / nog zig in der zelver volheid onderhouden / dat dan veroozzaakt dat deeze opgehevene golven / vallen en overbuitelen / naar de boozdens die ze ontmoeten / en keeren eerlang weder dooz der zelver kragt en levendigheid; of nademaal de Zeen nooit in eene algemeene kalmte gevonden wozd; en alzoo de beweeginge zig van d'eene ter andere Kuſt overbrengd. En alhoewel de winden die ze beweegen en werkkende van boven perſſen / zoo laaten de onderaardſche dampheffingen niet af die genoegzaam gaande te maaken / gelyk Vaſco de Gama in de Golf van Cambaya wedervoer / alwaar hy zig zonder eenige wind / dooz 't aller hevigſte onweder in 't grootſte gevaar zag.

1512.

Geene kalmte doed de beweeginge der Zee aflaaten.

Waar toe zelfs de dampheffingen werkzaam zyn.

Aangaande de winden / daar van zyn eenigen zeker en beſtendig / en anderen onbeſtendig en ver-

Beſtendige en onbeſtendige winden.

1512. anderlyk / nademaal'er gevonden worden / die een gants Jaar lang eenzelvige loop houden / gelyk in Peru en in 't Zuiden / alwaar ze alleen heerschen en onophoudelyk duuren. Anderen zyn'er die niet dan een gedeelte des Jaars / haar bestier hebben / en wederom anderen die ongeregeld zyn. Uit alle deeze beweegingen / (boven de redenen hier voozen uitgedruk /) ontstaat dat de vloeden en hervloeden zoodanig veranderlyk zyn / gelyk wy gemeld hebben / en wozden'er d'aller grootsten aan de kusten van Peru gevonden / nademaal de Oostelyke winden de zelve te hulp komen. Aan de kusten van Nieuw Spanje zyn ze zeer gering / van wegens dat de Zuidelyke winden hen verhinderen. Maar in Guinea zyn ze zeer groot; en in Ethiopie en in Florida klein. Dog in de Gewesten van de Levant zyn ze zoo groot / dat ze de wateren van ginds tot herwaarts aanvoeren.

Om nu weder tot de bedryven der Kastiliaanen aan 't vaste land te keeren / (te voozen onder de Scheeps-togt van Diego Velazques in 't Jaar 1511 afgebrooken) dient gezeid / Dat wanneer Rodrigo Henriquez de Colmenares en Jean de Cayzedo uit Darien vertrokken waren / om de Koning te gaan vinden / en dat zy zulks in d'hoedanigheit van Pleitbezozgers deeden / der geenen die'er overig waren; zoo baarde dit nieuwe opstaakelen van wegen dat Bartholomeus Hurtado, die dooz Vasco Nunez begunstigd wierd / en vermeende / dat hy onderstut met zynen gunste / d'anderen wel mishandelen mogt / agtende zig niet minder dan hen allen. Zy zig hier over verontwaardigd agtende / wierpen onder hen Alonzo Perez de la Rua dooz Kapitein op; een man die zig eerlang in zyn ere gehoond vond. Dus beslooten ze dan om zig van den Perzoon van Vasco Nunez te verzeekeren / en hem het bestier en 't gezag te benemen / dat hy dooz hem zelven / en van gelyken dooz Bartholomeus Hurtado hadde / als de doornaamste bewerker van hun ongenoegen. Dog Vasco Nunez, die een voorzigtig en zeer behendig man was / wist al-

Nieuwe onlusten onder die van Darien.

Die tegens Nunez aan kanten.

leg

leſs wat'er omging / en zyn voorneemen / was om- 1512.
zigtiger dan dat van hen / zoo dat hy zig van den
Kapitein Alonzo Perez verzekerde. De Zamen-
zweerders namen eerlang de wapenen op om hem
te verloſſen; maar Vaſco met de vrienden dien hy
aan zyn zyde konde krygen / uitreikende / als me-
de die hen nog niet verlaaten hadden / en gereed
zynde om d'eene tegens d'anderen handgemeen te
geraaken / waren'er onder hen zoo veel van d'eene
als d'andere zyde / die de zaake ryppelyk overwee-
gende / zeiden: Waar toe zal ons het ombrengen De verſchil-
van elkanderen dienen? na dat van welker zyde wy len bygelegt.
overwinnaars zullen zyn, deezen dog niet ontgaan
zullen van door d'Indiaanen uitgeroeid te worden;
zulks dat ze nog dien dag de wapenen neer leiden /
onder voorwaarde / dat Alonzo Perez zoude ont-
ſlagen zyn. Maar gelyk de heimelyke vyandſchap
toen nog niet was uitgewiſcht / zoo namen de za-
menzweerders den volgenden dag Bartholomeus
Hurtado gevangen / die ingelyks eerlang door
middel van eenige zyner vrienden / die voor hem
ten dienſte ſtonden / ontſlag verkreeg. Hoogtans
lietent de zamenzweerders hier niet by blyven / maar Egter be-
beſloten Vaſco Nunez gevangen te neemen; zig ſluiten eeni-
verheeldende / dat ze hier door hunne verſchillen gen om zig
zouden ten einde brengen; voorwendende dat hy van Nunez
geen Goud noch Slaaven naar de verdienſten van ter verzeke-
den eenen als d'anderen uitdeelde; 't geen alles niet ren.
geſchiede / dan onder voorneemen / om hem tien
duizend Caſtellanos 't ontrooven dien hy nog ove-
rig hadde / op dat ze dien aap onder hen verdeelden.
Vaſco Nunez hier af berigt hebbende / vertrok des
nagts buiten de Stadt onder voorwendzel van op
de Jagt te zullen gaan / vertrouwende zig op die
geenen waar van hy wel wiſt dat ze wat meerder
belang in deeze zaake hadden / en dat hy in hun ge-
zelſchap beter verzekerd zoude zyn; 't geen dan ook
gebeurde gelyk hy 't zig verbeeld had. Want als
hy zig van de tien duizend Caſtellanos verzekerd
hadden / deelde ze Alonzo Perez uit / en gaf 'er van
aan eenige der gemeenſte lieden / meer als gevoeg-

1512. en dat hy door dat middel een goed gedeelte der zaaken / waar mede hy beſchuldigd was / zou konnen uitwiſſchen; en zoo hy in tegendeel in zyne onderneeming quam te ſterven / hy dan van alle vreeze ontſlagen was. Als hem nu dit ſtaphoudelyk in zynen geeſt geprent ſtond / ſprak hy des wegen zyne Kaſtiliaanen aan / en verklaarde hen / dat alhoewel deeze onderneeminge hem vermetel ſcheen / hy ze egter verhoopte uit te voeren. Daar op verkoos hy honderd en taghentig Kaſtiliaanen / alle de gehardſte die in Darién waren / waar van die / die Chriſtoffel Serrano over gebragt hadde / het meeendeel uitmaakten / en hem onvermoeidelyker en gehoorzaamer voor quamen / waar nevens hy een goed getal van houden voegde: en duizend Indiaanen om den leeftogt aan te voeren / vergaderd hebbende / begaf hy zig met hen allen in eene Brigantyn / en tien Kanoös van genoegzaame groote en bequaam om deezen Togt te doen. Na dat hy dan zyne manſchap met ſchilden / degens / ſchietgeweer en andere wapenen voorzien hadde / verwagte hy de bequaamſte tyd om te vertrekken. Nog hoe hy die Togt volvoerd heeft / en wat hem daar in wedervaren is / zullen we hier na onder de Scheeps-togten verhalen / die Pamphilio de Narvaes uit laſt van Diego de Velazques in 't Jaar 1513. gedaan heeft.

Te deezer tyd arbeide men in Kaſtilje over de zaaken van d'Indiën, en men had berigt dat zekeren landaard naar 't Eiland Guadaloupe zig begeevende / zonder zig te bekommeren over 't geene hen de Geeſtelyken onderweezen / door de Karibaanen gedood waren / en dat die ſtrooperyen deeden in 't Eiland St. Jean en op andere plaatzen; des beſloot men om hen den Oorlog aan te doen / en om ze als Slaaven gevangen te neemen / waar mede men d'Indiaanen van d'andere Eilanden in ruſt bragt / die des wegen verligtinge ontfingen / en daar door alzoo verhinderd wierd / dat ze van hunne ſtrooperyen aflieten. De Broeders Dominicaanen ingelyx verlof verzogt hebbende / om te Se-

vil-

Met deeze nieuwe kragt die hem dus te beurt viel/ besloot hy zig verder landewaards in te begeeven/ om nieuwe Landen te winnen/ na dat men hem reeds door d'oorders quam in die staat te stellen/ dat ieder hem gehoorzaamen moest; en het verder ook niet ooitbaar was/ het volk zonder bezigheid te houden. En om deeze vervolginge te vermeerderen/ wierd door eenige gebeden/ om die gevangenen waren/ te verlossen/ en met hen weder te verzoenen; 't geen Nunez voldeed. Dog deeze vreugde wierd wel haast van het tegendeel gevolgt/ nademaal den Bakhalaurus Enciſe aan 't Hof gekomen zynde/ zyne klagten aan den Koning deed/ wegens het ongelyk dat hy vermeende van Vaſco Nunez aangedaan te wezen/ daar by voegende/ het verlies en verderf aan Diego de Nicueza overgekomen/ en dat hy als door geweld en door liſt het beſtier van Darien was magtig geworden. Waar over de Koning zeer geſtoort zynde/ gelaſte dat men dies regt deed/ naar de wyze in regten beſtaande; worrdende gevonniſt in de voldoeninge van alle de ſchaaden/ verlies en onkoſten van Enciſe, door zoo veel het Burgerlyke aanging; en wegens het Geregtsſtraffelyke/ wierd zulks verſchooven/ tot dat hy tegenwoordig was/ om zig des wegen te verdeedigen. Nunez hier af berigt gekregen hebbende/ was ieder oogenblik over zyn verderf in vreeze/ en bedugt dat hem iemand qualyk handelen en de voet ligten zou. 1512.

Vaſco Nunez beſluit een Landrogt te doen.

Klagten door Enciſe ten Hoofe tegens Nuñez.

Hy zig aldus in verſcheidene gedagten ingewikkeld ziende/ die hem nagt nog dag ruſt lieten en egter een moedig man was; beſloot hy d'andere Zee te zoeken/ en de rykdommen die men hem doen hoopen hadde/ van'er te zullen ontmoeten; niet tegenſtaande het toen eene zeer gevaarlyke zaake was/ dewyl men hem gezegt had/ dat hy zig ten minſten van duizend man voorzien moeſt vinden; egter moedigde hy zig maar des te meer daar toe aan. Hy verbeelde zig/ dat indien hy ten einde van zyn oogmerk quam/ hy als dan des eenen grooten dienſt voor zynen landaard verrigt zou hebben

Nunez beſluit een nieuwe Zee te zoeken.

1513. en dat hy door dat middel een goed gedeelte der zaaken / waar mede hy beſchuldigd was / zou kunnen uitwiſſchen; en zoo hy in tegendeel in zyne onderneeming quam te ſterven / hy dan van alle vreeze ontſlagen was. Als hem nu dit oogmerk in zynen geeſt geprent ſtond / ſprak hy des wegen zyne Kaſtiliaanen aan / en verklaarde hen / dat alhoewel deeze onderneeminge hem vermetel ſcheen / hy ze egter verhoopte uit te voeren. Daar op verkoos hy honderd en taghentig Kaſtiliaanen / alle de gehardſte die in Darien waren / waar van die / die Chriſtoffel Serrano over gebragt hadde / het meeſtendeel uitmaakten / en hem onvermoeidelyker en gehoorzaamer voor quamen / waar nevens hy een goed getal van honden voegde: en duizend Indiaanen om den leeftogt aan te voeren / vergaderd hebbende / begaf hy zig met hen allen in eene Brigantyn / en tien Kanoös van genoegzaame groote en bequaam om deezen Togt te doen. Na dat hy dan zyne manſchap met ſchilden / degens / ſchietgeweer en andere wapenen voorzien hadde / verwagte hy de bequaamſte tyd om te vertrekken. Hoe hoe hy die Togt volvoerd heeft / en wat hem daar in wedervaren is / zullen we hier na onder de Scheeps-togten verhalen / die Pamphilio de Narvaes uit laſt van Diego de Velazques in 't Jaar 1513. gedaan heeft.

Te deezer tyd arbeide men in Kaſtilje over de zaaken van d'Indiën, en men had bericht dat zeeren landaard naar 't Eiland Guadaloupe zig begeevende / zonder zig te bekommeren over 't geene hen de Geeſtelyken onderweezen / door de Karibaanen gedood waren / en dat die ſtrooperyen deeden in 't Eiland St. Jean en op andere plaatzen; deg beſloot men om hen den Oorlog aan te doen / en om ze als Slaaven gevangen te neemen / waar mede men d'Indiaanen van d'andere Eilanden in ruſt bragt / die deswegen verligtinge ontfingen / en daar door alzoo verhinderd wierd / dat ze van hunne ſtrooperyen afſtieten. De Broeders Dominicaanen insgelyx verlof verzogt hebbende / om te Se-

vil-

vilje een Huis te mogen hebben / om'er d'Indianen 't onderwyzen / smeekten dat men hen zulks bewilligen mogt / en dat men eerstelyk vyftien der zelver daar in onderhouden zou / op dat als deeze aldaar wedergekeerd waren / men'er wederom andere vyftien verschaffen mogt ; dewyl d'Aards-Bisschop van Sevilje zig door eenen yver van liefde aanbood / hen 't onderhouden. Te meer nu men bericht had wegens 't geene Diego Velazques in Cuba verrigte / waar over men zig zeer vergenoegd vond ; overzulx gelaste de Koning aan den Ammiraal en aan de Regters van Appel , (aan wien men van toen af als ze van Sevilje vertrokken / dagelyks belaste / zoo door woorden als geschriften ;) dat de zorge die Diego Velazques nam om in dit Eiland alles te herstellen / zeer gepreezen wierd / want hy verzorgde met al zyn vermogen om 't volk door zagtigheid te besturen ; en dat indien ze hardnekkig waren / hy hen door woorden / beloften en anders door bedreygingen noodzaaken zou / om zoo veele hy konde te vermyden / dat men tot geen geweldaadigheid quam. 1512.

't Bestel van Diego Velazques op Cuba gepreezen.

Ondertusschen had de Koning byzondere zorge / dat men de Straat waar van den Ammiraal Christoffel Kolumbus aanwyzinge gedaan hadde / mogt ontdekken / nademaal het zig liet aanzien / dat men door de zelve naar de Specerye-Eilanden komen kon / zonder den Koning van Portugaal wegens zyne Grenzen te benadeelen. Ten dien einde / had hy Jean Diaz de Soliz en Vincent Yanez Pinzon gezonden / om alles wat ze konden / ten Suiden 't ontdekken ; die toen deeze groote vloed vonden / waar aan zy de naam van Solis gaven / waar tegenwoordig Rio de la Plata geheeten word. En gelyk het waar was / dat de Koning dit Jaar gelaste / dat men een Schip verbaardigde / waar mede Jean Diaz gehalten zou d'ontdekkinge van deeze Straat te doen ; zoo vond hy 't egter geraaden deezen Togt wat te vertraagen / en liet zig eerstelyk aan de zaaken van 't vaste land gelegen zyn / en'er in te voorzien / alles wat des 't noodigste was:

waar

1512. waar dooꝛ men verhoopte / (na dat'er den Admiraal Chriſtoffel Kolumbus berigt van gegeven had) ingelijks eene Straat te vinden. Daar nevens wilde hy zulks / raakende deeze Scheepstogt naar 't Suiden / met den Koning van Portugaal overweegen / op dat deeze Kroon / die vermeende dit alles te bezitten / om dat hy ontdekt hadde 't geene men tegenwoordig Brazil noemd / desweegen geen vermeende nadeel daar uit ontfangen mogt.

Dus gelooven we / dat die geenen zig misleiden / die geſchreeven hebben dat Jean Diaz de Solis deezen Togt in den Jaare 1512 verrigte / dewyl zulks eerſt in den Jaare van 1515 geſchied zy. De begeerte nu om deeze Straat 't ontdekken / verooꝛzaakte / dat de Koning eenige ervaarene Perzoonen / in 't doen van deeze Ontdekkingen / onderhield: dat veele Weereldkundigers hem beveſtigden / dat men'er noodzaakelyk eene aan de kuſt van Bacallaos hebben moeſt / en eenen anderen ten Weſten. Men moedigde zig dan aan / om Sebaſtiaan Gaboto, een Engelsman, in zynen dienſt te beroepen / van wegen dat hy geagt was / zeer ervaaren in de konſt der Scheepvaart te zyn; en ten dien einde ſchreef men aan Milord Ulibi, Algemeen Bevelhebber van den Koning van Engeland, op dat hy ten dienſte van Kaſtilje gezonden wiezd; 't geen op den dertienden van September deezes Jaars geſchiede. Sebaſtiaan Gaboto quam dan in Kaſtilje, en den Koning beſchonk hem met den tytel van Kapitein / nevens eene goede wedde / en bleef in zynen dienſt / om zyne bevoelen uit te voeren.

Sebaſtiaan Gaboto, Engelsman in 's Konings dienſt aangenomen.

Als nu te deezer tyd / Jean Ponze de Leon aan 't Hof gekomen was / en de Koning met een goed gelaat had aangetroffen / (gelyk hy ook by hem in agtinge was;) zoo verzogt hy verlof om zyn vermeende Eiland te gaan bevolken / dooꝛ hem Bimini en Florida genoemd; dat hem de Koning bewilligde / byaldien het geene landen waren reeds ontdekt / nog ook niet van de Kroon Portugaal af-

De verdere ontdekkinge van Florida aan Jean Ponze toegeſtaan.

hin-

bingen; en dat hy d'ontdekkinge geduurende drie Jaaren deed / mids dat hy die in dit zelve Jaar aanving. Doch hy volbragt niet wat hy beloofd hadde; nademaal hy zig niet toen hy vertrokken was / in 't Eiland St. Jean bevond / als wanneer de berugtheid van Cortes daaden / veele Bevelhebbers aanmoedigden / om zulks 't ondernemen. En alhoewel eenige ſchryven dat hy'er te voozen vertrok / zoo geſchieden 't egter niet dan in den Jaare 1521 gelyk zyne eigen Brieven uitwyzen / die hy aan Koning Karel den Eerſten van dien naam / (Rooms Keizer) aan den Kardinaal Adriaan en aan Franciſcus de los Cobos, Groot Bevelhebber van Leon, ſchreef / waar van breeder te zyner plaatſe. Hy was dan met Jean Ponze de Leon over-een gekomen / om in deeze Koningryken / en in eenige andere deelen van Indiën op te regten wat hem goed dagt / hem toeſtaande zoo veel volks als hy wilde; en dat hy het Eiland ontdekt hebbende / daar van het beſtier geduurende zyn leven zou hebben / nevens nog andere voorwaardens / wanneer hy'er de verdeelingen doen zoude / zynde als d'eerſte bewoonders voorgetrokken / en dat ze het beſtier over alle d'Eilanden die deeze van Bimini aangrensden / behouden konden; doch dat hy egter onder zyn gezelſchap / geene anderen dan inboozlingen deezer Koningryken / met zig voeren zou; en dat hy in Hiſpaniola borge ſtellen moeſt / om het geſloote beding / zoo als over-een gekomen was / geſtand te doen. Deezen Jean Ponze nu / een gunſteling zynde van Pieter Nunez de Guzman, Groot-vader van den Infant Don Ferdinand, in wiens huize hy opgevoed was / pozde hem niet hard aan om zynen laſt uit te voeren / zoo dat hy nog eenige Maanden in Kaſtilje bleef; onderwyl verliep dit Jaar. 1512.

En het beſtier daar af ingewilligd.

Maar nu waren'er reeds veele vergaderingen over de voorſtellingen der Vaders Dominicaanen gehouden; en de Koning gelaſte na veele tegenſtribbelens / dat men hen zeggen zou: „ Dat over „ de ſchikkinge der verdeelingen van d'Indiaanen / 1513.

's Konings antwoord op de voorſtel-

vee-

1513. „ veele Geleerden / zoo Godsgeleerden als in 't
„ Regten geoeffende Raaden met s' Konings vol-
liugen der Dominikaanen. „ heeten vergaderd waren; die in agt genomen heb-
„ bende de gunſte en Apoſtoliſche gifte / nevens an-
„ dere Aanordenningen / zy in 't byzyn van de Aarts-
„ Biſſchop van Sevilje over-een gekomen waren;
„ Dat men d'Indiaanen door verdeelingen / deelen
„ moeſt / en dat dit naar Godlyke en menſchelyke
„ Regten geſchieden mogt; en dat indien zulks hun
„ Gewiſſe bezwaarde / 't zelve op den Koning en
„ op die van zyne Raaden viel / en niet op die / die
„ d'Indiaanen bezaten / en dat men zig alduis bes-
„ weegen voor de Vaders Dominicaanen maatigen
„ kon / en dat men in dit geval alzoo met meerder
„ zagtigheid handelde. Maar gelyk de Koning
geloofde / dat zulks door eene te groote vrygeevig-
heid ontſtond / en dat de Geeſtelyken niet wel on-
derrigt waren van de redenen die den Koning ver-
pligt hadden / de verdeelinge der Indiaanen te doen
werkſtellig maaken; en het ook te hunnen doen /
wilde hy zig van het Apoſtoliſche gezag bedienen;
agtende de heiligheid en 't wel leeven van Broeder
Pieter de Cordoua en Broeder Antonio Monteſino
Pieter de Cordoua en Monteſino naar d'Indiën afgezonden. zeer hoog; dies wilde hy dat ze naar d'Indiën we-
derkeerden / op dat hunne Godvrugtigheid / de
vrugt / die hy voor de zaligheid hunner Zielen
wenſchte / alhaar voortbragt. En wat aanbelangd
het beſluit der Vergadering / ten dien einde aangelegt /
vervolgde hy: Dat'er zekere Orders in Valladolid
afgevaardigd waren / die twee-en dertig hoofd-
deelen aangaande de handelinge der Indiaanen /
behelsden / en byzonderlyk de Kriſtelyke Gods-
't Leven der Indiaanen afgemaald. vrugt / over welke men berigt gaf / dat ze zeer wei-
nig vrugts verſchaften / wegens hun quaade ge-
neigtheid / en 't weinige verſtand dat ze hadden / na-
demaal / wanneer men in hunne aandeelingen
quam / men bevond dat ze vergeeten hadden / al-
les wat men hen onderweezen had / zoo wel we-
gens den dienſt van Godt / als wegens hunnen
arbeid / en zig aan de ledigheid en ſchendaaden over-
gaven. Alduis wilde hy / dat men ze gebruikzaam

weêr in hen 't onderwyzen als van nieuws aanbeveelen zou. En alhoewel de Kastiliaanen onder wien zy waren / hen dikmaals hunne herdenkinge voorhielden / en hen bestraften / zoo verschafte dit / alzoo ze geene genegentheid hadden / egter geen vrugt; antwoordende dat ze wilden hunnen lust genieten / waar toe zy zig in hunne Gebuurschappen vergaderden; zynde hun voornaamste oogwit niet dan om in vryheid te leeven / en alles naar hunne gedagten te doen / zonder eenige agting elders voor te hebben. 't Was derhalven dat de Koning (ziende dat deeze wyze van leeven gantschelyk tegen het Kristen Geloove aanliep / en men verpligt was daar in te voorzien /) gelaste / Dat die van den Raad onderling met geletterden / weetenschap-en gemoed bezittende / zig beraaden zouden / die zig in deeze Vergaderinge mengden / nevens wien zig de Broeders Thomas de Matienzo en Alonzo de Bustillos, beide Doktors in de Godgeleerdheid van d'Order van St. Dominicus moesten vervoegen / welke gelast waren de berigten der geenen die genoegzaame kennisse der zaaken van Hispaniola en andere Eilanden hadden / in te haalen / en zulks aangaande de wyze van leeven der Indiaanen. Waar omtrent dan goed gevonden wierd / de Gebuurschappen en Gehugten deezer Landaard te veranderen en ze naby die der Kastiliaanen te voegen / op dat door den gedurigen omgang / die ze dus met elkanderen hadden / zy hunne gewoontens leerden / en genegentheid tot den Godsdienst kreegen / als mede dat ze van naby in agt namen / hoe zy zig gedroegen / op dat zy niet zoo ligtelyk vergaten wat ze hen onderweezen hadden / en dat wanneer zy ziek wierden / dat ze hen dan gedenken moesten en behulpzaam zouden zyn; daar beneven / dat ze hen des de moeite spaarden van aan de Gehugtens der Kastiliaanen te gaan en te komen. 1513.

Nieuwe Vergaderinge over 't bestier der Indiaanen.

Men voegden'er nog by / dat d'Indiaanen in hunne oude woningen zynde / men hen de Sakramenten zoo gemaklyk niet konde bedienen / als

1513. als de Kaſtiliaanen die nader waren / nog hunne kinderen zoo ſpoedig doopen; en dat insgelyks d'onderzoekers hun ampt zoo wel niet konden verrigten / nog hen van zaaken die hen noodig waren / tydelyk voorzien. Weshalven gelaſt wierd: „ Dat „ ze de Indiaanen die ze in deelinge hadden / voor „ hen deeden huizen bouwen / die zy Bohios noem- „ den / en zy haar den leeftogt verſchaften; Dat „ deeze huizen gebouwd zynde / men d'anderen / die „ d'Indiaanen in hunne Gehugtens reeds hadden / „ verbranden zou / op dat zy hunne begeerte om „ weder te keeren / verliezen mogten; dat men ook „ in deeze veranderinge / geene geweld noch wreede „ handeling tegens hen gebruiken zou / maar op „ alle wyze zagtelyk omgaan. Insgelyks wierd „ 'er bevolen / dat men de Kerken met Beelden ver- „ zieren en optoopen zou; men gaf ook onderrigt „ hoe men haar onderwyzen en de belydeniſſe af- „ vorderen moeſt; en dat men zulks niet dan aan „ eigenwillige deed; Dat eenen Kaſtiliaan / die hon- „ derd en vyftig Indiaanen in zyne verdeeling / en „ daar boven hadde / verpligt was om een kind te „ leeren leezen en ſchryven / en daar toe een uitkie- „ zen dat hem de beſte geeſt dagt te hebben / op „ dat deeze als dan wederom anderen zou konnen „ onderwyzen / dat indien eenige Indiaanen krank „ wierden / men bezorgde hem zyne belydeniſſe te „ laaten doen / in gevallen dat hy zulks magtig „ was; en zoo niet / dat men hem behulpzaam was „ om hem het Geloove en andere Gebeden te doen „ opzeggen / zonder van hen deswegen ietz af te „ vorderen; Dat wanneer eenigen Indiaan quam „ te overlyden / men bezorgen moeſt dat d'anderen „ met het Kruis ter begraavinge gingen. Men „ gelaſte daar-en-boven / dat die geenen die In- „ diaanen onder hen hadden / verpligt waren hun- „ ne kinderen / agt dagen na de Geboorte te laa- „ ten doopen. Dat alle de Kinderen der Kaciquen „ ter ouderdom van drie Jaaren en daar onder aan „ de Geeſtelyken van St. Franciſcus gegeeven wier- „ den / en dat zy hen vier Jaaren by zig hielden /

Wat in de zelve beſloo- ten word ten voordeele der Indiaa- nen.

om

„ om hen 't onderwyzen in de zaaken van 't Geloof/ 1513.
„ als mede om ze te leeren leezen en schryven / en
„ als dan aan hen weder gegeeven wierden / die
„ ze hen aanbevoolen hadden. En wat d'onder-
„ wyzinge aanbelangd / dat men insgelyks de zelf-
„ de zorge zou hebben over d'andere Indiaanen hun-
„ ne nagebuuren / als over die van hun land. En
„ op dat de kinderen der Kaciquen in de Latynsche
„ Taal onderweezen wierden / zoo gelaste den Ko-
„ ning aan den Bakkalaurus Hernan Xuarez daar
„ toe derwaards te gaan / met ozder om tot zyne
„ inkomsten / zeeker Jaargeld te heffen.

„ Men leide eene straffe op al die geenen die zig Nieuwe orders daar toe gegeeven.
„ van d'Indiaanen bedienden / om hen tot last-
„ draagers te verstrekken / te meer alzoo men ver-
„ staan hadde / dat de Werk-beesten uit Kastilje over
„ gebragt / zig reeds veel vermeerderden; men be-
„ laste dat d'Indiaanen die in de Goud-mynen
„ moesten gebruikt worden / alleen vyf Maanden
„ des Jaars daar in gebezigt wierden / naar wel-
„ ke tyd men hen veertig dagen zou laaten uitrus-
„ ten / en dat zulks in zoodaniger wyze in agt ge-
„ nomen wierd / dat ze alle op een-en zelfden dag
„ van den arbeid astieten / en zig in hunne huizen
„ gingen uitrusten / en dat geduurende deeze veer-
„ tig dagen van uitrustinge / men geenen Indiaan /
„ ten zy hy een Slaaf was / tot den arbeid der Goud-
„ mynen gebruiken mogt. Men stelde insgelyks
„ ozder op den leeftogt / die men hen verschaffen
„ moest / en over de Kust-bedden en Kleederen / en
„ voor de rest zoodaniger wyze te handelen / dat men
„ ze noodzaakte om te huwelyken / en hen daar by
„ deed te verstaan geeven / dat ze niet meer dan eene
„ vrouwe konden hebben / en niet te trouwen met
„ eenige na-maagschap tot in het vierde lid. Dat
„ men hunne gewoonte van aderlaating / en van
„ zig het ligchaam te beschilderen moest afschaffen /
„ als mede van zig vol te zuipen; Dat men in gee-
„ nerleye arbeid de zwangere vrouwen gebruiken
„ zou / en dat geenen meester zig van d'Indiaanen
„ eenig anderen bedienen mogt. Blyvende verders

1513. „tot des Onderzoeckers laſt / rekening te houden „wegens d'Indiaanen die in hunne afdeelinge ge„booren worden / en die'er ſturven. Dat geenen „Kaſtilliaan hen met ſlokken afroſſen / noch met „roeden geeſſelen / noch in de gevangenisſe werpen „mogt / hoog dat zoo zy iets deeden dat ſtraf ver„diende / men zig hp den Onderzoecker te verhoogen „had / en dat'er ten dien einde twee in ieder Ge„huigte wezen zouden / welkers ampt zou zyn om„ga te ſlaan / dat al deeze verordineerlingen werk„ſtellig gemaakt wierden ; en welke Onderzoekers / „door den Admiraal en door de Koningiphe Amp„tenaaren zouden benoemd worden / en de zoodani„ge uit de vroomſte en wpſten onder hen te verkiezen; „en dat ze ook in gevalle van hen niet wel en getrou„welpk in hun ampt te gedragen / meeſten ont„ſlagen / en anderen in hunne plaatze geſtelt wor„den. Dat d'Onderzoekers tweemaal s'Jaars „twee en twee / dat is gezamentlpk en niet alleen „meeſten onderzoek doen ; Dat ze d'Indiaanen „die gedrugt of afgedwaald zyn / niet in hunne „huizen voeren / maar in bewaaringe houden moeſ„ten / tot dat ze door hunne meeſters weder ge„vorderd wierden. Toen haaſt deeze Ordeningen af„gevaardigd waaren / verzogten ze de gunſtelingen deezer Indiaanſche afdeelingen van den Koning te hebben ; waar van d'eerſte den Biſſchop van Palencia was / die'er agt honderd in vier Eilanden hadde / te weeten in Hiſpaniola , St. Jean , Cuba en Jamaica hem aangedeelt. Den Bevelhebber Lope de Conchillos bezat'er elf honderd. Ferdinand de Vega twee honderd / en Jean Cabrerd , den Licentiaat Morica en anderen van verſcheide hoedanigheden / eenigen meer en anderen min ; die dan eerlang hunne Hofmeeſters of Dienaars zonden / om bezittinge van de zelven te neemen / en hen te beſtieren.

Pieter de Cordoua verzoekt met eenige Geeſtelyken naar

Broeder Pieter de Cordoua ziende nu dat de zaaken afgehandeld waren / ſmeekte voor den Koning hem gunſtig te willen weezen / en hem te vergunnen / met de Geeſtelpken van zyne Order naar

't vaſte

1513.

vaste land te mogen trekken, om den volke te leeraaren zonder door de Kastiliaanen daar in verhinderd te zyn. De Koning in agt neemende dat dit verzoek heilig en loflyk was; waar by quam de agtinge die hy voor den Perzoon hadde, die zig aanbood, beval dat men hem zyne afvaardiginge verschafte, gelykerwys hy ze begeeren zou; zulks dat men hem bewilligde alles wat hy verzogt, op dat men hem van Hispaniola Schepen en leeftogt verzorgde, en alles wat tot deezen Togt noodig was. En om tot den Godlyken dienst van middelen gerieft te zyn, gaf men hem volmagt, om Vaatjes van Meel en Wyn voorzien te worden, nevens werktuigen om Hostiën te maaken, Klokken en Kerkgewaaden, waar toe hy van den Koning naar zyn behaagen gevolmagtigd was, als mede gezamentlyk voor 't Klooster van St. Dominicus op Hispaniola, en zoo ook voor deeze, die hy van voorneemen was aan 't vaste land te stigten. Zoo draa hy in 't Eiland aangekomen was, vertoonde hy zyne Orders aan den Ammiraal, en aan de Koninglyke Amptenaaren, die ze naaukeuriglyk agtervolgden, in verwagtinge dat men hem de plaats aanwees waar men de bevolkinge doen moest, nevens d'order die men'er in te houden had. Hy zond dan drie Geestelyken, op dat ze eenen aanvang maakten met onder d'Indiaanen te prediken, en hunne meening te doen zien, als ook de gelegentheid des lands ga te slaan, waar van ze hem berigt te geeven hadden. Men verzorgde hem een Schip om ze naar 't vaste land te voeren, dat het naaste aan dit Eiland gelegen, omtrent twee honderd mylen van daar was. Die'er zig nu derwaards begaven, waren de Paders Antonio Montesino, Franciscus de Cordoua Godgeleerde, van Cordoua geboortig, en Jean Garces, waar van reeds hier voren gesprooken is, die het Geestelyke kleed aangenomen hebbende, een heilig leven voerden en alle drie gezamentlyk zeer genoegd en verheugd in zoodanig eene waardige verrigtinge waren, zig onderwerpende alle gevaaren uit te staan,

't vaste land te vertrekken.

Die hen derwaards begaven.

1513. ſchied was / alwaar de Geeſtelyken waren / door wiens beſtel dit gevangen-nemen ondernomen was; zulks dat deeze Regters de Indianen onder hen verdeelden / om'er zig als Slaaven van te bedienen / of voor Naborias, nadien men'er tweederleye hadde; namelyk Slaaven die in den Oorlog gevangen wierden / en anderen der geenen die niet verkogt konden worden; en deeze laatſte wierden Naborias genoemd / nademaal d'Indianen ingelyks hunne Huis-dienaars zoo noemden. Weinig tyds hier na quam ook het ander Schip met de Brieven deezer Geeſtelyken aan te landen / en de Kapitein van 't eerſte Schip gewaar wordende / dat zyne begaane daad ontdekt was / ontvluchte het in het Klooſter van Mercy dat men toen begon te bouwen / en nam dat Kleed aan / uit vreeze voor het Geregte. Na dat dan de Brieven der Geeſtelyken onderzogt waren / en dat die van 't Klooſter der Dominikanen het gevaar bemerkten / waar in deeze arme Geeſtelyken ſtonden; en onder anderen / Broeder Antonio de Monteſino, die reeds van 't Eiland St. Jean was overgekomen / en de Brieven vertoonde die aan de Regters der Bercoepinge behoorden. Alhoewel deeze nu meenigmaalen verzogt wierden dat ze den Kacique Alonzo, nevens zyne vrouwen en zeventien huisgenooten in vryheid ſtelden / en dat ze hen in 't koorte deeden ſcheep gaan / om ze weder naar hun land te zenden / voor dat d'Indianen de Geeſtelyken deeden ſterven; zoo waren egter alle deeze voorbeden / klagten en ſmeekingen van niet veel kragt / nog zelfs de vermoedelyken dood der Geeſtelyken die'er uit te volgen ſtond / nog den laſter die men de Kriſtelyken Godsdienſt aanwreef / waar in zelfs d'eere van zyne Majeſteit gewaagd wierd / en het gevoelen dat hy'er van hebben kon / met regtvaardige redenen wierd aangewezen; nademaal men hem de zaak / zoo ze voorgevallen was / gewiſſelyk vertoonen zou / waar na men eene naauwe navorſſinge zou doen wegens die geenen / die zig in en met zoodanig een ſchandelyke dieſſtal hadden in-

Brieven der Geeſtelyken om het ontſlag deezer Indianen aangekomen.

Werken egter geene ontſlaginge uit.

zekerd was / maar'er zig anderzins niet vertrouwd zou hebben; zulks dat den Kacique hem onder deeze verzekeringe in de Sloep begaf / verzeld met zyne vrouwe en zeventien Perzoonen / die ongetwyfeld zyne Kinderen / Bloedvrienden en eenige Dienaars waren. Soo dra zy binnen boord waren / ging men 't zeil / en sloegen te gelyk de hand aan hunne Degens / om hen te verhinderen dat ze zig niet buiten boord wierpen. Als ondertussen die van het Gehugte zig dus bedroogen zagen / liepen ze alle naar den Oever / alwaar d'overige Geestelyken waren / die zy alle wilden dooden / gelovende dat ze van dit verraad wel geweeten hadden. De Geestelyken verontschuldigden zig / en konden d'Indiaanen die over dit geval weenden / niet dan met de grootste bezwaarnisse te vreeden stellen; beloovende hen hunnen Kacique binnen vier Maanden te doen wederkeeren. Als nu soo wel d'een als d'ander in deeze bekommernisse waren / wilde Godt de Geestelyken vertroostinge zenden / want daar quam een Schip aan / welkers volk te lande gekomen / alle zeer verwonderd waren / de Geestelyken en d'Indiaanen dus verlegen te zien. Doe soo dra zy de reden vernomen hadden / boden zy alle hunnen dienst aan om'er in Hispaniola berigt van te geeven / en te bewerken / dat den Kacique nevens alle die hem verzelden / haar weder toegezonden wierden. De Geestelyken schreeven mede aan hunnen Prelaat / Broeder Pieter de Cordoua, hem doende weten / dat indien ze in vier Maanden deeze Indiaanen niet weder herstelt zagen / dien Landaard voorgenoomen had hen alle te doen sterven. 1513.

Welker Kacique met zyn gezin onthaald en onder 't zeil gaan gevangen gehouden en naar Hispaniola gevoerd word.

De Geestelyken deswegen met de dood gedreigd.

Het Schip met deeze geroofde Indiaanen onderwyl te St. Domingo gekomen / verkogten ze de zelve aldaar voor Slaaven / en de waaragtigste meeninge is / dat het de Regters van Beroepinge waren / die hen kogten / zonder na te vorssen of ze door het Oppergezag tot Slaaven gemaakt waren / nog de wyze die daar in gehouden was; doch dat ze wel geweeten hadden / dat het te lande ge-

Ontvoerde Indiaanen door de Regters der Beroepinge voor Slaaven ingekogt.

1513. ſchied was / alwaar de Geeſtelyken waren / door wiens beſtel dit gevangen-nemen ondernomen was; zulks dat deeze Regters de Indianen onder hen verdeelden / om'er zig als Slaaven van te bedienen / of voor Naborias, nadien men'er tweederleye hadde; namelyk Slaaven die in den Oorlog gevangen wierden / en anderen der geenen die niet verhoogt konden worden; en deeze laatſte wierden Naborias genoemd / nademaal d'Indianen ingelyks hunne Huis-dienaars zoo noemden. Weinig tyds hier na quam ook het ander Schip met de Brieven deezer Geeſtelyken aan te landen / en de Kapitein van 't eerſte Schip gewaar wordende / dat zyne begaane daad ontdekt was / ontſlaagde het in het Klooſter van Merey dat men toen begon te bouwen / en nam dat Kleed aan / uit vreeze voor het Geregte. Na dat dan de Brieven der Geeſtelyken onderzogt waren / en dat die van 't Klooſter der Dominikanen het gewaar bemerkten / waar in deeze arme Geeſtelyken ſtonden; en onder anderen / Broeder Antonio de Montefino, die reeds van 't Eiland St. Jean was overgekomen / en de Brieven vertoonde die aan de Regters der Bevoeginge behoorden. Alhoewel deeze nu menigmaalen verzogt wierden dat ze den Kacique Alonzo, nevens zyne vrouwen en zeventien huisgenooten in vryheid ſtelden / en dat ze hen in 't hoogte deeden ſcheep gaan / om ze weder naar hun land te zenden / voor dat d'Indianen de Geeſtelyken deeden ſterven; zoo waren egter alle deeze voorbeden / klagten en ſmeekingen van niet veel kragt / nog zelfs de vermoedelyken dood der Geeſtelyken die'er uit te volgen ſtond / nog den laſter die men de Kriſtelyken Godsdienſt aandeed / waar in zelfs d'eere van zyne Majeſteit gewaagd wierd / en het gevoelen dat hy'er van hebben kon / met regtvaardige redenen wierd aangewezen; nademaal men hem de zaak / zoo ze voorgevallen was / getrouwelyk vertoonen zou / waar na men eene naauwe navorſſinge zou doen wegens die geenen / die zig in en met zoodanig een ſchandelyke dieſſtal hadden in-

Brieven der Geeſtelyken om het ontſlag deezer Indianen aangekomen.

Werken egter geene ontſlaginge uit.

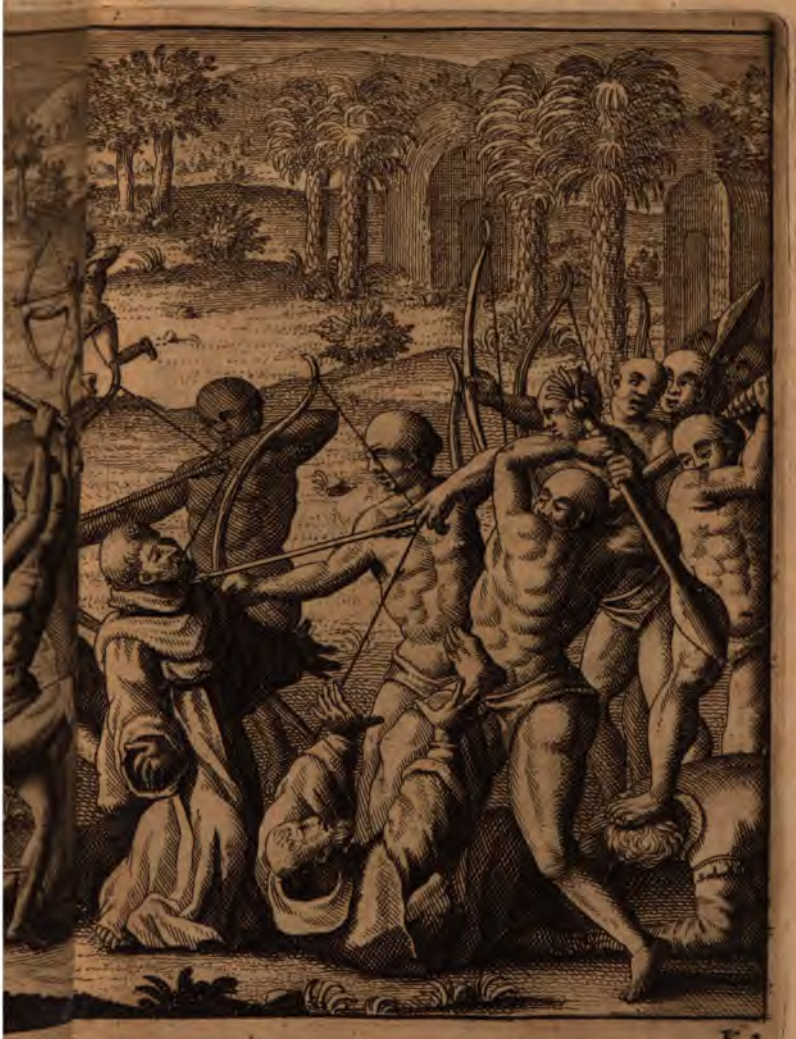

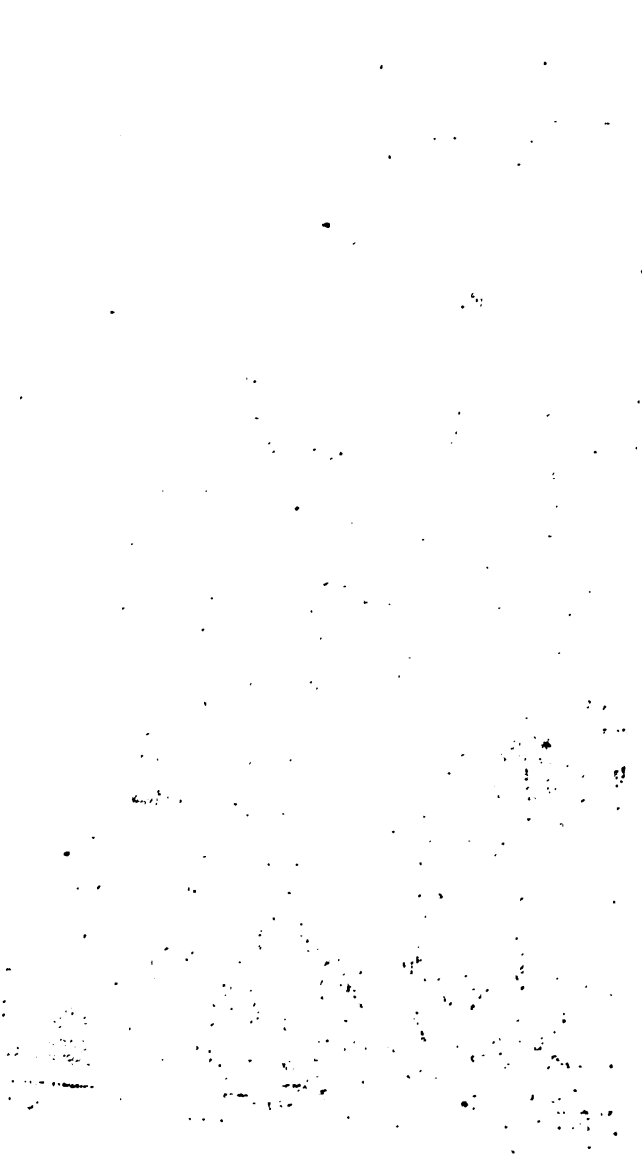

ingewikkeld. Op dusken wyze dan moest den Kacique en al de zynen / in slavernye en zig ten dienst van deeze eerlooze Regters schikken. d'Indiaanen onderwyl ziende dat reeds de vier Maanden ten einde liepen / wierden de Geestelyken jammerlyk door hen vermoord; als eerstelyk Broeder Jean Garces, in 't byzyn van Broeder Franciscus de Cordoua, die gebonden was / en zynen dood beschouwen moest. Tot gemak nu van deeze Peerlvisschery / beslooten de Kastiliaanen een Gehugte / in een Eilandje daar naby gelegen / te bouwen / wordende Cubagua genoemd; en alzoo men'er geen water om te drinken had / moest men 't zelve met Sloepen uit de Rivier van Cumana, die zeven mylen van daar gelegen was / afhaalen / en hadden in 't vullen van hunne water-vaten / meenigmaal met d'Indiaanen te twisten / want de Kastiliaanen ontvoerden ze in hunne Schepen / en gingen ze dan in Hispaniola verkoopen. Dog hier ter zyden zettende wat'er in dit Jaar aan 't vaste land gebeurd is / zal 't niet buiten ons oogwit loopen weder naar 't Eiland Cuba te keeren / en te bezien wat zig aldaar verder onder 't bestel van Diego Velazques heeft toegedragen; wiens eige Scheepstogt ter bevolking van dit Eiland / wy te vooren op 't Jaar 1511 en 1512 verhaald / en 't restant tot hier toe verschoven hebben.

1513.

De Geestelyken door d'Indiaanen van 't vaste land omgebragt.

VAN PAMPHILIO DE NARVAES,

gedaan uit bevel van

DIEGO VELAZQUES,

op 't Eiland *Cuba* naar het Landſchap

CAMAGUEY

en elders in 't Jaar 1513.

1513.

TEr tyd dat alles in 't Landſchap Bayamo zo danig herſteld was / dat die landaard zig wederom in zekerheid bevond / en gebruik van hunne woon-huizen namen; gaf men daar bericht van aan Diego Velazques die ſtraks daar na aan Pamphilio de Narvaes oyder gaf / om met de manſchap met welk hy de vlugtende Indiaanen vervolgd had / neffens die dien hy by Jean Gryalva gelaten had / (en 't zamen omtrent honderd man uitmaakten /) zig daar mede op weg naar 't landſchap Camaguey begeven zou / en onderweeg aandoen wat hem in 't Eiland 't eerſte ontmoete; daar-en boven dat zig ingelyks Bartholomeus de las Caſas by hem vervoegen zou. Op dan gezamentlyk de Reis-togt vooytzettende / quamen in 't Landſchap en het Gebugte van Cueyba, dat in hunnen koers lag / dertig mylen van Bayamo, alwaar Alonzo d'Ojeda en die by hem waren / waren aangekomen / na dat ze zoo veel arbeids en ongemakken in deeze Moel of Moeras verduurd hadden als wy reeds te voozen verhaald hebben. Na dat'er nu de Kaſtiliaanen wel ontfangen waren / en dooz d'Indiaanen onthaald / en dat'er eenige hunner kinderen gedoopt wierden / (gelyk zulks d'eerſte reize was dat het aldaar geſchiede /) begaven zig de Kaſtiliaanen weder van daar / en quamen in 't landſchap Camaguey, dat zeer

Diego Velazques geluſt Narvaes en De las Caſas naar 't landſchap Camaguey uit te trekken.

Worden van d'Indiawel ontfangen.

zeer groot en wel bevolkt was / zynde van Cueyba, meer dan twintig mylen afgelegen. Deezen landaard ontfing de Kastiliaanen zeer wel / en verstrekten hen van hunne Cazabi, dat het brood is dat zy eeten / als mede van hun Wild / by hen Guaniquinajos geheeten / dat die kleine stomme honden zyn / waar van wy reeds gesprooken hebben; nevens eenige Vis voor zoo veel als zy'er van bekomen konden. Zoo dra als'er Pader de las Casas aangekomen was / met eenige Kastiliaanen die hem verzelden / nevens d'Indiaanen van Hispaniola die de Kastiliaansche Taal verstonden / doopten hy de kinderen die'er in grooten getalle waren. Gelyk nu de Kastiliaanen in hunne gemeene vryheid (genoeg onder lieden van Oorlog in gebruik) zig niet vergenoegden / met alles wat hen d'Indiaanen eigentlyk gaven; alzoo beslooten de las Casas en Narvaes, om d'afterginge die zy hen deeden te verhinderen; dat d'Indiaanen ter helft van hun Gehugte zouden gesmaldeeld worden / en dat d'andere helft voor de Kastiliaanen overgelaaten wierd / als mede voor d'Indiaanen die ze met zig voerden; met verbod van swaare straffe niet in de wyk der Indiaanen te komen; d'Indiaanen zulks ziende / hadden voor het bezyn van den Pader de las Casas groote agting en hielden hem voor hunnen Beschermer / even als of hy meer gezags dan alle d'anderen hadde. Ja d'agtinge die zy hem toe droegen / was in zoodanig een geloove onder hen aangegroeid / dat hy om iets wat hy begeerde / slegts een Indiaan te zenden had / met een weinig papier aan 't einde van een staf gebonden / en te zeggen / dat deeze letteren daar op geschreeven / inhielden dat zy zig gerust moesten houden / dat niemand zig afzonderde / en dat men hen geen ongelyk aan doen zou; dat zy alleenlyk den leeftogt verschaften / en bezorgden dat hunne kinderen gedoopt wierden; en voor-al dat ze zig van de helft hunner Gehugten ontslaan zouden / om die den Kastiliaanen in te ruimen / en zulks niet doende / zy dan de Pader de las Casas verlooznen zouden. En dit was in 1513.

De las Casas by d'Indiaanen in groote agtinge.

1513. der daad de grootſte bedreiginge die men hen doen kon / nademaal zulks van hen wierd aangezien / als of het van hunne eige Prieſters geboden was / die zy zeer hoog agten ; zoo dat het aanzien dat zy by hen hadde / in zeer groote waarde ſtond / en de weezen om zyne Beelden als Godſpraaken gehoorzaam te zyn / brage te weeg dat men te weeten kreeg / wat'er ook onder d'afwezigen omging.

Aldus paſſeerden de Kaſtilliaanen door eenige Gebuurſchappen / in de hoeks die zy hielden / alwaar de volkeren der omleggende plaatzen in menigte tot hen quamen / zeer begeerig zynde deezen nieuwen landaard te zien ; en byzonderlyk de vier Peerden die zy met zig voerden / waar over een ieder van hen zeer verbaaſt was / nademaal het gerugt zig deswegen door 't gantſche Eiland verſpreid hadde. Veel volks quam'er dan in een groot Gehugte / Caonao genoemd / om hen te zien ; en den zelfden dag voor dat'er de Kaſtilliaanen quamen / hielden zy zig om 't ontbyten aan den Oever van eene kleine Beek op / die vol van zeldere ſteenen was / op welker hen in gedagten viel hunne Begeng te ſchepen. Dan daar tot aan Caonao hadd men'er drie mylen af te leggen / dat niet dan eene vlakte was / zonder aldaar eenen dronk waters te vinden / dat hen zeer afmatte wegens den dorſt dien zy'er lyden moeſten. Zy quamen dan op den avondſtond aan het Gehugte / alwaar ze veel volks vonden / die overvloed van Cazabi en Viſſen in menigte hadden / overmits deeze plaats aan den Oever van een groote Rivier / en nahy Zee gelegen was. In eene plaatze vonden ze omtrent twee duizend Indiaanen / met de beenen na hunne gewoonte kruislings neder gezeten / gelyk de Kleermakers ; en beſchouwden deeze Peerden met de aller-grootſte verwonderinge. Nog waren'er in een groot Huis of Hutte / meer dan vyf honderd / die'er zig in ontweeken hadden / en wanneer eenige Indiaanen / die de Kaſtilliaanen met zig voerden / (en wel duizend in getal waren,) tot deeze huizen wilden inkomen / gaven hen die van binnen /

Verbaaſtheid der Indiaanen over het zien der Peerden.

nen / eenig gevoegelte / zeggende dat ze die beelden aannemen / maar niet by hen komen / nademaal zy wel wiſten / dat de dienaars meer quaad / dan hunne meeſters deeden. 1513.

Zy hadden ingelyks eene gewoonte / dat deeze aan wien de voornaamſte Bevelhebber order gaf / bezorgd was om den leeftogt te verdeelen / gevende d'Indiaanen aan ieder hun deel. Als nu Narvaes op zeeker dag te Peerd gezeten was / en d'anderen op die van hen / verzeld van Bader de las Caſas, die het uitdeelen van Brood en Wiſ in agt nam / zoo was'er eenen Kaſtiliaan die de hand haaſtiglyk aan zyn Degen ſloeg / en daar in van alle d'anderen / ten getalle van meer dan honderd gevolgd wierd / en begonden d'Indiaanen / die gezeten en alle verbaaſt over de Peerden waren / te beſtryden. De wanorder dus ontſtaan zynde / deed de las Caſas en die by hem waren / allen mogelyken vlyt / om ze te bevreedigen; en zoo 't niet d'onagtzaamheid van Narvaes belet had / (die hem als aangeboozen was /) men had'er aanſtondſ in voorzien. Dit nu veroorzaakte meerder quaads dan na behoozen; en gelyk men daar na onderzogt / wie d'eerſte had geweeſt om zyn hand aan den Degen te ſlaan / en waarom men eene zoo groote ligtvaardigheid gebruikt hadde / men kon 't egter niet te weeten komen; en ſchoon men 't al geweeten had / zoo wilde men 't egter ontveinzen; en telkens dat'er iets was dat men ymand wantrouwde / had zulks altyd een ongelukkig einde. De reden van deeze wanorder wierd gezegt / dat eenige Indiaanen over de beſchouwinge der Peerden / kennelyke teekenen hadden gegeeven als of ze de Kaſtiliaanen hadden willen dooden; daar by zeggende / dat ze in zekere Bloem-kranſſen die ze op hun hoofd droegen / eenige visbeenen zoo ſcherp als naalden / in gewonden hadden / en dat deeze beenen hen zouden dienen om de Kaſtiliaanen te wonden / en onder 't omarmen hen binden met de koozden die zy om hunnen middel droegen. Dit gaf men voor; maar 't was al te zwakken vermoeden om zoodanig

Groote wanorder door een Kaſtiliaan veroorzaakt.

1513. nige eene wanoꝛder te beroozsaaken. Ondertuſſen dat dit dooꝛ 'r gantſche Eiland vooꝛtſtoof / bleef 'er niemand meer / maar ieder vlugte naar Zee / om zig op de kleine Eilanden te bergen / die langs deeze Zuider kuſt zeer veele waren / en de zelve die d'Ammiraal Chriſtoffel Kolumbus, Jardin de la Reyna noemde. De Kaſtiliaanen uit dit Gehugte vertrokken zynde / legerden zig in eene groote vlakte / naby een Boſch gelegen / alwaar men veele Yuca vond / om 'er brood van Cazabi af te maaken; en ieder hier zyne hutte opgeſlagen hebbende / kregen de Indiaanen de Yuca bergaderen / waar van hunne vrouwen brood maakten. Een einde van eenige dagen / quam 'er eenen Indiaan ter ouderdom van vyf-en twintig Jaaren / zig aangeevende wegens die geenen die het Gehugte verlaaten hadden; deezen Indiaan begaf zig eens-loefs naar de Tent van Vader de las Caſas, en ſpraak met eenen zeer ouden Indiaan die zig Comacho noemde / en van Hiſpaniola was / die de las Caſas lange by zig gehad hadde / als een verſtandig man en een goed Kriſten. Hy zeide hem / dat hy van vooꝛneemen was / om by Vader de las Caſas te willen blyven / en dat hy nog eenen Broeder ter ouderdom van vyftien Jaaren had / die insgelyks wilde doen. Comacho preeſ zyn vooꝛneemen / en verzekerde hem dat de Vader hem zeer bereidwillig ontfangen zou; dit deed dan Comacho met den Vader ſpreeken / die het vooꝛ een goed teeken opnam / niets yveriger begeerende / dan zoodanig eenen Indiaan te hebben / om 'er zig als dan een tuſſenhandelaar omtrent d'anderen van te bedienen / waar dooꝛ hem zoo de middel gegeeven wierd om weder naar hun land en Gehugte te keeren. Vader de las Caſas ontfing hem met het grootſte genoegen / en beloofde insgelyks zynen Broeder te doen. Hy vroeg hem dan waar henen zig d'inwoonders deezer plaats begeeven hadden / en verzekerde hen geen ongelyk te doen zoo ze weder in hunne Gehugten quamen. Hy antwooꝛde hem / dat zy 'er wederkeeren zouden / en dat hy zig aanbood / in wei-

d'Indiaanen verlaaten hunne gebuurſchappen.

Eenen Kacique bied zig vrywillig aan De las Caſas onderwerpelyk te zyn.

weinig dagen / deeze inwoonders weder in hun Gebugte te doen komen / aanwien de plaatze waar zy gelegerd waren / toebehoorde ; en dat zulks door middel van zynen Broeder zou geschieden. De Vader schonk hem een hemde nevens eenige beuzelingen ; en Comacho hernoemde hem met den naam van Adrianico , die dan daar op wel vergenoegd wederkeerde / beloovende in 't korte zyn woord na te komen. 1513.

Bied zig aan d'Indiaanen weder in hun Gebugte te doen komen.

Adrianico nu bleef langer agter om zyne beloften te volvoeren / dan men gedagt hadde / zoo dat men reeds aan zyne wederkomst twyffelde. Op eerst daags / wanneer de Vader hier over in groote onrust was / zag hy Adrianico met zynen Broeder tegens den avond aankomen / en nevens hem omtrent honderd en vyf-en veertig zoo mannen als vrouwen / belaaden met hunne pakkaadjes / en eenige geschenken voor den Vader en de Kastiliaanen. Deeze aankomst verbolyhte het gantsche leger zeer / die aan deeze volkeren al straks de teekenen van vreede en vriendschap betuigden. De Vader de las Casas zond hen naar hunne huizen / op dat zy die weder bewoonden / maar Adrianico en zynen Broeder / bleeven by s'Vaders huisgenooten en by den ouden Indiaan Comacho , dien'er als zynen Huisbezorger gebood. Als deezen Landaard dus in order hersteld was / verspreide zig het gerugt eerlang door 't gantsche Eiland / dat de Kastiliaanen met hen vreedzaamelyk leefden / en wensten dat'er ieder in hunne Gebuurschappen weder keerde ; dat ze dan alle deeden / en andere die zouden na komen / van vreeze ontstoegen. De Kastiliaanen wierden ook ter zelver tyd door eenige Indiaanen berigt / dat in het Landschap Havana , (zynde van de plaatz alwaar zy 't hang waren / honderd mylen afgelegen /) twee Kastiliaansche vrouwen en een man door d'Indiaanen wierden aangehouden / en dat ze uit vreeze dat ze hen dooden mogten / zy 't noodig oordeelden dat men om hen zond. De Vader de las Casas zond er d'Indiaanen met zyne gepapierde stokken op af / om hen bedie-

Berigt van twee Kastiliaansche vrouwlieden onder d'Indiaanen.

1513. dieblinge te geeven / dat ze op 't zien van deeze letteren gereed waren om zonder eenige vertraaginge / deeze twee vrouwen en de man / die zy aanhielden / weder te zenden / en dat indien zy zulks niet en deeden / men hem reden geeven zou om zig deswegen te vertoornen. Eindelyk vertrokken de Kastiliaanen uit deeze Spelonk / om naar een ander Dorp te gaan / dat aan den Oever van de Zee ten Noorden gelegen was / alwaar de huizen op paalwerken in 't water gebouwd waren. Zy passeerden nog daar zommige anderen / en vonden'er een Carahate genoemd / dat zy Casa Harta hern[oem]den / nademaal het eene verwonderlyke zaake was / den overvloed van alle zoorten van leeftogt te zien / die men'er had van Brood uit Cazabi gemaakt / Vis / en boven-al de Papegaapen die'er waren; zulks men bemerkte / dat in vyftien dagen / dat'er de Kastiliaanen verbleeven / zy'er wel tien duizend Papegaapen gegeeten hadden / die in 't leven zeer schoon te beschouwen waren en byzonder smaakelyk vielen als ze gebraaden waren; en hoe die door de Jongens gevangen wierden / hebben wy reeds te vooren gezeid.

De Kastiliaanen voeren meenigmaal met vyftig Kanoôs in Zee / als of het een Vloot van Galleyen was geweest; hoedanige hen d'Indiaanen deezes lands verstrekten wegens dat ze hen zeer genegen waren. Zy aldus in 't midden van hunne vergenoegingen hier te Casa Harta zynde / beschouwde men van verre eene Kanoô, gemoegzaam van Indiaansche roeyers voorzien; deeze lande heel naby het huis van Vader de las Casas, welke aan Zee gelegen; in deeze Kanoô waren de twee Kastiliaansche vrouwlieden / zynde gantsch naakt / uitgezonderd dat hunne schaamdeelen met bladeren bedekt waren; d'eene ter ouderdom van agtien of twintig / en d'andere van veertig Jaaren / zulks men zou geoordeeld hebben / dat ze dus toegetakeld / uit het Paradys quamen / Gen. 3:7. Men zogt onder de Kastiliaanen eenige hemden en kleederen om haar na behooren weder te bekleeden.

Die met eene Kanoô worden weder gezonden.

De

De vreugde van deeze twee vrouwen was zeer groot / ziende haar wederom onder haaren eigen landaard / en konden niet naalaaten Godt daar voor te danken. Eerlang hier na gaf ze de Vader de las Casas aan twee eerlyke mannen ten huwelyk / met wien zy onberispelyk leefden. Deeze vrouwen verhaalden / dat d'Indiaanen daar zy van daan quamen / zekere Kastiliaan gedood hadden / die gezamentlyk naar deeze Haven voeren / door hen Matanzas genoemd / en niet anders dan eene afwatering in Zee was; dat de Kastiliaanen zig willende naar d'andere kust begeeven / zy met d'Indiaanen hen in zekere Kanoôs begaven / en dat ze te midden in het Meer komende / aldaar verdronken: dog zoo / dat d'Indiaanen zig wetende met zwemmen te redden / zelfs de hand aan de Kastiliaanen sloegen om hen te doen verdrinken / als zy hen met behulp der riemen zogten boven te houden / zulks dat'er niemand van hen / dan zy beide vrouwen bewaard wierd. Zy deeden'er by / dat egter zeven Kastiliaanen met hunne Degens te lande gereed stonden / die aan een zeker Gehugte gekomen / hen den Kacique geëischt hadde / en dat hy hen eerlang aan eenen boom / die zy Ceyba noemen / liet binden / en na dat hy de zelve van veele Indiaanen hadde doen omringen / gelaste hy hen te dooden. De las Casas zond eenen Brief aan dien Kacique, die wegens de nog overige Kastiliaanen beveelender wyze in hield; Dat na dat hy hem tot dus verre bewaard hadde, hy hem nog, tot dat'er het Leger zou aangekomen zyn, bewaaren zou. 't Geen nu de Vader de las Casas verder in de Landschappen van Cuba, ten besten der Kastiliaanen en Indiaanze Kaciquen deed / daar van zal in de Togten van Pedrarias Davila op 't Jaar 1514. verhaal gedaan worden; en nu nog pts van Vasco Nunez ondernomen Togten en wedervaren naar de Zuid Zee inlassen / te voorzen op 't Jaar 1512. onder deeze belafte afgebroken.

1513.

Der Vrouwen verhaal van de dood der Kastiliaanen.

Als Vasco Nunez de Balboa dan beslooten had om den Togt naar de Zuid Zee 't onderneemen / ge-

1513. gelyk wy reeds gezegt hebben / en dat hy alles ten dien einde verraardigd had ; als mede aan zyne krygslieden de gevaaren vertoond hadde / die hen konden over komen / gelaste hy de gehoorzaamheid aan den Bevelhebber en andere amptenaaren naauw in agt te neemen / als het voornaamste waar op eene goede krygs-tugt gegrond was. Hy vertrok dan van Darien in den aanvang van September deezes Jaars. Men voer ter Zee tot aan het land van den Kacique Careta, waar van Nunez de Dogter in houwelyk hadde / die hem zeer heerlyk en met groote vreugde ontfing. Hy liet aldaar de Brigantyn en de Kanoös, en nam zynen weg over 't Gebergte ter zyde het land van den Kacique Ponca, nevens het volk dat Careta hem verschafte / om hem te verzellen. Ponca, die zulks niet verwagte / en nagelaaten hadde zyne verspieders uit te zenden / vernomen hebbende dat de Kastiliaanen dit Gebergte over trokken / verborg zig in eene plaatze die hem de zekerste van zyn land dagt. Vasco Nunez zond Booden na hem toe / en liet door eenige Indiaanen van Careta zeggen / dat hy verzekerd konde zyn / en hy hem zynent wegen beloofde / dat hem geen ongeval wederваaren zou / alzoo hy zynen vriend wilde zyn / gelyk Careta was. Ponca, ziende beter te zyn / zig in zyne handen te stellen / dan dus als uit zyn eigen land verbannen te weezen ; bragt hem tot omtrent honderd en tien Pesos ter waarde in Goud ; waar mede hem Nunez zeer gunstiglyk ontfing / verheugd zynde van eene vryen aftogt agter zig te laaten / wegens de voorvallen die hem konden ontmoeten ; daar beneven was zyne meeninge om zig nu aangenaamer en te gelyk strengelyker te toonen / alhoewel hy agte / dat men met weinig straffing hem 't meest vreezen zou. Hy deed hem dan een geschenk van veele Kraalen / Koorzekranssen / Spiegeltjes en Bellen ; en 't geen d'Indiaanen 't meest preezen / waren de zwarte Vlen / die hen zeer nuttelyk schenen om hout te hakken / waar mede zy hunne huizen bouwden. Hy verzogt hem om eenig volk /

Vasco Nunez onderneemd een Togt naar de Zuid Zee.

Word van den Kacique Ponca beschouken en wel ontfangen.

volk / om der Hoſbaaten pakkaadje in het beklimmen van 't Gebergte te dragen / en de reis verder voort te zetten. Men verzogte hen die zoo veel 'er begeerd wierd / als mede den leeftogt in overvloed. Vaſco nam dus zynen weg over het Gebergte / dat zeer hoog was / en quam in de landen van een groot Heer / Quarequa genoemd / die hy vaardig vond om hem te wederſtaan ; want alzoo het gerugte van den komſt der Kaſtilliaanen door alle de landſchappen liep / had hy zig ſchrap gezet ; dugtende dagelyks / dat hem even 't zelve wedervaaren zou dat zyne nagebuuren ontmoet was. Quarequa vertoonde zig dan met veele krygslieden / gewapend met Boogen / Pylen en zekere ſtokken / op de wyze van werpſpieſſen / wiens einden aan brand waren / en 'er mede van zig konden werpen / alhoewel het zeer gevaarlyke wapenen voor dezen naakten landaard zyn / en door en door konnen dringen ; ook droegen zy knotzen van hard Palmen-hout / ten einde plat zynde / waar mede zy met twee handen ſloegen.

1513.

Komt in 't land van den Heere Quarequa, die wederſtand bied.

d'Indiaanen dus vaardig zynde / vertoonden zig voor de Kaſtilliaanen / en vroegen wat zy begeerden en met wat voornemen zy daar quamen; verzoekende te willen afwyken ! Maar ziende dat zy zulks in den wind ſloegen ; zoo vertoonde zig dan den Heer aan 't hoofd zyner manſchap / gekleed met eene kattoene ſtoft / nevens nog eenige anderen der voornaamſten / doch alle d'overige waren gantſch naakt. Zy maakten eenen aanvang om de Kaſtilliaanen te beſtryden / onder een vervaarlyk en verſchrikkelyk geſchreeuw. Vaſco Nunez deeze groote meenigte ziende / zeide tot zyne Hoſbaaten / dat ze om deeze volkeren 't overwinnen / d'order die hy hen zou geeven / in agt moeſten nemen / en hunne gewoone dapperheid betoonen. Hy deed dan voor-af eenig ſchietgeweer zoo gelukkig loſſen / dat eerlang eenige der Indiaanen dood ter aarde vielen. Wanneer zy het vuur zagen / en de ſlagen hoorden / dagten ze het den donder te wezen / en dat de Kaſtilliaanen magt genoeg

Gevegt met deeze Indiaanen ; die geſlagen worden.

1513. hadden hen te dooden / zoo dat ze hen den rug toe keerden / en ieder het op een vlugten zette; zynde alle zoodanig verbaast / als of de Kastiliaanen alle Duivelen hadden geweest. Ter zelver tyd zonden de Kastiliaanen hunne Honden op hen af / en vervolgden ze met hunne Degens / waar door veele gewond wierden / en andere sneuvelden / behalven dat de Honden mede niet weinig haar beste deeden. Den Kacique nevens de voornaamsten van zyn gevolg vond men gedood / dat zeer aanmerkelyk was; zes honderd bleeven'er op de plaats van 't gevegt / d'anderen redden zig met de vlugt. Eenigen wierden'er gevangen / en na dat men in hun Gehugte gekomen was / wierden'er nog anderen tot gevangenen gemaakt. Men roofde alles wat men'er van waarde vond / en boven al den beuit / wierd'er ook eene goede schat van Goud gevonden. Onder de gevangenen bevond zig eenen Broeder van den Kacique, nevens nog andere Heeren die als vrouwen gekleed waren; Nunez oordeelende dat zy met de Sodomie besmet waren / liet ze voor de Honden werpen / die ze in een oogenblik verscheurden / zonder verder eenig onderzoek over hen te doen / alhoewel Gomara zulks wederspreekt. Eenige Kastiliaanen waren'er / die wegens den honger afgemat / in krankheid vielen / deeze bleeven in het Gehugte van Quarequa; en Vasco Nunez verzogt'er eenig volk om hem te geleiden / en hunne pakkaadje te draagen. Als hy nu deezen landaard verdelgd had / vervolgden hy zynen weg tot aan de toppen der Bergen / van waar men hem zeide / dat d'andere Zee te zien was. Alhoewel men nu uit het landschap van Ponca tot daar toe niet dan zes dagreizens afleggen kon / wierden zy genoodzaakt wegens de hooge Gebergtens / vyf- en twintig dagen daar mede toe te brengen / waar door quam dat men'er meerendeels geenen leeftogt vond / wegens de moeielykheid van den weg; egter wierd ze door den vlyt van Vasco Nunez afgelegt / want hy hen niet al te zeer vermoeide / maar zoo dikmaals als ze begeerden / liet rusten. Ein-

de-

delyk quamen ze aan de hoogste toppen der Bergen op den vyf-en twintigsten van September deezes Jaars / van waar ze de Zee ontdekten. Hier deed Vasco Nunez zyn volk stil houden; en begaf zig alleen op den top / en de Zuid-Zee gezien hebbende / wierp hy zig op zyne kniën / en zyne oogen Hemelwaarts slaande / dankte hy Godt voor de groote gunst hem beweezen; zynde d'eerste die deeze Zee ontdekt en gezien hadde. Als hy deeze dankzegginge gedaan had / wenkte hy zyn volk / die by hem komende insgelyks op hunne kniën / Gode van gelyken dank-zeiden over zoo eenen grooten weldaad ontfangen te hebben; 't geen alles ter verwonderinge van d'Indiaanen geschiede / ziende alle deeze Kastiliaanen zoodanig verheugd. Vasco Nunez, die deeze goede tydinge zeer aangenaam was / verhaalden aan zyn volk wat onuitputtelyke rykdommen zy in deeze Gewesten te genieten stonden / onder deeze aanspraak: Heeren en Broeders, beschouw hier nu hoe onze begeerte volbragt word, als mede het einde van onzen arbeid waar van wy nu alle verzekerd zyn, gelykerwys den Zoone van *Comagre* ons wegens de waarheid van deeze Zee betuigd heeft, die wy anders nooit zouden gedagt hebben te zien; aldus houde ik my ook voor alle verzekerd van 't geene hy ons gezegt heeft, dat'er onnoemelyke rykdommen en onvergelykelyke schatten te vinden zyn; en Godt die ons dus verre geleid heeft, dat wy dit beschouwd hebben, zal ons nog verder begunstigen, en ons doen vervrolyken in alles wat'er onder vervat zal zyn. Zy zig over deezen aanspraak ten hoogsten verheugd vindende / geloofden ze alles / en hoopten 't nog insgelyks te bezitten / vestende voornamentlyk hun vertrouwen op hunnen Bevelhebber voor wien zy eene groote genegentheid en liefde hadden / als die geen onderscheid maakte / tuffen zig zelven en de geringste Soldaat. En nademaal den meerderen zig in zyne ongemakken met den minderen gelyk stelde / zoo gevoelden zy dezelve niet / en droegen ze met het aller grootste geduld;

1513.

Vasco Nunez ontdekt van 't gebergte de Zuid-Zee.

Zyn aanspraak tegens de Soldaaten.

1513. Nunez goede hoedanigheden.

Een teeken van de bezitneeminge deezer ontdekte Zee geſteld.

Den Kacique Chiapes wederſtaat de Kaſtiliaanen en word geſlaagen.

duld; zulks deeze Soldaaten zig in zoodanig eenen Bevelhebber ten hoogſten vergenoegden / die alles met hen onderhevig was / zelfs in zaaken van eere en lof. En 't geen nog meer de genegentheid der Soldaaten aan Vaſco Nunez verpligte / was zyne vriendelykheid / trouwhartigheid en 't medelyden dat hy over de zieken en gequetſten oeffende / ja zelfs ging bezoeken / om hen te vertroöſten. Al 't geen voor hem zoodanig een gezag ſtaafde / als men voor hem ſteeds liet blyken / waar by quam d'onverzaagtheid die hy in gevaaren toonde / nademaal hy in alle de ongemakken die hen waren overgekomen / nooit de moed verloozen / noch eenigermaaten zyn gezag verminderd had. Hier nu / ſtichte hy een afſchrift van 't wedervaaren / en nam bezittinge in den naam der Koningen van Kaſtilje en Leon, niet alleen van deeze ontdekte Zee / maar ook van alles wat'er onder gehoorig was; en om van deeze bezitneeminge een teeken te ſtellen / hieuw men'er eenen Boom om / waar van een kruis gemaakt wierd / laatende midlerwyl veele ſteenen vergaderen / die men op elkanderen ſtapelde / zulks het eenen grooten hoop gewoorden was / waar op het kruis geſteld wierd / en men ſneed in de ſchorſſen van eenige Boomen die zeer groot waren / met de punt van een meſ / de naamen haarer Majeſteiten van Kaſtilje. Kort hier na beſloot hy weder van 't Gebergte af te zaaken en 't ontdekken / wat hen'er ontmoeten mogt / als mede wat ze aan de kuſten der Zee konden opdoen. Hy vernam dat'er nabp een Gehugte gelegen was / dat onder eenen Heer Chiapes genoemd / behoorde / die veele Indiaanen onder hem had. Nunez ſtelde dan zynen manſchap in goede order / nademaal Chiapes zig vaardig hield om hem te wederſtaan; en hy wiſt dat zynen landaard dappere lieden waren / zoo vertrouwde hy zig op hun getal. Maar vermits de Kaſtiliaanen meeſt altyd weinig waren / verooraakte zulks telkens dat d'Indiaanen zig zoo lang bedroogen vonden / tot ze de ſcherpte hunner Degens beproeft hadden. Deeze twee Legers

gerſt dan elkander in 't gezigt ſtaande / begroeten de Kaſtiliaanen deezen landaard met het losbranden van hun ſchiet-geweer / en lieten te gelyk hunne Honden op hen losgaan. Als d'Indiaanen dit vuur zagen / en dat zy in gevolge het balderen hoorden / en dat allerwegen door Bergen en Bosſchen wedergalmde / en te gelyk de reuk van 't kruid gewaar wierden / geloofden zy dat dit alles uit den mond der Kaſtiliaanen voort quam / en dat zig door hen de helle opende: en zulks nog te meer / wanneer zy veele van hen dood ter aarde zagen vallen / anderen die van de Honden aangerand / hunne gedarmtens wierden uitgeruk; dus keerden zy hen den rug toe / om zig door de vlugt te redden. De Kaſtiliaanen liepen dan de honden na / en dooden eenige Indiaanen die zy al vlugtende agterhaalden / en d'anderen verſtrooiden / toeleg makende om'er eenige gevangen te bekomen / op dat ze door het middel der gevangenen een verdrag met Chiapes troffen; en alzoo den weg vry en open kreegen / gelyk het gebeurde. Zy quamen dan in het Gebugte / en ſtelden eenige hunner gevangenen in vryheid / om voor Booden naar hunnen Kacique te dienen; zendende nevens hen eenigen die hem den Heere Quarequa verleend hadde / om te verzekeren dat hem geen ongeval wedervaaren zou / byaldien hy zynen vriend wilde zyn / en dat zoo hy zulks hier na niet te hoozen quam / dat ze hem dan betuigden / dat nog hy / nog geenen van die hem onderhoorig waren / zou in 't leven gelaaid worden. Den Kacique Chiapes bedugt dat men tegens hem deeze gevreesde blixem en het dondergeluid weder uitbraaken zou / beſloot eindelyk / zig in de hand van deeze zoo vervaarlyke vyanden 't onderwerpen. Hy bragt dan vier honderd Peſos aan Goud met zig / dat alles was wat hy hadde / nademaal / wanneer hy'er in zyn land van voorzien was / hy zig niet bekommerde het zelve te bewerken / maar'er geen opzigt dan by geval overnam. Vaſco Nunez ontfing hem zeer beleefdelyk / en ſchonk hem eenige Spiegeltjes / Bellen / Kraa-

1513.

Verdrag met hem gemaakt.

1513. len / Schaaren en Bylen. Vervolgens ontsloeg hy zig van het volk van Quarequa, geevende hen eenige beuzelingen / waar mede zy zeer genoegd waren / en deed hen de Kastiliaanen haalen die ziek waren agter gebleeven / en zig in hun Gehugte ophielden: terwylen hy hen in het Gehugte van Chiapes inwagten zou / alwaar hy en zyn volk wel onthaald wierden. Hy zond dan de Kapitein Franciscus Pizarrus, nevens Jean d'Escaray en Alonzo Martin de Don Benito, met twaalf man / om de Zee-kust te gaan ontdekken / en wat zy daar omtrent verrigten konden / als mede om de wegen / die het kortste naar Zeewaarts leiden / op te zoeken. Alonso Martin wees de naaste aan / zoo dat hy'er in twee dagen aanquam / alwaar hy twee Kanoôs op 't drooge vond / zonder ergens water te vinden. Hy by zig overleggende hoe deeze Kanoôs aldus te landewaards konden geworpen zyn / quam midlerwyl de vloed uit Zee wederom opzetten / zoo dat de Kanoôs weinig min als ter hoogte van zes voeten-driftig wierden / nademaal langs deeze kust de Zee / van zes tot zes uuren / ter hoogte van agttien voeten / Ebt en Vloeid; zulks dat'er de Schepen / klein en groot / zoodanig op 't drooge geraaken / dat'er geen water in Zee / dan een groote halve myl van daar gezien word. Alonso Martin deeze Kanoôs vlot zinde / sprong in eene der zelve / en zeide tot zyne medegezellen / dat zy getuigen waren / dat hy de eerste was geweest / die de Zuid-Zee bevaaren had. Een ander Blaso d'Atienza geheeten / deed 't zelfde / en zeide tot d'anderen dat ze getuige konden zyn / dat hy'er de tweede van was geweest. Ingevolge dan keerden ze weder ter plaatze waar Vasco Nunez hen verwagte / aan wien zy verhaalden wat ze gezien hadden / waar over hy en al zyn volk zeer verheugd wierd.

Manschap ter ontdekkinge der Zeekust uitgezonden.

Groote vloed uit de Zuid-Zee bespeurd.

Alonzo Martin d'eerste die de Zuid Zee bevoer.

De Kastiliaanen die by Quarequa gebleeven waren / midlerwyl aangekomen / verzogt Nunez den Kacique Chiapes, hem te verzellen / en een groot gedeelte zyner onderdaanen met zig te neemen / waar in hy bewilligde; en Nunez een gedeelte van zyn

volk

volk in het Gehugte laatende / die wegens den moeyelyken togt over 't Gebergte en der zelver spitzen / de voeten bezeerd hadden / nam hy den weg Teewaarts met 80 Kastiliaanen en Chiapes met veele van zynen landaard; alwaar Vasco Nunez naauwelyks was aangekomen / of hy begaf zig van den Gever in Tee tot aan zyne kniën in 't water; en met zyn Degen en Schild gewapend zynde / riep hy getuigen om te beschouwen / hoe hy bezittinge van de Zuid-Zee / en van alles wat'er onder gehoorde / voor zyne Majesteiten van Kastilje en Leon nam / en dat hy zig wegens deeze bezitneeminge / tegens alle die zulks wilden betwisten / zou verdedigen wie 't ook ware; dies liet hy veele Getuigschriften vervaardigen / en deed alzoo zien / dat hy dapper / behendig / naauwkeurig / naarstig en van eenen veerdigen geest was in groote onderneemingen. Hy nam dan negen Kanoôs die Chiapes toegehoorde / en passeerden eene groote Rivier om naar 't land en een Gehugte te gaan van eenen anderen Kacique Coquera genoemd. Deezen Coquera berigt wordende dat de Kastiliaanen naar hem toe quamen / maakte hy zig gereed om hen te wederstaan / en stelde zig aan 't hoofd van zyn volk / gelyk d'andere Kaciquen insgelyks gedaan hadden. Vasco Nunez altoos op zyne hoede zynde / en zig in goede order houdende / zond eenige Verspieders uit om te weeten wat'er omging / waar mede hy zyn volk spoediglyk in order stelde / en die ook zoo wel geoeffend waren / dat ze niet ligt yts buiten zynen last deeden / of hun order braken; de Kastiliaanen dan eenigen van Coqueraâs volk doodende / deed hem nevens de zynen de laatste uitvlugt kiezen die in 't vlugten bestond. Vasco Nunez zond hem dan eenig volk van Chiapes na / om hem te berigten / dat hy zig zynen vriend te verklaaren hadde / of hem anderzins gelyk hy anderen gedaan had / vervaaren zoude? De Bezendelingen volvoerden zeer wel hunnen last / en vorden hem aan om zonder eenige bedugtheid te komen / gelyk het zelfde omtrent Chiapes geschied was / en dat hy

1513.

Vasco Nunez aan de Zuid-Zee gekomen, neemt'er voor de Kroon van Kastilje bezit van.

Den Kacique Coquera wil hem wederstaan.

1513. zig dan in ruſt te houden hadde / alzoo de Kaſtiliaanen onverwinnelyk waren. Coquera dan beſloot Vaſco Nunez te bezoeken / met hem brengende zeſs-honderd en vyftig Peſos in Goud / en wierd daar mede zeer beleefdelyk ontfangen; nademaal Nunez eene loffelyke hoedanigheid bezat / en door veele beleefdheden / vleytingen en andere begaafdheden / de lieden van zoodanig een gezag / zeer wel wiſt te handelen. Hy beſchonk hem dan met de Kaſtiliaanſche nieuwigheden / en maakte met hem Vreede en een verbond van vriendſchap. Na dat Vaſco Nunez dit verdrag geſlooten had / verliet hy Coquera, en begaf zig weder naar het Gebugte van den Kacique Chiapes, alwaar hy zig een weinig tyds ophield / om hem met zyn volk wat te ververſſchen / zynde anders een vyand van ledigheid. Hy beſloot hier een onderzoek langs de Zeekuſt te doen / en boven-al wegens eene Golf die zig zeer verre landwaards ſcheen te ſtrekken. Chiapes zyn beſluit ziende / tried hem af zulks voor 't tegenwoordige te doen / van wegen het groot gevaar dat men'er hebben zou / om deeze Golf ten deezen tyde te bevaaren / waar over hy drie Maanden des Jaars aan weeg / te weeten; October / November en December. Maar Vaſco Nunez ſloeg hier geen agt op / nog wegens de gevaaren / nog de berigten die men hem diesaangaande gaf / zeggende / dat hy Godt te hulp hadde / nademaal uit deeze zynen Togt eenige voordeelige zaaken ten zynen dienſte ontſtaan zouden / zoo om het Geloove te vermeerderen / als om de groote ſchatten die hy 'er meende 't ontdekken / door welke haare Majeſteiten van Kaſtilje d'ongeloovigen zouden doen vreezen. Den Kacique Chiapes, om te toonen dat hy hem met eene beſtendige getrouwigheid opwagte en te gelyk zynen goeden vriend zyn / zoo wilde hy hem verzellen / alhoewel hy wiſt aan welker gebaar hy zig bloot ſtelde; en zyne Soldaaten zonder tegenzeggen / gehoorzaamden ingelyks hem; nademaal de goedwilligheid van den Soldaat (die zelfs een gedeelte van den krygstugt uitmaakt /) ge-

Die bevriedigd word en Nunez geſchenken brengd.

Nunez beſluit aan de Zuid-Zee verdere ontdekkingen te doen.

Word de Golf te bevaaren, door Chiapes ontraden.

gepaard met zynen moed en de welgeſteldheid zyns lighaams / die hem magtig maakt te ryden en te ſtryden / en zig nu ten arbeid en dan weder ten gevegt gewennende. Veele vooznaame Bevelhebbers hebben altoos gewenſcht / om Krygslieden te hebben die gezwind en ſterk van lighaam waren / op dat ze vaardig in de wapenen en niet min in moed zynde / ſpoedigluk verrigten konden wat hen bevolen wierd / gelyk zoo die van Vaſco Nunez waren. 1513.

Hoedanigheden die een Soldaat ſchuldig is.

Het beſluit dan dus genomen zynde / ſcheepten zig Vaſco Nunez en Chiapes in / nevens taghentig mannen / die de gezondſte waren / in negen Kanoös en veele Indiaanſche voejers; en vooz zoo veel als zy op den dag van St. Michiel in de Golf quamen / (dat op den negen-en twintigſten van September viel /) gaf hy deeze naam aan de zelve / die nog ten huidigen dage gevoerd wozd. Naauwelyks waren ze een weinig van land geweeken / of de golven verhieven zig met zoodanigen hevigheid / dat het Vaſco Nunez berouwde den raad van Chiapes niet gevolgd te hebben / dewyl ze in groot gevaar ſtonden van alle te vergaan. d'Indiaanen die als Viſſchen konden zwemmen / vreesden dit gevaar nog meerder / als die dooz ervaarentheid wiſten wat ongevallen in deeze Golf te verwagten zyn / zulx de bedugtheid der Indiaanen / een wantrouwen van goed geluk in de Kaſtiliaanen verwekte. d'Oozzaak van d'ongeſtuimigheid deezer Zee-golven / is de meenigte der Eilandjes / Kotzen / en Klippen in en omtrent deeze Golf gelegen. d'Indiaanen deeden dan hunnen pligt als Stuur- en Scheepslieden; zy voegden de Kanoös twee aan twee / of drie aan drie / en bonden ze met koozden te zamen / om dat ze dus gebonden zynde / zoo ligtelyk niet konden omſlaan. Zy quamen dan onder het beſchut van een klein Eiland / alwaar zy zig te lande begaven / en bonden de Kanoös aan de hoeken der Kotzen en eenige uitwaſſende ſtruiken vaſt. Hier bleeven zy den gantſchen nagt / met geen minder verbaaſtheid dan of ze de dood vooz

Vaſco Nunez in groot gevaar.

Waarom de Golf ten dees tyd zoo gevaarlyk is.

1513. oogen zagen / en waarlyk zy waren thans op de zelfs Oever gekomen: nademaal de Zee-vloed eerlang het gantsche Eiland zoodanig quam overstroomen / dat ze genoodzaakt waren den geheelen nagt / tot bynа aan hunnen middel toe / in 't water over te brengen. Den dag gekomen zynde / en de Zee zig weder door Ebbe afgeweeken hebbende / gingen zy om hunne Kanoôs te bezien / die zy in eenen slegten staat vonden / zynde eenige aan spaanders gestaeten / anderen omgeslagen en op veele plaatzen gebroken / en voor de vest met zand / en Zee-water gevuld; zy vonden'er geen pakkaadjes nog leeftogt die men'er gelaaten had / dat hen geen kleine vreeze en bedroefenisse baarde; zulks dat zy zig alle in 't uitterste gevaar ziende / zy de schoyssen van de Zee-boomen schilden / en bewerkten ze met gras en kruiden / om de ribbens en boorden der Kanoôs, die nog niet gantsch gebroken waren / te herstaaken / en deeden in alles hun beste wat zy konden / alhoewel met groot gevaar / om'er zig van te konnen bedienen / en in te scheepen; verduurende ondertusschen eenen onverdraagelyken honger. Zy gingen dan eenen Heer van een land Tumaco genaemd / opzoeken / in eenen Inham van deeze Golf gelegen / die zig reeds verwaardigd had om de Kastiliaanen te wederstaan. Vasco Nunez die zyn volk verzwakt en verhongerd zag / verkoos die genen die onder hen nog de sterkste waren / en stelde ze in de voortogt / en toen hy 't noodig oordeelde begon hy met hen te strijden. De Honden die verhongerd waren / los gelaaten / maakten eene verschrikkelyke slagtinge / gelyk mede de Kastiliaanen met hunne Degens deeden; zulks dat'er van deezen landaard in weinig tyds veele op de plaats van 't gevegt bleeven / en den Kacique zelve gewond wierd.

Nunez met de zynen toe den middel toe in 't water.

Heeft Oorlog met den Kacique Tumaco.

Chiapes zond dan eenige van zyn volk om deezen Kacique van het besluit en de kragten der Kastiliaanen te berigten / en hoe dat zy zeer streng omtrent hunne vyanden / en vriendelyk voor hunne vrienden waren / gelyk'er reeds zy hem doen sien hadden /

den / alſ mede omtrent andere Kaciquen die de Blekken bewoonden daar zy door getrokken waren. Tumaco ſloeg geen agt op d'eerſte Boden / en verzond ze weder gelyk ze gekomen waren; maar Chiapes zond er hen andermaal / om hem alſ vriend berigt te geven / dat indien hy Vaſco Nunez niet quam bezoeken / hy egter zyne handen niet ontgaan ſoude. Tumaco eindelyk door de reden van bedreiginge overwonnen / beſloot van de noodt een deugd te maaken: dies zond hy dan zynen Zoon / aan wien Vaſco Nunez groote vriendſchap bewees; gevende hem een heind nevens eenige heuzelingen / waar mede hy tot zynen Vader keerde / om hem de verſtendigen hoe wel of hoe qualyk de Kaſtiliaanen hem konden handelen / en dat hy zig derhalven niet langer aarzelde om zynen vriend te zyn. Tumaco ziende dat zynen Zoon ſus wel ontfangen was geweeſt / beſloot den derden dag by Vaſco Nunez te komen / zynde veel van eenig volk verzeld / dog bragt geen geſchenk aan / en egter liet Nunez niet na van hem beleefdelyk 't ontfangen. Chiapes ſprak hem in 't byzonder aan / en deed groote loftuitingen wegens de Kaſtiliaanen; en alzoo zy nu hunne goede vrienden waren / was het redelyk hen van alles te verzorgen / overmits zy nu in zyn land alſ vreemdelingen gekomen waren. Hy ſprak ook nog van andere zaaken / dienſtig om den Vrede en vriendſchap met hen nader te bevestigen. Tumaco bedreedigde zig / in vertrouwen op 't geene Chiapes hem voorſtelde / en ook wegens de goede omgang die hy in den Perzoon van Vaſco Nunez aanmerkte / en zond eenige van zyne Dienaaren uit zyn huis af / om een Geſchenk ter waarde van zes honderd en veertig Peſos in Goud aan te brengen; en het geene nog meer te waardeeren en waardig te verwonderen was / beſtond in twee honderd en veertig zeer groote Peerlen / die van eene dierbaare agtinge waaren / behalven nog veele anderen van kleinder zorte. Vaſco Nunez nevens de Kaſtiliaanen die hem verzelden / wierden door dit Geſchenk goedaanig verheugd /

1513.

Door Chiapes bevredigd.

Doed een groot geſchenk aan Nunez.

1513. heugd / dat ze het naauwelyks konden uitdrukken; zig verbeeldende / dat ze nu al reede de ryksdommen / waar van den Toone van Comagre hen berigt gegeven hadde / genaderd waren; agtende overzulks den arbeid en d'ongemakken die zy geleden hadden / zeer wel besteed te hebben. De groote Peerlen waren van eene hooge waarde / na dat ze die van het gebrek dat ze hadden ontdeeden; daar in bestaande / dat d'Indiaanen / om ze uit de Oesters te trekken / de zelve by 't buur bragten om ze te openen / en dat ze dus door een aangekleefd vogt bezwalkt wierden / en zoo blank niet waren als de Natuur haar geschapen had. Dog de Kastiliaanen toonden hen vervolgens hoe zy de Oesters moesten openen. Tumaco, ziende dat de Peerlen zoodanig by de Kastiliaanen geagt waren / dat zy ze als met zoo veele verwonderinge beschouwden; zond by eenige Indiaanen om'er meer te visschen / die in den tyd van vier dagen / twaalf mark verschaften / en Tumaco alzoo liet zien / dat hy'er zelf zoo heel groot werk niet van maakte.

Onkunde der Indiaanen om de Peerlen wel 't ontdoen.

Nu waren de Kastiliaanen nevens d'Indiaanen ten hoogsten verheugd; d'eenen wegens hun oordeel / dat zy op hun goed geluk vertrouwd hadden / en d'anderen / byzonderlyk den Kacique, wegens de vriendschap die zy van de Kastiliaanen genooten / zoo dra zy van Goud en Peerlen voorzien waren / waar van zy Kastiliaanen zoo veel werks maakten / maar onder hen als van geene waarde was. Chiapes vond zig daar-en-boven verheugd / dat hy middelaar van de vriendschap tussen Tumaco en de Kastiliaanen was geweest. Deeze twee Kaciquen gaven dan aan Vasco Nunez berigt / dat'er byf mylen van daar een Eiland was / dat gelyk ze hem door teekenen te verstaan gaven / in den omtrek deezer Golf was gelegen / waar van den Kacique die het bestierde zeer magtig was / alwaar insgelyks zoo groote Peerlen als Boonen gevonden wierden. Vasco Nunez hier op geen tyd willende verliezen / vervaardigde de Kanoós om'er zig naar toe te begeeven; maar beide

Chiapes verheugd zig middelaar tussen Tumaco en de Kastiliaanen te zyn.

de

de Kaciquen ontrieden hem zulks tot op eenen anderen tyd / of dat hy anderzins in groot gevaar geraaken zoude; dog dat hy daar mede tot den aanvang van de Zomer vertoeven moest / wanneer als dan de Zee zeer vreedzaam was; konnende zig'er dan naar zyn genoegen begeeven / gelyk ze hem dan ook met eenig volk verzellen wilden. Nunez bedugt / dat hem wedervaaren mogt gelyk hy reeds beproeft hadde / volgde den raad zyner vrienden. 1513.

Nunez krygt van den Kacique Tumaco berigt van Peru.

Den Kacique Tumaco berigte nog aan Nunez, hoe zig deeze gantsche kust zeer verre vervolgde / en hyna als zonder einde was / hem toonende die voorby Peru te strekken; en dat men'er grooten overvloed van Goud had; gelyk ook d'ingebooznen des lands zig van zekere Dieren bedienden / om hunne pakhaadje te draagen / dat Schaapen in deeze Landschappen waren / en maakte eene afteekeninge van 't land / om hem te beter te konnen verstaan.

Laſtdragende Schaapen aan die kust te vinden.

De Kastiliaanen hier over verwonderd zynde / zeiden eenigen dat het Kameelen / anderen dat het Harten / en weder anderen / dat het Stee-Bokken moesten zyn / waar van'er veelen aan 't vaste land waren; zynde deeze als kleine Kalveren / dog van zoodanige hozte voeten / dat ze niet dan ter hoogte van een hand-breed waren / hebbende kleine hoorens. Dit nu was het tweede berigt / dat Vasco Nunez van den staat van 't ryke Peru vernam / waar van strax nader.

Men kan de verwonderinge niet genoeg uitdrukken die de Kastiliaanen hadden / als ze hoorden van deeze Zee spreeken / die hen gantsch onbekend was / vernemende als of ze eene oneindige uitgestrektheid hadde. Daar komd ons van wegen deeze onafmeetelyke uitgestrektheid / die egter zederd ontdekt is / in gedagten / welker van twee gedeeltens / 't zy Land of Zee / grooter zy? Om zulks te verklaaren / moet men volgens de meeninge van eenigen / in agt nemen dat het beginzel en oorspronk der Rivieren uit d'ingewanden der aarde ontspruiten; dat door de Caspische Zee / als in 't midden van Asië gelegen / en meer dan honderd

Of de Zeen uitgestrekter dan het land en de aarde zyn.

1513. heid en vyftig mylen van de naaste Zee / beproeft kan worden; behalven nog veelvuldige Meeren die geen gemeenschap met de Zeen hebben / en anderen alwaar men dieptens vind; als mede de Rivieren die zig onder d'aarde verliezen / en nooit weder te voorschyn komen / nevens anderen nog die in Meeren uitwateren. Alhoewel men nu niet zeker van d'onderaardsche wateren spreeken kan / schynd egter dat alle de wateren te gelyk grooter en uitgestrekter dan de aarde zyn / nademaal d'order der Natuur / wegens d'evenmatigheid der Hoofdstoffen / zulks vereischt; want gelyk de Lugt het Water / het Vuur de Lugt en de Hemel het Vuur te boven gaat / alzoo schynt het Water de Aarde te moeten te boven gaan / vermids de Natuur en alle des zelfs werken / alles tragt te matigen / en 't eene met het andere te evenwigten; waar uit ontstaat / dat gelyk weiniger Aarde / meerder Water / en weiniger Water meerder Lugt wederstaan kan; de Lugt alzoo dan meerder plaatze en ruimte gegeeven is / in tegenwoigte van d'ingedrongentheid der benedenste Hoofdstoffen met d'uitgestrektheid der opperste / en insgelyks in breete met het ingedrongene der onderste; en dus schynd het / dat ze de Hoofdstoffen van 't Water / grooter en uitgebreider / van deeze der Aarde moest toedeelen. Anderzins schynd het dat Godt de gantsche Weereld ten dienste des Menschen / en hen de Aarde tot zyn verblyf verschaft heeft; en alzoo het niet betaamelyk voor 't wel-zyn des Menschen wezen zou / dat d'Aarde gantschelyk door het Water bedekt wierd / gelyk de Lugt het Water en d'Aarde bedekt; maar om de zelve reden dat ze niet gantschelyk bedekt word / de stoffe ook niet meer uitgestrekt zyn; en na dat ze dan niet alles inneemt / heeft ze nog minder met deeze uitgestrektheid moeten over-een komen. Maar alzoo het Water in tegendeel aan d'Aarde een gedeelte komt in te ruimen / en zulks den Menschen ten gevallen / zoo schynd het dat dit gedeelte / by zyn geheel gevoegd / geoordeeld moet worden / grooter dan 't

Wa-

Water te zyn. En derhalven is te gelooven / dat d'oppervlakte der Aarde / ruimer dan d'oppervlakte van 't Water zyn moet; nademaal d'Aarde de woning des Menschen / niet na reden van der zelver groote des ligchaams / maar naar haare oppervlakte is; en indien het Water d'Aarde voor het veel-zyn des Menschen in des zelfs ligchaam ontweek / moest het nog meerder oppervlakkig worden; en alhoewel men geene volkomene ervaarentheid dies aangaande heeft / zoo kan men agter oordeelen uit het geene ontdekt is geworden / wat'er nog van d'Aarde 't ontdekken overig zy. Anderen zyn'er die dit aan de Sterren toeschryven / die zig in grooter getalle / schoonder en aanmerkelyker in het Noorder dan Zuider gedeelte laaten zien / en zeggen dat ze eene kragt van uitdroogingе hebben / en dat'er aan de zelvige reden meer Land is / alwaar de meeste Sterren beschouwd worden / en waar de minste / het meeste Water gevonden word. En indien dit waaragtig is / kan men niet zeggen dat de Sterren eene werkelyke oorzaak van de grooter veelheid des Lands in 't Noorder gedeelte zouden zyn / maar die bewaarende; nademaal Godt die alles geschaapen heeft / d'Aarde en 't Water ter zyner plaatze bepaalde; en op dat deeze schikkinge gedurzaam zoude zyn / heeft hy den Hemel een bewaarende oorzaak gegeeven / en ten Noorden met Sterren verveld / maar niet zoo veel ten Zuiden mede gedeeld; dus hier van genoeg.

1513.

Vasco Nunez de Balboa nu / wegens de gedaene schatting die hy vernomen had / zeer verheugd / en in hoope om zoo dra de Zomer zoude gekomen zyn / de gemelde rykdommen te gaan ontdekken / besloot te vertoeven / en middertyd verheugd en zegenpraalende weder naar Dariën te keeren. Hy nam dan van den Kaciquen Chiapez en Tumaco affscheid / hen beleefdelyk bedankende / wegens de heusheid van hen ontfangen / en byzonderlyk Chiapes, die hem veele dienst gedaan hadde; als die wegens de beleefdheid en heusche handelinge van Vasco Nunez beter dan in alle andere

Vasco Nunez besluit weder naar Dariën te keeren.

zaa-

1513. zaaken ervaaren was. Als Nunez nu beide de Kaciquen d'eene na den anderen om-armde / kon Chiapes zig niet van traanen onthouden / zoo dra hy van hem scheide. Hy liet de kranke Kastiliaanen by hem / beveelende hen in zyne zorge / tot dat ze weder tot hun gezondheid gekomen waren / en ze hem konden volgen. Chiapes verschafte hem zoo veele Indiaanen / als hy begeerde / om de pakkaadje te draagen / en hem te verzellen en te dienen zoo lange hy ze noodig had. Hy sloeg dan eenen anderen weg in / om meerder landen t'ontdekken / en quam in de Heerlykheid van eenen anderen Kacique, Teaochan genoemd; die reets kundig was / hoe Vasco Nunez die geenen / die hem niet als vriend ontfangen wilden / handelde; en zig niet sterk genoeg vindende om hem te weerstaan / ging hy hem te gemoet / en deed hem alle bewyzingen van genegene vriendschap. Hy bragt hem ter waarde van duizend Kastellanos aan Goude staven / zeer konstig gewrogt / nevens twee honderd der fynste Peerlen / alhoewel ze wegens hunne wyze van ontdoen / van 't vuur bezwalkt waren. Ook verschafte hy aan heel zyn manschap genoegzaame leeftogt / en bad Vasco Nunez d'Indiaanen van Chiapes naar hun land te doen wederkeeren / en gaf hen den leeftogt voor hunne wederkomst. De Kastiliaanen wierden gedurende drie dagen by Teaochan wel onthaald; en voor zoo veel den weg van daar naar Dariën onbevolkt was / en dat'er niet dan zeer hooge en steile Bergen waren / alwaar zig veele Tygers en Leeuwen onthielden / verschafte hen Teaochan genoegzaamen leeftogt en volk om'er zig van te bedienen / als mede hunne pakkaadje te draagen / en zond zyn oudste Zoon als Bevelhebber van deeze volkeren mede; beveelende de Kastiliaanen in geenerlye wyze te verlaaten / nog dat die hem verzelden / niet dan met bewilliginge van Vasco Nunez zouden weder keeren. Zy leiden hem dan door het land van eenen der magtigste Kaciquen als de voorgaande / en die eenen vyand van Teaochan was; den gelei-

Word van den Kacique Teaochan als vriend ontfangen en deftig onthaald.

leider van Vaſco hadde wel gewenſcht / dat gelyk de Kaſtiliaanen onverwinnelyk waren / zy hen hadden willen den Oorlog aandoen. Deeze Kacique was Poncra geheeten; en zig niet in Oorlog noch in Vreede met de Kaſtiliaanen willende mengen / beſloot om zig te verſteeken / voor dat ze quamen ter plaatze waar hy was. Hy verborg zig dan in 't woeſt Gebergte. Middelwyl vonden de Kaſtiliaanen in de Togt die zy thans deeden / op veele plaatzen geen water / zulks zy een verſmagtende dorſt moeſten lyden; en zoo niet de Geleiders in eene inwyk van zekere Valley eene Bronader gevonden hadden / zouden ze alle van dorſt geſtikt zyn. 1514.

De Kaſtiliaanen lyden grooten dorſt.

In het Gebugte van Poncra gekomen / vonden zy 't byna gantſch ontvolkt / en egter kregen ze by de weinige die'er gevonden wierden / nog drie duizend Peſos in Goud. Vaſco Nunez zond dan eenig volk om den Kacique op te zoeken / op dat hem berigt wierd / dat hy zig om weder te keeren niet te vreezen hadde / alzoo hy zynen vriend wilde zyn; en dat indien hy 't niet deed / hy hem gaan zoeken en door zyne Honden zou doen verſlinden; dat allerwegen eene verſchrikkinge baarde: deſ beſloot hy hem te bezoeken / alhoewel te laat / nademaal hy zig vreesde onder zyne handen te komen. Hy bragt dan nog met zig drie andere Heeren / die zyne Leenlieden waren. Deezen Poncra was zeer afſchuuwelyk van aangezigt / gebeerden en alle zyne ledemaaten / van alle d'andere Kaciquen zeer verſchillig / als mede zoo ongeſchiktelyk van lyfsgeſtalte / dat hem alleen te beſchouwen en afgrylyk zeen baarde. Eenige andere Heeren deezer Gewesten / vernomen hebbende dat Poncra de Kaſtiliaanen was gaan bezoeken / quamen aan Vaſco Nunez klaagen / wegens veel ongevals dat hy hen deed; weshalven beſloot hy hem de Honden voor te werpen. Dog voor dit alles / ondervroeg hy hem eerſtelyk / zeer vriendelyk zig gedraagende / waar men het Goud deezes lands groef / en zeide / dat men hem gezegt had / dat hy geagt wierd 'er veel van te bezitten. Dit ontkende hy; en alhoe-

Den Kacique Poncra ontvlugt, doed Nunez hem opzoeken.

Geſtalte van Poncra afſchouwelyk.

Klagten van andere Kaciquen over hem.

1514. wel men hem telkens bedreigde om 'er de waarheid van te zeggen / en dat men hem zelfs veele pynigingen had doen lyden / zoo was 't egter te vergeefs. Men vroeg hem dan van waar de drie duizend Pesos in Goud / die men hem in zyn Gezugt ontnomen had / ontsprooten waren ; waar op hy antwoordde / dat die het uit d'aarde gegraaven hadden / reeds ten tyde van zyne Voorvaders gestorven waren / maar dat hy zedert ten zynen ouderdom gekomen / hy geen agt geslagen had om 'er naar te laaten zoeken. Eindelyk wierd hy dan / nevens d'anderen / die hy om hem te verzellen mede genomen hadde / voor de Honden geworpen / en des zelfs overschot verbrand. Na dat nu de zieke Kastiliaanen die by Chiapes gebleeven waren / zig magtig zagen om weder te konnen gaan / begaven ze zig naar Vasco Nunez, verzeld van Indiaanen / die hen den leestogt droegen. Zy passeerden door het land van eenen Kacique, Bononiama genoemd / die hen zeer beleefdelyk ontfing / hen onthaalde / en met twee duizend Pesos in Goud beschonk ; deezen Kacique nu na twee dagen dat zy zig ververscht hadden / wilde hen verzellen tot ze by Vasco Nunez gekomen waren. Zy nu in het Gezugte van Poncra gekomen / waar ze hem nog vonden / nam Bononiama, Nunez by de hand en zeide : Zie daar, dappere Man, hoe uwe medegezellen, welgedaan en gezond zynde, zyn weder gekomen, gelyk ik ze u toevoere. Deezen, die donder en blixem verschaft ; die ons de vrugten des lands doed genieten, en ons onderhoud, bewaare u en insgelyks hen allen. Deeze woorden gaven genoeg te kennen wat hy zeggen wilde ; want wanneer hy spraak / hief hy d'oogen Hemelwaards / en deed daar door oordeelen / dat ze die voor hunnen God hielden / of voor den uitdeelder der tydelyke goederen. Hy spraak nog veele andere woorden / die eenige liefde scheenen uit te drukken ; want om dat men ze niet verstond / heeft men ze ook onaangeteekend gelaaten. Vasco Nunez hield de weldaad dien hy de zynen bewezen hadde / voor zeer

Word voor de Honden geworpen en verscheurd.

Redenen door den Kacique Bononiama tegen Nunez gevoerd.

zeer aangenaam / en bedankte hem daar over; hy 1514
ſchonk hem eenige Caſtiliaanſche beuzelingen / die den Indiaan in hooge waarde hield / en ze als ſchatten agte.

Andere berigten van Peru.

Hy berigte hem wegens veele geheimen / raakende het Goud deezer Landſchappen / en voornamentlyk de byzonderheden van Peru, waar van hy eene beſchryvinge deed / in Brieven die hy aan den Koning ſchreef. Vaſco Nunez bad hem beleefdelyk om weder naar zyn Gebugte te keeren / na dat hy met hem gemeenzaam had omgegaan / en ze goede vrienden geworden waren en zulks bleeven. Na dat nu Nunez dertig dagen in het Gebugte van Ponca hadde toegebragt / dewyl zyn volk zeer verzwakt was wegens de geledene ongemakken en de buitengewoone honger die ze hadde moeten verduuren / en haar als ganſch uitgeteerd maakten; vertrok hy dan van daar / en was altoos van het volk van den Kacique Teaochan verzeld / die voor uit getrokken was / om hem vriendelyk t'ontfangen. Zy namen dan de weg langs den Geber van de Rivier Comagre, welker naam het Gewest en het Land van dien Kacique voerde / waar van des zelfs Zoon aan Vaſco Nunez wegens Peru en der zelver rykdommen / berigt gaf. Zy beklommen het Gebergte dat buiten gewoon hoog en onbevolkt was / en vonden'er alleenlyk twee arme Kaciquen, die niets dan zeer weinig Land hadden / dat bequaam tot den Akkerbouw was / gelegen in 't Gebergte. Waar een weinig leeftogt gevonden hebbende voor zoo veel hunne armoede miſſen kon / nam ze Vaſco Nunez tot zyne leidslieden / gaande van Berg tot Berg na de hoegs hen best aanweeg / en telkens door de Valeyen / zig altoos wel voorzagt houdende. Op deze wyze gingen ze drie dagen met den grootſten arbeid en ongemakken / meer dan men zeggen kan; zulx eenige Indiaanen die hen geleide / door honger / vermoeidheid en verzwakkinge in onmagt vielen. Dit land was ganſch ongebaand; want alhoewel'er eenige Gebouwſchappen waren / hielden

Nunez keert weder door het land van Comagre.

1514. den egter deeze volkeren geen gemeenſchap onder hen / maar ieder genoegde zig met het geene hy hadde. Sy quamen ook aan een Gehugte van een Kacique, Buchebuca genoemd / dat zy verlaaten vonden / nademaal hy gehoord hebbende dat de Kaſtiliaanen naderden / hy zig op de vlugt begaf. De Teaochaneezen gingen hem zoeken / en vonden hem in een Boſch verborgen; zy vertoonden hem dan dat hy niets te vreezen hadde. Hy gaf ten antwoord / niet uit vreeze geweeken te zyn / maar door ſchaamte / als geen genoegzaamen leeftogt hebbende / nog benoodigde toebereidzelen om hen naar hunne verdienſten 't ontvangen; doch telkens de vriendſchap en Verbond aanbiedende / verzogten ze door aangenaam te willen ontfangen / eenige Baten en Goude plaatjes die zy hen zonden / verzoekende verder vergeevinge / waar mede zy hem de grootſte dienſt zouden doen.

Komt in 't Gehugte van den Kacique Buchebuca.

Daar de Kaſtiliaanen zeer verhongerd en verzwakt zyn.

De Kaſtiliaanen vertrokken uit dit Gehugte zeer verhongerd / troosteloos en verzwakt / en daar by veel volk waren / maar noch Ezels noch Wagens hadden om hunnen leeftogt en pakkaadje te draagen; en alhoewel men hen genoegzaame leeftogt in de plaatzen waar zy door gepaſſeerd waren / verſchaft had; was het egter dat d'Indiaanen niet meer dan zeſtig of zeventig ponden zwaarte konden draagen / en dat ze'er egter alle van leeven moeſten; zy in twee dagen / (wanneer ze door een onbevolkt Gehugte trokken /) alles verteerd zagen. Alzoo ze nu egter hunnen weg vervolgden / vertoonden zig zekere Indiaanen op eenen Berg / die teekenen gaven dat men hen verwagten zou / en dat ze hen wilden ſpreeken. Nunez deed dan eerlang ſtille houden / en vroeg hen wat zy begeerden. Sy ſpraken dan in deezer voegen: Onzen Heere Chioriſo doed u groeten, en zegt, dat hy vriendelyk verzoekt, dat gy hem in zyn Gehugte zoud komen zien, om te toonen de geneegentheid die hy u draagd, alhoewel hy u nooit gezien heeft, maar wegens de agtinge die hy voor u heeft, verſtaan hebbende dat gy een dapper man zyd. Hy.

Ontmoeten eenige afgezondenen van Chioriſo die Nunez hun belang melden en een geſchenk doen.

heeft

heeft ook hooren zeggen, dat gy die geenen vervolgd die quaad aan anderen doen, en hy heeft eenen grooten Heer deezer Gewesten ten vyand, die hem qualyk handeld; 't is derhalven dat hy verzoekt, hem ter hulpe te komen. Deezen Heer heeft veel Gouds, 't geene gy onder u en d'uwen verdeelen kond; en in verwagtinge van onzen Heere om de weldaad te ondervinden die hy van u begeerd, zend hy u dertig Goude plaaten, en belooft'er u veel meer te geeven, indien gy hem de gunste doen wilde van by hem te komen ter plaatze waar hy u verwagten zal. Deeze stukken Goud bedroegen Duizend en vier honderd Castellanos; dat wy in 't voorby gaan zeggen: nademaal men van alles rekeninge hield / om'er vervolgens het vyfde van te neemen / wegens de Regten des Konings / verdeelende het overige aan een ieder met gelyke aandeel / waar in Vasco Nunez aan niemand onregt deed; want gelyk hy streng was / zoo was hy ook mild in vergeldinge / en regtmaatig om een ieder te geeven / wat hem van regtswegen toequam; en hield door dat middel de Soldaaten tot zynen dienst zeer geneegen / en altoos gereed / om eene onderneeminge / het zy hoe 't ook ware / uit te voeren / hem allerwegen volgende zonder wederstreeven / en waren alzoo lange onder zyn bestier. Hy nu betuigde wegens Chioriso grootelyks voldaan te weezen / en gaf hen hoop van hem ter eenigen dage te komen zien. Hy zond hem Bylen en Kastiliaansche snorrepypen / waar over zy verheugd waren; zoo dat de Booden daar mede meer vergenoegd weder keerden / als dat de Kastiliaanen hen ter eeniger dagen zouden komen bezoeken. Ondertussen waren nu d'Indiaanen die Vasco Nunez verzelden / meer met Goud dan met leeftogt belaaden; want alhoewel het Goud die eigenschap heeft / dat het die vervrolykt die het bezit / bekommerde hen nogtans den grooten honger en de vermoeidheid zoodanig / dat ze als troostelooze menschen waren.

De Kastiliaanen hunnen weg vervolgende / quamen

1513.

1513. men in 't land van den Kacique, Pocoroſa genoemd/ die het gelyk de voorgaande ontvlugt was / maar hy zond hem Boodſchappers om hem verzekering toe te zeggen. Hy keerde dan weder / en beſchonk Nunez met vyftien honderd Peſos in Goud / nevens eenige Indiaanen die hy voor Slaaven hield/ dat Nunez weder met Caſtiliaanſche beuzelingen vergold / waar over hy zeer genoegt was. De Caſtiliaanen verbleeven hier dertig dagen om zig te ververſſchen en hunne kragten te herhaalen/ nademaal ze zoodanig afgemat waren / dat ze hyna niet meer voort konden. Weder tot vertrek gereed zynde / en naar den weg vragende / deed men hen verſtaan / dat ze door het land van den grooten Heer Tubanama moeſten trekken / die in alle d'omleggende Geweſten gevreeſt wierd / wegens zyne magt en dapperheid / te weeten / waar van de Toon van Comagre aan Nunez berigt gegeeven had. Nunez zyn volk in order ſtellende / berigten hen en d'Indiaanen van Pocoroſa, dat zoo deezen Kacique magtig en gevreeſt was / dat dan die weinig in getal en verzwakt waren / hem door liſt en voorzigtigheid moeſten overrompelen eer hy hunne aankomſt vernam / op dat hy zig alzoo van zyn perzoon verzekeren mogt. Nunez dan zeſtig der moedigſte en gezondſte van zynen manſchap uitgezogt hebbende / liet hy d'overigen op deeze poſt / en vertrok; nagt en dag voort trekkende / voerde hy door zyne naarſtigheid zoo zeer / dat hy in eenen dag afleide / waar over men anders twee dagen zou noodig gehad hebben. Hy quam'er dan des nagts / en overviel Tubanama met het aanbreeken van den dag / zonder eenige tegenweer 't ontmoeten; hy nam hem met zyn gantſche huisgezin gevangen / dat in taghentig Vrouwen beſtond. Gelyk nu het Gehugte zeer uitgeſtrekt was / en de Gebuurſchappen van elkanderen afgezonderd lagen / ſtelden d'Inwoonders op een vlugten zoo dra zy het gerugt hoorden. d'Indiaanen die Nunez van Pocoroſa mede genomen hadde / deeden veel beleeding aan die van Tubanama, die door

Nunez doed den gevlugten Pocoroſa tot zig komen.

Overvald den Kacique Tubanama en neemt hem met zyne Vrouwen gevangen.

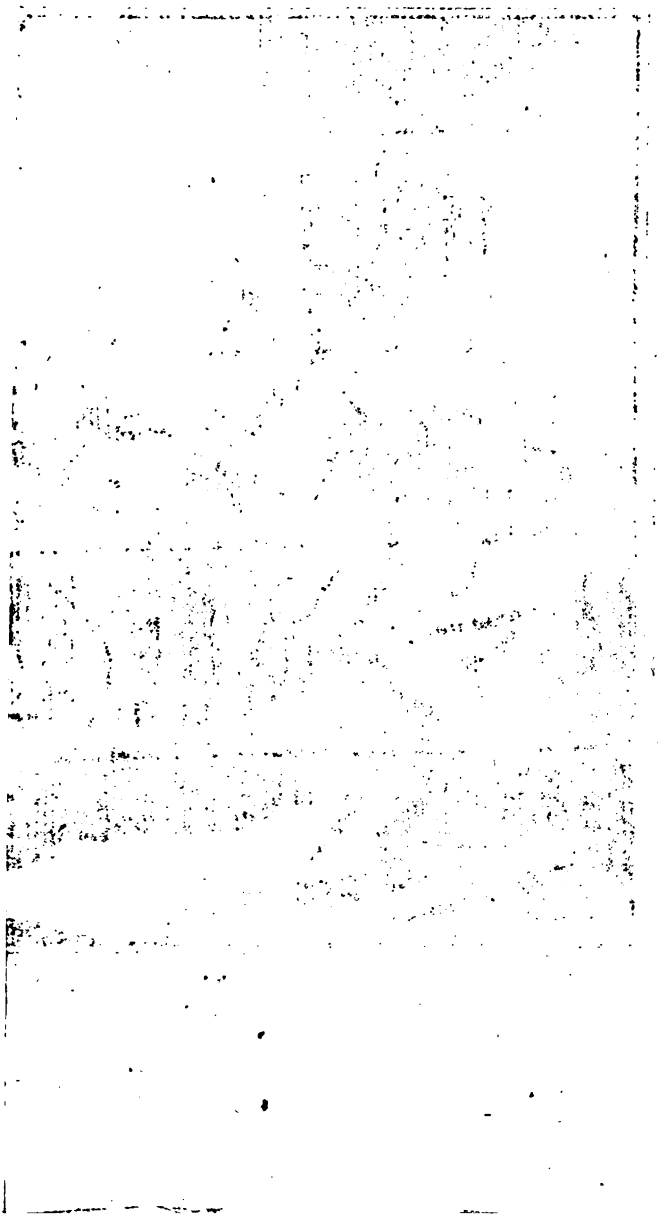

I

Nu
den g
ten P
tot zi
men.

O
den
Tub
neer
met
Vro
vang

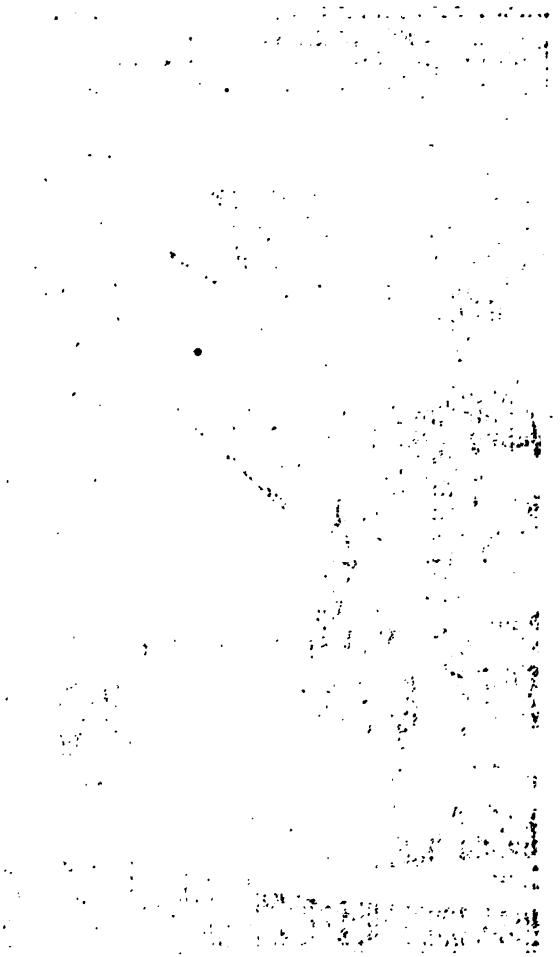

door dit middel alzoo als van hunnen vpand wrake namen. Die van d'andere Gehugten / vernomen hebbende / dat hy gevangen was / quamen veele klagten tegens hem doen / en men zeide hen dat het alle valscheden en leugens waren / die van wegen den haat / dat ze hem magtiger dan hen allen zagen / en hem niet en konden onderdrukken / waren uitgevonden ; maar in tegendeel / hadden ze hem veel quaads toegebragt. Geduurende alle deeze klagten en beschuldigingen / zoo van d'eene als van d'anderen gemaakt / gaf Vasco Nunez door hem voor de Honden te willen werpen / en deed de zelve voor den dag halen om ze hem eens voor te stellen / zoo als hem de handen en voeten reeds gebonden waren. Maar Tubanama van een zoo streng besluit hoorende spreeken / begon zig zeer jammerlyk te beklaagen / en hem voor de voeten van Nunez werpende / zeide hy : Dat hy hem nooit beleedigd hadde, maar in tegendeel altoos in groote agtinge gehouden, alhoewel hy hem nooit gekend had ; Dat hy de Kastiliaanen voor dappere mannen hield ; daar op tot Vasco Nunez naderende / greep hy hem by de hand / waarmede hy zynen Degen vatte / en zeide : Wie zal 't zyn die zig deezen Degen wederstaan kan, die met een-eenige slag een man van 't hoofd tot aan zynen navel door klieven kan ? En wie zal gelooven zig te konnen bestand zyn, als die beroofd van oordeel zyn ? En nademaal dit zoo is, wie zal niet eerlang deeze volkeren beminnen, in plaatze van een afschrik van hen te hebben ? Dood my dan niet, ik bidde u, ik zal u verschaffen alle het Goud dat ik hebbe, en wat ik'er van bezitten zal.

1513.

Veele klagten over hem aan Nunez bygebragt.

Die hem bedreigd de honden voor te werpen.

Deeze woorden en veele andere / met traanen en zugtingen vermengd / by de voorige redenen van Tubanama gevoegd / die men niet wel verstaan konde ; waren magtig genoeg om een versteend herte te vermurwen ; waar nevens Nunez ook niet van meenninge was hem te doen sterven / alhoewel hy door d'andere Kaciquen zeer bezwaard wierd / die alle eenen afschuw van hem hadden / nademaal

Maar word weder in vryheid gestelt.

1513. hy hen eenen Dwingeland was; dus betoonde Nunez hem dan een gezigt dat hy aangenamer dan te voozen was / en deed hem verstaan dat hy medelyden met hem had; en stelde hem korts daar na weder in vryheid. Daar op deed hem de Kacique drie duizend Pesos in syn en gewerkt Goud brengen / bestaande in Armbanden / Oozzierzels en andere dingen van Vrouwen-tooizels. Drie dagen daar na zonden zekere Heeren die zyne Leenlieden waren / ingelyks zes duizend Pesos in Goud / 't geen den Kacique hem eerlang quam aanbieden. Vasco Nunez vroeg aan Tubanama van waar hy dit Goud trok; maar hy wilde het hem niet zeggen / by zig overleggende dat indien hy 't hem zeide / dat deeze vreemdelingen dan ligt vermeerderen zouden / en daar na nooit zyn Land verlaaten willen. Men geloofde ook / dat hy dieshalven hem daarom maar zoo weinig geschonken had. Toen Vasco Nunez vertrekken wilde / deed hy op veele plaatzen in d'aarde graaven / en vond'er teekenen die hem deeden gelooven dat'er Goud in overvloed was; weshalven besloot hy om'er ten anderen tyde twee Gebugten te bevolken; waar in hy tweederlei oogmerk had / d'eene om zig van den handel tussen d'eene en d'andere Zee te verzekeren / en d'andere om het genot der Goud-mynen te hebben. Vasco Nunez voerde dan alle de Vrouwen van Tubanama met zig / en alles wat hy kon magtig wozden / nevens eene zyner Zoonen / alhoewel men meende dat hy hem die gewilligly k gaf / op dat hy de Taale leeren zou / en om met de Kastiliaanen vriendschap 't onderhouden; doch anderen zeiden / dat dit geschiede om hem vooz Verspieder te dienen. En daarom zeide hy tot Tubanama, dat hy zyn beste vooz hem moest doen om Goud te zoeken / en dat zoo hy'er hem veel van zond / hy altoos zynen vriend zou zyn / en wel gehandeld wozden.

Doet aan Nunez een ryk geschenk.

Den arbeid die Vasco Nunez dagelyks deed / was zeer groot / vermits hy altoos d'eerste was / 't zy in 't voozttrekken / stryden / de Rivieren te pas-

see-

ſeeren / den honger te verduuren en in 't waaken / ſtellende zig in alle voorkomende ongelegentheden / altyd ten voorbeeld van zyn volk / om zyne bevee-len 't agtervolgen. En alhoewel hem dit zekere koorts zen had onderhevig gemaakt / wilde hy egter niet aflaaten zynen weg te vervolgen ; genoodzaakt zyn-de zig door d'Indiaanen / in eene Hamaca (dat eene zoort van een Ruſtbedde is /) te doen draagen. In deezer geſtalte quam hy tot Comagre, als wan-neer den ouwden Heer daar geſtorben en zynen Soone hem gevolgd was ; een zeer beſcheiden Jong-man / en de zelfde was / die de Kaſtiliaanen over de verſchillen wegens het Goud / dat ze onder hen deelen zouden / beſtrafte ; en die insgelyk kund-ſchap aan Nunez wegens de Zuid-Zee en de ryk-dommen van Peru gegeeven had. 1513.

Nunez door den ar-beid en d'on-gemakken onpaſſelyk.

Deezen jongen Kacique ontfing Vaſco Nunez met een zeer vrolyk gelaat / en de Kaſtiliaanen vonden hem altoos tot een ſtut en vertrooſtinge. Hy ſchonk aan Nunez twee duizend Peſos in ge-werkt Goud / die hem weder met een linnen hem-de nevens eenige beuzelingen vereerde / daar hy veel agtinge voor had. Nunez hier eenige dagen uit-gerust en in kragten weder toegenomen hebbende / als mede van de koorts geneezen / beſloot hy naar Dariën te vertrekken / hebbende reeds over de veer-tig duizend Peſos in Goud / die tegenwoordig meer dan drie honderd-duizend uitmaaken. Verder ge-laſte Nunez aan Comagre dat hy zyn volk zonder ophouden moeſt Goud doen graaven / en het hem toe zenden. Aan het Gehugte van den Kacique Poncra gekomen zynde / vond hy'er zes Kaſtiliaa-nen die'er zig uit Dariën begeeven hadden / om hem te berigten dat'er twee Schepen uit Hiſpaniola, met leeftogt waren aangekomen / daar hy zeer over verheugd wierd. Hy nam dan twintig Soldaaten de gezondſte dien hy had / met zig / en vertrok met hen naar Dariën, laatende d'overige agter om zig uit te ruſten. Hy quam'er den negentienden van January des Jaars 1514. Alle die van Dariën trokken hem te gemoet / om hem pragtig in te haa-len

Word van den jongen Comagre zeer wel ont-haald, en be-ſluit weder naar Dariën te keeren.

1514.

1514. len. Toen dra als zy vernamen dat hy de Suid-Zee ontdekt hadde / en zy de Peerlen en 't Gout dat hy mede bragt / zagen / konden ze de vreugde niet genoeg uitdrukken / die zy daar over gebeelden; agtende zig nu de gelukkigste aller menschen te zyn. Daar wierd dan eerstelyk het vyfde deel voor den Koning afgehoyt; waar na Vasco Nunez al 't overige verdeelde / zoo wel aan hen die met hem deezen Togt gedaan hadden / als die geenen die in Darién gebleeven waren; een ieder dus voldaan zynde / verhoopten ze'er nog meer van te genieten / wanneer de tyd zoude komen / dat men 'er veel meer van magtig wierd.

Nunez in Darién gekomen, besluit de Koning van zyne verrigtinge bericht te geven.

Toen dra als Vasco Nunez te Darién gekomen was / besloot hy aan den Koning berigt van deeze groote tydinge te geeven / nameiyk hoe hy de Suid-Zee ontdekt / en welke Peerlen men'er gevonden hadde; beide waarlyk groote tydingen die zeer te agten waren. Om hem hier toe van een Afzendeling te bedienen / verkoos hy eenen Pieter d'Arbolancha genoemd / die hem een groot vriend was / van Bilboa geboortig / die hem in alle zyne ongemakken verzeld had; en alzoo zeer wel van hem onderrigt was zyn vriend te zyn. Hy vertrouwde hem de beste en kostelykste Peerlen / van alle dien hy bekomen had / om ze in zynen naame / en in alle die geenen die hem verzeld hadden / den Koning aan te bieden. Hy schreef ook zeer breedelyk wegens alles wat hem op deezen Togt wedervaaren was / als mede van andere zaaken / en dat van de honderd-en 't negentig mannen die hy in Darién had / hy 'er naauwelyks tagthentig van had konnen tot zynen dienst hebben / nademaal alle d'anderen / door den honger / of door d'ongemakken die zy verduurd hadden / zoodanig ziek / vermoeid en afgemat waren gewoorden / dat hy 'er niet anders als last en zorg aan had. Dat hy voorts veele Veldslagen met verscheidene volkeren gehouden hadde / doch nooit gewond was / nog iemand van hen allen die hem verzelden / nademaal hy altoos zorge gedraagen had / om s'vyands magt te

voor-

voorkomen / en zig meest op list geleid had om zyne Soldaaten te spaaren / en 't overwinnen zonder bloed te stozten. Hy verzekerde den Koning / dat hy groote geheimen van de Kaciquen die zig aan hem onderwozpen hadden / vernomen had / dooz welkers middel men groote rykdommen aan deeze Zee verkrygen kon / waar van hy niet te regt oozdeelen kon / dooz dat Godt hem begunstigd hadde die 't ontdekken. En 't is zeker dat hy de waarheid zeide; nadien deeze Kaciquen hem de rykdommen van Peru genoegzaam hadden aangewezen; en hoe hy deeze zyne Ontdekkinge verder agtervolgde / zullenwe straks verhaalen. 1514.

Gemelden Pieter d'Arbolancha vertrok dan in den aanvang van Maart deezes Jaars; en had eene gelukkige reize. Aan 't Hof gekomen / vervulde hy 't allerwegen met gejuig / dat eerlang dooz gantsch Kastilje oversloeg. Jean Rodriguez de Fonseca die reeds tot Bisschop van Burgos verkozen was / had'er een zeer groot genoegen in / en [illegible] deed ook den Groot Bevelhebber Lopes de Cönchillos, aan wien men den gantschen Raad en het bestier der Indiën toe-vertrouwde; nademaal men'er toen nog geenen byzonderen Raad had / uitgezonderd wanneer'er eenige gewigtige zaaken voorhanden waren / dat men hem dan ondersteunde dooz de Doktozen Zapata, Palacios Rubios, of den Licentiaaten Santjago of Sosa, alle uit 's Konings Raad / met wien den Bisschop van Burgos zamenspande / en gezamentlyk beslooten wat noodig ter zaake was.

d'Afgezonden Arbolancha voor den Koning gevoerd doed nevens de Geschenken berigt van Nunez.

Den Bisschop en den Groot-Bevelhebber Conchillos, voerden Pieter d'Arbolancha dooz den Koning / die van hem waardiglyk ontfangen wierd; de Koning verheugd over de goede tydinge die hy hem bragt / nevens de Geschenken van Peerlen / en zyn vyfde hem ter hand gesteld: was lange in verwonderinge opgetoogen. Hy vroeg hem hoe / en waar men dit vond? Arbolancha op alles willende antwoozden / deed een breed verhaal wegens de plaatzen waar men die gevonden had / hoe / en

in

1514 in welker Gebugten / op hunnen Togt; hem vertoonende de groote ongemakken die zy geleden hadden / en de groote overwinningen op d'Indiaanen behaald. Eindelyk gelaste de Koning aan den Biſſchop van Burgos, dat hy op 't ſpoedigſte alles bezorgde en werkſtellig maakten wat noodig tot deezen handel was / en dat men Vaſco Nunez, wegens zyne groote dienſten die hy zyn Majeſteit deed / vergeldinge doen zou.

Nunez zend Andries de Garabito om verdere ontdekkinge aan de Zuid-Zee te doen.

Ondertuſſen dat Arbolancha hier toe naar Kaſtilje vertrokken was / was Vaſco Nunez die nooit ledig was / begeerig om den zeeren afſtand te weten die Dariën met de Zuid-Zee hadde? Derhalven zond hy Andries de Garabito met taghentig man uit om zulks 't ervaaren / en gelaſte hem eenen weg te baanen / en daar toe zoo veel Slaaven als hy konde met zig voeren; want wanneer Vaſco Nunez van Dariën vertrok / moeſt hy zig ter Zee tot aan het land van Careta begeeven; daar Garabito van Dariën vertrokken zynde / langs de Rivier Trepadera zynen weg nam / tot aan den top der hooge en Spitze Bergen alwaar Nunez door getrokken was / alhoewel deeze veel laager waren. Van daar daalde hy langs eene andere Rivier / welker afwateringe tot in de Zuid-Zee vloeide. Hy vond langs de Oevers deezer Rivier veele Gebuurſchappen / waar van hy de Kaciquen Chaquina en Chacuna, nevens nog eenen anderen Tamahe genoemd / gevangen nam / welkers Landen / nabp Zee gelegen waren / die het hy nagt ontquam. Hoog zienде dat zynen Broeder / zyne Bloedvrienden en Dienaaren gevangen bleeven / keerde hy gewilligliyk weder en ſtelde zig als eenen gevangenen / met gedagten van d'anderen te verloſſen. Hy bragt ook den Kapitein Garabito een Geſchenk van fyn Goud / en voerde nevens hem eene jonge Dogter / die ſchoon was / zeggende dat het zyne Dogter was / en dat hy haar aan hem tot een vrouwe ſchonk / 't geen mogelyk maar verziert was. Garabito ontfing ze egter / en noemde deswegen den Kacique *Suegro*, dat Schoon-Vader zeggen will; wiens meening

was

was om daar door uit te werken / dat Garabito 1514.
hem met zynen Broeder / Bloedvrienden en Dienaaren ontslaan zoude. Vasco Nunez die altoos eenen werkzaame Geest hadde / zond nog den Kapitein Hurtado met veertig andere Soldaaten tegen de Kaciquen, Benamaguey en Abraybe, die gehoorzaamheid geweigerd hadden; en in hunne Landen komende / nam hy veele Indiaanen gevangen / en kreeg zeer veel Gouds / en andere dingen van waarde / die hy in deeze Landen vond. Garabito en Hurtado aldus weder naar Dariën keerende / lieten ze de Landschappen hem onderworpelyk en in vreeze. Wat nu Vasco Nunez verder in Dariën omtrent den Akkerbouw bezorgde / zal niet alleen neffens de vrugtbaarheid des lands en der zelver Gebieden en byzonderheden / maar ook Nunez verder ontdekkingen / in het voorberigt der uitvoerige Reis-togten van Pedrarias Davila, te pas komen / wegens onderlinge ontmoetingen / te verhalen.

REGISTER.

Alcatraz-vogelen aan 't Eiland las Tortugas meer als 5000 gevangen. 9

Alonzo Martin is d'eerſte Kaſtiliaan die de Zuid-Zee bevoer. 54

Andries de Garabito uitgezonden om verder ontdekkingen op de Zuid-Zee te doen, heeft verſcheide ontmoetingen. 76

B.

Barthólomeus de las Caſas, verzeld Pamphilio de Narvaes in zyn togt na Camaguey 40. Raakt by d'Indiaanen in groote agtinge 41. Toond zig zeer omzigtig om de Indiaanen in toom te houden 43. Heeft groote gemeenſchap met den Kacique Comacho, die zig vrywillig onderwerpt 44. Doed de Indiaanen twee Kaſtiliaanze Vrouwen ontſlaken. 45

Bloed der kranken uitgezogen, hoe by die van Florida ter genezing en verſterking der jonge kinderen gedronken. 13

C.

Caonao een Gehugte daar de Indiaanen zig zeer over der Kaſtiliaanen Peerden verwonderen. 42

Caſa-harta een Dorp, by hoedanigen toeval van de Kaſtiliaanen zoo genoemd. 46

Comacho een Kacique, onderwerpt zig vrywillig aan de Vader de las Caſas. 44

Cubagua een gehugte tot gemak der Peerelviſſery gebouwd. 39

D.

Diego Velazques in zyn beſtel op Cuba geprezen. 27

Dominicaner Broeders verrichten binnen Sivilje een huis om Indiaanen te onderwyzen en die als dan naar Indien weder te zenden 27. Krygen antwoord van den Koning op haare voorſtellingen aangaande de Verdeelinge der Indiaanen. 30

E.

Ebbe en Vloed, hoe en door welke beweging der Zee en Winden op verſcheide wyze geſchied. 15

Eilanden los Martyres by Jean Ponze ontdekt en genoemd. 6

Eilanden in 't vaarwater tuſſen Florida en Kaſtiljen gelegen. 14

Eilanden van Lucayos, ziet Lucayos letter L.

F.

Florida door Jean Ponze de Leon ontdekt in meeninge dat het een Eiland was, en waar van genoemd 4. Was voor Jean Ponzes ontdekking by d'Indiaanen Cantio genoemd 9. Hoedanig eertyds van Koningen en Kaciquen bezogt wegens de jong-makende Fonteyne van Bimini. 12

Florida langs hoedanigen vaarwater, Eilanden en vloeden, van Kaſtilje te beſtevenen. 15

Floridaaze inwoonders vreemde manier van Zieken te genezen.

12,

12, 13. Wat'er d'Indiaanen van gevoelen wegens 't verjongen der Ouwde die zig daar in baden. 12
Fonteine van Bimini in Florida van Jean Ponze opgezogt. 11

G.

Geeſtelyken over 't verraderlyk vervoeren van een Kacique in groote verlegentheid gebragt. 37. Worden over der Kaſtiliaanen roof van d'Indiaanen vermoord. 39
Geneezen der krankheden, zeldzaam geoeffend by die van Florida. 12
Golf van 't St. Michiel hoe op zeker zayzoen zeer gevaarlyk. 57
Guanahani een Eiland by de Kaſtiliaanen St. Salvador genoemd. 4

I.

Jean Diaz de Solis en Vincent Yanes Pinzon, na de Zuid-Zee ter ontdekking gezonden. 27
Jean de Garces een Geeſtelyk Perzoon met nog andere onder de Indiaanen uit weervraak vermoord. 39
Jean Ponze de Leon gaat ter ontdekking uit naar Florida 3. Ontdekt FLORIDA, en waarom hy dat land dien naam gaf 4. Word van de Indiaanen zyn Sloep ontweldigd en raakt'er over mede in gevegt 5. Ontmoet eenige Eilanden, waar van hy een St. Maria en los Martyres noemd 6. Noemd zekere Rivier la Cruz, en paſſeerd aan Florida de Kaap Corrientes 6. Noemd op zekere Eilanden omtrent Florida 4 Indiaanze vrouwen gevangen 7. Word aan boord van de Indiaanen met Kanoös aangevallen en dreigen zyn Anker-kabel te kappen 7, 8. Laat zyn volk aan 't Eiland las Tortugas in eenen nagt 170. Schildpadden vangen 9. Is over Florida in 't onzeker of 't een Eiland of vaſt land is 9. Vind op zyn coers Bimini, St. Jean de Porto Rico en meer andere Eilanden 10. Doed moeyte om 't Eiland Bimini te vinden en komd weder op St. Jean in de Haven Porto Rico 11. Beſluit om vergelding zyner gedane Togten na 't Hof van Kaſtilje te keeren 13. Word in Kaſtilje de verder ontdekking van Florida toegeſtaan. 29
Indiaanen ontweldigen Jean Ponze een Sloep met volk en tracteeren zommige qualyk. 5
Indiaanen in haar wulps en onleerzamen aard afgemaald 30. En voorſlagen gedaan hoe de zelve te verbeteren. 31. Worden belaſt door 't bouwen van Huizen, Kerken, Godsdienſt, en lezen en ſchryven te polyſten 32. Beginnen goet vertrouwen op de Kaſtiliaanen te ſtellen. 36
Indiaanen trouwloos vervoerd en voor Slaven verkogt 37. En groot ſpel daar over herokkend 37, 38.
Indiaanen overgroote verwondering over 't zien van Peerden 42
Indiaanen van den Kacique Quarequa door de Kaſtiliaanze honden omgebragt. 50
Indiaanen onkundig in 't ontdoen der

der Peerlen, en nader daar in van de Kaſtiliaanen onderwezen. 60

K.

Kaap Corrientes van Jean Ponze de Leon aan Florida beſtevend; waarom zoo genoemd. 6
Kacique Alonzo met eenige van zyn huisgezin onverhoeds aanboord gelokt en vervoerd. 37
Kacique Comacho onderwerpt zig gewillig aan B. las Caſas. 44
Kacique Ponca onthaald Vaſco Nunez ongemeen wel. 48
Kacique Chiapes van Vaſco Nunez geſlagen en bevredigt. 52
Kacique Coquera wederſtaat Vaſco Nunez en brengd naderhand geſchenken. 55,56
Kacique Teaochan beſchenkt Vaſco Nunez met Goud en ſchoone Peerlen. 64
Kacique Poncra verſteekt zig voor de Kaſtiliaanen van Vaſco Nunez. 65
Kacique Bononiama ontfangt Vaſco Nunez beleefd en doed hem vereeringen van Goud. 66
Kacique Chioriſo ſchenkt aan Vaſco Nunez veel Goud en doed aanwyzing waar meer te halen is. 69
Kacique Pocoroſa beſchenkt Vaſco Nunez met vyf honderd Peſos in Goud. 70
Karibanen over hunne moorderyen op 't Eiland Guadaloupe belaſt te vangen. 26
Kaſtiliaanen leeren Tabak-rooken by d'inwoonders van Florida. 13
Kaſtiliaanze Vrouwen met hun tween onder de Indiaanen lang verkeerd, weder by hun volk geraakt. 45
Kinderen der Indiaanze Kaciquen en die van 't gemeene volk, hoe tôt lezen en ſchryven aan te voeren. 32
Koningk van Kaſtilje door Vaſco Nunez als bezitter van de Zuid-Zee door zyn ontdekking verklaard. 52–55

L.

Land en Zee, welk van beide 't meeſt is uitgeſtrekt in grootte? 61–63
Laſtdragende Schapen aan de kuſten der Zuid-Zee in gebruik. 61
Lucayos Eilanden hoe te onderſcheiden. 14

M.

Maan wat die omtrent de Vloed en Hervloed der Zee kan doen. 16, 17.
Mare Pacificum, waarom die naam van Magellanus aan de Zuid-Zee gegeven. 20

N.

Narvaes ziet Pamphilio de Narvaes letter P.

O.

Onweder hoe in Zee zonder wind kan ontſtaan. 21

P.

Palmbladen zamen geweven hoedanig by d'Indiaanen van Florida

tida ter bedekking der ſchaamte in gebruik. 10
Pamphilio de Narvaes gelaſt na 't Landſchap Camaguey uit te trekken 40. Heeft door zyn onagtzaamheid een raar voorval en ongemak. 43
Papegayen van de Kaſtiliaanen by duizenden gevangen en gegeten 46
Peerden by d'Indiaanen van Caonao met groote verwondering bezien. 42
Peerlen weeten de Indiaanen niet zuiver te houden als ze die van de ſchulpen ontdoen. 60
Peru door den Kacique Tumaco nader aan Vaſco Nunez bekend gemaakt. 61
Pieter de Cordoua en Antonio de Monteſino als twee Geeſtelyke naar Indiën gezonden 30. Verzoekt van den Koning met eenige Geeſtelyken naar 't vaſte land te gaân. 34
Ponca een Indiaans Kacique doed goed onthaal aan Vaſco Nunez 48
Poncra een Kacique van een afſchouwelyke gedaante 65. Word voor de Honden geworpen en verſcheurd. 66

Q.

Quarequa een Kacique weder-ſtaat Vaſco Nunez en word geſlagen. 49

R.

Regters van Appël hoedanige opkoopers van geroofde Indiaanen om voor Slaaven te gebruiken. 37
Rio de la Plata hoe en te wat tyd ontdekt en van Jean Diaz de Solis genoemd. 27

S.

St. Salvador de vernoemde naam van 't Eiland Guanahani. 4
Schilpadden aan 't Eiland las Tortugas 170 op eenen nagt gevangen. 9
Sebaſtiaan de Gabota een Engelsman in dienſt des Konings van Kaſtilje aangenomen om de Straat na de Specery-Eilanden 't ontdekken. 28
Specery-Eilanden hoe gezogt doot zekere Straat te beſtevenen. 27
Straat van Bahama, hoe en tot wat nut onder Jean Ponze de Leon ontdekt. 14

T.

Tabak-rooken hoedanigen geneesmiddel by die van Florida. 13
Tubanama een voornaam Kacique door Vaſco Nunez met zyn taghentig vrouwen gevangen en op belofte van Goud losgelaten. 71
Tumaco een voornaam Kacique word met Nunez bevredigd en doed hem groote geſchenken. 59

V.

Vader de las-Caſas; ziet Bartholomeus letter B.
Vaſco Nunez heeft nieuwe onluſten met het volk van Darien 22. Leggen toe om hem gevangen te nemen, en verdeelen 't geld

dat hy bezat 23. Word door aanſchryvens van Paſſamonte, voor Bevelhebber van Darien aangeſteld 24. Die daar op beſluit een Landtogt te doen 25. Word door Enciſe aan 't Hof met veel klagten beſwaard, en beſluit onderwyl een nieuwe Zee te zoeken 25, 26. Onderneemd een togt na de Zuid-Zee en word van den Kacique Ponca wel ontfangen 48. Komd in 't land van den Kacique Quarequa die met hem in gevegt raakt 49. Doed eenige Indiaanen als vrouwen gekleed voor de Honden werpen die ze verſcheuren 50. Ontdekt van 't gebergte de Zuid Zee en doed een aanſpraak daar over tot zyn volk 51. Aan de Zuid-Zee verder ontdekkingen willende doen, komd in groot gevaar 56, 57. Raakt in gevegt met den Kacique Tumaco 58. Word door den Kacique Chiapes bevredigd 59. Krygt door den Kacique Tumaco nader berigt van Peru 61. Beſluit weder na Darien te keeren neemd van de Kaciquen Tumaco en Chiapes affcheid 63. Word rykelyk van den Kacique Teaochan beſchonken 64. Doed den Kacique Poncra opzoeken, die zig voor hem verſteken had 65. Die hem agter haald, en van de Honden laat verſcheuren 66. Ontfangt van den Kacique Bononiama geſchenken van gōud en goed onthaal 66. Krygt andermaal nader Berigten van Peru en keerd weder door 't land van Comagre 67. Komd in 't Gehugte van den Kacique Buchebuca, daar ze het hok ledig vinden en verhongerd van daan moeten komen 68. Heeft een gelukkige ontmoettinge by den Kacique Chioriſo die hem veel goud en onderdanigheid vrywillig aanbied 69. Raakt met zyn volk meer met goud als met leeftogt beladen 69. Komd in 't land van den Kacique Pocoróſa en krygt weder een deel goud 70. Overvald den Kacique Tubanama en neemd hem met zyn taghentig vrouwen gevangen 70. Dien hy dreygd de Honden voor te werpen, en word op belofte van Goud te zullen opbrengen ontſlaakt 71. Ontfangt van Tubanama veel gewerkt goud, Arm-banden en Oorçierzels 72. Ontfangd insgelyx van den jongen Comagre veel onthaal en neemd voor met omtrent 40 duizend Peſos in goud naar Darien weder te keren 73. In Darien met veel goud en Peerlen wedergekeerd, geeft daar van berigt aan den Koning van Kaſtilje nevens veel ſchatten 74. Zend Pieter d'Arbolancha met veel Goud en Peerlen na Kaſtilje tot den Koning met berigt van de Zuid-Zee 74. 75. Zend Andries de Garabito af om verder ontdekkingen op de Zuid-Zee te doen 76. Laat nog andere togten naar verſcheide Kaciquen ondernemen 77.

Vloed en hervloed der Zee waar uit ontſtaan 15–22. Hoe op verſcheide plaatzen een verſchillige uitwerking en order hōuden. 17

Vrouwen met hun tween onder de In-

Indiaanen lang verkeerd, door toeval weder by hun volk geraakt. 45
Doen verhaal van 't vermoorden eeniger Kaſtiliaanen onder d'Indiaanen gedaan. 47

W.

Winden die men Beſtendige en Onbeſtendige noemd, welke en waar die gevonden worden. 22

Z.

Zee hoe in de aller grootſte kalmte egter nooit ſtil kan zyn. 21
Zee of ze grooter of breederuitgeſtrekt dan het land is. 61
Zeen in haar verſcheide beweegingen, ſtroomen en Eb en Vloed onderzogt. 15–22
Zeewolven en ruim vyf duizend Alcatras-vogelen, aan zeker Eiland gevangen. 9
Zieken hoedanig by die van Florida genezen. 12, 13
Zuid-Zee waarom van Magellanus de Vreedzaame Zee genoemd. 20. Door Vaſco Nunez ontdekt, neemd'er als de eerſte het Bezit van. 51–55

EYNDE.

Berigt voor den Boekbinder om de Figuren te plaatzen.
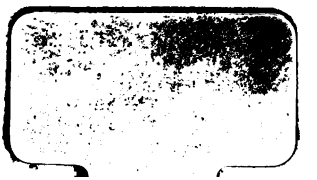
Figuur { K 1. K 2. K 3. K 4. } tegen pagina { 13. 39. 50. 71. }